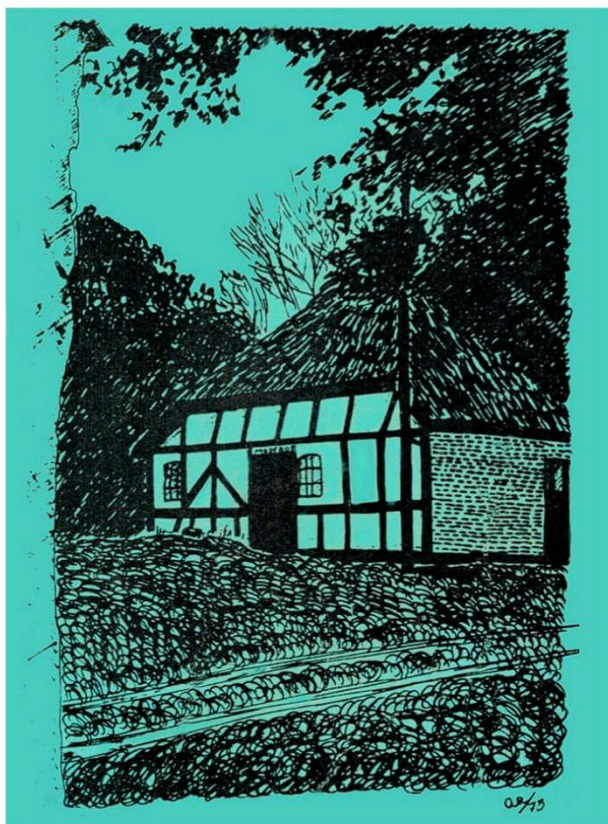
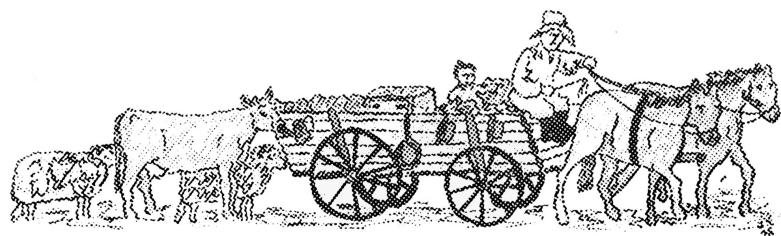

Andreas Hjorth

TÅRRE-NIELS

TÅRRE-NIELS

COPYRIGHT OG UDGIVELSE: VERA HJORTH

1975

UDGIVET PÅ EGET FORLAG

SØREN JENSENS BOGTRYKKERI - 8961 ALLINGÅBRO

Andreas Hjorth

TÅRRE-NIELS

TILEGNET BØRNENE

*Det må bemærkes,
at i denne udgave
er navnet Kirsten, i et afnit,
ændret til Margrethe,
som er det navn,
der ellers i bogen
er nævnt som
»Greven«s ægtefælle*

De, der tilfældigvis stod på gaden eller kiggede ud ad vinduerne i landsbyen Auning på Djursland en dag i marts 1924, blev vidne til et mærkeligt optog, som passerede gennem byen. En stor, stiv kassevogn med høstkrave og forspændt to hvide islænderheste var læsset med en del bohavede og nogle sække med foder til dyrene. Bundet til skravet langs siderne af vognen hang der gryder, potter og pander i forskellige størrelser, og disse raslede ustandselig mod hinanden.

Bundet til vognen kom der to halvmagre, røde køer, i hvis hale der var bundet fire får. Oven på bohavede og sengetøjet havde en lyshåret dreng på vel en halv snes år lagt sig til hvile. Vel flyttede mange vel på denne måde, men det var påfundet med at binde potter og pander til skravet og så den larm, de lavede, der gjorde det til et mærkeligt optog, som tiltrak sig folks opmærksomhed. Da optoget havde passeret jernbanen, der ligesom skar landsbyen over i to dele, drejede det fra ad sandvejen, der gik langs banen og førte ud til de mange små ejendomme og enkelte gårde, der lå langs kanten af de store mosearealer, der strakte sig helt fra Auning over til nabolandsbyen Pindstrup.

Optoget fortsatte ud forbi gården »Karlsminde«, og her drejede de fra for at køre over banen igen for at fortsætte til de fem små ejendomme, som lå der - nærmest ved mosen. Køretøjet passerede forbi de første fire ejendomme for derefter at svinge ind mod den

femte og sidste, den der lå nærmest mosen.

Da man nåede indkørslen til ejendommen, blev der gjort holdt, og kusken kiggede sig lidt omkring. Det var, som om han lige ville kigge det hele efter, inden han fortsatte ind på gårdspladsen.

Ejendommen var nok heller ikke en af de mest eftertragtede. Bygningerne trængte til en kærlig hånd. Der var store huller i taget. Det eneste, der så ud til at være repareret for nylig, var en indmuret plade i stuehusets gavl, der fortalte, at ejendommen hed »Mosebo«. - Da manden, der kørte hestene, havde siddet lidt og sundet sig, kravlede han ned af vognen. Han gik langs denne for ligesom at få lidt liv i de køretrætte lemmer. Tilsyneladende havde det været en lang køretur.

Han satte hestene i gang igen, og optoget rullede så ind på gårdspladsen. Da det gjorde holdt, rejste drengen sig op i siddende stilling, medens han kiggede sig omkring. Manden, der havde holdt sit indtog på Mosebo, hed Jens Nielsen. Hvor han kom fra, havde man nu aldrig brugt det der med Nielsen. Under dette navn kendte de færreste ham, men hvis man sagde Jens Kuk, vidste alle, hvem han var. Selv brugte han også dette navn, når nogen spurgte, hvem han var.

Kun når det var absolut nødvendigt, røbede han, at han hed Nielsen. Hans lidt mærkelige udseende gjorde vel også sit til, at han havde været en kendt mand og sikkert også ville blive det på den egn, han nu flyttede til. En stor, knoglet og mager mand, der gik let foroverbøjet, var han. Nogen skønhed var han langt fra. Et stort ildrødt hår hang i lange tjavser ud under den fedtede kasket, han bar på hovedet, og så havde han en ualmindelig stor næse, som havde en stærk krumning til venstre og endte ligesom i et stort rødt æble med et ar i. Sådan havde Jens Kuk ikke altid set ud. Den misdannede næse havde han fået, da han som ung karl kørte løbsk

med et spand heste. Han var røget af vognen og landet lige på næsen i grusvejens skarpe sten. Dengang tog man ikke så tungt på den slags uheld. Man lappede selv sammen på skrammerne, men resultatet blev altså også derefter.

Jens Kuks alder var ikke let at bedømme, men den lå vel omkring de fyrre år. Han havde nu købt Mosebo og flyttede ind sammen med sønnen Niels.

Det var omkring et år siden, der sidst havde boet mennesker på Mosebo. Den sidste ejer havde vist nærmest været en særling, som man havde kaldt »Mose-Knud«, men han var død, og arvingerne havde nu i et års tid forsøgt at sælge Mosebo, men ingen der på egnen havde villet købe den, for efter de mærkelige historier om Mose-Knud troede man vist, at han ville gå igen derude. Jens havde godt nok hørt en del om denne Mose-Knud, da han havde været nede for at se på ejendommen. Det var dem, han nu skulle være naboer med, der havde fortalt dette, men han havde ikke ladet sig skræmme. Trods deres historier havde han købt ejendommen og var nu i færd med at flytte ind.

Jens var fuldstændig klar over, at det ikke var nogen fed bid, han her havde erhvervet sig. Bygningerne var faldefærdige og jorden mager og udyrket. Men han var klar til at tage fat. Vel havde han været bedre vant, for der, hvor han kom fra, havde han haft en god lille ejendom, der virkelig kunne smide noget af sig, men Jens Kuks kone havde været en rigtig ødeland, der satte alt det overstyr, som Jens skrabte sammen. Da det begyndte at knibe for Jens at betale det, han skulle, havde han bedt konen holde inde med sin ødselhed, men det havde resulteret i, at hun uden videre var stukket af med en anden. Jens havde så stået ene med drengen og ejendommen, og for at betale al den gæld, han ved konens hjælp var kommet i, havde han set sig nødsaget til at sælge ejendommen. For det, der var blevet tilbage, efter at han havde klaret alle

sine forpligtelser, havde han købt Mosebo. En anden ting, der spillede ind, var også, at konen havde fået ham udlagt som en dårlig ægtemand, og det mente han ikke, han havde været, så nu måtte han et sted hen, hvor ingen kendte ham. Som han selv havde sagt: Begynde på en frisk et sted, hvor der var fred og ro.

Da Jens begyndte at spænde fra, kravlede drengen ned fra vognen og begyndte at hjælpe faderen. Da de var færdige, og Jens var ved at sætte hestene ind i det rum, han havde tænkt sig skulle være hestestald, gik drengen om til fårene og begyndte at løsne dem. Det var de næste, der skulle ind, mente han. Da han havde fået dem løsnet og ville trække med dem, lagde de to sig ned, og de andre nægtede pure at flytte sig ud af stedet. Da drengen blev klar over, at han ikke selv kunne klare fårene, gik han i gang med at løsne køerne. Så skulle de ind, men det var også lettere sagt end gjort, for den ene havde allerede lagt sig ned, og så ville den anden heller ikke med. Niels måtte give op, og han satte sig til hvile på den ko, der havde lagt sig ned. Jens havde fået hestene ind, og i en spand hentede han vand til dem. Det måtte han hente i en grøft, der løb lige neden for haven, for den dag, Jens havde købt ejendommen, havde han fået at vide, at den pumpe, der stod på gårdspladsen, ikke duede til noget. Hestene var tørstige efter turen, så Jens måtte ned til grøften fire gange, inden de var tilfredse. Efter at have givet dem noget af det medbragte foder gik han ud for at hjælpe Niels med køerne og fårene, som nu alle havde lagt sig ned. Og skønt far og søn af alle kræfter prøvede at få dem til at stå, lykkedes det ikke, så Jens måtte til sidst bære de fire får ind i stalden. Så trætte var de, at ingen af dem rejste sig for at tage de nye omgivelser i øjesyn. Ikke engang det foder og vand, som Niels stillede ind til dem, ville de vide af. Så blev det køernes tur til at komme i hus. Den ene fulgte med, den anden blev bare ligende, skønt Niels hev og slæbte vældigt i den. De blev så enige

om, at den kunne blive liggende derude, men medens de var ved at binde den første inde i stalden, kom den anden stærkt dinglende også derind. Den nåede ikke op i båsen, hvor den var betænkt plads, for inden Jens og Niels nåede at få hende derop, havde hun lagt sig ned igen. De lod hende så ligge, og efter at havde givet de to køer både vand og foder, fulgtes far og søn ind i stuehuset. Det var ikke noget behageligt, de der kom ind til. Alt Mose-Knuds gamle bohaves var der endnu, og det flød med ragelse og alskens affald overalt. Lugten i huset var næsten uudholdelig, men efter at Jens havde fået et par vinduer lukket op, hjalp det lidt på det. De gik så i gang med at rydde stuerne for bohaves, og derefter fejede Jens gulvet med den stive kost. Den store dynges affald, der blev, smed han ud gennem et af de åbentstående vinduer. Derefter hjalp de hinanden med at få deres eget bohaves ind og stillet op på en foreløbig plads. Da de var færdige med det, gik de ud i køkkenet. Her så der ikke bedre ud end inde i stuen; men efter at Jens også her havde fejede gulvet og smidt det værste affald ud gennem vinduet, begyndte Niels at læsse deres egne pottes og pander ind. Da det hele var inde, ville Jens tænde op i komfuret, så han kunne lave lidt mad til dem, men det var skam ikke så lige en sag. Allikerne havde jo haft frit spil, og de havde fyldt skorstenen med pinde og andet redemateriale, så da Jens tændte op, slog røgen tilbage og fyldte efterhånden hele huset. Men mad skulle de jo have, så Jens slukkede ilden igen og gav sig i lag med at rense skorstenen. Det blev et besværligt arbejde. Flere gange måtte han op på taget med en stang for at støde de mange grene ned i bunden af skorstenen, hvor han så gennem renselågen kunne få dem ud. Dette arbejde varede en times tid, men da han så igen tændte op, brændte det lystigt, og han gik i gang med at tilberede maden. Det var et beskedent måltid mad, de fik. Nogle kartofler, som de havde haft med, kogte han og brasede dem derefter på panden.

Kød eller flæsk fik de ikke noget af, kun nogle stykker rugbrød, som de dyppede i det tiloversblevne fedt, mindede lidt om flæsk. Efter at de havde spist, gik Jens ud for at malke køerne. De var nu på benene begge to, men ret meget mælk blev det ikke til. Den lange vandring havde taget størsteparten fra dem. Det blev dog akkurat til, at far og søn fik hver to kopper mælk, som en slags dessert oven på kartoflerne og brødet. Da Niels havde drukket mælken, blev han siddende ved køkkenbordet. Men han var træt, så hans hoved faldt lidt efter lidt ned mod bordpladen. Han forsøgte forgæves at holde sig vågen, men måtte give op. Efter at have lagt sine arme på bordet, faldt hovedet ned på dem, og han sov som en sten. Jens Kuk lod ham sidde. Selv rejste han sig og gik ind i stuen, hvor han gav sig til at lave et sovested til sig selv og sønnen. Da han var færdig med det, hentede han Niels og lagde ham med hele tøjet på. Niels mærkede intet, han sov bare videre. Jens gik derefter en tur ud til dyrene og efter at have konstateret, at de alle var faldet til ro, gik han ind og lagde sig ved siden af Niels og faldt ret hurtigt i søvn. For både dyrene og de to havde det været en hård dag.

Næste morgen var de tidligt oppe. Efter at Jens havde malket køerne og givet både dem og hestene et foder, hjalp Niels og han hinanden med at få fårene ud. I den lille indhegning, som Jens restaurerede lidt, skulle de selv sørge for at bjerge føden. Det ville de ikke få vanskeligt ved, for et tommetykt lag tørt græs lå over det hele, og under det sås tydeligt små, grønne spirer. Da far og søn havde set, at fårene var tilfredse med at komme ud, gik de sammen ind i stuehuset for at spise morgenmad. Denne bestod af kogt mælk med brødstumper i, som de spiste med velbehag. Derefter lavede Jens kaffe, som de sad og nød, medens de drøftede, hvad de skulle tage fat på den dag. De enedes om, at det nok var bedst først at få ryddet op i stuehuset, så kunne de senere tage fat

på udhusene. Alt det af Mose-Knuds bohavede, som de ikke mente at kunne anvende, blev båret ud på marken ved siden af ejendommen, hvor det så senere skulle saves op tilbrænde. Resten blev vasket af og stillet på de pladser i stuen, hvor de enedes om, at det passede bedst. Da der var gået et par timer, var de færdige, og Niels erklærede, at nu boede de skam da helt pænt. Så kom turen til staldene. Her lå det hele jo også hulter til bulter, men hen på eftermiddagen havde de fået så nogenlunde ryddet op. Da de havde drukket eftermiddagskaffe, spændte Jens de to islænderheste for vognen, og sammen kørte han og Niels ind til Auning for at gøre de nødvendige indkøb til husholdningen og til deres dyr. Jens ville samtidig på savværket for at have nogle brædder og søm, så han kunne få dyrenes krybber repareret. Desuden skulle han ind til smeden for at købe et nyt pumpelæder. Han havde om formiddagen kigget lidt på pumpen og fundet ud af, at et sådant var det eneste, der manglede, for at pumpen igen kunne give vand. Det var jo en ringe bekostning for at undgå at skulle hente vand i grøften bag haven.

Beboerne i Auning kiggede lidt efter de to, hvor de kom frem. Det var nok Jens' mærkelige udseende, der var skyld i det, men vel også en vis nysgerrighed. Noglebørn, de passerede, flygtede skyndsomt, da de så Jens. En af dem råbte højt på sin mor. En anden, der var mere modig, mente helt bestemt, at Jens måtte være en trold, så allerede efter det første besøg i landsbyen kom Jens til at gå under denne benævnelse mellem byens børn. Niels' udseende var der skam ikke noget i vejen med. Han var, hvad de fleste ville kalde en pæn dreng. Han måtte åbenbart ligne sin mor. Lidt spinkel var han med lyst hår og klare, blå øjne. Da de igen nåede hjem, skyndte de sig at læsse de indkøbte varer af, hvorefter Jens fandt en høle og en greb, som han lagde op i vognen, hvorefter de kørte ud i mosen.

Deres ærinde derude var at finde foder til dyrene. Til Mosebo hørte nemlig et tørveskifte på lige ved otte tønder land. Planter og græs havde der groet vildt i mange år, og det var noget af det, Jens havde regnet ud kunne bruges til føde for dyrene. Vel var det vissent og tørt, men bare dyrene kunne holde livet ved det, til det blev forår, var Jens tilfreds. De fandt hurtigt et helt læs. Jens huggede løs med høleen, og Niels læssede på vognen så hurtigt, at sveden sprang ham på panden. De var enige om, at derude kunne de hente mange læs, så det med foder til dyrene skulle ikke blive noget problem. Da de kom hjem igen og havde Jæsset af, begyndte Jens at malke køerne. Niels fandt en sæk frem, og med den under armen begav han sig over mod den nærliggende skov. Han og faderen havde nemlig, da de kørte hjem fra Auning, talt om, at de nok i denne skov kunne finde det brændsel, de havde brug for i form af affaldstræ og kogler, som de kunne bruge i komfuret. Da Niels nåede skoven, fandt han hurtigt det, de havde brug for at fyre med den aften. Mørket var nu så småt ved at falde på, så han skyndte sig hjemad med sækken på nakken, stolt over at kunne vise sin far resultatet af turen. Jens roste ham for det og opfordrede ham til allerede næste dag at hente mere, så de havde så meget, at de også kunne få fyret lidt i stuen. Næste morgen, da de havde spist, vandrede Niels atter en tur i skoven med sækken, og allerede inden middag havde han været hjemme for at tømme sækken fire gange. Over middag fortsatte han. Han fandt hurtigt et sted, hvor der var mange kogler, og han var så optaget af at samle træ og kogler sammen, at han slet ikke opdagede nogen komme, før en kvinde spurgte, hvad han da var for en lille fyr. - Niels blev slemt forskrækket og forberedte sig på at stikke af, men kvinden beroligede ham ved at fortælle, at hun så sandelig ikke ville gøre ham fortræd. Det var gamle Trine fra Skovhuset, som Niels her stod over for. Trine, der var omkring halvfjerds år, var

en meget kendt kone der på egnen. Hun havde nu i næsten halvtreds år boet i det lille hus ude i skoven. Hun havde været enke i flere år, men flittig havde hun været. Om vinteren gik hun ud og reparerede tøj for folk, og om sommeren tog hun et nap med ude i mosen ved at vende og stable tørv. Om efteråret plukkede hun bær både i skoven og mosen. Her var jo rigeligt af både jordbær, hindbær, tyttebær og blåbær. Disse bær solgte hun på torvet i Randers, som hun besøgte hver lørdag. Foruden bærrerne havde hun også grøntsager og æg med derud. I sin store have avlede hun selv grøntsager, og æggene havde hun fra sine høns, som hun havde ca. 35 af. Det var slet ikke så få penge, Trine hentede hjem fra disse lørdagsture, så hun klarede sig godt og lå ikke til byrde for hverken samfund eller andre. Desuden var hun altid glad og tilfreds og parat til at hjælpe andre, hvis det var nødvendigt.

Niels var blevet så forskrækket, at han helt havde mistet mælet, men Trine spurgte nu, hvem han var, og om han var inde fra Auning. Niels genvandt mælet og fortalte Trine, at hans far havde købt Mosebo, og at de lige var flyttet ind for et par dage siden. Trine kiggede lidt på Niels. Så begyndte hun at hjælpe ham med at samle kogler, medens hun mumlede: Sølle jer - sølle jer. Niels var ikke helt klar over, hvad hun mente, men han syntes, det var helt rart at have fået en hjælper. Da sækken var halvfuld af kogler, tog Trine den på nakken og begyndte at gå over mod Mosebo. Undervejs fortalte hun Niels, hvad hun hed, og hvor hun boede, og hun sagde til ham, at han endelig måtte komme over og besøge hende, næste gang han skulle i skoven. Da de nåede op til indkørslen til Mosebo, satte Trine sækken, mindede Niels om sin invitation, hvorefter hun sagde farvel og gik over mod skoven igen. Niels kiggede lidt efter hende. Så tog han sækken med koglerne og gik ind med dem. Om aftenen fortalte han Jens om sit møde med Trine og den invitation, hun havde givet ham. Jens opfor-

drede Niels til at gøre brug af den, for efter hvad han havde hørt om Trine i Niels' beretning, mente han trygt, han kunne lade drengen besøge Trine.

Næste dag skulle Niels begynde i skolen: Efter at de havde spist morgenmad, vaskede både han og faderen sig. Begge tog de rent tøj på. Jens ville med Niels derind den første dag for at sørge for, at det gik rigtigt til med indskrivningen.

Da de nåede skolen, drejede Jens med Niels i hælene ind i skolegården, og de fortsatte tværs over denne i retning mod skolestuerne. Da de nåede døren, blev de stående, til læreren kom ud for at kalde børnene ind til den første time. Da Jens og Niels gik tværs over skolegården, var der allerede mødt flere børn. De kiggede lidt, da den store og mærkeligt udseende mand passerede dem, ja, enkelte af dem ligefrem flygtede over i en afsides krog af skolegården, hvorfra de stod og kiggede frem. Jo, Jens' udseende havde forskrækket dem.

Efter Jens havde snakket med læreren og afleveret Niels' papirer, forsvandt han igen ned mod indgangen til skolegården. De mest dristige af børnene fulgte efter ham helt hen til lågen, hvorfra de kiggede efter Jens, indtil læreren kaldte dem ind. De mindste af børnene og vel enkelte af de store havde haft en stor oplevelse den dag. De troede bestemt, at Jens var en omvandrende trold, der nu holdt til ude i de store moser. Da børnene var kommet ind til første time, fik Niels anvist den plads, han skulle sidde på. Det var ved det nederste bord i skolestuen, og han skulle dele dette med en dreng, der hed Karl Johan. Efter at der var sunget en salme og læreren havde bedt en morgenbøn, præsenterede han Niels for de andre elever. Så begyndte undervisningen, det kneb dog for læreren at holde på børnenes opmærksomhed i den første time, hele tiden sad de og vendte sig om for at kigge på Niels. Synet af Jens Kuk virkede på dem endnu, og de ville se, om der var tegn

på Niels, der tydede på, at der også var lidt af en trold i ham. For var faderen en trold, måtte Niels jo være en troldunge - derom kunne der for dem ikke herske tvivl, og det var vist bedst, de kiggede ham lidt an, inden de blandede sig med ham. Niels blev den dag og de følgende halve snes dage en ensom dreng i frikvartererne på skolen, men der skete dog lidt efter lidt en forandring. Det var nu som om, de var ved at glemme synet af Jens Kuk. Niels kom med i legen, og han blev efterhånden helt gode venner med flere af de jævnaldrende drenge.

Jens Kuk var nu begyndt at forberede jorden derude på Mosebo, så den var klar, når sæden skulle i jorden. Han og islænderen svedte voldsomt over det, men da foråret kom, var hele jorden til ejendommen både plovet og harvet. En dag over middag spændte Jens islænderen for vognen og kørte ind på købmandsgården i Auning og købte den sæd, han havde brug for. - Naboerne derude havde endnu ikke rigtigt vist sig. Det var kun blevet til en hilsen i forbifarten, men en formiddag kom den nærmeste nabo over og hilste på dem. Han fortalte, han hed Anders Troelsen, men Jens havde allerede hørt inde i byen, at de kaldte ham Hellig Ajs. Senere skulle Jens Kuk erfare, at det var Ajs' stærke tro på Vorherre og hans evindelige prædiken for andre om det himmelske, som havde givet ham dette tilnavn. Ajs bød Jens velkommen derude ved mosen, og han tilføjede, at han nu ville håbe, at Vorherre ville hjælpe til, så både Jens og drengen kunne få det daglige brød ud af det. Jens blev helt forlegen ved Ajs' ønske, men han fik dog takket og gryntet noget om, at det nok skulle gå. - De to mænd fulgtes så ad ud for at se på markerne, som nu var tilsået, og på denne vandring fortalte Ajs en hel del om den tidligere ejer af Mosebo, den forannævnte Mose-Knud. De sidste fem år, Knud levede, havde naboerne godt nok ikke haft meget omgang med ham, for da var han helt menneskesky, men før den tid havde der intet

været i vejen, ja, Ajs betegnede endog Knud som en glad og munter mand, og glad havde han været, fordi han troede fuldt og fast på Vorherre. Ajs fortalte videre om Knud. Det var begyndt med, at Knud en dag havde været kørende til Auning i sin fjedervogn, der var forspændt hans eneste hest, en sort, flot oldenborghoppe. Det var jo skik med beboerne derude ved mosen, at de en gang om ugen kørte ind til Auning for at købe, hvad de havde brug for til en uge ad gangen.

Det var sådan en indkøbstur, Knud havde været på. Da han var på vej hjem og havde passeret jernbaneoverskæringen, var toget kommet kørende, og netop som det passerede baneoverskæringen, lukkede føreren damp ud fra lokomotivet. Herover blev Knuds hest så forskrækket, at den stak i at løbe. Knud havde ikke kunnet få magt over den igen, og da de passerede ejendommene ude ved mosen, havde han ligget i bunden af vognen og haft nok at gøre med at holde sig fast. Da hesten nåede Mosebo, var den drejet ind ad indkørslen med fuld fart, og det resulterede i, at vognen væltede, og Knud røg af. I faldet ramte hans hoved det store træ, der stod ved indkørslen. Ajs og konen var kommet til og havde fået Knud båret ind. - Man havde sendt bud efter lægen fra Auning, men da han nåede frem, var Knud kommet så meget til sig selv, at han pure nægtede at lade sig undersøge. Han havde så ligget stille hen i nogle dage, og i den tid havde Ajs passet hans besætning. Men en morgen, han var kommet derhen, var Knud igen på benene og i en skarp tone havde han bedt Ajs om at forsvinde igen. Fra nu af skulle han nok selv passe sine sager, havde han sagt. Ajs havde forsøgt at snake ham til rette, men der var intet at gøre. Knud gav ham igen besked på bare at forsvinde.

Fra den dag var Knuds døre lukkede for alle. Han ønskede ikke at se nogen indenfor sine enemærker, og efterhånden var det sjældent, at naboerne så ham udenfor. Den eneste, han ville snakke

med, var landposten. Denne foretog de nødvendige indkøb for Knud og sørgede for at sælge dyrene, som Knud ikke længere ville have. Posten var faktisk blevet en slags administrator for Knud. Men en morgen havde posten fundet Knud liggende død på gulvet ude i køkkenet. Han havde endelig fået fred, sluttede Ajs sin beretning.

Efter at de to mænd havde gået lidt i eftertænksom tavshed, sagde Ajs, at Knud helt sikkert havde det godt, der hvor han nu var, for han havde været en stærk troende mand, som Vorherre med glæde havde taget imod. Al den snak om Vorherre interesserede ikke Jens Kuk synderligt, og for at komme ind på et andet emne begyndte han at snakke om Ajs' familie. Ajs fortalte beredvilligt, at hans kone hed Kirsten, og at hun også kom over for at hilse på Jens og Niels en dag. Derefter spurgte Ajs, om Jens aldrig havde været gift, eller om hans kone var død. Jens fortalte Ajs uden omsvøb om konen, der alle dage havde været en ødeland, om hendes utroskab, og om hvordan hun til sidst var stukket af med en anden mand og havde ladet Jens alene tilbage med sønnen Niels. Da Jens havde fortalt Ajs alt dette, standsede denne pludselig op, foldede sine hænder lidt ud fra kroppen og udbrød: Gud straffe denne kvinde for hendes syndige livsførelse. Og med øjnene vendt mod himlen fortsatte han: Herre, se i nåde til disse to her på Mosebo og hjælp dem til, at de hver dag må få det daglige brød.

Jens Kuk blev helt ilde til mode over Ajs' megen snak om Vorherre. Han var ikke vant til den slags, og i sit stille sind måtte han indrømme, at han ikke kunne mindes at have hørt Vorherres navn nævnet siden sin konfirmation. De var nu nået tilbage til Mosebo igen, og Ajs begyndte at gå hjemad, men han var ikke kommet ret langt, før han vendte om og kom tilbage til Jens igen. Han var kommet i tanker om, at der netop den dags aften skulle være møde

i missionshuset i Auning, og han ville nu høre, om Jens og drengen ikke ville med derind. Og hvis de endnu ikke vidste, hvor missionshuset lå, kunne de bare komme over, og så følges med Ajs og hans kone derind.

Jens fik hakkende takket for indbydelsen og fremstammet, at han vist desværre ikke havde tid til det i aften. Så forsvandt Ajs igen. Jens havde såmænd også nok at gøre. Der var meget, der skulle gøres i stand endnu ude i staldene, og taget skulle jo også repareres, men det havde dog allerede taget en stor forandring derude, siden Jens og Niels flyttede ind. For tiden arbejdede Jens med at lave plads til nogle høns. I et lille udhus, der lå lidt fra de andre bygninger, havde han stillet nogle redskaber op og hugget et lille hul i muren, som hønsene så kunne bruge som ind- og udgang. Af noget tråd og nogle pæle, han havde fundet nede i mosen, havde han lavet en gård til dem, så nu var han ved at være klar til at modtage de høns, han så inderligt håbede at få råd til at købe. Det store moseskifte gav allerede tidligt på sommeren rigeligt med føde til alle dyrene, ja der blev endda overskud. Mange læs grønt hentede Jens derude. Det spredte han hjemme på gårdspladsen, hvor det fik lov at ligge, indtil det var vejret og tørt. Derefter blev det læsset op på loftet over stalden, og det skulle så bruges som foder i den kommende vinter. Når Niels ikke var i skole, hjalp han gerne faderen med dette. Flere gange havde han spurgt nogle af sine skolekammerater, om de ikke efter skoletid kom ud på Mosebo for at lege med ham, men det var der åbenbart ingen, der havde lyst til. I hvert fald havde ingen af dem vist sig derude endnu. Det var Jens Kuk, de var bange for, men det sagde de selvfølgelig ikke til Niels. De fandt på så mange undskyldninger for at undgå dette besøg. Trolden, som alle børn i Auning nu kaldte Jens Kuk, skulle de ikke i nærheden af.

Tiden gik dog for Niels alligevel. Når han ikke havde andet at fo-

retage sig, gik han i skoven efter brænde. Han havde allerede fyldt brændeskuret og var nu i gang med at sætte det i stak ude på gårdspladsen. Han havde endnu ikke benyttet invitationen til at besøge Trine, men en dag, han kom fra skole, var faderen ude i mosen, og så tog han sin beslutning. Han ville over for at besøge Trine. Da han havde drukket kaffe og spist en rundtenom rugbrød til, gik han over i skoven og op mod det sted, hvor Trine havde fortalt ham, at hendes hus lå. Da han slog ind på den vej, der førte op til huset, mødte han Trine, som havde været ude for at samle kogler. Efter at de havde hilst på hinanden, og Niels havde fortalt, at han netop var på vej for at besøge hende, smed Trine sækken med koglerne i vejkanthen og fulgte rask med ham. Koglerne kunne hun hente en anden gang, sagde hun. Der kunne godt være flere i sækken, og de skulle først bruges til jul. Så hun nåede det nok, tilføjede hun.

Trine forklarede Niels, at hun om sommeren samlede fem-seks sække kogler, som hun tørrede, og når julen nærmede sig, gav hun dem sølvbronze, og i dagene lige op til jul solgte hun dem på torvet i Randers. Disse kogler og nogle dunhamre ude fra mosen var disse hersens byfolk helt tovlige efter, sluttede Trine sin beretning. Niels kiggede lidt på hende. Hun var da vist en værre en til at lave penge på alting, den Trine. Da de nåede Trines hus, gjorde Niels store øjne. Aldrig syntes han at have set noget så pænt. Huset var meget lille med bindingsværk og stråtag. Foran det var der en lille blomsterhave og midt i denne en græsplæne med en flagstang, fra hvis top en vimpel vajede. Da Niels havde set hele forhaven, bød Trine ham om bag huset, hvor hun også havde et stykke jord. På det avlede hun grøntsager. Trine fortalte om det hele, men der var meget af det, som Niels slet ingen kendskab havde til.

Da de havde set haven, ville Trine, at Niels også skulle se hendes

høns. Da de kom ind i hønsegården, kom alle hønsene straks løbende hen imod dem. Trine snakkede med dem, som var de mennesker, syntes Niels. Hun havde navne til alle hønsene, og de lod til at forstå hende, for de småkaglede, når hun sagde noget til dem. Ja-ja svarede Trine dem igen. Da besøget hos hønsene var forbi, inviterede Trine på saftvand og småkager, og hun opfordrede Niels til at spise og drikke så meget, at han orkede. Det lod han sig ikke sige to gange, for han syntes aldrig, han havde fået noget, der smagte så godt. Det var en meget mæt Niels, der en times tid efter sagde farvel til Trine og begav sig gennem skoven tilbage til Mosebo.

Da Niels nåede hjem, var faderen kommet fra mosen og havde fremmede. Det var også denne gang en af naboerne. Per Kløvehed han, men mellem folk på egnen blev dette navn aldrig brugt på manden. Man kaldte ham Greven.

Jens Kuk og Greven havde før hilst på hinanden, men nu ville Greven dog alligevel over for at se, hvordan det stod til på Mosebo, efter at den igen var blevet beboet. Jens inviterede ham ind og viste ham, hvordan han havde indrettet sig, og Greven lod til at være overrasket over det, idet han hele tiden udbrød: Det var fandens, det ser godt ud, ja det gør, ja.

Efter at Greven havde set hele huset, gik de to mænd ud i marken, hvor alting nu var kommet godt af jorden. Medens de gik der, blev de enige om, at de også ville en tur i mosen for at se til dyrene, og Greven skulle så samtidig vise Jens, hvor det bedste tørvejord var i hans mose. På vej derud fortalte Greven vældig løs. Det var mest om den store gård, han engang havde haft, og alt det han havde oplevet dengang. - Han sluttede med at fortælle om alle de uheld, der til sidst havde ramt ham, såsom sygdom i besætningen, en dårlig avl flere år i træk og meget andet. Det havde været årsagen til, at han til sidst måtte gå fra gården og nu nøjes

med det lille rottehul til ejendom, han nu sad i. Greven gjorde en pause i sin talestrøm. Det var som om hans tanker var tilbage ved den store gård og den skønne tid. Da han atter kom til sig selv, udbrød han: Ja, Jens, det var fanneme tider, dengang, ja, det var, ja. Senere fik Jens dog at vide af de andre naboer, at alle de uheld, Greven fortalte om, var nogen, han selv opdigtede. Den egentlige årsag til, at det var gået ham, som det var, var den, at han hele tiden havde levet en grevelig tilværelse og fuldstændig havde glemt at passe det, han skulle. Det kunne jo ikke blive ved at gå. Greven og hans kone Margrethe blev sat fra gården. Margrethes brødre, der vist nok var meget velhavende, havde så købt ejendommen ude ved mosen til dem, og efter hvad der fortæltes, måtte de samme brødre sørge for, at Greven og Margrethe hver i dag fik det daglige brød. Ejendommen gjorde Greven ikke meget ved. Bygningerne var meget forfaldne, og den jord, der hørte til ejendommen, var helt sammengroet af senegræs og andet ukrudt. Hele Grevens besætning bestod af en ko, en hest og to grisesøer. Der var vist ikke store chancer for, at Greven fik mere drift i ejendommen. Han nærmede sig de tres år og lagde ikke skjul på, at han ventede på at skulle blive så gammel, at han kunne få sin aldersrente.

Da Greven havde vist Jens, hvor den bedste tørvejord sad, fik han pludselig travlt med at komme hjem igen. Han var kommet i tanker om, at der skulle komme en handelsmand og købe nogle smågrise af ham. Greven var nu ikke sikker på, at der blev nogen handel ud af det den dag, for de grise han havde nu, var nogle elendige fyre, der sikkert var vanskelige at komme af med. Men give dem væk ville han fanerne ikke, så ville han hellere sætte dem ned i mosen og se, hvordan de så ville klare sig.

Da de nåede Mosebo, ville Greven absolut have Jens med hjem for at se på grisene. Jens fulgte med, og da de lidt ofter stod og

kiggede på grisene, bød Jens - sådan nærmest for sjov - en krone for stykket for de fem mindste af dem. Greven greb omgående Jens' hånd og klaskede i den, idet han med en høj latter udbrød: Så er de fanerne dine og godt solgt. Det kom lidt bag på Jens Kuk, men han havde god plads til dem. Efter at have været hjemme og gøre en sti klar til dem, bar han de fem grise hjem. Kønne var de nu ikke. Nogle elendige små skabninger med lange, strittende børster, men Jens var godt tilfreds med handelen, og han regnede med, at de nok skulle komme til hægterne igen. Nu var det bare spørgsmålet, om man på Købmandsgården i Auning ville give ham kredit på den grutning, han skulle bruge til at fodre grisene med, indtil han selv fik høstet. Pengene var jo ved at slippe op for ham, og den smule, han fik hjem for mælken fra de to køer, foreslog knap til at købe det daglige brød til ham og Niels for.

Næste dag kørte Jens ind på Købmandsgården i Auning for at spørge om kredit. De var meget flinke derinde, han kunne få al den grutning, han havde brug for, imod, at de fik pant i samme kvantum korn af hans forventede høst. Købmanden ville også sælge ham læggekartofler på samme vilkår, og da Jens netop havde et lille stykke jord nede ved skoven, som han ikke havde haft nok udsæd til, slog han til og fik en tønde kartofler med sig hjem. Han købte også et par breve gulerodsfrø, og da han på vej hjem kom forbi gartneren, gjorde han holdt og købte der nogle rødkåls- og hvidkålsplanter. Et hundrede stykker af hver, så havde han og Niels da også lidt grøntfoder, hvis det ellers ville gro.

Allerede samme dag fik han både kartofler og gulerødder i jorden, og næste dags morgen plantede han kålene. Da Grevens fandens elendige grise havde været på Mosebo i otte dage, havde de taget en voldsom forandring. Det havde hjulpet gevaldigt på dem, at de nu fik den forplejning, de fortjente. Det så faktisk ud til, at det eneste, de havde manglet, var noget at æde.

Der havde ellers været en stor tilgang til besætningen på Mosebo. Fårene havde fået lam, seks ialt, og den ene ko havde født en kviekalv. Hos Hellig Ajs havde Jens købt to skrukhøns, og de lå på tyve æg hver. Niels var vældig spændt på dette rugeri. Rugeæggene havde han nemlig fået ganske gratis af Trine, og han håbede inderligt på, at der nu blev noget ud af dem.

Niels var efterhånden daglig gæst hos Trine. Så snart han havde tid, smuttede han lige over for at snakke lidt med hende. Disse besøg var Trine meget glad for, så når Niels kom, var hun ikke sen til at finde nogle godbidder frem til ham.

Jens Kuk var kommet i gang med at grave tørv. Det så ud til, at Greven havde haft ret, da han fortalte Jens om den gode tørvejord. De tørv, der nu var ved at være tørre, var helt kulsorte og hårde som sten. Det så ud til, at der var meget tørvedynd i mosen. Jens havde med en lang stang prøvet, hvor langt det sad nede, men skønt han havde haft en stang på omkring fire meters længde; kunne han ikke nå bunden. I første omgang, gravede han kun en meter ned, så ville han næste år grave dybere. Det var jo ikke mange tørv, de havde brug for, da Niels jo havde samlet en masse træ og kogler i skoven. Tørvene skulle jo bare bruges til at holde ild med.

Kirsten og Hellig Ajs havde kun et barn, en pige. Hun hed Anna og var et par år yngre end Niels, de to børn legede tit sammen. Hver søndag, uanset vejret, måtte Anna af sted til søndagsskole i Auning, og hendes moder havde flere gange opfordret Niels til at følge med Anna derind. Han havde dog ikke endnu fulgt disse opfordringer, men da Anna gerne ville have ham med, besluttede han sig til at gå med en søndag. Det blev nu også den eneste gang, for da han næste dag kom i skole, drillede de andre drenge ham med, at han var kæreste med Hellig Anna, et navn, som Anna gik under blandt børnene i Auning. Efter den søndag var det også sjæl-

dent, at Niels og Anna legede sammen, og når de en enkelt gang gjorde det, var det altid et sted, hvor Niels var sikker på, at ingen af hans skolekammerater kom. Han ville ikke en gang til udsætte sig for deres drillerier.

Det var gået godt med rugeriet. Hønsene gik nu med kyllinger begge to, den ene med tolv, den anden med seksten, Jens Kuk havde helt overladt til Niels at passe dem, og da han samtidig fik kviekalven i forplejning, havde han nok at se til. Jens Kuk reparerede og pyntede stadigvæk op på ejendommen. Han havde nu købt både maling og tapet til stuerne, men det var dog ikke blevet til noget med at få det anvendt. Dette pillearbejde lå ikke rigtigt for Jens med de store næver. Niels havde fortalt Trine om tapet og maling, og om hvor pænt de ville få det, når det kom op. Men han havde også ladet hende forstå, at hans far vist var ked af at komme i gang med dette arbejde. Trine havde ingenting sagt, da Niels fortalte hende om dette, men næste dag, da hun var på vej hjem fra mosen, kom hun ind og tilbød Jens, at hun ville komme og hjælpe ham med at male og tapetsere. Jens tog med tak imod dette tilbud, og allerede næste dag mødte Trine op og gik i gang med arbejdet. Det varede omtrent en hel uge, men så var det også i orden, og det havde pyntet vældigt op i stuerne.

De dage, Trine var der, lavede hun også mad, og det var Niels glad for. Han kunne godt smage, at den mad, Trine lavede, var bedre end den, faderen tilberedte. Glæden blev dog endnu større, for da Trine var færdig med tapetseringen, tilbød hun Jens, at hun ville komme hver dag og lave middagsmad til dem. Hvis de altså ville have hende til det. Det ville de hellere end gerne, og det blev nu sådan, at Trine kom hver dag. Hvis hun skulle på arbejde, kom hun til aften, men hvis hun bare plukkede bær eller var i skoven, kom hun til middag.

De tørv, Jens havde gravet, var nu ved at være tørre og klar til at

køre i hus. En morgen spændte Jens islænderne for vognen for at køre ud efter det første læs. For at komme ind på sit tørvestykke skulle han køre tværs over et skifte, som ejedes af en anden af naboerne derude. Denne nabo hed Severin Laursen og havde ord for at være en meget uomgængelig mand, Jens havde snakket med ham flere gange i løbet af sommeren, og der havde intet været i vejen med Severin. Hidtil havde han anerkendt, at de havde dette vejfællesskab. Men da Jens Kuk denne morgen kom kørende ned i mosen for at hente de første tørv, stod Severin ved indkørslen til sit moseskifte og spærrede vejen for ham. Jens bad ham flytte sig og forklarede ham, at han ifølge sit skøde havde vejret der. Det ville Severin dog ikke høre tale om. Mosen var hans, og han skulle dæleme nok selv bestemme, hvem han ville have til at køre i den, sagde han. Jens blev vred og efter nok en gang at have bedt Severin om at flytte sig, og denne stadig nægtede det, steg Jens ned af vognen, gik hen til Severin og slog sine store arme om ham. Og skønt Severin slog og sparkede om sig, bar Jens ham et godt stykke væk fra indkørslen og lod ham så dumpe ned i et vandhul. Derefter gik Jens stille og roligt tilbage og kravlede op på vognen igen.

Jens fik sine tørv hjem uden flere forstyrrelser.

Det blev høst. Kornet på Mosebo stod ikke værst, der var jo selvfølgelig en hel del ukrudt i det, efter at jorden havde ligget hen i flere år, men alt i alt var Jens Kuk tilfreds, han høstede det hele med hjølje, og når Niels kom fra skole hjalp han til med at binde det op. Da det var tørt, kørte de det sammen i to læs uden for laden. En mand fra den nærliggende landsby Gjeringe, der havde et transportabelt tærskværk, havde lovet at komme og tærske det for dem.

Det kneb med pengene derude på Mosebo, Jens spekulerede hele tiden på, hvordan han kunne forøge sine indtægter, en dag kom

han i tanker om, at han ville prøve at sælge gulerødder til beboerne inde i Auning, gulerødderne han havde sået, var nemlig groet ualmindelig godt til og var både ualmindelig glatte og fine. Han tog så en hel del af dem op, bundtede dem med ti i hver, læssede dem på vognen, spændte islænderne for og kørte ind til Auning og falbød sine varer. I Auning var der nu ikke ret mange, der ville købe gulerødder, de fleste avlede dem selv, men Jens Kuk var ikke af det hold, der sådan gav op. Da han havde alle husstande i Auning, kørte han over landsbyerne Tårup og Tøjstrup til stationsbyen Allingåbro. Her gik det bedre, i Allingåbro manglede man tilsyneladende gulerødder, og i løbet af on halv times tid havde Jens helt udsolgt. Det var ganske vist ikke mange kroner, han havde fået ud af dette, men dog nok til, at da han kørte igennem Auning på vej hjemad, kunne han købe de allernøvendigste ting til deres husførelse derude på Mosebo.

Det blev nu en fast regel, at Jens en gang om ugen kørte denne tur, og da kartoflerne, rødkålene og hvidkålene var vokset til, tog han nogle af dem med, på den måde holdt han brødet i huset dette efterår. De grise, han havde købt af Greven, var vokset godt til og var nu tjenlige til at sælge. Den ene af dem skulle de dog selv have slagtet, havde Jens bestemt, medens de fire andre skulle sælges. Pengene, han fik ind for dem, skulle bruges til at betale terminsydelserne på ejendommen, og hvis der blev nogle tilovers, havde han lovet Niels, at han skulle få nyt tøj. Trine holdt ellers deres tøj i orden for dem nu, men Niels groede voldsomt for tiden og var helt groet fra alt det tøj, han havde.

For enden af Jens' tørveskifte løb der en ret stor bæk, og i denne havde Jens set, at det vrimlede med fisk, og en dag besluttede han sig til at prøve at fange nogle af dem. Han havde nemlig engang set en ruse, der var lavet af almindelig småmasket tråd, det såkaldte kyllingetråd og med nogle pilegrene som buer, og det var

en sådan, han tænkte på at lave og stille ned i bækken. Næste gang, han var på den ugentlige tur med grøntsager i Allingåbro, købte han der noget tråd, og i en pilehæk mellem Tårup og Tøjstrup fandt han sig de ønskede grene til buerne. Samme aften lavede han rusen og stillede den ned i bækken. Den første nat gav rusen ingenting, for da var den nemlig væltet i den stærke strøm, og det var så uheldigt, at indgangen til den var kommet til at ligge ind mod bredden. Jens fik den så forankret noget bedre, og næste nat gik det bedre. Hele fire år og seks store aborrer sad der i den, da Jens kom ned for at se til den. Det var jo ikke så dårligt et resultat, her havde de da føde til de næste par dage. Der gik nu enkelte fisk i rusen hver nat. Når Jens kom hjem med dem, gjorde Trine dem i stand, når hun kom. Hun skar det rene kød fra dem og saltede det i nogle krukker. Og der kunne nu komme fisk på bordet ind imellem til den kommende vinter. De manglede ellers ikke kød for tiden. En mand fra Auning havde været der og slagtet grisen for dem. Trine havde så parteret den og fået alt kødet og flæsket saltet ned i det store kar, der stod i kælderen. Karret var en af de ting, de havde arvet efter Mose-Knud, det var et godt kar, der ikke havde taget skade af at stå ubrugt hen i nogle år.

En morgen, da Jens kom ned til bækken for at se til rusen, blev han slemt overrasket. Den var næsten helt fuld af store, pæne ål. Han var med det samme klar over, at den spand, han havde taget med, ikke var nær stor nok til at bære fangsten hjem i. Han skyndte sig derfor hjem efter en stor sæk, som han var sikker på, den store fangst kunne være i. Da han igen kom ud til rusen, stod han lidt og lige som tænkte sig om. Det gjaldt jo nu om at få hele fangsten velbeholdent op på land. Pludselig smed Jens hele tøjet, sprang ud i bækken og trak sækken uden om hele rusen, hvorefter han smed det hele op på land. Derefter skyndte han sig op, fik i en fart tøjet på hvorefter han skyndsomt slængte det hele på nak-

ken og begav sig hjemad med raske skridt.

Det blev dog en langsommere tur, end Jens havde regnet med, for nogle af ålene slap ud af sækken, og de borede sig ustandselig igennem denne for at slippe ud. Han måtte mange gange stå stille for at stoppe dem ind igen. Enkelte havde held med sig og slap ud, men dem samlede Jens op og kom dem i spanden. Kun et par stykker forsvandt i grøftkantens våde græs for ham.

Du han nåede indkørslen til ejendommen, mødte han Niels, der netop kom ud for at gå i skole. Jens viste ham den store fangst, og de blev hurtigt enige om, at Niels - inden han gik i skole - skulle hente Trine, så hun kunne hjælpe dem, for Jens vidste ikke sine levende råd med alle de mange ål. Da Trine lidt efter kom og så de mange ål, slog hun ligefrem kors for sig. Aldrig havde hun set så mange ål, udbrød hun, men hun gik resolut i gang med at gøre dem i stand. Inde i køkkenet hentede hun en stor brødkniv, som hun sleb på trappestenen, og så skar hun hovedet af ålene og tog indvoldene ud. Jens fik besked på at trække skindet af dem, men det kunne Trine snart se, at det duede han ikke til. Ålene - skønt de jo nu var hovedløse og uden indmad - vred sig om hans store fingre og op ad hans arme, og ustandselig smuttede de fra ham. Men Trine vidste råd. Hun fik fat på nogle gamle klude, og da Jens havde fået dem til at holde på ålene med, gik det straks meget bedre. Da der var gået et par timer, var slagtningen forbi, og Trine anslog at mængden af rengjorte ål til omkring de fyrre pund. Hun begyndte så at bære dem ned i saltkarret, men da hun havde omtrent de halve dernede, erklærede hun, at der ikke kunne være flere deri, de havde jo endnu ikke brugt ret meget af grisen. Trine spekulerede. Så kom hun i tanker om, at hun ovre hos Hellig Ajs havde set en ualmindelig stor lerkrukke, der sikkert lige kunne rumme det, de resterende ål ville fylde. Trine gik derover for at spørge om at låne den. Kirsten havde netop lige tømt den og stillet

den op på loftet, men Trine kunne godt låne den, de skulle ikke selv bruge den før til juleslagtingen. Da krukken var fundet frem igen, og Trine havde fået den, fulgte både Hellig Ajs og Kirsten med hende tilbage til Mosebo. De ville begge se resultatet af Jens' store held, som Trine havde fortalt dem om. Da Ajs så de mange fisk og fik at vide, at der var lige så mange nede i saltkarret nede i kælderen, udbrød han, idet han dog vendte lidt om på bibelens ord: Herren tog - Herren gav, Herrens navn være lovet. Jens kiggede lidt på ham og tænkte, at det muligvis var hans kuldsejlede ægteskab, Ajs havde i tankerne, da han sagde de første to ord. Kirsten og Ajs fik tre gode ål med hjem som tak for lån af krukken, og da Trine havde taget nogle ål fra, som de skulle have til middagsmaden den dag, saltede hun resten ned i krukken. Nu havde de da lidt til afveksling af grisen, og den ville jo på den måde også strække længere. Næste aften satte Jens rusen ned i bækken igen, men den havde åbenbart taget skade af den store fangst og den ublide behandling, den havde været ude for, da den havde været i sækken. Ihvertfald fangede Jens ikke flere fisk dette efterår. Nogle dage efter fik Jens forklaringen på den store fangst. Ude i mosen kom han i snak med en mand, der gik og rensede grøfterne op. Tilfældigt fortalte Jens ham om de mange ål på bare een nat. Da manden hørte det, sagde han, at det vel nok skyldtes, at man netop den dag havde gravet en grøft op ind til et stort vandfyldt mosehul, og det var sikkert nogle af de mange ål fra dette hul, der var gået i Jens' ruse, da de gennem bækken forsøgte at nå ud til et større vandløb eller på havet.

Det var gået fint med salget af kartofler og grøntsager. Jens havde nu helt udsolgt af disse varer, og der var blevet en smule penge til overs, som han nu spekulerede på at købe nogle grise for. Greven havde nemlig været ovre hos ham og fortalt, at nu havde han

igen en værre samling skiderikker til grise, som Jens faneme da næsten kunne få for at hente dem. Eller i hvert fald kunne de købes for små penge.

Et par dage efter gik Jens Kuk over til Greven for at se på grisene. Skønt det var midt på formiddagen, var Grevon endnu ikke stået op, men Margrethe bød Jens på formiddagskaffe, så kunne de drikke det sammen, medens Greven kom op og fik tøjet på. Margrethe fik nu ikke megen tid til at drikke kaffe, for Greven råbte ustandselig på hende, medens han pustende og stønnende kom i tøjet. Så var hans sokker væk, og så kunne han ikke selv finde hullet til den øverste kraveknap. Da han endelig var kommet i tøjet, kom han ud i køkkenet og fik en tår kaffe sammen med Jens. Greven fortalte igen historien om den store gård og alle de uheld, han havde haft, men omsider blev han da klar til at følge med Jens ud for at se på grisene.

Da de kom ud i stalden, kunne Jens se, at køerne og hesten var fodret, det var nok Margrethes arbejde. Men grisene havde åbenbart ikke fået føde den dag, for de skreg i vilden sky, da de to mænd nærmede sig stien, de gik i. Dette at fodre grise betroede Greven åbenbart ikke Margrethe, eller måske var det bare en gammel vane, han havde fra dengang, han var gårdmand. Dengang havde han jo nok - som så mange af hans type - ikke foretaget sig andet end at fodre grise og så pleje sin egen magelighed. Greven gav sig nu til at fodre grisene, alt imedens han beklagede sig over det fandens landeri på sådan et lille sted. Intet ville lykkes, ja, han udtalte ligefrem ønsket om, at hele lortet - som han benævnte det - ville futte af en dag, så han kunne komme væk fra dette rottehul og den fandens sure mose. Der var faneme kun sorger og bekymringer med det hele. Som nu for eksempel den so, der havde grisene. Tolv i alt havde hun fået, men allerede otte dage efter var der kun seks tilbage, de andre havde hun enten ædt eller trådt

ihjel, og de, der var tilbage, og som nu var to måneder gamle, så ud til at kunne dø, hvornår det skulle være. - Nej, det er faneme noget godt skidt det hele, ja det er såmænd så, sluttede Greven. Jens kunne godt se, at det ikke så alt for godt ud, og at disse grise ikke så så gode ud, som de sidste, han havde købt af Greven, så han nøjedes med atter at byde en krone for stykket lige som sidste gang. Det ville greven dog ikke sælge dem for. Så ville han, som han sagde, faneme da hellere slå dem ihjel. Men hvis Jens ville give femten kroner for dem alle, ja så var de hans. Jens slog til. Han regnede med, at grisene bare led af samme sygdom, som dem han sidst havde købt. Nemlig næringssyge, og det skulle Jens nok kurere dem for.

Dagen efter hentede Jens så grisene ovre hos Greven, men der var dog en af dem, der ikke kunne tåle den bedre forplejning på Mosebo. En morgen, Jens kom ud i stalden, lå den og var død. De andre derimod så ud til at befinde sig godt på det nye sted.

Julen nærmede sig, og den skulle Trine holde sammen med Niels og Jens på Mosebo. Den sidste uge før den store højtid var hun hos dem hver dag, bortset fra de dage, da hun skulle på torvet i Randers med grankogler og dunhamre. Hun bagte, gjorde rent og hvad der ellers skulle gøres til denne fest. Det blev en god julefest for de tre. Trine havde lavet det hele så højtideligt for dem. Da de den aften sad og drak kaffe, betroede hun dem, at hun var blevet ked af at bo alene der omme i skoven, så hvis de ville have hende til husbestyrerinde, kunne de få det, hvis ikke, var det hendes mening at hun ville sælge huset og søge sig en lejlighed i Auning.

Jens Kuk og Niels blev glade ved at høre om dette, og en aftale med Trine om at hun efter nytår skulle flytte ind hos dem, var ikke vanskelig at enes om. Og allerede en af de første dage i det nye år hentede de alle Trines ejendele - heri indbefattet hendes høns, som det var en aftale, at hun stadig væk skulle have ind-

tægterne af. Det skulle være hendes lommepenge, som hun kunne have at gøre godt med ind imellem.

Som skikken var derude ved mosen kom de, der boede derude, sammen til en kop kaffe et par gange i vinterens løb. Selv Severin deltog i disse sammenkomster, og de tre fra Mosebo havde også været hos ham. Han havde åbenbart glemt sit nederlag til Jens og ville nu igen leve i fred og fordragelighed med sin nabo.

Det var dog ikke dem alle ude ved mosen, der kom sammen, for i den ejendom, der lå længst ind mod Auning, boede der en ungkarl på et halvt hundrede år. Ole Simonsen hed han, og denne Ole holdt sig helt for sig selv og ønskede åbenbart ingen omgang med andre mennesker. Da de havde holdt nabokomsammen ude på Mosebo, havde man også inviteret Ole med. Det var gået til på den måde, at Niels havde skrevet et kort til alle naboerne med en invitation på. Ole havde også fået et, men han havde overhovedet ikke reageret på det. Det havde ærgret Niels, men Jens Kuk sagde, at folk, der ikke ønskede omgang med andre, ikke skulle plages til det, så efter den tid blev Ole ikke inviteret mere.

Vinteren gik, og foråret kom igen.

Jens havde travlt med at tilberede jorden og få sæden sået. Korn og roer var sået, og nu var han i gang med at så gulerødder og hvid- og rødkål. Han havde udvidet jordstykkerne til disse afgrøder, så de nu var dobbelt så store som året før. Nu havde han jo sin faste kundekreds at sælge dem til, og han kunne sikkert sagtens skaffe sig flere kunder, hvis han ønskede det. De penge, han kunne få ind ved salget af disse grøntsager, var jo nok til, at de kunne leve af dem hele efteråret.

De sidste grise, han havde købt af Greven, var nu tjenlige til slagting. To af dem byttede han væk for en ko, to solgte han til slagteren, og den femte købte Severin. Han ville prøve at gøre en so ud af den. De penge, Jens fik ind for den sidste gris, brugte han

til at købe smågrise for. Det var igen Greven, han købte af. Det læg, Greven havde denne gang, var der faneme ingen skiderikker i, de var første klasses alle sammen, og da Jens havde set dem, måtte han indrømme, at der var Greven for en gangs skyld meget nær ved sandheden. At grisene så så gode ud denne gang, mente Jens nu nok, at Greven kunne takke Margrethe for, men det sagde han naturligvis ikke til Greven.

Soen, der havde født dem, var nemlig død otte dage efter, så Kirsten havde flasket de små grise op, til de selv kunne begynde at tage føde til sig direkte fra truget. Og Margrethe havde haft heldet med sig. Det var nogle rene pragteksemplarer i forhold til dem, Jens tidligere havde købt.

Men nu var det jo nok også sidste gang, Greven skulle døje med de fanens smågrise, for nu var den ene so død, og så havde han kun en tilbage, og den ville ikke blive med grise igen, skønt han havde været ved orne med den indtil flere gange. Nu ville han ikke af sted med den fanens mær mere. Nu skulle den sælges, ja, han havde endda allerede averteret den til salg.

Slagteren fra Auning havde været ude for at se på den, men han havde omgående erklæret, at det ikke var skind og ben, han var interesseret i at købe. Det var kød og flæsk, han skulle bruge. Denne udtalelse havde gjort Greven så vred, at han omgående havde jaget slagteren ud af stalden og givet ham besked på, at han faneme ikke skulle vise sig ude hos ham mere. Der havde også været et par handelsmænd for at se på soen, men de var gået igen begge to uden at have givet et bud på soen. Greven var lige glad. Hvis ingen ville købe soen, kunne hun faneme blive gående. Hun gik jo ingen i vejen. Forære hende bort ville han faneme ikke.

En gang midt i maj måned det år gik et af Grevens store ønsker i opfyldelse. En aften lige ved spisetid blev det et frygteligt tordenvejr. Jens var gået ud på vejen foran Mosebo og stod og kiggede

ud over mosen, for det var der, uvejret kom fra. Da han havde kigget på det lidt, vendte han sig igen for at gå ind. Helt tilfældigt kiggede han over mod de andre ejendomme og opdagede derved, - at det røg ret kraftigt fra Grevens staldbygninger. Jens løb straks derover, og da han svingede ind på gårdspladsen, kom Greven og Margrethe netop ud fra stuehuset. De havde netop selv opdaget røgen, sagde de. Margrethe løb omgående ned på Karlsminde for derfra pr. telefon at alarmere brandvæsenet i Allingåbro. Jens og Greven sprang ind i stalden for at få dyrene ud derfra. Det gik let med hesten og køerne, men grisen ville ikke ud sådan lige uden videre. Den hylede og skreg og strittede voldsomt imod, da de endelig fik fat i den. Jens Kuk blev til sidst så gal, at han greb soen om livet og bar den helt ud på gårdspladsen, hvor han så satte den ned på jorden igen. Aldrig så snart havde han imidlertid sluppet den, før den i fuld fart satte tilbage mod stalden igen. Greven, der netop kom ud fra stalden, forsøgte at stoppe den, men det var med det resultat, at den væltede ham omkuld, inden den forsvandt ind i sin sti igen. Greven bandede, medens han fik rejst sig op igen, og røgen i stalden var nu så tæt, at flere redningsforsøg ikke var mulige.

Det tog Greven nu ikke så tungt på. Han mente ikke, at den skide so var alt det besvær værd. Nu var han da endelig ved at komme af med den fanens so, og brandforsikringen betalte nok bedre for hende end de fanens fedtede handelsfolk. Jens Kuk og de andre naboer, der nu også var kommet til, begyndte så at bære møblerne ud af stuehuset, og det var de næsten færdige med, da brandvæsenet ankom.

De gik omgående i gang med at lægge slanger ud til bækken i mosen, det var jo det nærmeste sted, der var vand nok. Lige efter at brandvæsenet var begyndt at sprøjte, ankom den hestetrukne sprøjte fra Auning, men da var alle udhusene til Grevens ejendom

brændt ned, så begge de to sprøjter gav sig til at overdænge stuehuset med vand, og det lykkedes også for dem at holde ilden væk herfra.

Ildebranden havde selvfølgelig samlet en masse tilskuere. Næsten alle beboerne i Auning og Pindstrup var derude, og da det jo var aften, var alle omegnens karle og piger også mødt op. Disse unge var samlet i en flok lige ved vejen ud for ejendommen, og de lød til at have det vældig sjovt. Der faldt store ord og lidt sjofel snak ind imellem. Pludselig opdagede de unge, at et par af de finere damer inde fra Auning stod på vejen lige bag dem. Som på kommando spredtes de unge, ingen ville åbenbart lægge navn til det, der var blevet sagt, hvis de to opstadsede damer skulle finde på at bebrejde dem det. Det blev sent den aften, inden der blev ro derude ved mosen - alle skulle jo hen og rage i resterne fra den nedbrændte ejendom for om muligt at finde noget af værdi mellem de sidste gløder.

Den gamle betjent fra Ørsted ankom hen på aftenen. Jens Kuk, Greven og Margrethe var i forhør, men ingen af dem vidste jo noget om ildens opståen, så det endte med, at det blev et lyn, der fik skylden for denne ildebrand. - Rundt om blandt tilskuerne blev der ellers hvisket om, at det sikkert var Greven selv, der havde benyttet sig af tordenvejret og under dække af det selv havde antændt branden. Det var vist heller ikke helt umuligt, at det var sandheden, men var det tilfældet, så gik Greven i hvert fald roligt med det. Til Jens sagde han engang, de mødtes efter forhøret, at det var da også fanens, at stuehuset ikke fattede af også, nu de havde haft alt det besvær med at bære møblerne ud.

Margrethe og Greven måtte så blive derude ved mosen.

Jens Kuk var igen ude i mosen for at grave tørv. Han havde helt opgivet at grave til bunds i mosen, men nøjedes med atter at grave

en meter ned. Det var god tørvejord, der sad der - de tørv, han havde gravet året før, havde givet en vældig varme fra sig. Hele den store mose, der strækker sig over flere hundrede tønder land, var opdelt i mange små skifter eller lodder, på den side af bækken ind mod Auning var det gårdene i Auning og Tårup, der ejede dem, ja, selv mange gårde i landsbyerne, Tøjstrup, Allestrup, Bode, Ørsted, Hollandsbjerg og Voer havde tørveskifter derude. På den anden side af bækken var det gårdene i Ring, Øster- og Vester Alling, Hvilsager og Hejlskov, der ejede lodderne. Desuden var der flere af håndværkerne i Auning, der også havde et lod, hvor de gravede tørv til eget forbrug.

Alle de små ejendomme, der lå mellem Auning og Pindstrup, havde de største moseskifter derude. For dem var det ikke så meget for tørvegravningens skyld, at man holdt fast ved disse tørveloder, men for mange af disse ejendomme var det en livsbetingelse at have et sådant skifte, for herfra hentede man det meste af det vinterfoder, man skulle bruge, eller også indhegnede man skifterne, så hele ejendommens besætning fik føden derude sommeren igennem. Den fugtige jord gav jo rigeligt fra sig både på tørre og fugtige somre. På langt de fleste af tørveskifterne blev der gravet tørv hver sommer, dog ikke flere end ejerne af skifterne skulle bruge til kakkelovnene og komfuret derhjemme.

Som regel var det de karle, der tjente på gårdene, der udførte arbejdet med at grave tørv, men en del af gårdmændene lejede dog kyndig arbejdskraft til dette. Flere af arbejdsmændene i Auning var specialister i at grave tørv, og de tjente tit en hel årsløn på en sommer ved at tage dette arbejde. Men det var heller ikke noget misundelsesværdigt arbejde.

Disse mænd arbejdede gerne sammen tre og tre. Hvert hold havde sit eget tørveværk, som de så flyttede fra skifte til skifte, alt efter hvem, der havde bestilt dem til at lave tørv hos sig. Hesten, som

skulle bruges til at trække ælteværket, måtte gårdmændene selv lægge til, og når tørvene var tørre, stod det også til dem selv at rangle op og stakke dem. Joh, der var et vældigt liv og en stor aktivitet derude i mosen om sommeren.

Om aftenen gik Jens Kuk tit ude i mosen og kiggede på de mange tørveværker. Han havde i tankerne selv at få et sådant værk og så begynde at lave tørv i lidt større stil. Han havde regnet ud, at de sydvendte marker på Mosebo ville være velegnede som tørrepladser for tørvene, og hvis ikke de gav mere fra sig af korn, end de havde gjort hidtil, ville der ikke være noget forgjort ved at anvende dem til dette formål. Jo, han havde faktisk bestemt sig til, at de skulle anvendes til dette formål.

Det eneste, der holdt ham tilbage, var det økonomiske, det vidste han endnu ikke rigtig, hvordan han skulle klare. Ejendommen gav jo ikke mere end lige til føden. Men han ville dog ikke klage sig. Bortset fra de marker ned mod mosen stod korn og roer godt derude den sommer. Både gulerødder og kål tegnede godt, de så ud til at blive gode, og det var Jens glad for. Han var blevet helt glad for disse ture med grøntsagerne. Så fik han sig en snak med andre mennesker, og når det samtidig hjalp på økonomien, var det jo endnu bedre.

Det gik også helt godt med hønseholdet. Foruden dem, Trine var kommet med, havde de jo dem, de selv havde ruget ud. Ganske vist var der blevet flest hanekyllinger, men dem havde Jens solgt til fru en i Købmandsgården og fået godt betalt. Pengene for de æg, Trines høns lagde, ville hun alligevel ikke have for sig selv, det skulle være hendes bidrag til husholdningen, sagde hun. Så de æg, hønsene lagde, kunne lige - når de solgte dem til købmanden - løse de varer hjem, som blev købt hos ham.

Jens ville gerne have en ko mere, men det blev der vist ikke råd til. Pengene for de grise, han nu skulle sælge, skulle bruges til at

betale renter og afdrag på ejendommen med, og hvis der blev nogen til overs, blev han vist nødt til at skifte den ene af islænderne ud. Den havde et dårligt ben og døjede med at gå for redskaberne. Jens Kuk havde endda tænkt på at skifte dem begge to ud og så købe en stor, jysk hest i stedet, for han mente sagtens, den kunne klare det arbejde, han havde til den.

Trine havde nu fået sit hus solgt og var godt tilfreds med at være husholder på Mosebo. Jens og Niels var skam også ovenud tilfredse med at have Trine i huset. For Niels var hun næsten som en moder. Havde han problemer, gik han altid til hende med dem, og Trine kunne altid finde en løsning. Også når det gjaldt lektierne i skolen kunne Trine hjælpe. Hun vidste besked om mange ting og lod til at være en hel lærerinde. I den retning kunne Jens ikke hjælpe. Hans skolekundskaber rakte kun til, at han med besvær kunne sætte sit navn under på de papirer, hvor det var absolut nødvendigt. Så det måtte være Trine, der skulle have æren for, at Niels var så dygtig i skolen. Det havde Jens fået at vide, at han var, en dag han havde truffet læreren ude i mosen.

En dag, Jens havde været ude i mosen for at reparere noget hegn, havde han fået et hold i ryggen. Det gjorde nederdrægtig ondt, ja, han måtte næsten gå helt foroverbøjet for at klare sig hjem. De næste dage døjede han slemt med selv at klare pasningen af dyrene. Både Trine og Niels måtte give et nap med.

Trine havde prøvet at kurere Jens ved at give ham varme omslag på ryggen, men det havde ikke hjulpet noget. En dag, da han med besvær havde været kørende ind til Auning, havde smeden fortalt ham, at det eneste, der kunne hjælpe, var nok at smøre ryggen ind i tyk kamfer. Jens købte sig en flaske af det foreslåede, og efter at Trine havde smurt ham ind i det et par gange, var det lige som det lindrede smerterne lidt.

Et par dage efter var det dog lige så galt igen. Jens pintes forfærdeligt og kunne slet ikke finde ro nogen steder.

En aften var han gået en tur ned mod mosen. Ryggen pinte ham, og han måtte hvile sig undervejs støttende sig til et træ, der stod ved grøftekanten. Medens han stod der, kom en mand trækkende med tre køer op fra mosen. Denne mand hed Laust Nielsen, og han havde en af ejendommene, der lå oppe bag den skov, hvori Trine havde boet. Tværsige hed det.

Laust gik for at være en klog mand, der kunne kurere sygdomme som eksem, udslet og lignende, og han havde også ord for at kunne sætte knogler og led, der havde forladt deres vanlige leje, på plads.

Efter at Laust havde hilst, spurgte han Jens, hvorfor han dog sådan stod og krøb sammen. Jens forklarede ham, hvad der var galt, og da Laust havde hørt dette, bad han Jens følge med på Tværsige, så skulle han kigge lidt på ryggen.

Laust trak så med køerne, og Jens humpede bagefter. Da de nåede Tværsige, og Laust havde fået køerne ind, fulgtes de to ad ind til Lausts kone, Kristine. Hun bød straks på kaffe, men Laust ville se på Jens' ryg først. Han tog Jens med ind i stuen ved siden af, og her bad han Jens om at smide skjorten og undertrøjen. Laust undersøgte derpå Jens' ryg, og da han havde gjort det, bad han ham lægge sig ned på gulvet. Med stort besvær kom Jens derned, og efter at Laust havde rullet ham omkring på maven, begyndte han behandlingen af ryggen. Med sine store fingre gned han Jens op og ned langs rygraden, og da han havde gjort det nogle gange, greb han pludselig om Jens' højre skulder og brækkede den bag over. Jens stønnede, men Laust bad ham så rejse sig, og med det samme mærkede han, at smerterne i ryggen var borte.

Han gik lidt frem og tilbage på gulvet. Ryggen var tilsyneladende i orden igen. Kun en øm plet på ryggen fortalte lidt om, hvor det

havde været galt. Laust grinede, og efter at han havde smurt noget kamfer på Jens' ryg, og Jens havde taget sit tøj på igen, gik de ind til Kristines kaffebord.

Da de havde drukket kaffen og fået en snak om både landbrug og tørv, rejste Jens sig, takkede Kristine for kaffen og spurgte så Laust, hvor meget han skulle have for den vellykkede behandling. Laust grinede igen, og idet han slog Jens på skulderen, sagde han, at det skam ikke kostede noget, for ham var det en glæde engang imellem at kunne hjælpe en god nabo.

Jens takkede så Laust, og inden han gik, tilbød han Laust, at hvis han engang kom til at mangle en mand til at hjælpe med et eller andet, kunne han bare sende bud. Jens gjorde dog opmærksom på, at det helst skulle være legemligt arbejde, for det var det eneste, han havde forstand på.

Efter den dag fik Laust og Jens Kuk sig tit en sludder, når de mødtes ude i mosen. Når Laust havde været ude med køerne i sin eng, gik han gerne en tur rundt i mosen for at samle planter og urter, der kunne bruges til at fremstille den salve af, som han brugte til at kurere eksem og udslæt med;

Jens gik tit ud til Laust, når han var i mosen, han fandt stort behag i at snakke med ham, for Laust var foruden at være klog på menneskets opbygning, også en uhyre interessant mand at være sammen med.

Sommeren gik. Jens havde fået både høsten og sine tørv godt i hus.

Hen på efteråret begyndte han så igen at køre de ugentlige ture med kål og grøntsager. Folk kendte ham jo nu og vidste, at han var reel at handle med, så derfor fik han altid udsolgt, når han var afsted.

Islænderne havde han byttet væk med en lidt ældre, jysk hest. Denne hest passede godt til disse ture. Jens kunne bare gå fra hus

til hus og falbyde sine varer. Af sig selv fulgte hesten med ude på vejen. Da den havde kørt turen et par gange, vidste den, hvor der blev solgt noget hver gang, og den ventede da roligt, til Jens havde fået hentet grøntsagerne ude i vognen. Så fortsatte hesten til næste sted, hvor den så stod og ventede, til Jens kom.

En dag hen under aften, da Jens var på vej hjem fra en af disse ture og kørte gennem Tøjstrup, tabte hesten den ene forsko. Jens samlede skoen op og mente nok, han kunne nå smeden i Auning, inden denne lukkede, og få ham til at sætte skoen på igen, men allerede da han nåede til Tårup, haltede hesten så stærkt, at han så sig nødsaget til at holde ind til smeden der og få ham til at slå skoen under. Smeden i Tårup var villig til at ordne det, og medens det stod på, kom Jens og smeden til at snakke om tørv. Jens fortalte så smeden om sine planer med dette tørveværk, og smeden, der havde ord for at være ude om sig, tilbød omgående Jens at lave et sådant for en rimelig pris. Og så var det med det hele, både ælteværk, hestegang, dyndtrosse og hvad der ellers hørte til, Jens ville dog ikke sådan lige uden videre bestille et sådant værk. Han ville først høre lidt om prisen. Men den kunne smeden dog ikke helt præcis sige ham. Men han skulle ikke være ublu med prisen, og pengene ville smeden godt vente med, til der var kommet god gang i tørveproduktionen.

Det var jo gode betingelser, så efter at Jens havde tænkt sig lidt om, bestilte han tørveværket. Smeden takkede og lovede, at når foråret kom, ville hele værket stå klar til brug, og efter at Jens havde betalt smeden for at slå skoen under, kørte han videre hjemad mod Mosebo.

På vej hjem spekulerede han lidt på den store bestilling, han nu havde afgivet. Ville det mon gå? Ja, sådan sad Jens og tænkte, da han skulle passere jernbaneoverskæringen ved Karlsminde. Han blev dog pludselig revet ud af sine tanker, ved at høre en mand,

der bandede ret fælt. Lyden kom fra banegrøften, og da Jens kom ned af vognen og derhen, fandt han Greven liggende med sin ny-erhvervede cykel oven i sig, og det så ud til, at han helt havde opgivet at komme på benene igen ved egen hjælp. Jens Kuk hjalp ham op. Efter at de havde fået den noget havarerede cykel op bag i vognen, og Jens havde fået Greven op på sædet ved siden af sig, fortsatte de turen ud mod Mosebo.

Greven var rigtig i snakkehjørnet. Han fortalte, at han havde været en tur i Auning nu, hvor han troede, at han var blevet en fuldbefaren cyklist. Greven havde, for en del af de penge han havde fået af brandforsikringen, købt sig en helt ny cykel. Og han havde øvet sig vældigt i at køre på den, og havde nu åbenbart ment, at han kunne hænge ved den. Men det havde altså slået fejl. Greven fortalte mere om hjemturen på den fanens cykel. Da han var kommet til overskæringen, havde bæstet helt taget magten fra ham, og han var endt der, hvor Jens havde fundet ham.

Jens var dog klar over, at Greven ikke havde fortalt ham om hele turen, for så vidt han kunne lugte, havde Greven afgjort besøgt gæstgiveriet i Auning, og der var ingen tvivl om, at han der havde fået adskillige puncher. Inden de nåede Grevens ejendom, var de stærke sager rigtig begyndt at virke. Greven snakkede uafbrudt om den tid, da han havde været gårdmand, og da Jens svingede ind på hans gårdsplads for at læsse ham af der, var Greven rigtig lystig. Da sang han for fulde hals den om Malle Brok, der blev skudt i krigen i atten fire og tres.

Margrethe kom farende ud, og ved fælles hjælp fik hun og Jens Greven ned af vognen og ind i stuen, hvor de lagde ham på hans yndlingsplads, divanen.

Efter at de havde fået ham anbragt der, sang han stadig væk og slog takt med den ene hånd på en stol, der stod ved siden af. Margrethe var helt forvirret, men hun fik da takket Jens, fordi han

havde hjulpet Per hjem.

Så kørte Jens Kuk hjem til Mosebo. Da han havde fået hesten i stald og givet den et foder, gik han lige ind til Trine og Niels og meldte sin ankomst. Trine varmede kaffekanden til ham, så han lige kunne få lidt i livet, inden han skulle ud for at fodre de øvrige dyr.

Medens han drak kaffen, indviede han de to andre i sine planer om at starte en større tørveproduktion, og han fortalte samtidig om det ælteværk, han netop den dag havde bestilt i Tårup. Trine syntes, det var en udmærket ide, og hun tilbød omgående Jens, at han kunne låne de penge af hende, som hun havde fået for sit hus, så han uden økonomiske problemer kunne få ordentlig gang i det fra begyndelsen. Jens tagede hende for tilbuddet, men han håbede dog ikke, det blev nødvendigt for ham. Han ville jo også nødig sætte noget over styr for hende, og sådan kunne det jo nemt gå, hvis hans beregninger slog fejl.

Så rejste Jens sig og gik ud til dyrene.

Den aften var alle tre fra Mosebo inviteret over til Hellig Ajs til en kop kaffe. Da de havde været der en halv times tid, fandt Kirsten salmebøgerne frem, og hun foreslog, at man sang en enkelt salme. Det blev til mange, for når man var færdig med en, havde Ajs fundet en anden, som han også gerne ville have sunget. Ja, Kirsten og Ajs var helt væk i salmesangen. Da man havde sunget et par timer, blev der endelig en pause, som Jens Kuk benyttede til at bekendtgøre, at nu var det vist på tide at komme hjem i seng. Først da kom Kirsten i tanker om, at de da først skulle have den tår kaffe, som de var inviteret på. Hun skyndte sig ud i køkkenet, og et kvarter efter var kaffen på bordet. Inden man var færdig med at drikke den, gik Ajs hen til et skab, hvorfra han tog en skål frem. Den indeholdt nogle små, firkantede papstykker, hvorpå der stod forskellige vers fra bibelen. Alle skulle efter tur trække et af pap-

stykkerne, og Ajs læste dem så op.

Da alle havde fået deres vers læst op, bad Ajs en aftenbøn, og man sluttede med at synge salmen: Herrens venner ingensinde mødes skal for sidste gang. Da man havde sunget den, rejste de tre fra Mosebo sig, og efter at de havde sagt godnat og tak, gik de hjem. Jens var gal og erklærede til Trine, at det skulle være noget, inden han igen gik med på aftenbesøg hos Kirsten og Hellig Ajs. Det var i orden, at de havde deres faste tro på Vorherre, og at man - når man var på besøg hos dem - respekterede, at man sang en salme og bad til bords, men sidde en hel aften til demonstration af, hvad de fandt rigtig i den retning, var lige vel meget af det gode, mente Jens Kuk.

Men ellers havde naboerne det godt sammen derude. De mødtes meget den vinter og fik en kop kaffe og sad og sludrede hyggeligt i de lange vinteraftener.

En aften, da alle var samlede på Mosebo, indviede Jens dem i sine planer om at starte en større tørveproduktion. Da Greven hørte dette, blev han straks fyr og flamme og meldte sig som arbejds-søgende. De to køer og hesten havde han jo solgt, og han gik nu og havde slet intet at tage sig til. Margrethe og han levede nu udelukkende af det, familien gav dem. Børn havde de jo ingen af - i hvert fald ikke sammen - men det fortaltes dog, at Greven havde et par stykker »uden om«, som man sagde. Men de måtte vel være så gamle nu, at der ingen udgifter var til dem mere.

Jens Kuk var slet ikke så glad for Grevens ansøgning, men han lovede ham dog, at han nok skulle tænke på ham, når han fik brug for nogle til at hjælpe sig. Men det var Greven ikke tilfreds med. Han ville antages med det samme og mente selv, at arbejdet med at køre dyndet ud på liggepladsen sikkert passede godt til ham. - Jens Kuk måtte til sidst love Greven, at han nok skulle komme til

at bestride dette hverv.

Jens Kuk gik netop i disse dage og spekulerede på, hvordan han bedst og billigst kunne erhverve sig en sådan dyndvogn. Det var jo det eneste, smeden i Tårup ikke skulle levere. Hans spekulationer endte med, at han en dag tog ind til smeden i Auning. Der havde han nemlig set, at der på en mark bag smedien stod en hel del gamle vogne, og det kunne jo tænkes, at en af dem egnede sig til formålet.

Da Jens fremførte sit ærinde over for smeden, rømmede denne sig, som om han vilde trække tiden ud, inden han svarede. Derefter kløede han sig oven i hovedet, hvorefter han sagde, at det troede han da helt bestemt, at han kunne klare.

De fulgtes så ad om på marken, hvor vognene stod. På vej derom fortalte smeden, at han havde en gammel charabanc stående, og den mente han helt bestemt, at Jens kunne bruge til det ønskede køretøj. Og så kunne den købes for næsten ingen penge. Da de kom om til charabancen, fortalte smeden Jens om hvordan han bare kunne tage understellet og og hjulene af og på dem lægge svære egeplanker. Og på disse kunne han bygge den kasse op, som tørvedyndet skulle være i. Efter at Jens havde kigget lidt nøjere på køretøjet, mente han nok, at den kunne bruges, og han og smeden blev hurtigt enige om prisen for den.

Jens tog derefter hjem og hentede hesten, som han spændte for charabancen. Så satte han sig godt til rette i sædet og kørte så ud mod Mosebo. Da han passerede ejendommene, stod Greven udenfor og slikkede solskin. Han gjorde store øjne, da han så Jens komme kørende i sin nyerhvervelse, og han råbte på lang afstand, at det netop var et sådant stadskøretøj, han havde haft, da han havde gården. Jens Kuk gjorde holdt og fortalte Greven, at nu kunne han komme ud at køre i en sådan igen, for det var nemlig meningen, at den skulle laves om til den dyndvogn, de skulle

bruge i mosen. Greven kiggede lidt på den, og da Jens igen kørte, fulgte Greven med hen til Mosebo. Her blev charabancen rigtig undersøgt. Greven mente, at det var både synd og skam, hvis en sådan stadsvogn skulle bruges til det beskidte arbejde, for det var - som han udtrykte det - faneme køretøj, det. Men Jens Kuk stod fast ved sin beslutning. Vognen skulle laves om. Tilfældigt kom Laust Nielsen forbi ude på vejen, og da han så de to mænd stå og diskutere ved charabancen, kom han ind og hilste på dem. Jens Kuk forklarede så Laust Nielsen om sine planer med køretjet. Laust gav omgående Greven ret i, at det var da både synd og skam at ødelægge en så pæn vogn ved det arbejde, og desuden troede Laust ikke, den egnede sig til det. De små fælge ville hele tiden skære sig ned i både sand og tørvejord, så der skulle flere heste til at trække den derfra igen, hvis det i det hele taget kunne lade sig gøre. Laust sagde ednvidere, at han troede, det ville være et meget dårligt sted, at spare. Det kunne blive dyrt i den sidste ende, hvis ikke det var ordentlig og passende kram, man brugte til at transportere tørvedyndet i.

Jen Kuk havde stor respekt for, hvad Laust sagde, og han kunne godt se, at det var galt, hvis der blev kludder med dyndkørslen bar for at spare nogle kroner i starten.

Laust anbefalede ham så, at bestille en vogn, der var bygget til formålet, hos karetmageren i Auning, og efter at de havde snakket lidt mere om køretøjet, bestemte Jens sig til at gøre, som Laust havde sagt var det rigtige.

Greven blev glad. Han gik ustandselig rundt om charabancen, og han foreslog, at de tre i fællesskab skulle gøre den køreklar som stadsvogn, og så kunne de jo bruge den, hvis de ville på en søndagstur i omegnen. Ja, så glad var Greven for vognen, at han allerede betragtede sig selv som medejer af den. Inden man blev færdig med diskussionen om istandsættelsen af charabancen, kom

der en dreng cyklende op imod dem. Det var Laust, han ledte efter. Kristine havde sendt ham med besked om, at der hjemme ved Laust sad en mand og pintes forfærdeligt. Manden havde fået den ene skulder af led, sagde drengen, og Laust forsvandt skyndsomt over mod Tværsige.

Greven var helt varm for at komme i gang med at gøre charabancen klar, og da Laust var gået, tilbød han ene mand at ville gøre den i stand, og det endog så den blev et stadskøretøj som den, han havde haft, da han var gårdmand. Alt det med dette køretøj gav lige Greven anledning til at komme ind på sit yndlingsemne om den tid, da han havde haft den store gård. Det var faneme tider dengang, sagde han. Når vi med to flotte sorte oldenborgere kørte til marked i Randers.

Efter at Greven havde fortalt en hel del mere om denne storhedstid, sluttede han med at sige som sædvanlig, at det var de fanens uheld, der havde ramt ham. - Disse mange uheld sluttede Greven altid sine beretninger med. Jens Kuk var dog efterhånden blevet bedre underrettet om Grevens fortid af folk, der kendte ham fra dengang, han var i sine velmagtsdage. Grunden til, at Greven var gået fra gården, skyldtes udelukkende, at han havde levet over evne og glemt at passe gården. Hver lørdag havde Greven haft travlt med at komme til Randers i sit meget omtalte stadskøretøj, og når han kom derind, var det ikke så meget priserne på dyr og lignende, der havde interesseret ham, som kortspil, kvinder og spiritus. På hotel »Danmark« staldede han altid op, og det var yderst sjældent, at han nåede længere end til hotellets restauration. Det endte som regel med, at tjeneren måtte ringe hjem til Margrethe og bede hende sende en af karlene ud for at hente Greven og køretøjet hjem. Greven var næsten aldrig i stand til at køre hjem. Han måtte som regel ligge bag i vognen næsten bevidstløs af den megen spiritus, han havde indtaget i løbet af dagen. Det

var noget af det, Greven skulle have kaldt de fanens uheld. Den iltre nabo, Severin, havde også været med den aften ved kaffe-bordet på Mosebo, da Jens indviede sine naboer i de planer, han havde med at starte en større tørveproduktion.

Nogle dage efter mødte han igen op hos Jens Kuk og tilbød at gå i kompagni med ham, for - som han sagde - så kunne de jo grave tørv i begge tørveskifter samtidig, og så blev de jo heller ikke uenige om vejen, sluttede Severin sit tilbud. Dette ville Jens dog ikke være med til, for hvis nu Severin skulle få et af sine hidsige anfald igen, så kunne han jo lave kludder i det hele. Så Jens sagde til ham, at han ikke brød sig om at tage nogen med i det vovelige foretagende, og med den besked måtte Severin så gå hjem igen. Jens havde lyttet til Lausts råd. Som han havde anbefalet ham, havde Jens bestilt en dyndvogn hos karetmageren i Auning. Det blev en dyr affære, og han var ved at blive klar over, at det vist alligevel kunne blive nødvendigt for ham at låne Trines penge for at få det hele i drift.

Da han den dag kom ind til hende for at drikke eftermiddagskaffe, sagde han det til hende. Trine blev vist nærmest glad for, at hun kunne få lov at hjælpe ham. Hun hentede omgående sin sparekassebog og gav ham den, idet hun sagde, at han bare skulle tage alle dem ud, som han fik brug for. Jens blev helt bange, da Trine gav ham bogen, og han vægrede sig ved at tage den, men Trine sagde, at det skulle han gøre. Selv havde hun ingen brug for pengene. Skulle det gå galt, og pengene blev sat over styr, ja, så var hun såmænd lige lykkelig. Trine så ikke så sort på det. Pengene ville nok ellers kun blive til strid mellem de af hendes søskende, der overlevede hende, og dem havde hun ikke ret meget til overs for. Ingen af dem havde besøgt hende den sidste halve snes år, så de fortjente dem slet ikke, mente Trine. Den eneste sikkerhed, hun ønskede for pengene, var Jens' ord for, at hun kunne blive på Mo-

sebo, så længe hun ville. Det lovede Jens hende, og så først tog han imod sparekassebogen med god samvittighed.

Foråret kom og dermed den tid, hvor de skulle i gang med at lave tørv.

Jens Kuk var spændt. Hver eneste dag var han en tur i mosen for at se, om det meget vand, der stod der hvert forår, ikke snart forsvandt. Der var kommet bud fra smeden i Tårup, at ælteværket med alt tilbehør var færdigt og kunne afhentes, når det passede Jens bedst. Dyndvognen havde han hentet hjem. Den så ud til at være solid, og han var glad for at have fulgt Lausts råd med hensyn til den. Greven havde været henne for at se på dyndvognen flere gange, og han havde endda haft Jens' hest spændt for et par gange og var kørt en runde på en græsmark med den. Han ville faneme helst være lidt kendt med køretøjet, inden det rigtig skulle gå løs, sagde han. Joh, det lod til, at Greven var blevet helt ivrig efter at få noget at bestille. Jorden til den ejendom, han boede i, var forpagtet ud til Severin. - Det havde Grevens svogre gjort, da stalden brændte, så Greven havde ikke mere at gøre der, men når nu først der kom gang i tørveproduktionen, fik Greven nok at gøre. Jens Kuk var ikke ligefrem ovenud begejstret for at have lovet ham arbejde.

Endelig nogle dage hen i maj var vandet i mosen forsvundet, og en uges tid efter mente Jens Kuk, at nu kunne der køres med vogne derude. Så nu var det med at få hentet tørveværket og få det i gang. Han var dog klar over, at han ikke kunne have det hele på sin egen vogn. Derfor tog han imod et tilbud fra Hellig Ajs om, at han ville følge med til Tårup med sit køretøj og hjælpe til med at få det hele kørt ud i mosen.

Hellig Ajs var også meget interesseret i det, der skulle foregå ude i mosen, men han var i modsætning til Greven lidt mere tilbageholdende med at vise sin interesse. Næste morgen kørte så de to

vogne hjemmefra med smeden i Tårup som mål. Da de ankom dertil, stod det hele godt nok og var klar, og man gik straks i gang med at læsse det på vognene.

Det gik fint med det hele undtagen dyndtrossen. Den baksede man med i en halv time. Flere gange var den lige ved at være oppe på vognen, men hver gang skred den fra dem igen. Smeden svedte. Op skulle trossen, men efter endnu et par forsøg opgav han og erklærede, at der skulle mere mandskab til for at læsse den. Smeden gik så hen på en af nabogårdene efter hjælp. Her var smeden så heldig at træffe nok en nabo, der var ovre for at få en formiddags-sludder. Da smeden havde fremført sit ærinde, kiggede de to gårdmænd lidt på hinanden. Så spurgte den ene, om smeden havde øl hjemme, og da det blev bekræftet, fulgte de begge med med det samme. Smeden havde haft ret i sin teori om noget mere mandskab, for allerede i første forsøg lykkedes det at få dyndtrossen op på vognen. Smeden måtte så ned i kælderen efter øl, og Jens Kuk og Hellig Ajs fik også en med.

De lod til at have god tid, de Tårup-gårdmænd, for de satte sig mageligt til rette uden for smedien og nød øllet. Smeden derimod så ud til at have travlt. Han vimsede rundt og snakkede med sig selv. Det var det med trossen, der havde givet ham noget at spekulere på. Man hørte ham mumle for sig selv, at det var da helt ufatteligt, at der skulle mere end tre mand til for at læsse den skide trosse. Det hørte den ene af gårdmændene, og han begyndte nu at drille smeden ved at sige, at der jo da også kun havde været to og en halv. Da smeden spurgte gårdmanden om, hvad han mente med det, lød svaret, at smeden i Tårup skulle man da allerhøjst regne til en halv. Smeden forsvandt brummende ind i smedien efter denne udtalelse, han ville åbenbart ikke diskutere med dem.

Gårdmanden, der havde drillet smeden, begyndte nu at prale af alle de mange kræfter, han selv mente at være i besiddelse af.

Smeden var netop kommet ud igen og hørte gårdmandens pralerier. Åh, herregud - herrestegud endda, bette mand, du kan vel ikke engang løfte ambolten, sagde smeden. Gårdmanden rejste sig. Han var blevet helt ivrig nu og sagde, at hvis han ville, kunne han løfte den helt op over sit hoved, og det ville han endda sætte en omgang øl på, hvis smeden turde sætte en imod. Smeden slog til, og ambolten blev stillet uden for smedien. Nu opstod der imidlertid diskussion. Gårdmanden ville ikke have den træblok med, som ambolten stod på, men smeden holdt på, at den var en del af ambolten, og de to ting kunne ikke skilles ad. Gårdmanden smed jakken og tog fat i ambolten, men han havde overvurderet sig selv. Han orkede ikke at løfte ambolten højere end til sin egen brystkasse endskønt han gjorde sig de voldsomste anstrengelser for at få den over dette punkt. Efter at have haft den på jorden igen, medens han tørrede sveden af panden, gjorde han endnu et forsøg, men med samme resultat. Han måtte til smedens store fornøjelse lade ambolten stå og erklærede, at han gav op. En dreng, der var kommet til, blev så sendt over til købmanden i Tøjstrup efter øllet. Imedens man ventede på øllet, måtte den pralende gårdmand høre på mange spydige bemærkninger fra smeden om de mange kræfter, han havde pralet med.

Drengen kom igen, og øllet blev delt ud. Da gårdmanden ville give Ajs en øl, erklærede han, at han ikke skulle have mere. Det kunne gårdmanden ikke forstå - en sølle øl kunne en mand da altid drikke, sagde han, men Ajs fastholdt sit. Han skulle ikke have mere. Han drak aldrig den slags andet end for tørst. Alt, hvad der blev drukket der ud over af disse stærke sager, var syndigt og havde en stor del af skylden for al den elendighed, der var i verden, sagde Ajs. Det mente dog hverken gårdmanden eller smeden at kunne give ham ret i, men inden de kom i alt for stor diskussion med Ajs, havde Jens drukket sin anden øl og erklæret, at nu skulle

de hjem. Han satte hest og vogn i gang, og Ajs fulgte omgående efter ham. Forinden havde smeden dog lovet, at han inden aften ville komme ud i mosen og hjælpe dem med at få det hele stillet rigtigt op.

Lige før de to vogne nåede baneoverskæringen ved Karlsminde, gjorde de holdt. Jens ville sikre sig, at det hele lå på vognene, som det skulle, inden de kørte over baneoverskæringen. Det hele så ud til at være i orden, og så kørte de igen. Jens kom fint over overskæringen, men da han var kommet et stykke hen ad vejen, hørte han bag sig et voldsomt spektakel, og da han vendte sig for at se, hvad der var galt, så han dyndtrossen, som Ajs havde kørt med, liggende nede på vejen, og inde på marken havde Ajs det største besvær med at holde sine to små heste. De arme dyr var jo blevet slemt forskrækket af det brag, det gav, da trossen ramte vejen. Ajs fik dog hurtigt styr på dem igen, og lidt efter holdt han med sin vogn ved siden af trossen. da var Jens allerede derhenne og i færd med at undersøge trossen for at se, om den havde lidt nogen skade af den hårde medfart. Det havde den heldigvis ikke, men nu havde de et problem med at få den læsset på vognen igen.

Medens Ajs og Jens stod og forsøgte at finde ud af, hvem de skulle få til at hjælpe sig, kom manden på Karlsminde gående hen imod dem. Han havde hjemmefra set, hvad der var sket for dem, fortalte han, da han nåede hen til dem, og hvis de ville vente lidt, kom hans tjenestekarl også. Så var de fire, og så skulle de nok få trossen op på vognen igen.

Da karlen kom, tog de alle fire fat i trossen, og lidt efter lå den igen på vognen. Jens takkede for hjælpen, og lidt efter var de to vogne igen på vej ud mod mosen. Da de nåede mosen, gik det galt igen - denne gang for Jens. Det var ellers gået godt med at komme ud i mosen, og han var næsten henne ved den plads, hvor han havde bestemt sig for, at værket skulle stå, da hans vogn sank

ned i den bløde bund. Jens forsøgte at få hesten til at trække den derfra, men skønt den var villig og gjorde mange forsøg, lykkedes det ikke. Hesten sank til sidst selv i den bløde jord, og Jens måtte skyndsomt skære skaglerne og hjælpe den op på det tørre. Man var nu nødt til at belave sig på at læsse ælteværket og hestegangen af vognen og så slæbe det det sidste stykke hen til pladsen. Der manglede ellers ikke mandskab nu. Både Greven og Severin var kommet til, og lidt efter dukkede Laust også op.

Det med at få maskineriet ned af vognen gik ganske let. Men at trække det op på pladsen, hen over den bløde mosejord, var ikke så lige en sag. Greven stønnede, hver gang han tog ved, og ind imellem bandede han ret så fælt. Til sidst blev det Hellig Ajs for meget. Han truede med at køre hjem, hvis Greven ikke omgående holdt op med sin banden og svovlen. Det kunne Greven da ikke forstå. Han mente ikke, at han havde bandet, men han lovede da Ajs, at han nok skulle passe på med, hvad han sagde derefter. Men da de skulle i gang med at slæbe hestegangen på plads, fik Greven en finger i klemme, og så glemte han for et øjeblik sit løfte til Ajs, der sendte ham nogle hvasse blikke.

Jens takkede sine naboer for hjælpen, og efter at have drøftet tørveproduktionen i et kvartes tid, gik og kørte de fem mænd hver til sit.

Hen på eftermiddagen kom så smeden fra Tårup cyklende ud på Mosebo. Han og Jens Kuk fulgtes ad ud i mosen, hvor de fik tørveværket rettet ind og gjort køreklar. Da det var sket, hentede Jens sin hest, og værket blev prøvekørt. Det hele så ud til at fungere upåklageligt, så allerede dagen efter bestemte Jens sig for, at han ville begynde at producere tørv. Greven fik besked på dette, og han lovede, at han faneme nok skulle møde.

Om aftenen kørte Jens ind til hestehandleren i Auning. Af ham havde han nemlig lejet en gammel hest, der skulle gå for heste-

gangen, der trak værket. Hestehandleren havde sagt til Jens, at den gamle hest var kendt med dette arbejde, den havde gået for sådan en hestegang så mange gange før, så med den skulle der ikke blive nogen problemer. Desuden havde hestehandleren sagt, at hesten var reel i et og alt og dertil meget omgængelig, så den lod til at være helt igennem i orden.

Jens fik hesten ud af stalden, og inden han trak af med den, ønskede hestehandleren ham held og lykke med foretagendet.

Jens trak hesten ud i mosen, hvor den skulle græsse om natten.

Næste morgen var Greven tidligt på færde, vel for første gang i mange år. Jens Kuk var knap nok begyndt at spise sin morgenmad, før Greven mødte op og var klar til at tage fat. Medens Jens spiste, trippede han rundt ude på gårdspladsen, og da Jens kom ud, fik han hurtigt hestene spændt for dyndvognen, hvorefter han kørte ned mod mosen. Greven havde jo altid forstået at tage sig livet behageligt, og det havde ikke ændret sig denne morgen. Da han først kom ud på vejen, kravlede han op i dyndvognen. Den vippede godt nok lidt fra side til side, så Greven var ved at tabe balancen, men han klarede det da, indtil han svingede ind på vejen, der førte over Severins tørveskifte. Så gik det galt. Greven mistede balancen. Han røg af vognen og landede på jorden med næsen begravet langt nede i den bløde mosebund. Jens, der kom gående lige efter vognen, så med det samme, hvad der skete, og han sprang til og fik Greven hjulpet på benene igen. Greven bandede fælt efter denne tur, og han lovede sig selv, at han faneme aldrig mere skulle sætte sine ben i den forbandede dyndvogn igen. Da de kom ned i mosen, fangede Jens Kuk den lejede hest og fik seletøjet lagt på den, og så skulle de i gang. Men hesten havde åbenbart sin egen mening om den ting, for den nægtede pure at flytte sig ud af stedet. Greven og Jens prøvede ihærdigt at få den til at gå, men hverken godt eller ondt hjalp noget. Hesten blev stå-

ende. De stod helt magtesløse over for dette, og da det jo var for tidligt at hente hestehandleren, så han kunne se, hvad det var for et stædigt dyr, han havde lejet ud, gav de sig til at tage noget mere overjord af. Da de var kommet godt i gang med det, begyndte ælteværket pludselig at køre. Hesten var begyndt at gå. Det så altså ud til, at den var af den slags, der selv ville bestemme farten.

Jens sprang så ned i tørvegraven og begyndte at smide tørvejord op i ælteværket. Det gik nu ikke alt for godt med æltningen. Det var især vandpumpen, der drillede. Enten gav den for lidt vand, så tørvedyndet blev for tørt, eller også gav den for meget, så det blev så tung, at elevatoren, der skulle trække det op i trossen, ikke fik noget med, og det resulterede jo i, at ælteværket løb over. Jens baksede med pumpen så længe, at han fandt ud af den, og lidt efter kørte det hele rigtigt, og snart var der så meget tørvedynd i trossen, at Greven kunne komme af sted med det første læs.

Han kørte ind under den tud på trossen, hvorfra han skulle fylde dyndvognen, og det hele gik planmæssigt, indtil Greven nåede ud på læggepladsen. Så gik det galt. Han var i skyndingen kommet til at gå ved den side af vognen, hvor udtømningslemmen sad, og bedst som han kørte over læggepladsen, sprang lemmen op, så al tørvedyndet løb ud. Greven nåede ikke at komme væk, og han blev fuldstændig tilsølet. Ja, selv hans gummistøvler blev fyldt med den klæbrige dyndmasse.

Han gik helt amok over dette uheld, og med fægtende arme sprang han rundt om vognen. Jens kom derop, og efter at han havde hjulpet Greven med at få det værste tørret af, faldt der lidt ro over det hele igen. Greven fik lemmen lukket forsvarligt og kørte så ned til trossen igen for at hente et nyt læs. Jens Kuk tog det meget roligt. Det var nok kun begyndervanskeligheder, de skulle over, mente han.

Der var meget at gøre for Jens. Allerede den første dag i mosen

blev han klar over, at der var mere at se til, end han kunne klare. Produktionen ville blive alt for lille. Greven kunne med lethed klare at køre dobbelt så meget dynd, som Jens kunne lave. Samme aften bestemte Jens sig for, at han ville antage en mand mere til at hjælpe sig. Da han havde spist til aften, cyklede han ind til Auning for at finde en, der gik ledig, og som ville arbejde for ham. Da han nåede Karlsminde, stod manden, der ejede denne, ude ved vejen og røg en pibe tobak. Jens sprang af cyklen og gav sig i snak med manden. I samtalens løb fortalte Jens om sit ærinde til Auning, og det resulterede i, at manden anbefalede Jens at køre ind til en mand, der hed Søren Klausen. Karlsruindemanden gav Søren de bedste anbefalinger. Han havde flere gange haft ham på daglejerarbejde, når de virkelig skulle have noget bestilt, såsom møddingen tømt eller tærsket og kornet båret op på loftet. Søren var villig til alt. Han både ville og kunne bestille noget, sagde Karlsruindemanden. Jens fik også at vide, at Søren var ungkarl og vel omkring et halvt hundrede år. Han havde kun en fejl, og det var, at han var lidt hård ved flasken, også i arbejdstiden. Men trods denne last mente Karlsruindemanden ikke; det blev nemt for Jens at finde bedre arbejdskraft end Søren Klausens.

Jens takkede for oplysningerne og kørte så ind til Auning for at opsøge Søren.

Inde i Auning mødte Jens en mand, som han spurgte om, hvor Søren boede, og manden forklarede Jens, at det var i en sidegade i et hus med tre lejligheder. Søren boede i den midterste, som så ud til at være den mindste. Da Jens bankede på døren, hørte han kun som svar en stærk brummen, og da han lukkede døren op, fandt han Søren liggende nærmest døddrukken midt på køkken-gulvet.

Efterhånden fik han da så meget liv i Søren, at han kunne fremføre sit ærinde for ham, men om Søren havde forstået, hvad det var,

Jens ville, var ikke til at blive klog på, for Søren svarede kun med en brummen som kunne betyde både ja og nej. Jens håbede dog, at det var gået op for den anden, hvad det drejede sig om, og han lukkede stille døren ind til lejligheden og overlod Søren til sin salige rus og kørte hjemad igen. Han ville ikke opsøge andre, før han havde set, om Søren kom.

Denne Søren var en lidt underlig fyr. Hele sit liv havde han ført en ret omtumlet tilværelse. I sine alleryngste år havde han sejlet, men den sidste snes år havde han taget arbejde, hvor han kunne få det. På sin cykel med en kuffert og sine træsko bundet bag på, havde han fartet det meste af landet rundt. Det var mest daglejerarbejde på de store godser og gårde, Søren havde haft, og det var vel også derfor, han var strandet i Auning. Den sidste plads, han havde haft, var nemlig på det nærliggende gods Gl. Estrup. Der havde Søren været i nogen tid, men hans drikkeri havde helt taget overhånd, og så var han blevet fyret. Forvalteren på Gl. Estrup var nemlig ivrig afholdsmand, og han havde gjort meget for at redde Søren ud af drikkeriet, men der var ikke noget at gøre. Endskønt Sprit-Søren, som man kaldte ham, havde været en af de bedste daglejere, der havde været på Gl. Estrup, og hans drikkeri aldrig havde forhindret ham i at arbejde, var han blevet fyret. Forvalteren anså drikkeri for den værste ulykke for mennesker, og han tålte ikke folk, der drak.

Søren var så åbenbart blevet træt af livet på landevejen og de store godser, for da han forlod Gl. Estrup, kørte han til Auning og lejede sig ind i den lejlighed, hvor han nu boede.

Efter at Jens havde været hos Søren, var han lige inde hos bageren for at købe noget wienerbrød. Det havde han lovet Niels, og det skulle de så have til aftenkaffen, når Jens kom hjem til Mosebo igen. Det blev sent, inden Jens kom i seng den aften. For skønt Trine og Niels havde lovet ham at passe dyrene og marken i den

tid, hvor der skulle laves tørv, var der jo dog ting, som han selv skulle gøre, og det var han jo nu nødt til at gøre om aftenen.

Næste morgen præcis klokken seks, da Jens Kuk og Greven kom ud i mosen, stod Sprit-Søren der allerede. De hilste godmorgen, og Søren hilste igen, men der ud over sagde han ikke noget, selv om de flere gange forsøgte at få en samtale i gang med ham. Den eneste lyd, der kom fra ham, var en stille hvislen, som om han fløjtede en melodi ud mellem tænderne. Og ind imellem tog han en slurk af flasken. Jens og Greven fangede så hestene og fik dem spændt for dyndvognen og hestegangen til ælteværket, og da det begyndte at snurre, sprang Søren ned i graven og begyndte at smide tørvejord i det. Inden Greven kom af sted med det første læs dynd, løb trossen over, og Jens måtte hjælpe Greven de første tre læs ud, for ellers var det hele gået i stå igen, men det så ud til, at Søren sagtens selv kunne klare påfyldningen af ælteværket.

Der blev nu rigtig lavet tørv. Da man midt på formiddagen holdt en lille frokostpause, svedte Greven, så han var helt gennemblødt, men han var ved godt mod og erklærede, at han faneme nok skulle køre det dynd ud, de to andre kunne smide op.

Søren var kommet op af tørvegraven, og efter at have taget et par gevaldige slurke af flasken, fandt han sin madpakke frem fra den rygsæk, han havde haft med. Da han lukkede den op og begyndte at spise af den, kiggede Jens og Greven til hinanden. Nogle tykke skiver brød med et skrabet lag fedt på var hvad pakken indeholdt. Men Søren lod til at være godt tilfreds med dette, for da han begyndte at spise, smaskede han højlydt. Greven havde travlt, aldrig så snart havde han sunket den sidste bid brød, før han sprang op og begyndte at køre tørvedynd ud igen. Og inden Jens og Sprit-Søren begyndte at smide tørvejord i ælteværket igen, var Greven der efter det næste læs.

Det blev til mange tørv den dag. Da Jens gik hjem om aftenen,

slog han lige et slag ind over læggepladsen, og han kunne da regne ud, at hvis det blev ved at gå med den fart, ville pladsen ikke blive for stor, tværtimod. Det var godt vejr de følgende dage, og arbejdet i mosen gik fint bortset fra, at Greven et par gange kørte mod trossen, så den forskubbede sig for ælteværket. Jens og Søren kunne så få sig et velfortjent hvil, medens Greven fik trossen tømt, så de kunne få den på plads igen. Da der var gået en halv snes dage, var de første tørv så tørre, at de kunne vendes. Hellig Ajs' kone Kirsten og datteren Anna havde taget lovning på dette arbejde, men da de havde gået ved det et par dage, var Jens klar over, at det blev til for lidt med dem alene. Han måtte have fat i et par mere inde fra Auning. Der var flere, der havde spurgt på dette arbejde, så en aften kørte Jens igen til Auning for at snakke med et par stykker af dem. Den ene af de damer, han havde bestemt sig for at antage, hed Sofie Nielsen. Og da han havde snakket med hende, var det en aftale, at hun skulle begynde i tørvene allerede næste morgen. Sofie var en kone på nær de fyrré år, og hendes mand, Magnus, bedst kendt under navnet Dejlig-Magnus, og hun havde otte børn sammen. Der foruden havde Sofie en dreng, som hun havde fået, inden hun lærte Magnus at kende, så der var mange munde, der skulle mættes, selv om et par stykker af børnene var sendt ud for at tjene til livets ophold. Dejlig-Magnus var der ikke ret meget ved. Arbejde var for ham en forbandelse, og han påtog sig ikke noget af det godvilligt. Kun hvis kommunen eller fagforeningen anviste ham noget, var han jo nødt til at tage det. Resten af tiden »krydsede« han, som han udtrykte det. - Men Sofie var dygtig. Hun tog alt det arbejde, hun kunne få fat i, selv om hun jo havde nok at se til derhjemme. Den anden kvinde, Jens Kuk antog til tørvene, var en ugift pige på omkring tredive år. Hun havde en datter på syv år, som hun havde fået sammen med en karl, hun havde tjent med på en gård.

Hun var aldrig blevet gift, skønt det fortæltes om hende, at hun det meste af tiden havde et eller andet mandfolk boende hos sig i sin lille lejlighed i Auning. Men denne kvinde havde ord for at være både flittig og dygtig, og i hvert fald havde Jens hørt, at hun aldrig havde ligget nogen til byrde, men selv tjent til livets ophold for sig og sin datter. - Denne kvinde hed Ida og datteren Inga.

De to nyansatte damer mødte så ude på læggepladsen næste morgen. Jens Kuk fulgte med dem op for at vise dem, hvor de skulle begynde at rangle tørv, men med selve arbejdet ville der ikke blive problemer, for begge havde før arbejdet i tørvene, og Jens kunne med det samme se, at det var noget, de forstod sig på. De kunne snart rangle nogle tørv, de to. Da det blev frokosttid den dag, kom Ida og Sofie ned i mosen til mændene. Sprit-Søren, der nu var begyndt at snakke lidt, kendte dem begge to, og til Sofie sagde han, at han jo nok herefter var nødt til at holde øje med sin dramflaske, når hun var i nærheden. Sofie slog et ordentligt skvalder op og forlangte at få en dram af Søren. Han stak hende flasken, som hun omgående satte for munden og tog en ordentlig slurk af.

Medens man spiste, drillede Sprit-Søren Sofie med de mange børn, hun havde fået, og han spurgte hende til sidst, om hun regnede med at skulle have flere. Sofie, der langt fra var mundlam, svarede omgående, at det var noget, som hun overlod til Magnus og Vorherre at bestemme.

Da de var færdige med at spise, fik Sofie en dram mere af Søren, inden han gemte flasken væk. - Hun takkede ham for skænken og sagde, at det var den, der holdt hende i form, og sådan et par slurke brændevin var vel det mindste, Søren kunne yde til hendes ve og vel. Hvis han ville det, skulle hun nok vide at formere sig, så dette lands befolkning ikke uddøde sådan lige med det samme. Hun slog igen en skralderlatter op, og idet hun rejste sig, sagde

hun, at hvis alle levede livet ligesom Søren, nemlig som en galt-gris, ja, så ville det hele jo snart få en ende. Søren rejste sig, brummede og forsvandt ned i tørvegraven.

Trine og Niels havde det godt med hinanden. De passede jo landbruget nu, hvor Jens havde nok at gøre ude i mosen. De havde netop plantet henved fem hundrede kålplanter, for Jens Kuk ville blive ved at handle med grøntsager og gulerødder.

De to havde også nogle gange været ude i mosen for at se på arbejdet der. Trine havde så som regel saftevand med til de svedende mænd, men den slags ville Søren ikke have noget af. Han påstod, at han fik tynd mave af det, og at han rustede op indvendig af det søde stads. Jens havde nu indrykket en annonce i den lokale avis hvori han meddelte, at han solgte prima, første classes tørv, og allerede samme dag, som avisen udkom, meldte der sig flere købere. De var velkomne, for Jens begyndte efterhånden at trænge til penge. Der havde jo været mange udgifter, og det var svundet godt i Trines sparekassebog. Der var jo også ved at være et stort folkehold, der skulle have løn hver uge.

Alt dette gav en masse regnskab, og her kom Trine og Niels ind i billedet igen. Det var de to, der forstod sig på de ting, for alt det, der havde med papir og tal at gøre, var for Jens Kuk en labyrint, der ikke var til at finde rundt i. Havde han derimod de kontante penge i lommen, gik det meget bedre; det forstod han, hvad var. Det var derfor også Trine og Niels, der skulle stå for salget af tørv-ene.

De fire damer, der ranglede tørv, fulgte godt med. Alle de tørv, der var tørre, var nu oppe at stå, og de fleste af dem endda i fine små stakke. Men da salget begyndte, svandt det hurtigt i rækkerne. Der kom mange købere hver dag, ja, så mange kom der, at damerne til sidst ikke kunne nå at få tørv-ene stakket. De blev læsset direkte på vognen fra det sted, hvor de var ranglet op. Der kom

penge til huse nu derude på Mosebo. Det gik fint hele sommeren. Der blev lavet tørv hver dag med undtagelse af et par regnvejrsdage, hvor det var umuligt at køre i mosen med vognene.

Greven passede sit arbejde godt. Det så ud til at det var noget, han kunne lide at være med til, og så gav det jo penge. Ja, endda så mange, at han et par gange i løbet af sommeren - sådan en søndag formiddag - havde fået råd til at komme ind på gæstgivergården i Auning og rigtig fået tørsten slukket.

Den ene gang havde han dog fået for meget af de stærke sager, endda så meget, at karlen på gæstgiveriet måtte køre ham hjem lige over middag.

Sprit-Søren viste sig ikke at skuffe de forventninger, Jens havde stillet til ham. Ikke en eneste dag hele sommeren svigtede han, selv om det hændte, at han havde drukket hele natten og var rummelfuld, når han mødte om morgenen. Når først han fik skovlen i hånden og kom ned i tørvegraven, var der intet at mærke på ham; han kunne arbejde som ingen anden. Jens Kuk havde aldrig før set en mand, der var så meget arbejde i som Søren.

Trine havde lidt ondt af Søren. Hun mente ikke, han kunne holde til det hårde arbejde i længden, for efter hvad hun kunne se og høre fra de andre, fik Søren ikke den forplejning, han skule have. Men hun kunne intet stille op, for de par gange, hvor hun havde inviteret Søren på middagsmad, havde han bare svaret, at han nok skulle klare sine kostproblemer selv.

Jens Kuk var - som før fortalt - ikke absolut nogen skønhed, men alligevel var Ida, der rejste tørv, begyndt at lægge an på ham. Så snart det var hende muligt, gjorde hun tilnærmelser til ham; ja, et par gange havde hun endda inviteret ham ind til sig til en kop aftenkaffe. Sofie havde vist lovet Ida at hjælpe med at »fange« Jens, for hun sad ofte, når de var ude i mosen for at spise sammen med mændene, og kom med bemærkninger om, at der sikkert kunne

blive et godt par ud af Jens og Ida. Men Jens var ikke så let at fange. Han overhørte helt Sofies snak; han havde en gang haft en kvinde, og det ønskede han aldrig mere.

Den kloge mand, Laust Nielsen, kom somme tider ned i mosen og snakkede med mændene, men der kunne være langt imellem besøgene, for han havde efterhånden fået nok at gøre derhjemme på Tværsige. Folk strømmede til ham fra hele landet i et forsøg på, om han kunne hjælpe dem af med en eller anden lidelse. Lausts søn havde nu helt overtaget landbruget derhjemme, så det var nu ham, der trak køerne ud i mosen. Disse ture med køerne havde ellers altid været Lausts bestilling, men det tog nu for lang tid for ham. Han holdt ellers meget af at gå rundt derude i mosen, særlig om sommeren, når der blev lavet tørv på alle skifterne. Det med at færdes mellem mennesker og snakke med dem, og samtidig få lidt at vide om de egne, de kom fra, var ligesom en hobby for Laust, og når det så samtidig kunne forenes med, at han samlede de planter og urter, han skulle bruge.

Da det blev efterår, standsede arbejdet i mosen. De sidste tørv blev stakket, de var solgt, men skulle blive stående, til køberen havde plads til dem. Jens havde dog fået pengene for dem, så nu kunne regnskabet gøres op. Det var Niels og Trine, der ordnede dette, og det viste sig, at resultatet havde været så godt, at når alle regninger var betalt, både smeden i Tårup, hestehandleren i Auning med flere, og Trine havde fået sine penge igen, var der så mange penge tilbage, at de på Mosebo kunne se vinteren sorgløs i møde, og så ville der endog være en startkapital til næste sæson. Jens Kuk faldt dog ikke i staver over det, allerede en måned efter han var standset i mosen, begyndte han at køre sine ture med kål og gulerødder igen. På en af disse ture kom han en dag ind til Ida - altså hende de havde ude i tørvene - og falbød sine varer. Hun øjnede straks en chance for at være ene med ham og inviterede

ham derfor ind på en kop kaffe. Jens undslog sig dog ved at sige, at han ikke havde tid, turen var jo lang, og han skulle jo gerne være hjemme, til det var aften igen. Ida gav dog ikke op, hun lod ham vide, at det kunne han ikke være bekendt, nu han endelig var kommet ind til hende. Så satte Jens sig, og Ida fik travlt med at dække bord. Medens de drak kaffe, gjorde Ida sig lækker over for Jens, hun lagde sin hånd på hans, gned sine ben imod ham, men intet bed på ham. Da han var færdig med kaffe rejste han sig, takkede for denne og gik så igen ud til vognen. Ida fulgte ham til døren, hun var dybt skuffet over, at Jens tilsyneladende ikke var så let at indfange.

Der gik nu et par år. Jens var blevet helt velhavende. Det med at lave og sælge tørv gav mange penge. De kunne nu godt leve af mosen alene, så Jens havde nu solgt to af køerne. Trine og Niels skulle ikke have for meget at bestille, mente han. Trine var jo ved at være oppe i årene, men hun klarede sig godt. Jens var lykkelig over, at han havde hende; hun havde været både ham og Niels til uvurderlig hjælp.

Nu til det kommende forår skulle Niels konfirmeres. Hvad han derefter skulle, var Trine og faderen ikke rigtig enige om. Niels ville gerne læse videre, men der var jo det, at Jens dårligt kunne undvære ham derhjemme til at føre regnskabet og sælge tørvene. Det blev det, der blev det afgørende. Niels lovede faderen, at han ville blive hjemme og hjælpe ham.

Da det igen blev forår, kom den dag, da Niels skulle konfirmeres. Han og Jens havde begge været inde hos manufakturhandleren i Auning for at blive klædt på fra top til tå. Så det var et par flotte herrer, der på konfirmationsdagen i charabancen med Greven som kusk kørte ind til kirken i Auning; Trine var jo selvfølgelig også med, det var Jo hende, der havde hjulpet Niels med at komme rig-

tigt i jakkesættet og få den tilhørende propel anbragt i den rette vinkel, og det var jo også hende, der havde lavet til til festen derhjemme.

Der skulle dog ikke være stort gilde på Mosebo, familie var der jo intet af, eller i hvert fald ikke de havde omgang med, men alle naboer var inviteret, både Hellig Ajs, Kirsten og datteren Anna, Greven og Margrethe, Severin og hans kone, den kloge Laust og Kristine, og både mand og kone og børnene på Karlsminde. Laust og Kristine havde dog sendt afbud, for de havde fået besked om, at noget familie, de havde inde i hovedstaden netop ville besøge dem den dag. Medens de andre var i kirke havde Hellig Ajs' kone dækket bordene, og Grevens kone Margrethe havde lavet maden helt færdig, så da de kom fra kirke, var det hele parat, og da alle gæsterne var ankommet, spiste man. Alle havde jo haft gaver med til Niels, og da man havde spist, pakkede han dem ud. Fra Grevens var der en varm, strikket trøje, Severin gav ti kroner, og fra Hellig Ajs' var der en salmebog, familien på Karlsminde gav en ny skjorte, og Jens Kuk gav sønnen et flot lommeur, og fra Trine var der et telegram med 50 kroner i, desuden var der telegrammer fra flere af de handlende inde i Auning. Det blev en hyggelig dag derude på Mosebo. - Allerede næste dags morgen gik Niels ind til Auning, og for de penge, han havde fået, købte han sig en cykel.

De næste dage fandt han lidt mærkelige. Det, at han ikke mere skulle i skole, kneb det med at vænne sig til. Men der var jo ellers nok at tage fat på. Markerne skulle tilsås, husene skulle kalkes og males, og der var mange forberedelser at gøre, inden tørveproduktionen skulle i gang igen.

Severin havde længe været misundelig på Jens Kuk, fordi han tjente mange penge på tørvenerne. Så nu tumlede han med planer om også at begynde at grave i sin mose. Men hans store problem var,

at han ikke havde nogen læggeplads i nærheden, og køre dyndet hjem til markerne ved ejendommen ville jo blive både for dyrt og omstændeligt. Det var faktisk dette problem, der gjorde, at han opgav sine planer. Ingen af dem, der havde jord i nærheden, ville leje ud til ham, men lidt ville han åbenbart have ud af sin mose, for en dag, han mødte Jens, tilbød han at ville sælge sin mose til denne. Severin forlangte godt nok en høj pris for den, men Jens slog til og købte den. Severin betingede sig dog, at hans køer måtte græsse derude, til der skulle graves tørv, og det gik Jens ind på. Så nu havde Jens Kuk tørvejord nok i lang tid fremover, hvis det da ellers gik normalt.

Der var ellers ved at være stor konkurrence på tørvemarkedet. En mand fra Pindstrup producerede tørv i stor stil, og også han købte tørveskifter op. Jens havde truffet denne mand et par gange og havde haft ham med hjemme på Mosebo for at se de tørv, der blev lavet der. Manden havde omgående erklæret, at det var første klasses tørv, og at han spilleme ville købe hele mosen og overtage produktionen, der var i gang. Det ville Jens dog ikke høre tale om. Han ville selv fortsætte.

Det gik jo også godt. Jens havde været heldig med arbejdskraft. Både Greven, de to damer og Sprit-Søren mødte op hvert år, så det var skam kvalificeret arbejdskraft, han havde.

Først på sommeren blev der det år meget med regnvejr, så det kneb svært med at få tørvenerne tørre. De måtte tage mere jord ind til læggeplads, så det svandt efterhånden ind i det, der hidtil var drevet som landbrugsjord. Men hverken Jens eller Niels syntes, at det var nogen større ulykke, for det blev vel sådan engang, at man på Mosebo kom til at leve udelukkende af tørveproduktion. Deres tørv var velanskrevne overalt, og efterspørgselen var meget større end produktionen. Men på sommeren blev vejret bedre, og de mange tørv, der nu pludselig blev tørre, gav Niels nok at se til.

Hele dagen måtte han opholde sig på læggepladsen for at han kunne holde styr på de mange vogne, der kom efter læs. Niels var meget påpasselig. Ingen fik lov at læsse tørv på vognene, før han havde sikret sig, at de havde pengene med til at betale med. Den eneste undtagelse var vognene inde fra købmandsgården i Auning. Der skulle han bare holde tal på, hvor mange tusinde tørv de hentede, og så afregnede Jens med købmanden en gang om måneden. Købmanden havde ellers tilbudt Jens, at han ville aftage hele tørveproduktionen, men det ville Jens ikke gå med til. De kunder, han havde haft lige fra starten, ville han fortsat sælge tørv til, men købmanden skulle så have resten.

Alle de tørv, købmandsgården købte, blev læsset på banevogne på stationspladsen i Auning og videresendt til hovedstaden, hvor købmanden havde solgt dem.

Sidst i november var alle tørvene solgt. Regnskabet blev gjort op, og selv om vejret havde drillet først på sommeren, var der alligevel blevet et pænt overskud ud af det. Niels fik en pæn sum for sin medvirken til dette. De blev omgående sat ind i sparekassen i Auning.

Det år slog gulerødderne fejl, der var orm i de fleste af dem, hvorimod hvidkålene var groet godt til. Jens Kuk måtte derfor dette efterår nøjes med at køre med hvidkål alene, og det blev ingen lang sæson, for på fire uger havde han helt udsolgt.

Severin lurede hele tiden på, hvad Jens foretog sig, og hvad han tjente ved det. Den sommer havde Severin regnet ud, at Jens havde tjent mange penge på sine grøntsager, så derfor havde Severin selv sået en hel del, som han nu kørte rundt og forsøgte at sælge. Det gik nu ikke videre godt, for Severin havde ikke Jens' evne til at snakke med folk, og hvad der var endnu værre: Severin blev aldeles rasende, hvis folk ikke ville handle med ham. Til sidst opgav han denne handel, og han havde nu alle disse grøntsager

liggende. Efter at han havde beklaget sig til Jens, forbarmede denne sig over ham og begyndte så igen på sine ture med Severins grøntsager, og hen midt i januar måned var de også solgt.

Medens man inde i Auning havde det elektriske lys og kraft, måtte man på alle de ejendomme, der lå mellem Auning og Pindstrup samt i de fem ejendomme ude ved mosen, nøjes med petroleums-motorer og -lamper.

Manden på Tranegården, William hed han, havde nu sat sig i spidsen for at få alle disse ejendomme til at installere elektricitet. Han indkaldte dem til et møde, hvor han mellem dem ville finde nogen, der ville gå ind i et udvalg, som skulle have til opgave at finde ud af, om det var muligt at få disse installationer ud til alle der omkring og samtidig finde ud af, hvor meget det ville koste. William havde held med sig. Mødet blev holdt på Tranegården, og alle derude var mødt op. Efter at William havde forelagt sagen, blev der jo selvfølgelig nogen diskussion, men alle syntes godt om ideen, og det påtænkte udvalg blev nedsat. William blev formand, og Jens Kuk og en mand ved navn Søren Hjulmand blev de to andre medlemmer. Denne Søren Hjulmand havde gården Møllersminde, der lå omtrent helt inde ved Auning. Det blev så de tre mænds opgave at kontakte elektricitetsværket i Randers for at få dem til at måle op og lave beregninger over, hvor meget det hele ville komme til at koste. For nok var alle interesserede, men prisen for denne flothed ville de dog vide, inden de tog endelig stilling til, om de ville være med. Så blev mødet hævet, og William Trane, som han til daglig kaldtes, foreslog, at de, der havde tid og lyst, blev og fik et slag kort. Hellig Ajs og en af hans trosfæller forsvandt omgående, men de øvrige blev, og lidt efter blev der spillet kort ved fire borde. Nogle spillede whist, andre hjertefri med pip og kuk. Tre mand sad og spillede seksogtrede, og de, der ikke kendte kortene, sad og fik sig en snak om landbrug,

tørv og politik. Da der var spillet kort et par timer, serverede Williams kone Laura kaffe, kringle og lagkage for hele forsamlingen. William var en meget livlig og gemytlig fyr, der godt kunne underholde et selskab, og ved kaffebordet udfoldede han sig rigtig. Efter at have fortalt et par ikke helt stuerene historier, berettede han om en tur, han havde haft ind til Auning dagen før. Han havde været kørende derind i fjedervognen for at gøre nogle indkøb på købmandsgården, og Laura skulle jo også bruge noget til husholdningen. Netop som han var kommet ind i forretningen, rullede en fin bil op foran døren, og en herre kom ind. Han præsenterede sig som repræsentant for bryggeriet i Randers, og derefter bestilte han øl til alle i butikken, inklusive William. Købmanden, der jo nok var kendt med disse besøg, hentede alle de øl frem, han kunne bære, og stillede dem foran repræsentanten. Denne delte så ud til de tilstedeværende, og William, der stod for enden af disken, havde fået hele fire øl hen foran sig. Øllet blev trukket op, der blev skålet, og repræsentanten udtalte håbet om, at øllet fra den virksomhed, han repræsenterede, ville smage dem alle.

Da William havde drukket sin øl, takkede han for skænken og ville gå, men repræsentanten pegede på de tre andre øl og spurgte William, om han ikke kunne lide øllet. William takkede og klemte så på igen, for lide øllet kunne han, og skuffe repræsentanten ville han ikke; det var jo ikke hver dag, man mødte en sådan gavmildhed. Da han havde drukket de tre øl også, kunne han godt mærke, at det vist var blevet lidt mere, end han vel kunne tåle. Han takkede repræsentanten igen og ville gå, men det kunne repræsentanten ikke forstå. Der var flere øl at hente der, hvor de andre var kommet fra, og bryggeriet ville da gerne, at kunderne smagte ordentlig tilpas på deres produkter. Men William skulle nu ikke have flere, end han havde fået, og da han gik ud, lod han en bemærkning falde om, at nu blev han ikke stavrassi de første par dage.

Den bemærkning havde repræsentanten moret sig meget over. William var så gået ud til sit ventende køretøj, og efterat have løst hestene og med stort besvær var kommet op i vognen, kørte han om på savværket, hvor han skulle hente nogle brædder til at reparere sine svinestier med. Det var selveste direktøren, der havde taget imod William, da han nåede derom, og da han havde gjort sin bestilling, kravlede direktøren op i vognen til William, og sammen kørte de så ud til oplagspladsen, hvor brædderne lå. Direktøren begyndte straks at stikke brædderne op til William, men inden denne nåede at få fat i dem, fik han overbalance og styrtede på hovedet ned fra vognen. Direktøren styrtede omgående til for at hjælpe William på højkant, men da han havde fået fat i ham, udbrød han pludselig: Jamen, De er jo fuld, William. Det måtte han jo indrømme, og han havde så fortalt direktøren om, hvordan begærligheden var løbet af med ham, da de fire øl stod foran ham. Direktøren, som William var gode venner med, morede sig kosteligt over denne hændelse, og det samme gjorde hele kaffeselskabet.

Efter at man havde sludret endnu en times tid, brød selskabet op og gik hver til sit. Den følgende tid arbejdede William ihærdigt på det med elektriciteten, og da der var gået en måneds tid, meddelte han udvalget, at nu var beregningerne klar, og at de tre, der var valgt til at varetage de andres interesser, skulle mødes med en repræsentant fra elektricitetsværket den førstkommende lørdag eftermiddag på gæstgivergården i Auning. Da det blev lørdag, og Jens Kuk havde fået sin middagssøvn, vaskede han sig og tog skægget af, iførte sig sit pæneste tøj og cyklede ind til Auning. Da han nåede gæstgivergården, gik han ind i skænkestuen. William var ankommet, og lidt efter mødte Sofus fra Møllersminde op i følge med repræsentanten fra elektricitetsværket. De fire mænd fik så anvist en stue, hvor de kunne sidde i fred og ro og

drøfte planerne. De var dog knap nok kommet til at sidde ned, før servitricen kom og serverede en øl for dem. Repræsentanten bød dem så velkommen og fremlagde derefter tegninger og planer over de nødvendige installationer. Det så godt ud, men da han derefter fortalte dem lidt om, hvad det ville koste, blev de tre udvalgsmedlemmer hurtigt klar over, at det blev vanskeligt at få gennemført. Det blev mere end dobbelt så dyrt, som de havde forestillet sig. De diskuterede så, om der ikke var en måde, det kunne gøres billigere på, men repræsentanten fastholdt prisen. Den kunne der ikke røres ved, sagde han. Efter endnu nogen diskussion blev man enige om at indkalde ejerne af de berørte ejendomme og forelægge tegninger og tilbud for dem. De tre udvalgsmedlemmer belavede sig på at tage hjem igen, men repræsentanten inviterede dem nu, ind i et andet lokale; han ville da lige give en bid brød, sagde han. De tre mænd takkede overrasket for invitationen og fulgte så efter repræsentanten. Da de så det bord, der stod dækket til dem, blev de klar over, at det ikke drejede sig om et enkelt stykke brød. Nej, her var alt, hvad hjertet kunne begære, lige fra sild, stegte ål, ål i gele, flæskesteg, rullepølse, ja, kort sagt alt det, der hører til et rigtigt frokostbord. Da de var kommet til bords, bad repræsentanten dem om at tage for sig af retterne, og det lod de sig ikke sige to gange. Til den megen mad fik de alt det øl og brændevin, de ville have, og da de havde siddet ved bordet et par timer, var de alle fire i højt humør. Sofus fra Møllersminde sad og smånynnede den om alperosen, som ingen kunne nå. Repræsentanten blev så forelsket i denne melodi, at han bad Sofus om at synge den højt, så han kunne få den lært. Lidt efter lod det til at være lykkedes for repræsentanten, for da sang de begge to af fuld hals. William lod til at være lykkelig fuld. Han pulsede løs på en stor cigar, og ind imellem nynnede han også med på melodien. Da alle var mætte, kom der kaffe på

bordet, og dertil både cognac og likør. Da Jens Kuk havde fået et par glas af dette, gjorde hans mave oprør, men det var jo også første gang, den havde modtaget så meget af disse stærke sager på en gang. Det blev hurtigt rent galt med Jens, og han rejste sig pludselig og erklærede, at nu ville han hjem. Men repræsentanten bød straks på mere kaffe, og både Sofus og William erklærede enstemmigt, at de havde erfaring for, at hvis maven gjorde oprør, skulle den bare have mere kaffe og likør, så faldt den til ro igen. Jens satte sig så igen, og da han havde fulgt de to gårdmænds råd, var det også lige som om, der faldt lidt ro over de indre organer igen, men Jens Kuk var fuld; det måtte han indrømme over for sig selv.

Da det var blevet mørkt uden for, tog de tre udvalgmænd afsked med repræsentanten. Jens Kuk ville hjem, men William og Sofus var ikke tjenlige til dette endnu. De ville ind for at spille seks-ogtres med værten.

Da Jens kom ud, var han åbenbart klar over, at han ikke kunne klare cyklen, for han lod den stå ved gæstgivergården og gik så hen mod landevejen, der går gennem Auning. Da han nåede denne, stod han stille og kiggede sig lidt omkring; det snurrede lidt rundt for ham. Pludselig hørte han en kvindestemme kalde. Han vendte sig om for at se, hvem det kunne være, men denne bevægelse var for meget for ham. Han trimlede om på fortovet.

Kvinden, der havde kaldt på ham, var Ida. Hun kom nu hen og fik ham med stort besvær hjulpet på benene igen. Ida blev hurtigt klar over, at Jens ikke mere var herre over sine bevægelser, så derfor tog hun ham med hjem. Da de nåede hendes lejlighed, hjalp hun Jens af tøjet. Han protesterede lidt, men da han først lå i sengen, faldt han straks i søvn.

Da Jens Kuk hen på natten vågnede, lå Ida ved siden af ham. Hun begyndte straks at kæle for ham, og denne gang lod han sig lokke.

Det var en lykkelig Ida, der en times tid efter tog afsked med Jens Kuk i gadedøren.

Jens gik om på gæstgivergården og hentede sin cykel, hvorefter han kørte hjemad. Da han nåede baneoverskæringen ved Karlsminde, stillede han cyklen op ad et hegn, hvorefter han klamrede sig til en pæl. Han var rigtig syg nu, men da han havde stået lidt, fik han nogle kraftige opkastninger. Det hjalp svært på den selv-gjorte sygdom, og lidt efter var han atter på cyklen. Han kunne nu igen tænke nogenlunde klart, så han gennemgik nu i tankerne det, han havde oplevet, siden han om eftermiddagen kørte hjemmefra. Der var det med Ida, og han var klar over, at han nu fik vanskeligere ved at afvise hende, når hun fremover sikkert forstærkede sine tilnærmelser til ham. Men et var sikkert: giftes igen ville han ikke!

Da han nåede Mosebo, stod han af cyklen og trak den ved siden af sig ind på gårdspladsen. Der var lys i stuen, havde han set. Det var nok Trine, der sad oppe og ventede på, at han skulle komme hjem. Det var forståeligt; det var jo aldrig sket før, at han var blevet så længe borte, så Trine var nok bange for, at der skulle være sket et eller andet med ham. Efter at Jens havde stillet cyklen ind i laden, gik han ind.

Trine sad ganske rigtigt oppe og ventede, og Jens forklarede hende, at mødet var trukket ud; der havde været så meget at diskutere, sagde han. Det forstod Trine så godt, det var jo også en stor beslutning, der skulle tages, sagde hun, og så tilbød hun at lave kaffe til Jens, men det brød han sig ikke om, han ville i seng, undskyldte han sig.

Inden han gik ud for at se til dyrene, kiggede han lige ind til Niels. Han sov, og efter at Jens havde kigget til dyrene og set, at alt var i orden, gik han også roligt i sin seng. Men det med at sove blev nu ikke til ret meget lige med det samme. Det var igen det med

Ida, han tænkte på. Det havde nu alligevel været dejligt igen at være sammen med en kvinde. Han var jo trods alt en mand i sin bedste alder, og livet havde indtil nu ikke undt ham ret meget andet end slid og slæb, bortset fra de første to år, han havde været gift. Inden han faldt i søvn, havde han besluttet sig til at ville efterkomme Idas invitation til at komme og besøge hende en gang imellem. Næste morgen, da han vågnede, havde han voldsomme smerter i hovedet, og han lovede sig selv, at det skulle vare lidt, inden han ville nyde spiritus igen.

William på Tranegården arbejdede hurtigt med elektricitetsplanerne. Allerede ugen efter, at udvalget havde haft møde med repræsentanten, indkaldte han beboerne til møde igen. Denne gang skulle det være på Møllersminde. Sofus ville give kaffe. Den aften, mødet fandt sted, var alle beboerne mødt op. William redegjorde for de førte forhandlinger, og derefter fremlagde han de priser, som elektricitetsværket havde forlangt.

Da William var færdig med det, opstod der stor diskussion, ingen havde regnet med, at det ville blive så dyrt. Thorvald i hullet blev ligefrem rasende og erklærede, at det den-unde-dundreme var det værste optrækkeri, han nogensinde havde været ude for. Da han havde sagt det, rejste han sig og gik. Idet han forlod stuen, lod han William vide, at han den-unde-dundreme ingen elektricitet skulle have. Da Thorvald var gået, fortsatte diskussionen. Flere havde ordet, bl. a. Johannes fra Lyngroden, det var også noget med prisen, han ville vide, og da William havde svaret på det, spurgte Johannes ham, om den store frokost, udvalget havde fået, også var indregnet i prisen. Det ene med det andet, det bliver jo til penge alt sammen, sluttede Johannes i et spydigt tonefald. William Trane var ved at blive vred, og han svarede Johannes, at de priser, han havde opgivet, var alt iberegnet, og han forlangte nu at få en afslutning på diskussionen. Skal vi have elektrisk lys og

kraft, råbte William, og han opfordrede alle, der stemte for, om at række en hånd i vejret.

Kun fire reagerede, nemlig de tre i udvalget og så Greven. De andre mødedeltagere blev bare roligt siddende og kiggede på hinanden. Da William havde set resultatet af håndsoprækningen, erklærede han, at så var der vist ikke ret meget mere at diskutere om, og han foreslog på Sofus' vegne, at alle satte sig til bordene for at få et slag kort. Det var der mere stemning for, og alle kappedes om at være med.

Et par timer efter serverede Sofus' kone kaffe, og ved kaffebordet blev der igen diskuteret elektricitet, men da mødedeltagerne rejste sig for at gå hver til sit, konstaterede William lige for en ordens skyld, at man jo så måtte fortsætte med flagermuslygterne, hestegangen og petroleumslamperne derude.

Jens var den følgende uge så småt begyndt at forberede sig på at få tørveproduktionen i gang igen. Han havde bestemt sig for, at der dette år skulle graves tørv på det tørveskifte, han havde købt af Severin. Han havde prøvet at grave derude, og det så ud til, at tørvejorden der var lige så god som den, der sad i hans egen mose. Skule det slå fejl, kunne han jo flytte tilbage igen, for det gjaldt jo om at lave så gode tørv som muligt. Nu var der jo ved at være konkurrence i det.

En søndag i dette forår var alle naboerne derude i mosen inviteret til konfirmation. Det var hos Kirsten og Hellig Ajs. Datteren Anna skulle konfirmeres. Niels var også inviteret med, men han havde sagt nej tak. Hans jævnaldrende kammerater drillede ham ustandselig med, at han var var kærester med Hellig Anna, som de kaldte hende, og hvis de nu skulle få at vide, at han havde været med til hendes konfirmation, ville det selvfølgelig blive meget værre. Og det ville han ikke udsætte sig for. Trine og Jens Kuk havde sagt ja tak, og da dagen og tiden kom, de var inviteret, gik de derover.

Der var mange gæster, og ved middagen blev der holdt mange taler. Alle gik de ud på at formane Anna til fortsat at leve det kristne liv, forældrene havde lært hende. Ind imellem blev der sunget salmer, og et par gange i løbet af dagen holdt man andagt. Det var en broder til Ajs, der vist nok var missionær, der forestod disse. Også han bad Vorherre om at beskytte Anna mod denne verdens mange fristelser og stadigvæk holde hende på de gode veje, forældrene havde afstukket for hende.

Missionæren havde åbenbart også hørt lidt om naboerne derude, for hver gang han sluttede andagten, bad han Vorherre om at frelse disse mennesker fra syndens sold og lede dem ind på de veje, som Kirsten og Hellig Ajs betrådte. Det lod til, at hele Kirsten og Ajs' familie var stærkt troende og fuldt og fast overbeviste om, at de var frelste og nu kun havde tilbage at redde så mange som muligt af, deres medmennesker.

Præsten var selvfølgelig også med til Annas konfirmation, og Jens Kuk var tilfældigvis kommet til at sidde ved siden af ham, da man drak eftermiddagskaffe. Efter at de to havde snakket lidt om mosen og tørveproduktionen, spurgte præsten pludselig Jens, hvorfor han aldrig så ham i kirken. Jens blev helt befippet over dette spørgsmål, men fik dog svaret, at når han var i mosen ugens seks dage, var der nok at ordne hjemme om søndagen. Det forstod præsten jo nok, men han sagde alligevel til Jens: »Kom hviledagen i hu, at du holder den hellig og på denne dag besøger Herrens hus og hører hans ord«. Der blev nu en pause, men så spurgte præsten, hvordan det gik med Niels, og hvad han bestilte nu, Det fortalte Jens, hvorefter præsten opfordrede ham til at sende Niels til de ugentlige møder for ungdommen, som blev afholdt i præstegården. Jens Kuk var nu ved at være godt træt af al den snak om Vorherre, og han sagde rent ud til præsten, at hvis Niels havde lyst til at komme der, fandt han nok selv ud af at tage derhen. Så

sagde præsten ikke mere til Jens, men vendte sig til den anden side, hvor missionæren sad. Jens kunne nu høre af deres samtale, at de begge var glade for, at de var frelst og kunne se hen til et evigt liv hos Vorherre; de havde tilsyneladende intet, i hvert fald efter deres egen mening, som de skulle stå til regnskab for, inden de blev lukket ind.

Jens Kuk kom nu til at se over på Greven, der sad lige over for ham. Han havde det vist ikke så godt i dette fromme selskab. Ustandselig sad han og pillede ved sit kravetøj og rykkede ud i det, som det var ved at kvæle ham. Men så galt var det jo nok ikke. Jens mente, at det nok snarere var fordi, Greven måtte holde alle de eder og forbandelser i sig, som han var vant til at slynge om sig med. Det var nok snarere dem, det var drøjt at få ned igen, inden de smuttede ud.

Da der var spist til aften, holdtes der andagt igen. Denne gang var det præsten, der talte. Han gik ud fra lignelsen om den fortabte søn og sluttede som missionæren med at bede Vorherre lede de fortabte ind på himmelvejen. Det sidste, præsten sagde, var Jens helt sikker på, var møntet på ham.

Efter at der igen var sunget et par salmer, gik Trine og Jens hjem. Næste dags aften kørte Jens ind til Auning og snakkede med Sprit-Søren. Søren var klar til at tage fat igen i mosen, så da Jens havde snakket lidt med ham, kørte han ned til Sofie og Magnus for at sikre sig, at Sofie igen i år kunne komme ud for at hjælpe dem i tørvne. Da han så Sofie, blev han klar over, at det vist ikke kunne blive til noget; Sofie erklærede da også omgående selv, at hun ingen tørv kunne rejse den sommer, for Vorherre og Magnus havde villet det anderledes.

Da Jens havde snakket med Sofie og Magnus en halv times tid, kørte han hen til Ida. Hun blev meget glad, da hun så Jens, og efter at hun havde sendt datteren hen for at lege med en veninde,

bad hun Jens om at sætte sig ned. Han fremførte derefter sit ærinde, og Ida lovede ham, at hun nok skulle være der, når tørvenerne blev tørre. De sad så og snakkede lidt, og Ida satte vand over til kaffe. Jens sad på hendes divan, og da hun kom ind fra køkkenet igen, satte hun sig ved ham. Det var mere, end Jens kunne stå for, og der var ikke ret mange dråber vand i kedlen, da Ida endelig kom ud i køkkenet igen for at lave kaffe.

Da Jens cyklede hjem den aften, spekulerede han igen. Det var nu skønt sådan en gang imellem at være sammen med Ida, og han besluttede sig til, at det ikke skulle vare lige så længe, før han igen ville besøge Ida, for han var jo meget velkommen der, lod det til.

Da vandet var væk fra mosen, mødte både Greven og Sprit-Søren, og snart var der igen gang i tørveproduktionen. Der var aldrig problemer mere; de tre mænd arbejdede godt sammen. Niels havde selv tilsået markerne dette forår, og nu, da deres egne heste gik i mosen, havde han aftalt at skulle leje Severins heste, når der var noget, han skulle bruge dem til. Det med at bruge de heste, der gik i mosen om dagen, til markarbejde om aftenen, duede ikke; det var de ikke tjent med. En anden grund til, at Niels ville have denne ordning, var nu også, at han ville have fri om aftenen. Han var nemlig begyndt at komme en del ind til Auning om aftenen. Det var fodboldspil, der interesserede ham, og dette deltog han ivrigt i. Desuden var han gerne i biografen en gang om ugen. Ja, nogen rigtig biograf var det nu ikke, men det var noget, man kaldte en rejsebiograf, der viste film i gæstgivergårdens store sal. Det hed for øvrigt ikke gæstgivergården mere. Den havde fået navneforandring og kaldtes nu kroen.

Men ellers gik alt sin vanlige gang. Niels passede markerne og Trine det derinde og så haven. Det med at holde haven i orden havde nu knebet lidt for Trine i dette forår. Hun var ikke rigtig

rask; det var maven, der gjorde knuder for hende. Niels havde tilbudt, at han godt kunne passe haven også, men det ville Trine dog ikke høre tale om. Det blev dog sådan, at Niels altid passede på at komme til, når det værste arbejde i haven skulle gøres, og Trine forhindrede ham ikke i at hjælpe sig.

Kirsten og Hellig Ajs havde store problemer. Anna ville ud at tjene, men det syntes Kirsten og Ajs ikke om; de ville helst have hende gående derhjemme, så var de jo sikker på, at hun ikke kom i noget galt. Det var Anna nu ikke rigtig tilfreds med. Hun ville ud, og til sidst gav Hellig Ajs efter, men han stillede betingelser. Anna skulle have plads i et troende hjem, og hun skulle sove hjemme om natten. Det gik Anna ind på, og Ajs begyndte så at søge en plads til hende. Han fandt nu ingen, der passede ham, og det blev Anna, der kom til at afløse den gravide Sofie i tørvene, og det var Kirsten og Ajs meget glade for. De forbød hende dog at gå i mosen og spise sammen med mændene, når der holdtes pauser. Greven og Sprit-Søren var efter Hellig Ajs' mening ikke et selskab for en ung pige.

Niels passede igen tørvesalget og tjente godt derved. Han havde den aftale med Jens, at han skulle have samme ugeløn som de andre, og da han jo af naturen var sparsommelig, var der ikke længe mellem hans besøg i sparekassen i Auning. Der gik nu en tre år, og der var efterhånden blevet stor velstand på Mosebo. Jens Kuk var kommet så langt i det, at han nu havde to tørveværker i gang, og han bestilte ikke selv andet end at holde maskineriet vedlige. Niels, som nu var atten år, var til meget stor hjælp for sin far.

Landbruget drev de ikke mere som før. Al den jord, der hørte til ejendommen, var næsten taget i brug til læggeplads. Alle dyrene på nær en ko og de fire heste, de nu havde, var solgt. Hønsene var også væk. Trine kunne ikke mere passe dem. Hun var sløj nu,

og havde flere gange måttet holde sengen i nogle dage. Sygdommen tog til, og hen på sommeren blev det rent galt. Skønt Trine protesterede, sendte Jens bud efter lægen, og da han havde kigget på Trine, erklærede han, at hun skulle på sygehuset med det samme; han kunne ikke hjælpe hende. Da sygebilen kom efter hende, tog hun afsked med Jens og Niels og erklærede, at nu måtte de klare sig selv, for hun troede ikke, hun kom hjem igen. De trøstede hende begge, skønt de godt var klar over, at hun måske havde ret.

Dagen efter cyklede Niels op på sygehuset for at besøge hende, men hun var meget svag og lå bare stille hen og kiggede op i loftet. Næste morgen kom der bud fra sygehuset om, at både Jens og Niels skulle komme derop omgående. Trine ønskede at snakke med dem. De blev hurtigt vasket og fik andet tøj på, hvorefter de tog afsted, men de nåede det ikke. Da de ankom til sygehuset, var Trine død. Da de kom hjem igen, satte Niels sig og skrev til Trines søster, der boede i hovedstaden. Hun var vist den eneste i familien, som Trine havde haft nogen forbindelse med. Søsteren kom, og nogle dage senere blev Trine begravet på kirkegården i Auning. Søsteren, der så ud til at være en fornem dame, blev ude på Mosebo nogle dage efter begravelsen. Og efter at have rodet lidt i Trines skuffer erklærede hun, at det eneste, hun ønskede at få efter Trine, var hendes sparekassebog. Den fik hun, men dagen før, hun skulle rejse, kom sagføreren fra Auning kørende ud til Mosebo. Han meddelte, at Trine havde lavet testamente, og efter at han havde læst det op, måtte søsteren aflevere sparekassebogen igen. Trine havde ønsket, at Niels skulle arve alt efter hende. Allerede samme dag rejste søsteren tilbage til hovedstaden.

Jens Kuk havde i de forløbne år ofte besøgt Ida, men han havde flere gange sagt til hende, at han ikke ville giftes igen, og det havde hun erklæret sig indforstået med. Men da Trine nu var død,

øjnede hun en chance for at være sammen med Jens hver dag. Hun tilbød ham nemlig, at hun var villig til at flytte ud på Mosebo som husbestyrerinde for dem. Jens fandt, at det jo kunne være meget godt, men da han snakkede med Niels om det, foreslog denne, at de selv klarede sig foreløbig, så Ida måtte blive boende inde i Auning.

Hele det næste år passede Niels så selv huset og madlavningen ved siden af tørvesalget, men en gang om ugen havde han dog antaget Anna til at komme over og gøre hele huset rent. Anna gik jo stadigvæk hjemme. Det eneste arbejde, hun havde, var i tørvene om sommeren. Den eneste gang, hun havde været hjemmefra, var da hun var fyldt seksten år; da havde hun været på husholdningsskole i tre måneder. Hun havde godt nok været indskrevet der til et helt år, men Hellig Ajs havde tilfældigt hørt, at de unge piger på skolen to gange om ugen fik lov til at gå ned i byen, når de havde spist til aften, og at flere af dem havde fundet sig en kæreste blandt byens unge mænd. Da Ajs hørte dette, hentede han omgående Anna hjem, hun skulle ikke være et så ugudeligt sted, havde han sagt. Ja, Kirsten og Ajs vågede over hende hele tiden, og nu havde de også forbudt hende at komme på Mosebo, når Niels var alene hjemme. Han havde nu aldrig lagt an på hende, skønt han godt kunne se, at Anna var blevet en rigtig pæn pige.

Den sommer var Niels på session, men han blev kasseret. Lægen, der havde undersøgt ham, havde sagt, at han havde en hjertefejl. Det havde han nu aldrig selv mærket noget til, men for en sikkerheds skyld kørte han nogle dage efter ind til lægen i Auning for at blive rigtig undersøgt. Da undersøgelsen var forbi, erklærede lægen, at han ikke kunne finde nogen hjertefejl, alt fungerede, som det skulle, så Niels kørte helt lettet hjem.

Greven var nu holdt op med at arbejde, og Severin havde over-

taget hans plads med at køre dynd ud fra det ene ælteværk. Greven havde dog ikke helt glemt sine gamle arbejdskammerater, hver dag var han en tur ude i mosen for at hilse på dem. På vej op fra mosen kom han gerne et slag ind på læggepladsen eller på Mosebo eller hvor af de to steder, Niels nu opholdt sig, og de to fik så også en lille snak. Greven havde flere gange opfordret Niels til at lægge an på Anna, for hun så faneme lækker ud nu sagde Greven. Og hun ville faneme da også nok være et godt parti, for Hellig Ajs havde skillinger, og hun ville nok få en ordentlig sjat med, når hun engang skulle giftes. Og dem kan man faneme da altid bruge, sluttede Greven gerne sine opfordringer til Niels. - Niels sagde hver gang til Greven, at han ikke skulle giftes, men også her havde Greven et svar på rede hånd. Det var, sagde han, faneme da skønt at have stegen i huset, hvis man fik lyst til den. Ja, det var en værre fyr, den Greve, men Niels kunne nu godt lide ham for hans aldrig svigtende humør og hans måde at få tingene sagt på.

Den store tørvefabrikant fra Pindstrup havde været på Mosebo flere gange. Han ville stadigvæk købe mosen af Jens, ja, han havde endog givet et bud på hele ejendommen, men Jens Kuk ville ikke sælge nogen af delene. En dag blev Jens inviteret om for at se de store tørveværker, som fabrikanten havde i gang længere omme mod Pindstrup. På denne tur fik Jens rigtig at se, hvordan man lavede tørv i den helt store stil. Man havde lagt spor helt ud i moserne, og på tipvogne kørte man så tørvejorden helt op til de store ælteværker, der lå lige ved siden af de pladser, hvor tørvene skulle lægges ud til tørre. Der var mange mænd og heste beskæftiget med dette arbejde. Jens havde også lagt mærke til, at tørvejorden sad helt nede i fem-seks meters dybde i nogle af moserne, og han regnede ud, at hvis der sad lige så meget i hans mose, ville det ikke blive i hans tid, at det slap op, selv om han

skulle blive en gammel mand.

Inden han skiltes fra tørvefabrikanten, sagde denne til ham, at hvis han skulle komme efter, at han alligevel ville sælge mosen, kunne han jo bare komme igen og sige til, men Jens Kuk sagde rent ud til ham, at det skulle han ikke gå og vente efter, for det skete aldrig. Niels førte et roligt liv derude ved mosen, men en enkelt gang var han da med til en fest eller et bal på kroen i Auning. Ikke fordi han dansede, men han kunne godt lide musikken og stemningen. Spiritus havde han aldrig brudt sig om, men en aften, han var til bal, kom han i selskab med nogle af dem, han havde gået i skole sammen med. De ville have ham med ind i skænkestuen for at drikke øl, og han fulgte med dem derind.

Da de havde fået nogle øl, blev Niels helt lystig og ville tage omkring alle de piger, der passerede det bord, han sad ved. Nogle af pigerne slog ud efter ham, mens andre fandt vældigt behag i hans favntag. Der var særligt en af pigerne, der godt kunne lide Niels' omfavnelse. Han kendte hende godt. Hun hed Helga og tjente på en gård i landsbyen Ring, der lå et par kilometer syd for Auning. Helga var ikke ligefrem den type, alle mænd faldt for. Lille og buttet var hun, med farveløst hår og masser af fregner, men en sund og kvik pige så hun ud til at være. Ja, hun var en af dem, som Greven ville have omtalt som en rigtig sund bette kornfed bondepige med en fanens gnist i.

Helga var tilsyneladende varm på Niels, og hun holdt sig hele tiden i nærheden af det bord, han sad ved, men han var jo stærkt optaget af at drikke øl, så han lagde såmænd ikke mere mærke til Helga end til de andre piger, før han rejste sig op og ville ind i salen. Da han kom op at stå, dinglede han lidt rundt men Helga var straks henne ved ham og støttede ham. Hendes berøring vakte begæret i Niels, og han lagde begge arme om hende og ville kysse hende. Kammeraterne morede sig kosteligt. Sådan havde de aldrig

set Tårre-Niels, som de kaldte ham.

Helga fik ham så med ind i dansesalen, men de havde dog ikke været der ret længe, før Niels ville ud i den friske luft. Helga fulgte med ham, og sammen gik de hen gennem byen. Da de nåede til vejen, der fører ud til mosen, foreslog Helga, at de sammen gik en tur ud af denne, men Niels ville ikke med, han ville hjem, sagde han, Øllet var begyndt at virke rigtig for alvor, og han var syg, og skønt Helga gjorde alt for at få ham til at blive, fastholdt Niels, at han ville hjem. Han måtte dog, inden han slap fra Helga, love hende, at han den førstkommande onsdag aften ville komme til Ring for at besøge hende.

De gik så tilbage til kroen igen, og efter at Niels havde fundet sin cykel, begyndte han hjemturen. - Det gik ikke så godt. Cyklen ville ikke rigtig, som Niels ville. Det meste af vejen måtte han trække den eller slæbe den efter sig. Da han nåede baneoverskæringen ved Karlsminde, var han helt udmattet. Han smed cyklen fra sig og lagde sig i grøften for at hvile lidt med det resultat, at han faldt i søvn. Lidt efter vågnede han dog igen ved, at nogen ruskede i ham og sagde hans navn. Da han slog øjnene op, stod Hellig Ajs bøjet over ham, og Kirsten og Anna stod med deres cykler oppe på vejen. De havde været til møde i missionshuset i Auning og var nu på vej hjem.

Niels forsøgte at komme på benene, men det ville ikke rigtig lykkes for ham. Så trådte Hellig Ajs til, og medens han gjorde Niels opmærksom på, at sådan kunne det gå den, der betrødte syndens vej, hjalp han ham op. Kirsten sagde intet, men smågræd lidt. Ajs bad hende tage Niels' cykel, og selv lagde han en arm om Niels, og stærkt slingrende gik det så ud mod ejendommene. Da de nåede den, Severin boede i, var Niels blevet bedre og ville selv gå. Ajs slap ham så, og da de kom lidt længere hen ad vejen, tog Niels sin cykel fra Anna og sprang op på den. Stærkt slingrende

kørte han så det sidste stykke hen til Mosebo. Han kom dog hel-skindet hjem og fandt hurtigt sin seng.

Næste dag var han godt øm i hovedet og gik nærmest rundt og kunne intet foretage sig. Hen på formiddagen hørte han, at Ajs var derovre for at berette om hændelsen for Jens Kuk, men Jens afviste ham dog ved at sige, at Niels jo nu var en voksen mand, der nok vidste, hvad han foretog sig.

Den lille Helga fra Ring var vist blevet helt forlibt i Niels, for allerede næste aften, da han kom til at kigge ud ad vinduet, så han hende og en anden pige komme gående ude på vejen foran Mosebo. Han gik ud til dem, og de fortalte ham, at de var kommet gående over moserne, og at de havde passeret bækken ved et af de mange gangbrædder, der var lagt over den. De to piger ville nu have Niels med ud i mosen, men det ville han ikke. Han følte sig endnu lidt sløj efter den foregående aften's oplevelse og sagde til dem, at han ville tidlig i seng. Da han havde snakket lidt med pigerne, gik de igen, men Helga havde dog forinden mindet ham om, at det var onsdag aften, han havde lovet at besøge hende.

Næste formiddag kom Greven som sædvanlig på besøg, og han havde nu hørt om Niels' tur til Auning, og han begyndte med at spørge ham, om han var blevet i orden igen. Da Niels havde sagt, at det var han, sagde Greven, at det faneme da heller ikke var for tidligt, at Niels var kommet i tanker om, at han ville have del i livets goder, og næste gang, han skulle ud, måtte han da se at finde sig en pige, så han også kunne få det lært. Først da var det efter Grevens mening helt vellykket. Så forsvandt Greven grinende igen, uden at Niels havde fortalt ham om, hvor nær han havde været ved dette også.

Da det blev onsdag, og Niels havde spist til aften, klædte han sig om og gik en tur ud i marken. Da han havde snakket lidt med hestene, som gik der, listede han ud mod mosen. Han ønskede ikke,

at nogen skulle se, han forsvandt, og derfor havde han besluttet sig til, at han ville gå tværs over mosen til Ring. En halv time efter nåede han landsbyen ad den fælles vej, som gårdene havde ud til deres moseskifter. Da han kom op på landevejen, der gik gennem Ring, så han, at der midt i byen, nærmere betegnet ud for brødudsalget, stod en flok unge mennesker. Han gik hen imod dem, og da Helga, som stod sammen med dem, så ham komme, løb hun ham i møde. Men nu blev der oprør.

Et par af de største karle sprang til og stillede sig imellem Helga og Niels, idet de spurgte ham om, hvad han var kommet for. Niels svarede jo, som sandt var, at det var for at besøge Helga. De to karle afkrævede ham nu det såkaldte bukkeøl og lod ham vide, at ville han ikke give det, kunne han godt forsvinde ud ad mosevejen igen.

Rundt omkring i landsbyerne var det dengang skik, at hvis en karl fra en anden by kom for at besøge en pige i en by, hvor han ikke hørte til, måtte han give øl til alle byens karle for at få lov til at besøge pigen i fred. Det var det, man kaldte bukkeøl. Niels så nu ingen anden udvej end at tage sin pung op og give de to karle penge til øllet. Den ene af dem forsvandt omgående hen til landsbyens købmand og kom lidt efter tilbage med en halv kasse øl, som han delte ud af til alle de andre unge, som nu var kommet til og havde slået kæde om Helga og Niels.

Da alle havde drukket deres øl, gik Helga og Niels ad landevejen, der førte til Auning. Nu var der jo ingen, der hindrede dem deri. Øllet havde givet frit lejde til Niels, til at gå med Helga.

Da de to var kommet et par hundrede meter fra Ring, drejede de fra ad en sandvej, der også førte ud til mosen. Langs denne stod der mange buske og træer, så efter at Niels havde kigget sig lidt omkring, dristede han sig til at lægge sin arm om Helga. Det lod til at være noget, der passede hende, i hvert fald var hun ikke sen

til også at lægge sin arm om ham, og tæt sammenslyngede gik de længere ud i mosen. Da de kom til et af de store diger, satte de sig, og Helga ville straks kysse Niels. Han var nu ikke helt modig ved dette, men lidt efter lidt gik det helt godt. Ja, det endte næsten med et langt kys. Helga var varm, stadigvæk kyssende lagde hun sig ned og trak Niels med sig. Da de havde ligget lidt var Niels blevet så modig, at han var begyndt at famle med sin ene hånd oppe under hendes kjole. Så blev det heller ikke til mere, for pludselig hørte de nogen fnise bag en busk ikke ret langt fra, hvor de lå. De sprang op, og samtidig trådte fire af de Ringkarle frem fra deres skjul bag busken og forsvandt grinende op mod landsbyen. Helga råbte efter dem, at det kunne de ikke være bekendt, men som svar fik hun ikke andet end en høj latter.

Hun var skuffet, og da de havde set, at karlene var nået op til Ring, foreslog hun Niels, at de satte sig igen, men det ville han ikke han skulle hjem, sagde han. Det var jo ikke let at vide om der lå flere af de Ring-karle skjult andre steder i mosen. Det havde jo været let for dem at liste ad en anden vej ud i mosen, uden at de var blevet set af de to elskende.

Helga forsøgte helt grædefærdig at få Niels overtalt til at blive, men han stod fast på sin beslutning. Han ville hjem. Og efter at han havde fulgt hende tilbage til landevejen, forsvandt han med retning mod Mosebo.

Sådan endte Niels' første pigebesøg. - Da han gik over mosen den aften, besluttede han sig til, at det skulle vare lidt, inden han igen skulle på pigebesøg, og til Ring skulle han i hvert fald ikke i hast. Turen i mosen med Helga havde dog givet ham uro i blodet, og i de følgende aftener var han inde i Auning, hvor han forsøgte at blande sig med de andre unge. Der var flere af pigerne, han godt kunne tænke sig, men Tårre- Niels, som de kaldte ham, var i deres øjne en bondeknold, som ikke interesserede dem. De havde kun

øjne for mænd, der var kommissær, møbelsnedkere eller lignende. Et par gange var han med på kroen, men når han havde drukket en enkelt øl, forsvandt han igen. Beruset ville han ikke være igen, det havde han bestemt med sig selv. Siden den aften, da Hellig Ajs havde fundet Niels liggende med cyklen i grøften, var der blevet længe mellem Annas besøg på Mosebo. Ajs havde nok helt forbudt hende at gå derover. Hun skulle jo nødtigt gå hen og blande sig med så syndigt et menneske, som Niels nu var i Hellig Ajs' øjne.

Jens Kuk besøgte af og til Ida. Hun var lykkelig, når han kom, og Jens var såmænd også selv glad for disse besøg. Han var begyndt at holde virkelig af Ida, og det var, som om det havde gjort ham til et andet menneske, som var mere glad og tilfreds med tilværelsen. Han havde også flere gange bestemt sig for at snakke med Niels, om de alligevel ikke skulle få Ida ud på Mosebo, men når han stod over for Niels, opgav han altid tanken. De havde nu seks damer til at rangle tørv og stakke dem, og det var Niels, der kom mest i kontakt med dem, fordi han havde overtaget regnskabet. Ida og Hellig Anna var dem, der havde været der længst. Dem var der ikke meget arbejde med, men de andre fire var nye; også fra Auning.

Det var noget værre snak, disse damer kunne vride af sig, når de gik i tørvene. Normalt hørte Niels ikke efter, hvad de sagde til hinanden, men en dag, han stod i nærheden af dem, hørte han alligevel en af dem - hun hed Karla - spørge en anden, som hed Louise, om hun havde haft en hård nat, siden hun døjede med at følge med i tørvene. Louise hørte til den type, der ikke blev nogen svar skyldig, så hun svarede omgående, at det havde hun. Hendes mand, Lars, havde været helt tovlige den nat. To gange havde hun måttet holde for. Det rappe svar fik helt Karla til at lade være med at spørge mere. Sådan snak hørte Niels meget af den sommer.

Damernes yndlingsemne var tilfsyneladende deres natlige oplevelser.

Når Niels engang imellem kom over til Ida og Anna, blev han helt urolig og døjede med at få noget sagt. Det var Annas tilstedeværelse, der var skyld i dette. Han var vist ved at være forelsket i pigen, men han vidste ikke rigtig, hvordan han skulle få det sagt til hende, og skrækken for, at hun ville afvise ham, gjorde ham tavs. Ida havde godt nok flere gange opfordret dem til at finde sammen; de havde jo alderen begge to, sagde hun, og vel også chancen, når de på disse skønne sommeraftener gik her ude i mosen.

Det var netop noget af det, Niels havde tænkt på, nemlig at invitere Anna med på en spadseretur i mosen en aften. Nu var det jo bare sagt i sjov af Ida, for hun vidste jo udmærket, hvor vanskeligt det ville blive for dem. Det ville ikke blive let for Anna at liste ud i mosen, uden at Hellig Ajs opdagede det, og så ville han straks følge efter hende.

Den følgende tid spekulerede Niels meget over Anna, og jo mere han spekulerede, jo mere kom han til at holde af hende. Anna var en pæn pige og dertil flittig og hjælpsom, var aldrig sur og altid parat til at give en hjælpende hånd, hvis det tiltrængtes. Joh, dette her var vist noget helt andet end det med Helga fra Ring. Niels kunne godt tænke sig at få Anna, men der var jo så det med Vorherre; der var nok et punkt, hvor de ikke var helt enige. Og måske alligevel. Anna var jo fra barn af blevet vænnet til ikke at have anden mening om den ting end den, Hellig Ajs havde, og aldrig havde hun jo fået lov til at foretage sig andet, end hvad han mente var passende for et troende meneske.

Efter at have spekuleret frem og tilbage i nogen tid, blev Niels enig med sig selv om, at han ville spørge Anna, om de ikke en aften skulle gå en tur sammen ud i mosen. De følgende aftener

passede han på at være ude på vejen, når damerne kørte hjem, men Anna var altid i følge med de andre, så han måtte gå ind igen med uforrettet sag. Men så en aften kom chancen. Da han gik hjem fra mosen for at lave aftensmad, så han helt tilfældigt, at Kirsten og Hellig Ajs i stiveste puds cyklede ind mod Auning, og Anna var ikke med.

Da han havde spist, klædte han sig om og gik ligesom tilfældigt hen forbi Hellig Ajs ejendom. Da han var lige ud for indkørselen til denne, kom Anna ud. De snakkede lidt om vejret, og Niels dristede sig så til at spørge hende, om hun ikke ville med en tur ud i mosen. Det ville hun da gerne, og efter at hun havde været inde for at få en trøje på, gik de derud.

Det var ikke meget, Niels fik sagt. Han var helt forlegen og gik og vred med sine hænder omme på ryggen. Anna derimod var mere snakkelysten. Hun fortalte, at hendes far havde forbudt hende at gå over på Mosebo, undtagen når hun skulle på arbejde. Men nu spekulerede hun også på at rejse hjemmefra. Hun var klar over, at der ville blive stor opstandelse i hjemmet, når hun fortalte sine forældre det, men nu skulle det altså være, for hun længtes efter at komme ud mellem andre mennesker og opleve noget. Det skulle være slut nu! Hun kunne ikke mere holde ud at gå derhjemme og sammen med moderen fuldstændig at være underkastet faderens vilje. Anna fortalte meget mere, medens de gik hen ad mosevejen, og Niels kunne tydeligt høre på hende, at hun var bitter på sin far, fordi han havde taget den bedste tid af hendes ungdom ved at forlange af hende, at hun skulle lystre hans mindste vink. Ja, hun fortalte også, at hun et par gange havde sat sig op imod ham, og i flere dage derefter havde han indflettet i bordbønnen bedt Vorherre tage det stride sind af hende.

Niels var gået tættere ind til Anna og havde lagt sin arm om hende. Hun kiggede lidt på ham, men fandt sig dog smilende i

det. Det var næsten mørkt, inden de to vendte hjem fra mosen. Lige før de nåede Mosebo, lagde Niels begge arme om Anna og kyssede hende. Hun besvarede straks hans kys, men rev sig så pludselig løs fra ham og løb hjem. Niels blev stående og kiggede efter hende. Da hun drejede om hjørnet til faderens ejendom, vendte hun sig om og vinkede til ham.

Næste dag, da Niels kom ud på læggepladsen til damerne, sluttede han sit besøg hos Ida og Anna. Ida havde som sædvanlig et par drillende bemærkninger til ham, men Anna sagde ikke noget. Hun nøjedes med at smile til ham, da han gik.

En middag, da Niels havde spist, gik han en tur ud i stalden; medens han stod der i sine egne tanker, hørte han en komme løbende over gårdspladsen. Han gik hen og kiggede ud af døren og så, at det var Anna. Da hun fik øje på ham, kom hun hen til ham, og inden han fik sagt noget, havde hun omfavnet ham og kysset ham på munden. Stille fortalte hun ham derefter, at hun havde længtes så frygteligt efter ham, og efter at Niels havde kysset hende igen, fortalte han hende, at han så sandelig også havde savnet hende, blev de enige om at mødes noget oftere. Allerede samme aften ville Anna prøve, om hun kunne slippe hjemmefra, så de igen sammen kunne gå en tur i mosen. De aftalte, at Niels bare skulle gå derud, så ville Anna komme, hvis det lykkedes for hende at slippe hjemmefra.

Om aftenen, da Niels havde spist, gik han ned i mosen. Han satte sig på en grøftekant og ventede. Der gik næsten en time, og han var ved at opgive håbet om at se Anna, da hun pludselig dukkede op, og han gik hende glad i møde. Efter at have kysset hinanden gik de ud ad mosevejen; flere gange stod de dog og omfavnede hinanden. Ja, så optaget var de af det, at de slet ikke havde lagt mærke til, at en mand var kommet ud fra et af moseskiftene og nu stod lige bag ved dem. Det var Greven. Han kluklo og sagde,

at det faneme da var skønt at se, at de omsider havde fundet ud af, at de kunne have det lidt rart sammen, ja, det var faneme da i orden, sluttede Greven og belavede sig på at gå igen. Inden han gik, lovede han dem, at han faneme da nok skulle holde tæt med, hvad han havde set. Det skulle ikke blive hans skyld, at Ajs fik et slagtilfælde, nej, faneme da nej, skulle det ej. Så forsvandt Greven, og de to unge fortsatte hen ad mosevejen.

Anna fortalte nu Niels om, hvordan hun var sluppet hjemmefra. Ajs havde ved aftenbordet fortalt, at han havde lovet at levere blomster til at pynte bordene med til et sommermøde, der skulle holdes aftenen efter inde i missionshuset i Auning. Kirsten havde så beklaget sig over, at det sikkert ville knibe hende at finde så mange i haven, men så havde Anna tilbudt at gå ud i mosen og plukke nogle. Hellig Ajs, der jo endnu intet anede om Annas nære forbindelse med Niels, syntes det var en god ide, og da de havde spist og vasket op, var hun gået. Niels foreslog, at de plukkede blomsterne med det samme, for hvis Anna kom hjem uden dem, ville Ajs straks ane uråd. Blomster var der nok af derude i mosen, så det tog dem ikke lang tid at plukke et par store buketter, selv om de ind imellem plukkeriet også skulle have tid til kys og omfavnelser.

De blev ude i mosen endnu en halv times tid, så mente Anna, at det var på tide, hun gik hjem. De tog afsked med hinanden, inden de nåede op på vejen til ejendommene. Anna gik hjem, og Niels blev stående derude. Det gjaldt jo om at være forsigtig. Da han havde stået der gik han langsomt op ad vejen. Da han nåede Mosebo, satte han sig ind i stuen og gav sig i lag med regnskaberne. Jens Kuk var ikke hjemme den aften. Da han havde siddet lidt, blev der banket på døren, og da Niels sagde »Kom ind« var det Ajs, der åbnede døren. Mange tanker fløj gennem Niels' hoved. - Havde Ajs da allerede opdaget hans og Annas stævnemøde? Det

havde han dog ikke. Han kom bare for at bede Niels række ham en hjælpende hånd. Han havde nemlig en ko, der var ved at kælte, og det så ud til at være mere, end den selv kunne klare. Niels rejste sig straks og fulgte med Hellig Ajs, men da de nåede derover, var den lykkelige begivenhed allerede indtruffet. Koen havde født en stor tyrekalv. Kirsten og Anna var ude i stalden, da de kom, og Ajs gav straks Kirsten besked om, at hun skulle lave kaffe, for Niels skulle have lidt for ulejligheden med at gå derover. Da Ajs havde fået kalven tørret af og lukket ind i laden, viste han Niels hele sin besætning. Gode dyr var det, og Niels kom da også med anerkendende ord, hvilket så ud til at behage Ajs.

Derefter gik de ind i stuen. Kirsten havde kaffen færdig, og Anna var ved at dække bord. Da det hele var klar, og alle var ved bordet, bad Ajs en bøn, og da man var færdig med kaffen, fandt Kirsten kurven med sedlerne frem, og efter at de alle fire havde trukket en, klemte Ajs på med oplæsningen. Da han var færdig med dette, bad han igen en bøn, hvori han indflettede et ønske om, at Vorherre ville våge over dem alle derude ved mosen i den kommende nat, og han sluttede bønnen med at bede fadervor. Derefter sang man første vers af salmen: »Jeg er træt og går til ro«. Det lod nu til, at Ajs mente, det var sengetid, så Niels rejste sig, sagde tak for kaffe og god nat og gik så hjem. Ajs fulgte ham helt ud på gårdspladsen, og der benyttede han lejligheden til at invitere Niels til sommermødet, der skulle være i missionshuset i Auning aftenen efter. Niels sagde dog nej tak og undskyldte sig med, at han jo havde så meget regnskab i denne tid. Så gik Niels igen hjem til Mosebo.

Sprit-Søren arbejdede jo stadigvæk for Jens Kuk. I de mange år, han havde gjort det, havde han hver dag taget turen ud i mosen på sin cykel. Men en dag kom han og fortalte, at nu havde han købt sig en lille motorcykel, og når han nu havde vænnet sig til at

køre på den, ville han komme derud på den.

De andre, der arbejdede i mosen, rådede Søren fra det. De vidste jo godt, at der ville være visse dage; hvor det ville være direkte livsfarligt for Søren at stige på sådan en. Men Søren var lige glad, han ville være motoriseret nu, havde han bestemt. Nogle dage efter kom Søren så kørende ud i mosen på motorcyklen. Det gik vældig fint i nogen tid. Det var lige som om, Søren holdt lidt igen med de stærke sager, men så en dag var det forbi. En aften, han skulle hjem, gik det galt. Søren havde den dag haft lidt rigelig brændevin med derud, og han var blevet fuld. Så længe han stod i tørvegraven, var der ingen, der kunne mærke noget på ham, men da han kom af denne og skulle starte motorcyklen, kunne alle se, at det var galt. De anbefalede ham at lade maskinen stå, men det ville Søren ikke høre tale om. Han fejlede fanden ede mæ' ingenting, sagde han. Så startede han motorcyklen og kørte. Han kom også godt nok op fra mosen og ud på vejen, og det gik stadig væk godt, da han passerede Mosebo. Men netop der, hvor vejen svinger lidt, tog maskinen magten fra ham, og da han skulle passere Hellig Ajs' ejendom, mistede han fuldstændig herredømmet over den. Med fuld fart røg han lige ind i den hæk, Ajs havde omkring haven, og det resulterede i, at Søren røg over både hæk og styr og landede på maven lige midt i Kirstens blomsterbed. Der sad han så, da Hellig Ajs kom farende derom. Søren havde netop fået sin uundværlige flaske fisket op af lommen, og den sad han og kiggede på, som om han ville sige: Gudskelov du holdt til turen. Ajs skældte ud over de ødelæggelser, der var sket, og han sluttede med at sige til Søren: Og så er du jo ovenikøbet fuld, du syndige menneske. Sprit-Søren sagde ingenting. Han rejste sig op, og efter at have taget en ordentlig slurk af flasken kravlede han tilbage over hækken til motorcyklen. Han fik denne rejst op, og da han havde fået den startet, tog han igen en slurk af flasken, og idet

han puttede den i lommen, vendte han sig mod Ajs og sagde: Ja, ja, Hellig Ajs, mennesket lever ikke af Guds ord og brød alene. Hellig Ajs blev så befippet, at han slet ikke nåede at svare Søren, før denne var kørt. Søren levede i hvert fald ikke af de to ting alene, som han havde nævnt der. Hans arbejdskammerater undrede sig tit over, at han, der nu var ved at være op i årene, kunne holde til det liv, han førte samtidig med, at han hver dag stod i tørvegraven. Men det gjorde tilsyneladende ikke Søren noget. Ingen af de andre, Jens Kuk havde i arbejde, kunne tilnærmelsesvis følge Søren, når han havde skovlen i hånden og begyndte at bruge den.

De var nu ved at være færdige med begge tørveskifter første gang og skulle så til at begynde forfra igen. Jens Kuk havde flere gange snakket om, at det kunne være interessant at prøve at grave et hul midt i mosen for at få konstateret, hvor langt ned der var tørvejord. De arbejdere, han havde inde fra Auning, og som kendte mosen, advarede ham stærkt mod dette. Den kunne være bundløs og skride sammen om den, der gravede, inden han nåede at komme derfra. Det troede Jens nu ikke på. - En aften efter spisetid sagde Niels, at han tog en tur til Auning. Jens bestemte sig så for, at nu ville han have sin nysgerrighed stillet. Han tog en skovl på nakken og gik ud i mosen. Det blev hans sidste tur derud. Da Niels næste morgen vågnede og gik ind for at kalde på faderen, var han der ikke. Sengen var urørt. Det tog Niels imidlertid ingen notits af. Det var før hændt, siden faderen begyndte at besøge Ida. Niels gik derefter ud i køkkenet for at spise sin morgenmad, og han regnede med, at faderen var kørt direkte fra Auning ud i mosen for at reparere noget ved det ene ælteværk. Han var netop færdig med at spise, da han hørte Sprit-Søren komme kørende i fuld fart ind på gårdspladsen. Niels gik ud til ham, og Søren spurgte, om Jens var hjemme, hvortil Niels svarede, at det var han

ikke, og at han regnede med, at han var ude i mosen. Søren sprang omgående på motorcyklen igen og kørte i rasende fart ned mod mosen. Niels gik ind igen, men lidt efter fik han dog sine bange anelser og skyndte sig ud i mosen.

Da han nåede derud, så han, at Søren og en af de andre arbejdere gravede på livet løs ude midt i mosen. Han skyndte sig hen til dem, og Søren forklarede ham nu, at der havde været gravet et hul midt i mosen, men det var skredet sammen igen. Niels fik hurtigt fat i en skovl og hjalp de to andre med at grave. Han var nu klar over, hvad det var, Søren troede, og det slog til. Da de havde gravet lidt, kom hans fars hoved til syne, og lidt efter havde de ham helt fri, men der var intet at gøre. Jens Kuk var forlængst kold og død. På en af dyndvognene kørte de ham hjem til Mosebo. En af de andre arbejdere var kørt til Auning efter doktoren, og denne kom derud, netop som man bar den døde Jens ind i stuehuset. Doktoren kunne jo kun erklære Jens for død, og efter at have skrevet dødsattesten kørte han igen.

Alle naboerne derude var kommet til, da man kom kørende med den døde mand, og efter at doktoren var kørt, blev han båret ind i soveværelset, og konerne derude gik straks i gang med at klæde ham af og få ham vasket. Niels var gået ned for enden af gårdspladsen, og der stod han lidt for sig selv. Da Anna kom, gik hun hen til ham og forsøgte at trøste ham. Lidt efter kom Greven. Han tilbød Niels, at hvis han ville ind til Auning for at ordne det fornødne, kunne han faneme da godt spænde en hest for vognen og køre ham derind. Niels takkede Greven for tilbudet, men han sagde, at han ville vente til over middag, og så ville han cykle derind. Hellig Ajs kom også derover. Han kiggede, da han så de to unge stå med hinanden i hånden, men han sagde intet om det. Derimod lagde han en hånd på Niels' skulder, og idet han løftede blikket mod himlen, bad han Vorherre om at give Niels kræfter

til at tage dette, som nu var kommet. Da han havde sagt det, foldede han sine hænder og hviskede: Herren gav, Herren tog, Herrens navn være lovet. Så gik Ajs igen, og han bad Anna følge med sig. Over middag kørte Niels så ind til Auning. Efter at have været hos snedkeren og bestille kiste og bede ham lægge faderen deri, kørte han op til præsten og fik det ordnet sådan, at faderen kunne blive begravet fire dage senere. Præsten spurgte ham, om der var nogle bestemte salmer, han ønskede sunget ved begravelsen, men det mente Niels ikke, der var. Men da han skulle til at gå, kom han i tanker om, at han så tit havde hørt faderen nynne de første linier af salmen: Lyksalig, lyksalig, hver sjæl, som har fred, dog ingen kender dagen, før solen går ned. Han bad præsten, om denne salme måtte blive sunget, og det lovede præsten.

Arbejdet i mosen lå helt stille den dag. Sprit-Søren blev dog derude. Han var helt væk i sin flaske; denne tragedie havde slået ham helt ud. Da Niels kom hjem, var Ida der. Hun græd meget, men fik dog fremstammet et tilbud til Niels om, at hvis han havde brug for hende til begravelsen, ville hun gerne komme og hjælpe ham. Niels aftalte så med hende, at hun skulle komme derud og lave kaffe. Han havde nemlig bestemt, at alle naboerne derude skulle have kaffe efter begravelsen.

Hen under aften kom snedkeren med kisten, og Kirsten og Ajs kom over på Mosebo og hjalp ham med at lægge Jens Kuk i den. Niels bad dem lukke den med det samme. Han kunne ikke tåle at se sin far igen.

Næste morgen begyndte arbejdet i mosen igen. Det var Greven, der skulle stå for det hele de følgende dage. Han var kommet om aftenen og havde tilbudt Niels dette, for, som han havde sagt, livet skal jo gå sin gang, og tørvene skal faneme da både laves og sælges, selv om Jens ikke er mere. Ja, faneme da ja skal de så, føjede han til.

Den dag, Jens Kuk skulle i jorden, standsede arbejdet i mosen. Alle, undtagen Søren, ville til begravelsen. Han sagde, at han ville sidde lige så stille ude i mosen og mindes Jens Kuk som den flinke mand, han havde været. Ida var den dag mødt ude på Mosebo fra morgenstunden af. Hun var i færd med at gøre rent og forberede kaffebordet. Anna kom også derover for at hjælpe hende, og det var vist godt nok, det blev ikke til meget med Ida, hun gik og smågræd hele tiden. De to skulle jo have det hele gjort klar om formiddagen, for de ville jo også med til begravelsen. Da Niels kom ind, gik Anna ind til ham, og de omfavnede og kysede hinanden, uden at nogen af dem sagde noget.

Over middag begyndte naboerne så at ankomme. Hellig Ajs havde lovet at synge Jens ud. Manden på Karlsminde havde lovet at køre kisten med Jens i til kirkegården. Da han ankom med sit køretøj, gik alle med ind, og man sang to salmer, hvorefter Ajs bad en bøn. Så blev kisten båret ud på vognen, der så langsomt kørte mod Auning, fulgt af de, der havde bestemt sig for at ville følge Jens Kuk til hans sidste hvilested. To af arbejderne fra mosen havde lovet Niels, at de sammen med ham selv, Severin, Hellig Ajs og den kloge mand ville hjælpe med at bære hans far ind og ud af kirken. Da vognen med kisten nåede til kirken, trådte disse mænd frem, og efter at de havde båret kisten ind og stillet den foran alteret, sang man den salme, som Niels havde ønsket, skulle synges. Derefter talte præsten.

Han omtalte Jens som en flittig og stræbsom mand, der havde levet et stille og roligt liv derude ved mosen, og selv om han aldrig havde besøgt kirken, troede præsten dog, at Jens fik lov at sidde til bords med Vorherre. Da præstens tale var forbi, sang man endnu en salme, og efter at velsignelsen var lyst, blev kisten med Jens Kuk båret ud på kirkegården og sænket i jorden. Præsten forrettede derefter jordpåkastelsen, og efter at man havde sunget sal-

men: Klokken slår, tiden går, trådte Laust Nielsen frem. På Niels' vegne takkede han alle dem, der i dag havde fulgt Jens til hans sidste hvilested, hvorefter han indbød til kaffe på Mosebo. Da Niels stod ene ved graven, var Anna gået hen til ham og havde taget ham under den ene arm. De blev stående der lidt efter at de andre var gået, og derefter fulgtes de arm i arm ud på vejen foran kirken. Stadig arm i arm begyndte de at gå hjemad, men de var ikke kommet mere end et halvt hundrede meter hen ad vejen, da der blev kaldt på Anna. Det var Hellig Ajs. Han mente åbenbart, at nu var det vist på tide, han greb ind. Anna blev helt forskrækket og slap omgående Niels og gik tilbage til faderen. Niels stod lidt og kiggede efter hende. Så slog han følge med nogle af de andre naboer. Da de kom ud til Mosebo, havde Ida kaffen parat. Hun havde været cyklende ind til kirken og var derfor kommet hurtigere hjem, så da alle var tilbage, kunne Niels byde dem indenfor. Ida og Anna hjalp hinanden med at få kaffen på bordet, og da alle havde fået, hvad de ville have, rejste Laust Nielsen sig. Han mindedes Jens som den flinke nabo, han havde været, og for den stræbsomhed, han havde lagt for dagen. Det havde resulteret i, at der var kommet skik på det hele på Mosebo, og der var lagt op til, at Jens kunne have levet en sorgløs alderdom ude ved mosen, men det skulle han jo altså ikke komme til at opleve. Laust sluttede med at bede de tilstedeværende rejse sig, og han udtalte derefter et: »Æret være Jens' minde«.

Da man skulle sætte sig igen, var der pludselig en, der sagde: »Av for fanden«. Det var Greven, der var kommet til at brænde sig på den cigar, han havde fået efter kaffen. Hellig Ajs tyssede på ham og sendte ham et blik, der tydeligt fortalte, at sådan opførte man sig ikke ved slig en lejlighed. Lidt efter rejste alle sig og gik hver til sit. Kun Ida og Anna blev. De ville vaske op, inden de gik. Niels fik slet ikke lejlighed til at snakke med Anna mere den dag,

for inden hun og Ida var klar til at gå, kom Hellig Ajs igen. Han ville lige vide, om der var noget, han kunne hjælpe til med, og selv om Niels svarede ham, at det var der ikke, blev han stående, til Anna var klar til at følge med hjem.

Niels var klar over, at når de to kom hjem, ville der ske noget. Anna skulle nok i forhør, og hvad resultatet blev af dette, kunne han jo kun gisne om. Niels var nu ene på Mosebo og måtte se at indstille sig på dette. Selvfølgelig havde han tænkt meget over dette de sidste dage. Det ville jo blive en stor forandring for ham. Han havde dog besluttet sig til, at han ville fortsætte tørveproduktionen sæsonen ud. Om han så ville begynde igen til næste sæson, ville han tænke over i løbet af vinteren.

Næste morgen var han tidlig oppe og nede i mosen. Alt så ud til at være i orden, og da arbejderne kom, fortalte han dem, at de godt kunne fortsætte. Det lod de til at være glade for, og de lovede ham, at de nok skulle hjælpe ham med at få det til at køre ordentligt. Niels takkede dem og blev derude ved dem i en times tid. Så gik han op til damerne på læggepladsen. De var lige gået i arbejde, men Anna var ikke mødt. Ida gik alene. Det undrede nu ikke Niels. Han havde jo ventet noget i den retning. Han gik derefter hjem og lavede sig et solidt morgenmåltid.

Medens han sad og spiste dette, kom Greven. Han ville lige afregne for de sidste dages salg af tørv. Da dette var ordnet, fortalte Niels Greven, at Anna ikke var mødt på arbejde den morgen. Greven kløede sig lidt oven i hovedet og opfordrede så Niels til at gå over til Ajs og se at finde ud af, hvad det skulle betyde. Men det ville Niels nu ikke, i hvert fald ikke før længere op ad dagen. Det forstod Greven ikke. Havde det været ham, der havde været i den situation, var han faneme da gået derover og sagt den hellige tingest besked, sagde han.

Niels kom nu ikke derover, og der gik flere dage, inden Anna

mødte på arbejde igen. Da Niels gik rundt den morgen og kom op til damerne på læggepladsen, var Anna der. Han gik straks hen til hende og spurgte, hvor hun dog havde været. Anna fortalte så, at hun havde haft et større opgør med forældrene. De havde nu totalt forbudt hende at komme sammen med Niels på nogen måde, men det havde hun pure nægtet at adlyde. Ajs havde fået et helt chok over dette, og han lå nu i sengen og ville hverken tage vådt eller tørt til sig, men han lå hele tiden og bad Vorherre om at lede hende ind på den rette vej igen. Ajs havde netop nu til morgen kaldt Anna ind til sengen og bedt hende rejse hjemmefra et stykke tid, for at hun så måske kunne glemme Niels og finde sig en troende mand. Dette havde Anna også nægtet, og hun var derefter gået ud i tørvane.

Niels lagde armene om Anna og kyssede hende. Ida vidste jo alligevel besked med, hvad der var mellem de to, så hendes tilstedeværelse generede ingen af dem. Da de havde stået omslynget lidt, sagde Niels, at han ville gå over og snakke med Ajs, og det mente Anna var en god ide.

Da Niels kom hjem til Mosebo igen, sad han lidt og tænkte over tingene, som de havde udviklet sig for ham de sidste dage. Så pludselig tog han en rask beslutning. - Han rejste sig og satte kursen mod Hellig Ajs' ejendom.

Da han kom ind på gårdspladsen, mødte han Kirsten. Hun lod sig ikke mærke med noget, men bød ham endog velkommen. Niels spurgte så efter Ajs og fik, som han godt regnede med, det svar, at Ajs var syg og sengeliggende, og at han helst ikke ville have besøg. Men Niels insisterede på, at han ville snakke med Ajs, og til sidst gav Kirsten efter og inviterede ham med ind i køkkenet. Her bød hun ham at sætte sig på en stol; selv forsvandt hun synlig nervøs ind i soveværelset. Lidt efter kom hun ud igen og meddelte Niels, at Ajs ikke ønskede at snakke med ham. Men nu blev Niels

vred. Han rejste sig fra stolen og gik lige ind i soveværelset, og der i sengen fandt han Ajs liggende med foldede hænder oven på dynen. Niels gik lige til sagen og spurgte Ajs om, hvad det var, han havde imod ham. Ajs blev helt overrumplet af dette spørgsmål, men han fik da fremstammet noget om et udsvævende liv, og at Niels jo heller ikke var troende. Niels spurgte Ajs, om det var den aften derhenne i grøften ved jernbaneoverskæringen, han tænkte på, for så var det vist også den eneste gang, der kunne siges hans livsførelse noget på. Og med hensyn til at være troende, ja, så mente Niels da, at han var lige så troende som mange af dem, der gik og råbte op om, at de var det.

Der blev en pause, hvor Ajs ingenting sagde, men kun lå og stirrede op i loftet. Så gik Niels, men forinden lod han dog Ajs vide, at han ikke ønskede at blive dømt af hverken ham eller nogen af hans trofæller. Vorherre havde vist ikke givet dem mandat til det. De kendte jo åbenbart ikke engang selv bibelens ord, sagt af Vorherre selv: Dømmer ikke, thi I vide ej, hvordan I selv skal dømmes, og med dette citat som slutbemærkning forlod Niels soveværelset.

Ajs kiggede lidt overrasket efter ham.

Da Niels gik gennem køkkenet, sprang Kirsten op fra den stol, hun havde sat sig på, og hun fulgte ham helt ud på gårdspladsen. Hele vejen jamrede hun sig og sagde: »Vorherre ordner nok alt til det bedste«. Lige inden Niels drejede ud på vejen, vendte han sig om mod hende og sagde: »Ja, det må vi da håbe, eller også bliver vi jo nødt til selv at tage affære«.

Da Niels kom fra besøget hos Hellig Ajs, gik han direkte ud på læggepladsen og fortalte Anna om, hvordan det var gået. Efter at de havde diskuteret det lidt, blev de enige om, at hvis Ajs ikke forbedrede sig over for hende, skulle hun bare pakke sine ting og komme over på Mosebo.

Da det var blevet aften, og Anna var gået hjem, ventede Niels spændt på, om hun kom. Det gjorde hun, men det varede næsten to timer, og hun havde intet med sig. Hun fortalte, at hendes far var stået op af sengen, og at ingen af forældrene havde nævnt et ord om Niels' besøg. Og ingen af dem havde reageret, da hun efter at have spist, havde sagt, at hun nu gik en tur over på Mosebo. Anna og Niels havde en dejlig aften sammen, hvor de snakkede om den fremtid, de havde bestemt sig for sammen. Det blev næsten midnat, før Niels fulgte Anna hjem. Uden for Ajs ejendom kyssede de endnu en gang hinanden, og Anna gik ind på gårdspladsen. Niels var blevet stående, og han hørte nu Anna banke hårdt på døren inde ved køkkenet. Lidt efter kom hun tilbage og prøvede fordøren, men med samme resultat. Ingen reagerede på hendes banken. Hun fulgte så med Niels hjem, og de to sov ved hinanden for første gang den nat.

Næste morgen var de meget tidligt oppe. Anna lavede kaffe, og de sad længe over den og snakkede om, hvad hendes forældre ville sige, når hun nu kom hjem for at trække i arbejdstøjet. Niels tilbød hende at følge med derover, men det ville Anna ikke høre tale om. Hun var nu ikke mere bange for faderen, så dette her skulle hun nok selv klare. Da Anna var gået, gik Niels ud i mosen og snakkede med arbejderne. Det hele kørte, som det skulle, og da han havde kigget lidt på det, gik han helt ud til bækken. Da han havde stået her lidt og kigget på småfiskenes leg, kom den store tørvefabrikant gående. De satte sig på bækkens kant og snakkede, og den store fabrikant fremsatte nu sit ærinde. Han tilbød Niels at ville købe mosen eller hele Mosebo. Niels svarede omgående, at ingen af delene var til salg. Han ville se tiden an lidt endnu, sagde han. Da de havde snakket lidt frem og tilbage, rejste de sig og fulgtes ad langs bækken. Da de kom til et sted, hvor bækkens kant var skredet ud, og den derfor var meget bre-

dere end normalt fik de øje på et par mænd, som tog sig et bad. De to badende var tilsyneladende ikke klar over, hvem de havde for sig, for da fabrikanten spurgte dem, hvem de arbejdede for, svarede den ene, at det var for det gamle røvhul, der havde de store tørveværker, der lå der omkring. Fabrikanten tog det meget roligt, og spurgte så manden, om det godt kunne gå at tage sig en dukkert sådan midt i arbejdstiden. Hertil lød svaret, at det havde den gamle fedthas faneme god råd til at betale dem en timeløn for. Den eneste kommentar, tørfabrikanten havde til dette var: »Ja, det kan spilleme godt være«.

Niels og fabrikanten gik så videre over til et af fabrikantens store tørveværker. Da de havde stået og kigget lidt på det, kom en af formændene hen til dem. Fabrikanten spurgte ham, om han havde et par mand, der arbejdede nede i nærheden af bækken. Det svarede formanden bekræftende på. De var i færd med at rense den grøft op, hvor igennem det vand, der blev pumpet ud af mosen, skulle løbe ud i bækken, forklarede han. Fabrikanten nikkede og sagde så, at formanden hellere måtte tage to andre med derud og så følge de to derude ind på kontoret og der sørge for, at de fik deres afregning. »Det er jo ikke badegæster, vi har brug for her i mosen«, sluttede fabrikanten. Formanden kiggede, men gik så uden nogen kommentar. Lidt efter var han på vej ud mod bækken med to andre mænd. Fabrikantens ordre blev omgående udført.

Inden Niels gik hjemad igen, spurgte fabrikanten, om han ikke kunne få forkøbsret på mosen, ja hele ejendommen, hvis Niels skulle komme i tanker om at ville sælge. Det lovede Niels ham, hvorefter han gik hjem mod Mosebo igen.

Da han kom op til damerne på læggepladsen, var Anna der ikke. Han spurgte så, om hun slet ikke havde været der, og Ida sagde, at hun hverken havde hørt eller set noget til Anna. Så skyndte Niels sig hjem.

Da han åbnede døren til køkkenet og gik ind, sad Anna der. Hun rejste sig straks og gik hen til Niels, samtidig med at hun nikkede hen mod en kuffert og nogle pakker, der lå på gulvet. Niels kysede hende, og hun fortalte nu, at hun var smidt ud derhjemme. De ville ikke have en så syndig sjæl i huset mere, havde hendes far sagt.

Da Anna havde fortalt dette, trillede tårerne ned ad hendes kinder, men Niels trøstede hende ved at sige, at det kunne de så sandelig også godt blive fri for; der var masser af plads på Mosebo, og han ville hellere end gerne have hende boende hos sig.

Lidt efter var de i fuld gang med at pakke Annas ejendele ud og få dem ind i den stue, som havde været Trines, og som de havde bestemt, at Anna skulle bo i foreløbig. Da de var færdige med dette, gik Anna ud i tørvæne, og Niels gav sig i lag med regnskaberne.

Lidt efter kom Greven på sit sædvanlige formiddagsbesøg. Efter at de havde snakket om vind og vejr, fik Greven pludselig øje på et par sko af Annas, som hun havde glemt at sætte ind i sin stue. Han kluklo og spurgte så Niels, om Anna nu havde fået lov at besøge ham. Niels svarede, at det havde hun ikke, men at hun nu havde taget sig lov og for godt en times tid siden var flyttet ind på Mosebo som husbestyrerinde. Greven havde slet ikke regnet med det svar. Det kom helt bag på ham, og for en gangs skyld havde han intet svar parat lige med det samme. Han kløede sig oven i hovedet og mumlede et par gange: Det var fandens da. Men han kom da over det og fortalte nu, at han netop, da han var på vej over til Mosebo, havde set Hellig Ajs i stiveste puds køre på cykel ind mod Auning. Så nu har han fanerne da nok et et eller andet for, den skiderik, sluttede Greven.

Grinende gik Greven sin vej, medens han bemærkede til Niels, at nu gjaldt det om at holde ørerne stive, for om lidt kom Hellig Ajs

nok tilbage med en del af sine trosfæller fra Auning, og så skulle Anna faneme nok hentes hjem.

Der skete dog ikke noget; Anna og Niels var lykkelige over at være sammen, og de næste par måneder havde de slet ingen kontakt med Kirsten og Hellig Ajs.

Tørvesæsonen var slut. Der manglede nu kun at få de tørv solgt, der lå på læggepladsen. Niels havde nu god tid til at opholde sig indendørs, regnskaberne skulle gøres færdige, og Anna var jo stadigvæk i huset. En eftermiddag, de sad sammen inde i stuen, blev der banket på døren. Da Niels havde budt ind, var det sognepræsten, der kom. Anna blev slemt forskrækket og ville flygte ud i køkkenet, men Niels bad hende blive, hvorefter han bød præsten en stol. Præsten satte sig, og det samme gjorde Niels, men Anna blev stående og støttede sig til bordet; hun var langt fra glad ved situationen.

Præsten begyndte at snakke om vind og vejr og spørge om, hvordan det var gået med tørveproduktionen, nu hvor Niels var alene om det. Da Niels havde besvaret disse spørgsmål, rømmede præsten sig et par gange, hvorefter han fremførte sit egentlige ærinde. Jo, han var kommet for at foreholde dem det syndige i sådan at leve sammen som mand og kone, inden de havde sluttet pagt med Vorherre derom. Det forstod han slet ikke, at de havde indladt sig på, og i særdeleshed forstod han ikke, at Anna ville være med til noget sådant; hende, der som barn var opdraget til at leve efter de bud, Vorherre selv havde givet os. Anna græd.

Men Niels, der var blevet vred, rejste sig, pegede på døren og bad præsten forsvinde ud af den igen, og samtidig lod han ham vide, at han ikke skulle komme her på Mosebo og rette beskyldninger mod dem om noget, som han ingen kendskab havde til, men kun var blevet informeret om af løgnagtige mennesker.

Præsten trak sig baglæns hen mod døren; men Niels fortsatte med

at fortælle ham om sagens rette sammenhæng. Anna var jaget ud hjemmefra, og han havde taget hende ind. Hvis ikke det var at efterleve Vorherres bud om, at man skal hjælpe dem, der er i nød, ja, så forstår jeg ingenting, sagde Niels. Han bad så præsten hilse Hellig Ajs og sige til ham, at ville han Anna noget, kunne han jo selv komme over til dem i stedet for at sende folk, der var helt uvidende om, hvad der egentlig var sket.

Præsten lod til at blive slemt forskrækket; han undskyldte mange gange og forsvandt skyndsomt ud af døren. Lidt efter kunne Anna og Niels se ham dreje ind ad indkørslen til Hellig Ajs' ejendom. Anna græd, men Niels trøstede hende ved at sige, at hun ikke skulle tage sig det så nært, for det var et af hendes fars spræl for at han kunne få sin vilje trumfet igennem, men Niels lovede, at hvis bare hun ville hjælpe ham lidt, skulle han nok sørge for, at hendes far blev den lille i den sag. Anna faldt ham om halsen og lovede, at hun ville gøre, hvad hun kunne.

Om efteråret solgte Severin og konen deres ejendom, de skulle overtage hendes fødegård, som lå i Termestrup. Det var et par handelsfolk, der havde købt ejendommen, allerede dagen efter, at Severin var rejst, solgte de to handelsfolk alt, hvad der var af værdi på ejendommen. Der blev kun de nøgne bygninger tilbage, så det var ikke rart for nogen at komme til at overtage den, hvis de ikke selv havde både foder og dyr med. Niels var ved at kende disse handelsfolks, efter hans mening, lidt ufine metoder. Når de havde ribbet ejendommen, solgte de den gerne til nogle mennesker, der havde sparet lidt op, fordi de så inderligt ønskede at få jord og dyr selv. Sådanne mennesker solgte de så til og fik deres spareskillinger i udbetaling, og restgælden ned til de faste prioriteter kunne så afdrages med to halvårige afdrag plus nogle store renter af det skyldige beløb. I et par af ejendommene, der lå ind mod Auning, var det gået sådan. Disse handelsfolk lod ikke til at

have spor samvittighed. Køberne havde ikke store chancer for at klare afdrag og de store renter, så når de havde siddet ved ejendommen et halvt års tid, blev de sat ud på gaden igen. Det eneste, disse mennesker havde ud af at være selvstændige, var, at de i det halve års tid, de sad ved ejendommen, nærmest havde siddet og halvsultet, og hvad værre var: deres spareskillinger, som ofte var surt tjente, var havnet i handelsfolkenes lommer. Samme skæbne så det ud til skulle overgå de nye ejere på Severins ejendom. En dag hen under aften ankom der en stor lastbil dertil med et helt læs bohaver og andre ting, og de begyndte straks at bære det ind i stuehuset derovre. Med bilen var der også kone, mand og seks børn, som så ud til at være i alderen fra to til tolv år. Så snart flyttelæsset var kommet, var Greven selvfølgelig derhenne for at se, hvad det nu var for nogle mennesker, han skulle have som naboer, og da han havde fået sin nysgerrighed stillet, kom han hen på Mosebo for at berette for Anna og Niels, hvad han havde hørt og set. Jo, familien, der var kommet, havde boet i en landsby midtvejs mellem Randers og Viborg. De arvede penge havde de udbetalt på ejendommen, og selv havde de i årenes løb sparet et par tusinde kroner op, og for dem ville de nu købe et par køer og en hest. De lod til at være et par flinke mennesker, fortalte Greven, men han havde fanerne ondt af dem, for hvordan skulle de dog få føden i den kommende vinter. Det samme tænkte Niels. Det var jo ikke sikkert, at denne familie havde det som Greven, at der var nogen, der trådte hjælpende til, hvis det kneb.

Da Greven igen var gået, snakkede Anna og Niels om den arme familie, der havde ladet sig lokke til at købe en sådan ejendom; men de var enige om, at hvis det gik helt galt, ville de i hvert fald træde hjælpende til, med lidt fødevarer.

En formidag kom Annas mor, Kirsten, pludselig over til dem. Niels mødte hende ude på gårdspladsen, og han bød hende straks

med inden for, hvor Anna straks faldt sin mor om halsen, da hun trådte inden for døren. Kirsten fortalte nu, at Ajs var cyklet til Auning for at gøre nogle indkøb, og så var hun løbet over til dem, for hun længtes sådan efter at høre, hvordan de havde det. Kirsten fortalte også, at hun for længst havde tilgivet dem og at hun prøvede at få Ajs til at forstå, at det jo nok ikke blev anderledes; men indtil nu havde han været ubøjelig.

Da Niels havde hørt det, gik han ud og lod mor og datter være alene.

Siden Severin rejste, havde forpagtningen af jorden til Grevens ejendom jo været fri, og Niels havde spekuleret meget på, om han ikke skulle sælge mosen og så købe hele denne jord, for når han skulle være helt ærlig, havde han mere lyst til landbruget end til at lave tørv. En udregning, han sådan bare havde gjort i sit hoved, viste, at hvis han fik den jord, kunne han føde en otte-ni køer og vel omkring et halvt hundrede grise - og plads på Mosebo var der jo nok af, så det var intet problem, og pengene til at købe dyr for havde han selv stående i Sparekassen, og dem, han skulle bruge til at købe jord for, skulle mosen jo nemt kunne indbringe. Han ville dog vente lidt endnu med at tage denne beslutning, for han håbede jo, at forholdet til Ajs skulle falde lidt i lave, og så snart det gjorde det, ville han og Anna giftes. Det havde de besluttet; men ret længe ville de dog ikke vente - for så ville de simpelthen gifte sig med eller uden Hellig Ajs' og Kirstens samtykke. Niels blev gående ude uden for ejendommen, men da han så, at Kirsten gik igen, listede han ind til Anna.

Anna fortalte ham, at hun havde håbet, at moderen ville være blevet der og drukket eftermiddagskaffe sammen med dem, men det havde hun ikke turdet - hun ville være helt sikker på, at hun var hjemme, når Ajs vendte tilbage fra indkøbsturen. Var hun ikke hjemme, og han opdagede, at hun havde besøgt dem, ville det

først rigtig blive galt.

Anna fortalte også, at hun nu havde sagt til moderen, at de ville gifte sig uden hendes og faderens samtykke, men herover var Kirsten blevet helt forfærdet og havde bedt hende, om de da ikke ville vente lidt endnu. Hun ville så gøre alt for at få Ajs på andre tanker. Det havde Anna lovet hende.

Det kom dog ikke til at gå sådan, for fjorten dage efter moderens besøg blev Anna klar over, at hun var gravid. Det kom dog ikke helt bag på hverken hende eller Niels; for gennem længere tid havde de intet gjort for, at hun ikke skulle blive det, så nu bestemte de dem for, at de ville giftes hurtigst muligt.

Allerede dagen efter cyklede Niels op til præsten for at bestille bryllup.

Præsten tog vel imod ham og bød ham inden for på kontoret, hvor de ret hurtigt fik brylluppet aftalt. Da Niels ville gå igen, lod præsten ham forstå, at han gerne ville tale lidt med ham. Præsten gik så lidt frem og tilbage på gulvet; så pludselig bad han Niels undskylde hans påtrængenhed og opførsel sidste gang, de mødtes, og han fortsatte med at sige, at han fuldstændig var klar over, at Niels havde sin fulde ret til at vise ham døren. Efter at Niels havde sagt, at det ikke var noget at gå og spekulere på, det gjorde han i hvert fald ikke, spurgte præsten ham, om Ajs stadigvæk ikke var formildet, hvortil Niels jo måtte svare, at det var han så langt fra.

Præsten fortalte så, at han flere gange havde snakket med Ajs og prøvet at få ham til at forstå, at mod denne sande kærlighed kæmpede alle forgæves; men det havde jo desværre heller ikke hjulpet. Præsten bad så Niels, om han ikke måtte få lov til at prøve at snakke med Ajs endnu en gang, for han syntes, det var bedst, at dette forhold var i orden inden brylluppet. Det havde Niels ikke noget imod, men idet han rejste sig, lod han præsten vide, at han ikke skulle have nogen ulejlighed for hans og Annas skyld, for de

blev såmænd nok gift uden Ajs' samtykke.

Præsten sagde ikke mere ud over farvel, han ønskede åbenbart ikke at komme i alt for stor diskussion med Niels fra mosen.

Da Niels igen nåede Auning, fik han de sidste papirer ordnet, som var nødvendige til, at de kunne gifte sig, og derefter gjorde han nogle indkøb. Glad og lettet kørte han atter ud til Mosebo.

Da han kom hjem, fortalte han Anna om, hvad præsten havde sagt, og at det hele til deres bryllup nu var i orden, så de kunne gifte sig uden at komme i konflikt med andre end Annas far, Hellig Ajs.

Det så ud til, at den nye familie i Severins ejendom klarede den helt godt; men desværre var man begyndt at snakke i krogene om, at Rasmus, som manden hed, var langfingret, og at han ved at være dette supplerede sine sparsomme indtægter fra ejendommen ganske betydeligt. Ingen af de nærmeste naboer derude ville dog tro på dette. Rapsede Rasmus, var det i hvert fald ikke hos dem; ingen af dem havde mærket til, at der forsvandt noget, hvorimod manden på Karlsminde klagede over, at hans høns forsvandt, og desuden var der fra en kartoffelkule, der lå nede i marken, omtrent forsvundet det halve af dens indhold. Hvad værre var, der var nu også forsvundet en gris på vel omtrent et halvt hundrede pund fra Karlsmindes svinestald.

Niels spekulerede, kunne det dog være Rasmus, der var gerningsmanden. Han troede det ikke. Vel havde han lagt mærke til, at Rasmus' hønsehold var vokset ganske betydeligt, og børnene, som kom meget hen til Anna, havde også fortalt hende, at de nu havde fået en gris. Det behøvede dog ikke at være den forsvundne fra Karlsminde, mente Anna, men det så jo godt nok lidt mærkeligt ud. Både Anna og Niels havde svært ved at tro, at det, der blev sagt om Rasmus, kunne være sandt. Det så nu ud til, at de skulle have flere nye naboer. Greven var syg, det var benene, der voldte

ham kvaler - på det sidste kunne han næsten ikke støtte på dem mere. Familien ville nu have ham og Margrethe ind på et alderdomshjem, og de var allerede begyndt at se dem om efter et sådant, der havde plads til dem. Niels havde snakket med Greven om at købe jorden fra hans ejendom; men for første gang havde Greven så indrømmet, at den kunne han ikke sælge, for det var ikke hans - en svoger skulle spørges først.

Niels havde snakket med Anna om det. De var enige om, at de ville drive landbrug, men Anna mente ikke, det var klogt at sælge mosen, for hvis landbruget ikke ville gå, havde de dog mosen at falde tilbage på. Det kunne Niels godt se var rigtigt. Men der var også en anden mulighed. En mand ude fra Auning, Niels Pedersen hed han, havde været ude hos dem, og han ville forpagte mosen af dem eller bare forpagte tørveproduktionen og så betale dem pr. tusinde tørv, han tog derfra.

Det sidste var muligvis det bedste, så beholdt de jo stadig mosen og dermed en indtægt derfra, uden at de havde nogen risiko. Men nu måtte de først giftes, så kunne de siden hen tage stilling til alt dette.

De havde været inde hos møbelhandleren i Auning, og hos ham havde de købt nye møbler til det meste af huset. Ugen efter kom han derud med møblerne, og da de havde fået dem stillet på plads, var de enige om, at de nu havde et pænt hjem. De skulle ingen gæster have til brylluppet, kun Ida, som engang imellem kom og besøgte dem, havde lovet, at hun ville komme derud og lave det lidt festligt for dem. De havde også bege to købt nyt tøj, og da den aftalte lørdag kom, havde de det hele parat. De skulle være i kirken kl. fire om eftermiddagen, og da de havde drukket deres eftermiddagskaffe, klædte de sig på, og lidt efter kom lillebilvognmanden fra Auning og hentede dem.

En time efter var de hjemme igen, og de var nu rette ægtefolk at

være, som præsten havde sagt. Ida havde imedens dækket et pænt bord, og da det blev spisetid, serverede hun en fin middag for dem.

Der var kommet enkelte gaver. Fra naboerne var der et kaffestel i mønsteret »Rosenborg«, og fra dem, der arbejdede i mosen om sommeren, var der et stort sølvfad. Møbelhandleren havde sendt dem et standeraskebæger, og fra købmanden var der en dug. Kirsten og Hellig Ajs lod overhovedet ikke høre fra sig, det endskønt de var nysgerrige nok. Anna og Niels havde set, at både Kirsten og Ajs stod med næsen mod vinduet, da de kørte til kirken, og da de kom tilbage derfra, var de der stadigvæk. Idas datter var også kommet derud, og de fire havde en hyggelig aften sammen. Da Anna og Niels gik i seng den aften, var de meget lykkelige, nu havde ingen noget at sige dem på mere, nu havde de lov til at være sammen. De var dog klar over, at når Anna engang fødte det barn, hun ventede sig, ville der blive snakket lidt i krogene igen, men det var de nu lige glade med, og de faldt lykkelige i søvn i hverandres arme den aften.

Den næste formiddag havde de en længere samtale om, hvad de nu skulle. Det var jo ved at være tiden, de traf en beslutning. Niels Pedersen havde igen været der og rykket dem for en besked, om han kunne leje mosen. Han skulle jo have hold på noget andet jord, hvis han ikke fik deres, og Niels skulle jo så se, om han kunne købe jorden fra Grevens ejendom, så de allerede i det kommende forår kunne få det tilsået. De valgte at drive landbruget og var enige om, at Niels Pedersen skulle overtage tørveproduktionen på de af ham lovede betingelser.

Hen på formiddagen gik Niels over til Greven og bad ham få fat i Margrethes broder, så de kunne få en afgørelse om jorden. Det lovede Greven, det skulle han faneme nok få ordnet, så Niels fik jorden.

For tørveproduktionens skyld havde man jo flere heste på Mosebo. Niels solgte nu de to dårligste af dem, og for de penge, han fik, købte han tre sortbrogede kvier, der skulle kælve.

Hos Laust Nielsens søn, der nu havde overtaget landbruget på Tværsgie, købte han 12 smågrise, og efter at Anna og han havde hjulpet hinanden med at få hønsehus og -gård i orden, købte han hos en gårdmand i Brunmose et hundrede høns, så de nu havde lidt at begynde med.

De fik skrevet kontrakt med Niels Pedersen. Det blev jo nok af indtægterne fra mosen, de skulle leve denne sommer. De to ælteværker lejede Niels Pedersen også. De havde jo bedre af at blive brugt end at komme hjem til ejendommen og stå ubenyttet.

Grevens svoger mødte også en dag. Det var ikke så lige en sag at sælge jorden, fortalte han, det var jo ikke hans alene, men hele familiens. Han tilbød derfor Niels, at denne kunne leje det i to år, så kunne de til den tid se hvordan familien stillede sig. Således blev det, og da de satte ind med forår, havde Niels travlt med at få tilsæt Rasmus i Severins ejendom havde også fået tilsæt, men det var også det eneste han nåede, inden politiet kom og hentede ham. Folk var jo så småt begyndt at lukke deres kreaturer ud i mosen, og en dag, Niels stod uden for ejendommen, kom to mænd gående op fra mosen. De spurgte Niels, om han ikke havde set en stor rød kvie som var blevet borte fra deres eng, der lå på den anden side af bækken. Mændene fortalte også, at de havde kunnet følge kvienes spor fra engen og ud på landevejen mellem Ring og Auning, og de havde fundet sporene igen på vejen op til ejendommene, som de nu var kommet ad.

- Mændene mente ikke, at kvien var gået den lange vej helt af sig selv, og de var sikre på, at de flere gange havde set spor efter en mand, der havde trukket kvien. Som sandt var sagde Niels til dem, at han ikke havde set nogen kvie men han tænkte på Rasmus. Mon

det virkelig skulle være ham, der havde hentet kvien ude i engen? Mændene opgav snart deres søgen efter kvien oppe ved ejendommene, så de forsvandt ud i mosen for at søge videre efter den der. Niels gik ind og fortalte Anna om mændenes besøg, og hvad de havde fortalt ham. Medens de sad og snakkede, om det, kom en af Rasmus' drenge, en purk på fem år ind til dem. Anna fandt en kage frem til ham, og han satte sig ved bordet sammen med dem. Lidt efter begyndte han helt ufortrødent at fortælle, at nu havde de fire køer. Hans far havde købt en ny, og den var han kommet hjem med om aftenen.

Anna og Niels kiggede på hinanden, men sagde ingenting. Da drengen var gået, blev de dog enige om, at Niels skulle prøve at snakke med Rasmus, når der bød sig en lejlighed. Det nåede han dog ikke, for allerede samme dags eftermiddag hentede politiet Rasmus, og næste dags formiddag hentede de to mænd kvien, der ganske rigtigt var den, Rasmus havde forøget sin besætning med. Foruden det med kvien havde Rasmus bekendt mange flere tyverier af fjerkræ, grise, roer, kartofler og markredskaber. Han var nu indsat i arresten i Randers, og hvornår han igen kom ud, var der ingen, der vidste noget om.

Det forår rejste Greven og Margrethe. Familien havde nu fået en stue til dem på plejehjemmet i Auning. Greven var nu så sløj, at han nærmest var lige glad med, hvor han kom hen. Da Niels var ovre for at sige farvel til dem og takke for godt naboskab, mente Greven selv, at det nok snart var forbi med ham, men det var han faneme da også lige glad med. Han havde jo levet livet og var yderst tilfreds med, som det havde formet sig for ham, sagde han. Margrethe derimod græd lidt. Ja, ikke fordi de nu skulle fra hjemmet, det var hun nærmest glad for, men fordi hun skulle rejse ude fra mosen, hvor hun - modsat Greven - havde været glad for at bo. Niels trøstede hende og lovede hende, at han nok, hver gang

han skulle til Auning, skulle komme ind og besøge dem.

Niels Pedersen havde rigtig fået gang i tørveproduktionen. Han forstod dette arbejde, og han var meget punktlig med betalingen for tørvejorden. Hver ugedag mødte han op og afregnede med Niels. Det blev til mange penge, flere end han og Anna skulle bruge til at leve for. Den store tørvefabrikant fra Pindstrup havde også været på Mosebo igen. Denne gang for at bebrejde Niels, at han ikke havde ladet ham vide, at han ville leje mosen ud; men Niels sagde bare til ham, at deres aftale lød på, at hvis han ville sælge, skulle han give lyd fra sig, og det var der jo slet ikke tale om her. Det måtte fabrikanten indrømme, og så gik han igen.

Rasmus' kone var dygtig, hun klarede selv alt med ejendommen. Niels havde tilbudt hende, at hvis der var noget, hun ikke selv kunne klare, ville han gerne hjælpe hende; men det tilbud havde hun endnu ikke gjort brug af. Kommunen hjalp hende med lidt penge til mad og klæder til børnene, og der blev også sagt, at den kloge mand, Laust, somme tider spædede lidt til. Rasmus skulle sidde inde i otte måneder, så hvis han skulle afsone hele straffen, blev det jo ikke før i det nye år, han kom ud igen. Børnene kom meget hen til Anna og Niels. De midste fortalte, at deres far lå på sygehuset, de havde gudskelov ikke forstået noget. Men det var værre med de, der gik i skole, de måtte ofte høre for det. Pigen på tolv år tog sig dette meget nær, og Anna måtte mange gange trøste hende, når hun græd over det.

Grevens lejlighed stod tom en tre måneder; men så en dag kom formanden for det sociale udvalg i kommunen derud og gik og kiggede på huset. Lidt efter kom han over til Anna og Niels og fortalte dem, at der nu kom mennesker i huset igen. Det var en familie fra Fausing, som kommunen havde fået besked om at tage sig af. De skulle sættes ud af det hus, de nu boede i, og formanden havde fået lov til foreløbig at flytte dem derud i ejendommens

stuehus.

Næste dag ankom der så en lastbil med hele familien og dens ejendele. Manden hed Edvard. Han lod til at have mange tilnavne. Niels havde hørt, at nogen kaldte ham »Kommune-Edvard«, andre brugte navnet »Edvard Spillemand«. Det første navn havde Edvard erhvervet sig ved, at han aldrig eller meget nødig befattede sig med at bestille noget; men lod for det meste af tiden kommunen sørge for sin egen og familiens daglige forbrug, og det var en stor udgift for kommunen, for familien var stor, hele otte børn havde Edvard og konen fået sammen, fem piger og tre drenge. Endskønt to af børnene var konfirmeret, gik de stadig hjemme. Edvard holdt på, at de ikke skulle ud at tjene og ødelægges, de fik nok føden endog. Men nu var det vist også slut. Socialudvalgsformanden havde forlangt af Edvard, at de to skulle ud for selv at tjene føden, og han havde lovet at være behjælpelig med at finde en god plads til dem, og det måtte Edvard gå ind på.

Den eneste indtægt, Edvard havde, var ved at gå rundt ved dørene i de omliggende landsbyer. Det var dette spilleri, der havde givet ham det andet tilnavn. Han havde store musikalske evner, og på sin gamle harmonika kunne han trylle alle melodier frem. Pengene, han tjente ved spilleriet, drak han som regel op, inden han nåede hjem. Men en ting huskede han dog, og det var altid at tage lidt sukker godt med hjem til børnene, når han havde været på turne. Skønt han i reglen var døddrukken, når han kom, glædede børnene sig altid. Længe før han plejede at vende hjem, stod børnene ude ved vejen og ventede på ham. De elskede deres muntre far og han dem. Af de to ældste, der var kommet ud at tjene, var den ene, pigen, på Møllersminde, og drengen var på Karlsminde. Begge steder var man glade for dem. De var flinke og omgængelige, og det blev også sagt, at de både kunne og ville bestille noget. Så det lod ikke til, at de var faldet ud efter deres far, i hvert fald

havde ingen af dem arvet hans dovenskab.

Det havde været en meget tør sommer det år, og det havde ikke været godt for kornet på de magre marker derude ved mosen. Det så usselt ud, ja flere steder var kornet ligefrem gået i jorden igen, så der ville ikke blive mange kerner.

Derfor besluttede Niels sig til, at han kun ville købe tre køer, så han havde seks ialt. Kvierne havde kælvet. Det var blevet til to kviekalve og en tyrekalv. Foruden lidt grise var det, hvad han regnede med at kunne føde den vinter.

Tiden var nu snart inde til, at Anna skulle nedkomme, og hun havde da også været inde i Auning for at gøre de indkøb, der var nødvendige i en sådan situation. Hellig Ajs var stadig lige stejl, ja, han hilste ikke engang på nogen af dem, når de en enkelt gang var nødt til at passere hinanden. Kirsten derimod kom over til dem så snart hun havde en mulighed derfor, uden at Ajs opdagede det. Hun var kommet med en hel del børnetøj, som hun havde strikket, når hun vidste, at Ajs var i marken.

Hun fortalte Anna og Niels, at Ajs dog sommetider var begyndt at snakke om dem, og at han hele tiden holdt sig orienteret om, hvor meget de fik ind ved salg af tørvejord, og om hvordan deres avl stod. Ja, han var endda gået så vidt, at han havde rost Niels for hans indkøb af dyr. De var gode, havde han sagt, men derfra og til at han skulle overvinde sin stædighed, var der vist langt.

Men det blev nu også hans egen sag, for Anna og Niels havde bestemt med hinanden, at hvis han ville dem noget, måtte han komme af sig selv. De ville overhovedet intet gøre for at bedre forholdet.

En eftermiddag blev Anna syg. Veerne begyndte, og Niels måtte skyndsomt afsted efter jordemoderen, men først måtte han dog hen at hente Rasmus' kone. Hun havde nemlig lovet Anna, at hun ville være hos hende når hun skulle føde.

Niels skyndte sig derefter hen til Karlsminde, hvorfra han fik lov at ringe efter madammen. Hun lod til at være hurtig i vendingen, for han var ikke mere end lige nået hjem, før lillebilvognmanden fra Auning rullede ind på gårdspladsen med hende. En times tid efter fødte Anna en dreng på lige ved syv pund, og det hele gik godt, så der blev naturligvis stor glæde på Mosebo. Lige efter, at jordemoderen var taget af sted, kom Kirsten derover. Ajs havde minsandten givet hende lov, fortalte hun. Selv gik han derhjemme i stuen og trippede frem og tilbage, og hun havde lovet ham at komme hjem omgående for at fortælle, hvad de havde fået på Mosebo. Det gjorde hun, og da hun kom tilbage, havde hun en hundredkroneseddel med til Anna fra Ajs, og så skulle hun endda hilse og gratulere med sønnen. Joh, det så ud til, at Ajs var kommet over sin stædighed, men et stod fast: Han ville ingen invitation få til at komme over for at se sit barnebarn. Ville han se ham, måtte han komme af sig selv.

Medens Kirsten var der, cyklede Niels til Auning for at hente Ida. Hun havde lovet at komme ud til dem i den tid, Anna skulle ligge i sengen. Det var også nødvendigt at have en, der kunne holde styr på det hele. Rasmus og Edvards børn elskede Anna over alt, og de kom allesammen indtil flere gange om dagen for at se til Anna og den lille. Det var, som om de havde deres andet hjem på Mosebo. Derfor var det rart for Anna at have Ida til at holde lidt styr på dem, medens hun selv lå i sengen.

Der kom dog også enkelte gratulanter, der skule have en kop kaffe. Blandt andet kom Kirstine og Laust og konen på Karlsminde. Joh, der var god brug for Ida. Men en uge efter fødslen var Anna på benene igen og kunne selv klare den daglige husholdelse og pasningen af drengen.

En dag, Niels havde været i Auning, havde han været inde for at hilse på Greven og Margrethe. Men her fortalte man ham, at Gre-

ven lå på sygehuset og havde fået det ene ben sat af. Der var gået koldbrand i det, og Margrethe var den eftermiddag ovre for at se til ham. Søndagen efter cyklede Niels så op på sygehuset, hvor Greven lå, for at besøge ham. Greven lod dog ikke til at have mistet humøret over det tabte ben for da Niels trådte ind på den stue, hvor han lå var han netop i gang med at fortælle sine medpatienter en af sine mange historier. Han blev dog ikke færdig med historien, for da han fik øje på Niels, råbte han: Hvad fanden, det er jo Niels fra mosen.

Efter at de havde hilst på hinanden, satte Niels sig ved sengen, og Greven fortalte nu, at de faneme da havde taget hans ene ben. Han havde godt nok modsat sig dette og sagt til lægen, at de hellere måtte bære ham uden for byen og skyde ham, men da de ikke ville det, lod han dem tage benet.

Nu havde lægen sagt, at han skulle have et kunstigt ben, men her til havde Greven, ifølge sine egne forklaringer, svaret, at hvis han fik for alt for meget bøvl med at lære at gå på et sådant, ja, så tog han faneme da strikken.

Niels blev hos Greven, til besøgstiden var forbi. Så kørte han hjem igen. Han var slet ikke i tvivl om, at Greven godt kunne finde på det med strikken. Han troede jo ikke på hverken Gud eller Djævelen og var derfor sikkert ikke bange for at dø.

Da han igen nåede hjem, sad både Kirsten og Hellig Ajs der. Det blev han selvfølgelig meget overrasket over, men sagde ikke noget. Da han havde taget sit overtøj af, satte han sig ned ved dem.

Medens han drak kaffen, sad Ajs hele tiden og rokkede frem og tilbage på stolen, og mange gange rømmede han sig, som om der var noget, han ville sige, men ikke rigtig formåede at få formet til sin mund. Det lykkedes dog til sidst. Ajs begyndte med at bede både Anna og Niels om undskyldning for sin opførsel, og han hå-

bede, de ville glemme, som han havde behandlet dem. Det ville de selvfølgelig begge to, og da Ajs havde hørt dette, blev han helt oplivet. Han havde vist ikke regnet med, at det var gået så let for ham.

Kirsten sad med drengen, og hun både lo og græd på en gang. Nu var der endelig fred, sagde hun, og nu kunne hun komme på Mosebo, så tit hun havde lyst. Hellig Ajs rømmede sig igen, og lidt efter sagde han til Niels, at han kunne komme over og hente en kælvkvie. Den ville Ajs forære dem i bryllupsgave, og desuden skulle Anna, som skik og brug var, have et nyt soveværelsesmøblement. Ajs ville allerede den næste dag hente hende, så de sammen kunne køre til Auning, hvor hun hos møbelhandleren måtte vælge det, hun syntes bedst om. Både Anna og Niels takkede ham. Det møblement kunne de godt bruge. Det var det eneste, de ikke havde skiftet ud. Og kvien var jo også velkommen. Hellig Ajs var jublende glad, og han kunne ikke nære sig mere. Han foreslog, at de sammen sang et vers af salmen: Hil dig, Frelser og forsoner.

Men nu sagde Niels stop. Det ville han ikke være med til, og han sagde rent ud til Ajs, at han lige så godt kunne gøre sig det klart, at her på Mosebo ville de selv have lov at bestemme, hvornår de ville synge, og hvad der skulle synges.

Nu Niels var kommet i gang lod han også Ajs vide, at de agtede at føre et liv, som de nu syntes var rigtigt, men at de respekterede både ham og Kirsten for det liv, de førte og troede var rigtig. Men det kunne lige så godt være en aftale, at enhver passede sig selv i den retning. Så var det sagt, og Ajs kunne så selv om, om han ville rette sig efter det, men han lod til at have fået en slem forskrækkelse, for han skyndte sig at sige, at han nok skulle holde sig det efterretteligt.

Den dag inviterede Anna sine forældre på aftensmad, og da Ajs

og Niels havde fodret dyrene, satte de sig for første gang i lange tider ved samme bord.

Først i november var drengen i kirke for at blive døbt. Han fik, efter Niels' ønske, navnet Jens. Kirsten og Ajs var med som faddere, og de var begge to meget stolte af deres første barnebarn. Da de efter dåbshandlingen stod i våbenhuset, fik de lov at vise drengen frem for de af deres trofæller, der var i kirke den dag.

Niels havde købt flere grise. De, han havde købt af Laust Nielsens søn, var forlængst kommet på slagteriet; dog havde han ladet en enkelt gå, og den skulle slagtes nu til jul.

Han havde forlængst aftalt med en hjemmeslagter fra Vejlby, at han skulle komme og tage livet af den. På det aftalte tidspunkt et par dage før jul kom slagteren. Han var en stor, bred mand med høgenæse. Han hed Andreas Basse. Han lod til at have frygteligt travlt, for inden han vel havde fået cyklen stillet fra sig, råbte han ind til Anna, om hun havde vandet i kog. Da hun havde svaret at det havde hun, begyndte han at finde sine remedier frem og slibe sine knive.

Niels var nu også kommet til, og sammen gik de ind i stalden for at hente grisen. Det var blevet en ordentlig krabat vel på omkring en tre hundrede pund, så da Andreas så den, erklærede han, at der måtte en mand mere til for at tumle den. Niels måtte så over for at hente Hellig Ajs, og da de kom tilbage, måtte grisen ud.

Det store saltkar lå med bunden i vejret midt på gårdspladsen, og nu skulle de have grisen hen til det. Den gjorde vældig modstand, og de måtte næsten slæbe den derhen. Pludselig blev den dog mere villig, og det kom helt bag på dem. Hellig Ajs faldt, og grisen løb fra dem. Den travede lidt rundt på gårdspladsen, hvorefter den løb gennem tråden ind i hønsegården, hvor hønsene flagrede forskrækkede og skrigende omkring den. Så fik Andreas fat i den,

og efter at han havde lagt et reb om snuden af den, måtte den op på karret, hvor den omgående fik benene bundet sammen.

Kirsten var også kommet til, og Andreas bad hende nu komme med spanden til blodet. Kirsten hentede både spand og en pose med rugmel, og så stak Andreas grisen. Blodet rørte han selv i og passede til med rugmel. Det var et arbejde, han aldrig betroede til andre.

Da grisen omsider var død, blev den lagt ned på jorden, karret vendt om og fyldt op med kogende vand, og en halv time senere var grisen både skoldet, skrabt og hængt op på en stige. Så lukkede Andreas den op, som han sagde, og han puttede hele indmaden ned i den store zinkbalje, hvorefter han erklærede, at nu var det kaffetid.

Efter kaffen, som Andreas næsten ikke havde tid til at drikke, gjorde han tarmene rene, skar hjerte og lever fra, hvorefter han skyndsomt pakkede sit værktøj sammen og forsvandt ned mod Karlsminde. Der skulle han også slagte en gris, og når han havde fået den op at hænge, ville han komme tilbage til Mosebo for at partere deres gris.

Han var ordholdende, for der gik ikke mere end en times tid, så var han tilbage igen, og Anna fik nu grisen parteret, som hun ønskede det. Da han var færdig med dette arbejde, fik han sine fire kroner, som var taksten for det arbejde. Desuden fik han af Anna en pakke indeholdende tærne og halen fra grisen. Dem vidste Anna nemlig, at han var en helt slikmund efter. Han sagde selv, at hvis han bare fik nogle syltede grisetæer og -haler, havde han ikke større madønsker - ja, og så selvfølgelig et par rigtige dramme til for at gøre det hele fuldendt.

Det var dog begyndt at knibe for ham at få alle børsterne af grisene, men det indrømmede han selv og sagde altid til husmødrene, at hvis de ikke kunne lide at servere stegen med det ku'n børster

på, fik de låne deres mænds barbermaskiner til at skrabe dem af med.

Da Andreas var kørt, havde Anna travlt. Der skulle laves blodpølser. Hun var ikke lige frem ekspert i dette, men Kirsten var kommet derover for at hjælpe hende, hun forstod kunsten. Hellig Ajs var helt vild efter blodpølse, og Niels kunne også godt lide dem, så Ajs og Kirsten var inviteret til at spise på Mosebo den aften. Men der kom flere, for Anna havde lovet både Edwards og Rasmus' børn, at de måtte komme og spise med. Alle børnene mødte op en time før den aftalte tid, og spændingen, ved at de skulle være med ved dette pølsegilde, var stor.

Da så Anna og Kirsten havde pølserne færdige, blev alle bænket om bordet, og et stort, rødt lervad fuld af pølser blev så stillet på bordet, og så kunne det nok være, der blev spist pølser. Der var nok af farin og sirup til at dyppe dem i. En af Edwards de mindste drenge spiste så meget, at han blev syg og måtte følges hjem. Det var dog ikke værre med ham, end at da han sammen med en søster gik ud af døren, vendte han sig om og spurgte Anna, om han måtte komme igen og få flere pølser dagen efter, hvis de levnede nogle. Det lovede Anna ham.

Da børnene var gået, hjalp Anna og Niels hinanden med at få grisen lagt ned i saltkarret, så nu manglede de ikke sul foreløbig.

Den juleaften fejrede de hos Kirsten og Ajs. Det var nu ikke lige en juleaften efter Niels' ønske. Ajs ville synge julesalmer hele aftenen, men der var det jo ham, der bestemte, og det var Niels jo så nødt til at finde sig i.

Greven døde juleaften, en blodprop gjorde ende på hans liv. Dagen før nytårsaftens dag blev han begravet på kirkegården i landsbyen Gjesing. Han kom til at ligge i det gravsted, hvor hans forældre også lå.

En aften, medens de sad og spiste, fortalte Anna, at hun var gravid

igen. De ønskede nu begge to, at det måtte blive en pige denne gang.

Om vinteren var det en skik, at de gårde, der havde moseskifter, sendte folk ud i disse for at rydde lidt op i dem. Niels, der på denne årstid gik og havde god tid, kunne godt lide at vandre rundt derude i mosen. Han snakkede så med de karle, der var derude, og fandt det meget interessant. De havde noget at fortælle om fra de landsbyer, de kom fra. De havde også god tid, det kom sig jo ikke så nøje, om arbejdet varede en dag mere - foråret var jo ikke lige om hjørnet.

Den vinter var Niels derude lidt tiere end ellers, for han var blevet interesseret i at købe et af de skifter, der så længe havde stået ubrugt hen. Skiftet lå lidt længere omme ved landevejen mellem Ring og Auning. På disse skifter var der kun lidt mose i den ene ende ude ved bækken, resten af skifterne var almindelig eng med god græsning. Han havde udset sig et af dem, et dejligt lille skifte, hvor han havde regnet ud, at han kunne føde en fire-fem kvier hele sommeren, og det var jo lige, hvad han havde brug for, nu hans egen mose blev gravet op. - Næsten hveranden dag hele vinteren havde han været derovre for at se, om der ikke var folk derude for at rydde op; men det blev næsten forår, før hans anstrengelser kronedes med held.

En dag, han kom derom, så han, at der gik en mand nede på det skifte, han helst ville købe. Han blev derfor stående oppe på mosevejen, til manden kom op til ham. Efter at de havde hilst på hinanden kom de i snak, ja, det vil sige, Niels fik næsten ikke indført et ord, for manden snakkede ustandselig. Han fortalte, at han var inde fra landsbyen Hollandsbjerg i Rougsø herred, og han ville vide, om Niels nogensinde havde været der. Inden Niels fik svaret, at det havde han ikke, fortsatte manden. Jo, Hollandsbjerg lå netop der, hvor kragerne vendte. Den udtalelse morede manden

sig kosteligt over, hvorefter han i høje toner priste sin hjemby. Jo, sagde han, der var tre slags mennesker her på jorden. De gode, de onde og så dem fra Hollandsbjerg. Da manden havde sagt dette, morede han sig igen, ja, han fik næsten helt latterkrampe, og samtidig med slog han sig på lårene.

Han lod til at være i besiddelse af et ualmindeligt og godt humør, denne snakkesalige mand. Det var ikke til for Niels at få et ord indført, men langt om længe lykkekedes det dog for ham at få spugt manden, om han ville sælge engen.

I første omgang lod det til, at manden slet ikke havde hørt Niels' forespørgsel, for han begyndte nu at fortælle om sin besætning, om priser på dem og meget mere. Pludselig skiftede han om. Sælge engen? Ja, det kan fileme da godt være, at det var klogt, sagde han, den er os jo ikke andet end til besvær. Der blev nu en pause i hans voldsomme ordstrøm, så spugte han Niels om, hvad han havde tænkt sig at ville give for engen.

Niels mente, at prisen måtte blive omkring et par tusinde kroner, hvilket manden lod til at være yderst tilfreds med. Men der var lige en ting, han måtte sige, han kunne ikke sælge engen, uden at hans kone accepterede det. Manden måtte nu indrømme, at det var hende, der havde skødet på gården, så moseskiftet var jo også hendes. Ja, du forstår nok, at det er hende, der er i buksern, hjemme hos os, sluttede manden. Igen slog han en høj latter op og klaskede sig på sine lår.

Da han var kommet over dette, inviterede Niels ham med hjem på Mosebo til en kop kaffe, og det var manden mere end villig til.

Da kaffen var kommet på bordet, fortalte han vældig løs. Jo, han havde sejlet i sine unge dage; dog ikke med skibe, der kom jorden rundt, men kun med dem, der gik i fast fart mellem Norge og danske havne. Det var mest salpeter, de havde sejlet med, og en dag

var de med en last lagt til ved Voer færgersted, altså ved Randers fjord. Den last salpeter, de kom med, var bestemt til Ørsted købmandsgård. Ved Voer færgersted havde manden truffet hende, han nu var gift med. Det var jo skikken dengang, at når et skib lagde til ved Voer samledes mange af de unge fra landsbyerne Voer og Hollandsbjerg nede på molen om aftenen - vel nærmest for at mærke lugten fra det, der kom fra en anden verden end den, de lige netop færdedes i til daglig, mente manden. Sådan var det også gået den sommeraften, hans skib lagde til dernede. Ungdommen var mødt op.

En af sømændene havde været en hel kunstner til at spille på harmonika, og efter at han havde fundet den frem og var begyndt at spille, gik dansen lystigt inde på land. Sømændene havde også deltaget heri, og pigerne havde været helt vilde efter at danse med dem.

Bolette, som hans kone hed, havde også været der, og hen på aftenen var de blevet enige om, at de sammen ville gå en tur op i de tilplantede bakker, der ligger helt ned til fjorden. Og da dansen var forbi, havde han fulgt hende omtrent helt op til landsbyen Voer. Bolette var gårdmandsdatter fra Hollandsbjerg. Næste aften var Bolette kommet igen, og det var blevet til en ny tur i bakkerne, og hun ville have ham til at blive i land, så de kunne være sammen hver aften. Det havde han dog ikke villet love hende; men han var blevet glad for Bolette, og næste dag, lige før skibet skulle sejle, havde han sneget sig ned i lukafet og der hentet sine ejendele, hvorefter han havde listet sig op i købmandsgårdens lagerbygning, der lå lidt inde på markerne. Der var han så blevet, selv om man fra skibet flere gange havde gjort opmærksom på, at nu var der snart afgang, ustandselig havde de ringet med skibsklokken.

Omsider var man dog blevet ked af at vente på ham; skibet var

sejlet ud af fjorden, og da han ikke kunne se det mere, var han gået fra pakhusene og op til Voer. Allerede samme dag havde han fået plads som daglejer på en af gårdene der.

Næste aften var han taget til Hollandsbjerg og havde truffet Bolette igen, og sikken glæde, der blev, sagde manden, og igen slog han sin høje latter op. Da han var kommet over det, fortalte han videre - ingen nåede at få et ord indført, det med engen var vist ikke noget, manden var særlig interesseret i - han fortsatte sin beretning. Bolette havde dengang gået hjemme som pige på forældrenes gård, og allerede den første aften, han besøgte hende, var han blevet præsenteret for hendes forældre. Den præsentation havde åbenbart været vellykket, for et par måneder senere flyttede han ind på gården som svigersøn.

Dog havde hans svigerforældre tilskrevet Bolette gården, da de ikke selv ville drive den mere, og det var derfor hende, der skulle bestemme, om engen skulle sælges eller ej.

Endelig var manden inde på det emne, Niels ønskede, men mere blev det heller ikke til, for snart fortalte han løs om tiden som sømand. Da der var gået et par timer, forsvandt han endelig, men forinden havde Niels dog fået løfte om, at hvis engen skulle sælges, ville han sende besked inden otte dage. Manden var ordholdende, inden ugen var omme, lå der brev fra ham med besked om, at Bolette var villig til at sælge engen til den pris, Niels havde budt for den.

Det blev forår igen, og Niels fik markerne tilsået. Han havde jo endnu jorden fra Grevens ejendom i forpagtning, det så ikke ud til, at familien kunne enes om at sælge den til ham, men det gik også godt nok på denne måde.

Der var en ting, Niels havde spekuleret meget på, og det var de store indtægter, hans far havde haft ved at sælge kål og gulerødder om vinteren. Han havde dette forår besluttet sig til at ville så disse

to ting, det ville være godt, hvis han havde endnu en fast indtægt, når den fra mosen hørte op.

Niels Pedersen havde godt nok været der, og han havde igen fået lovning på mosen i den kommende sommer; men tørvejorden slap jo op engang, det var helt sikkert. Når man rundt på de gårde, der ejede moseskifterne, var færdige med at tilså markerne og hakke roerne første gang, ja, så skulle der laves tørv.

Dette arbejde var noget, karlene på gårdene kunne lide. Det var jo som en hel udflugt for dem, når de kom kørende ud i mosen i fjedervognen, kassevognen, eller hvad man nu havde.

Et var fælles for alle vogne, på bunden af dem stod kurvene med de solide madpakker i og dertil store mængder af drikkelse. Det hårde arbejde, det var udelukkende med håndkraft, kunne rigtig få sveden frem, og så kom tørsten jo af sig selv.

Kærnemælk og saftvand var de to mest anvendte drikke derude. Hjemme fra gården af var der fyldt på trepægl's flasker, der så var pakket ind i rabarberblade, for at de kunne holde sig kølige under køreturen, for når de først nåede mosen, var dette jo intet problem. Rabarberbladene blev så smidt væk og flaskerne gravet ned i den meget kolde mosejord. Man var så sikker på at have en kølig drik, når man trængte til det.

Nogle enkelte, formodentlig dem, der ikke kunne lide førnævnte drikke, havde, da de passerede Auning, købt en flaske af det såkaldte hvidtøl. Dette hvidtøl stod så inde i et træstativ, for at flaskerne ikke skulle gå i stykker, når vognen rumlede ud over de ujævne moseveje. Jo, der var liv i mosen om sommeren, både karlene og pigerne på gårdene kunne vist godt lide denne afveksling i det daglige arbejde, det endskønt tørvegravningen ikke var noget let arbejde.

Hen på sommeren kunne Niels se, at det vist blev sidste gang, han solgte tørvejord, hvis han skulle regne med at få, hvad de selv

skulle bruge i de følgende år. Niels Pedersen og hans folk lavede mange tørv, og det havde været ret indbringende for både ham og familien på Mosebo. Anna og Niels' indestående i sparekasen var vokset ret betydeligt de sidste par år. Men det så nu ud til, at det var rart at have lidt midler i reserve, for hvis man skulle tro på aviser og radio, så det stærkt ud til at ville blive krig i Europa.

Det var naboerne mod syd, tyskerne, der igen raslede med sablerne. De var kommet i tanker om, at de ville have alt det land tilbage, de havde tabt i tidligere krige, og det så ud til, at de havde fundet den mand, der ville sørge for, at de fik det. Adolf Hitler hed han, denne krigsgale mand. Alle tyskere hyldede denne mand og hans måde at ordne tingene på. Også her i landet var der mange, der var forgabt i ham, og det han stod for, nazister kaldte de sig vist, og to af disse var Rasmus og Edvard. De to rejste land og rige rundt til møder og demonstrationer, og Edvard holdt foredrag for Niels om, hvor godt det ville blive for alle, hvis denne Hitler kom til at regere denne verden, inclusive dette land.

Niels var nu ikke sådan at påvirke, han passede sig selv og sit landbrug, men tænkte tit på, at det dog ikke ville blive så godt for Edvard. Så vidt han havde hørt, kunne det ikke tolereres i Hitlers rige, at nogen ikke gad bestille noget.

Sommeren gik dog, uden at der skete noget, men krigstrommerne var ikke helt tavse.

Om efteråret fødte Anna endnu en dreng, der var åbenbart heller ingen pige til dem i denne omgang.

Da det blev ved tiden, at der skulle bestemmes navn til drengen, mødte Kirsten op og fortalte, at Ajs helt sikkert regnede med, at drengen blev kaldt op efter ham. Og sådan blev det.

Drengen blev døbt og fik navnet Anders. Da man kom fra kirke var Hellig Ajs ovenud glad, han lovede, at drengen aldrig skulle komme til at fortryde, at han fik dette navn.

Det var gået over al forventning med grøntsagerne, de var groet vældigt til, og Niels var meget spændt på, hvordan det ville gå, da han første gang læssede vognen til og kørte ud på den tur, hans far havde kørt for flere år siden. Det gik fint, allerede inden han skulle fodre til aften, var han hjemme igen og havde udsolgt. De følgende uger gentog det sig. Det gav penge, og for dem havde han besluttet sig til at ville købe en griseso.

En aften læste han så i aviserne, at Sofus på Møllersminde havde 1. lægs grisesøer til salg, og da han havde besluttet, at han helst ville handle med en, han kendte, kunne det ikke passe bedre. Allerede dagen efter kørte han så ud på Møllersminde og købte to af dem. Hvornår de helt bestemt skulle lægge grise, kunne Sofus ikke sige ham, for han havde sin egen måde at lave grisesøer på. Når Sofus havde et hold grise, der var tjenlige til slagteriet, sorterede han alle sogrisene fra og lukkede dem ind i en stor fold, og så fandt de som regel ud af resten sammen med ornen, der gik derinde, sagde Sofus.

Det lod til at være rigtigt, Sofus' grisesøer var meget eftertragtede, man var altid sikker på, at de fik mange grise. Det slog heller ikke fejl med dem, Niels havde købt. Nogle dage efter, at han havde fået dem, fødte den ene ti og den anden tolv grise, og de så alle ud til at være levedygtige og sunde.

En dag hen i foråret, da det var sat ind med tøvejr, var Niels en tur ude i mosen for at se, hvordan den så ud nu efter vinteren. Da han kom ned til sin egen mose, blev han højst forbavset.

Tøvejret havde vist rigtig givet vand derned oppe fra de højere beliggende marker; for mosen var omdannet til en stor sø, hvorfra det vist ville blive umuligt at grave tørv i. Da han havde stået og kigget på den lidt, trøstede han sig med, at han jo havde Bolettes eng, og i denne kunne han nok grave de tørv, de havde brug for på Mosebo. Han gik så helt ud til bækken. De første forårstegn

var tydelige der. - Gråænderne fløj parvis, og på Ring-siden af bækken sad viberne og småfrøs, det var ting, som han nu havde set hvert forår i mange år, så dette måtte jo være på vej. Det skulle dog vise sig, at de stakkels viber var kommet lidt for tidligt på den, for næste dag satte det i med en voldsom snestorm, den værste i mange år. Vejen ud til de fem ejendomme var ganske ufremkommelig, så man måtte ud med skovlene for at gøre den farbar igen.

Sneen forsvandt dog hurtigt igen, i løbet af et par dage var den væk, men det udsatte dog forårsarbejdet igen nogle dage.

Niels benyttede denne ventetid til at få hegnet repareret nede i Bolettes eng.

Ja, Bolettes eng, sådan var man uden at vide af det, begyndt at kalde det nyerhvervede moseskifte. Der ville blive god brug for denne, for Niels havde nu fire kvier, der skulle derned og gå, når der nu blev græs, så det gjaldt om at få hegnet i orden, så de ikke hveranden dag skulle derned for at genne kvierne ind, og hvis de løb for meget ud, kunne der jo også let blive strid med dem, der havde skifter ved siden af.

Det yderste stykke af engen, der hvor tørvejorden var, hegnede han fra, så var det jo i orden den dag, de skulle til at lave tørv derude.

Otte dage efter at sneen igen var forsvundet, begyndte Niels at harve jorden og gøre den klar til at så i. Det var han meget spændt på dette forår, for han og Hellig Ajs havde nemlig i fællesskab bestilt en helt ny radsåmaskine, og en sådan havde han jo aldrig prøvet at køre med før. Hans far, Hellig Ajs og han selv havde indtil nu sået alt kornet med hånden, hvorimod de til at så rodfrugter med, havde en af de såkaldte Avance maskiner. Det var ikke blot sit eget korn, han skulle så, for Ajs havde stillet det som en betingelse, da de købte maskinen, at Niels skulle sørge for, at

han også fik kornet i jorden, Ajs mente selv, at han var blevet for gammel til at køre et sådant apparat.

Da hele jorden var klar, kom smeden fra Tøjstrup med maskinen, ham havde Ajs nemlig været soldat sammen med, så det var ham, der ville have, at den blev købt der. Smeden gav lige Niels en let instruktion i at bruge maskinen, men så forsvandt han igen, og Niels måtte jo så se efter at lære sig resten. Det blev dog ikke noget problem, for da Edvard så, at de havde fået en ny såmaskine, kom han straks derover, og for første gang var han Niels til stor hjælp. Alt, hvad der havde med maskiner og mekanik at gøre, kunne Edvard ud og ind, og det blev ham, der lærte Niels at køre og betjene maskinen.

Nu i dette forår skulle Edvard ellers til at arbejde, hvis det kunne kaldes sådan. Den store tørvefabrikant havde været oppe hos ham og havde antaget ham til at passe de mange store pumper, der var stillet op ude i moserne for at de kunne pumpe vandet af dem, inden tørveproduktionen skulle i gang. Det var en aftale, at Edvard skulle passe dem om natten, og det passede jo fint til ham, han havde det som ravne, han luskede alligevel rundt om natten og sov om dagen.

Rasmus kunne heller ikke mere klare sig med indtægterne fra ejendommen. Han var nødt til at tage arbejde ved siden af, så han havde nu fået lovning på af den store tørvefabrikant, at han, når tørvenerne blev tørre, kunne få lov at køre disse i store stakke helt inde ved Pindstrup.

Det kunne skam nok gå, for Rasmus var godt kørende nu. Foruden sin egen hest havde den ældste af hans drenge en gående hjemme ved Rasmus, og den måtte han bruge, det han ville. Da sønnen hørte om Rasmus' aftale med fabrikanten, lovede han, at han nok skulle købe en gummivogn til Rasmus.

Det var vist heller ikke for tidligt, at Rasmus kom ud for at tjene

lidt penge. Han havde selv fortalt Niels, at det ikke var lykkedes for ham at få betalt renter og afdrag på ejendommen for sidste termin, så han ventede faktisk hver dag på, at de to handelsfolk skulle stille ejendommen til tvangsauktion. Det havde vist godt nok været småt derhenne ved Rasmus' i denne vinter.

Anna havde flere gange sendt lidt fødevarer med børnene hjem, når de havde fortalt hende, hvad de den dag havde fået at spise. Mange dage havde det kun været vandgrød, og børnene havde ligefrem besvær med at holde deres mundvand, når de stod og så på, hvad Anna satte på bordet til Jens og Niels.

Rasmus var også efter turen i arresten blevet lidt underlig. Han gjorde overhovedet intet for at tjene sig en lille ekstraskilling. Han gik bare rundt og mente, at folk stadigvæk anså ham for at være en tyveknægt, som ingen ville give arbejde. Niels havde flere gange snakket med ham om, at han skulle se efter at komme væk fra de tanker, og en gang havde han opfordret Rasmus til at give tilbud på at køre mælketuren til mejeriet i Auning fra de leverandører, der boede derude omkring mosen. Men Rasmus havde bare svaret ham, at det sikkert ikke kunne nytte noget. Ingen turde vel betro ham penge til de mange småindkøb, som det var skikken, at den, der kørte mælketuren, forrettede. Niels havde så sagt til Rasmus, at det var noget pjat. Folk havde forlængst glemt hans fejltrin, men det troede Rasmus ikke på, og han gav intet tilbud på mælketuren.

Nu så det jo dog ud til, at Rasmus ville til at tjene penge, og når han nu havde kørt tørv hele den kommende sommer, ville det nok blive bedre med økonomien.

Edvard derimod klarede sig bedre. Han forstod kunsten at leve godt og behageligt uden at bestille noget. Kommunen klarede det hele for ham. Når socialudvalgsformanden endelig engang imel-

lem fandt på, at Edvard skulle ud for at bestille noget, og han anviste ham arbejde, ja, så måtte Edvard jo afsted, men det varede aldrig mere end et par dage, så lå Edvard hjemme i sin seng og spillede syg.

Det var ryggen, det var galt med, påstod han. Doktoren havde nu aldrig kunnet finde noget galt ved Edwards ryg, og et ophold på sygehuset, hvor Edvard var blevet undersøgt på kryds og tværs, bragte heller ikke nogen defekt for dagen. Men Edvard holdt dog stædigt på, at der var noget galt, og så måtte man jo fritage ham for arbejdet igen.

Den eneste, der nok kunne have kureret Edvard, var Sofus på Møllersminde. Han påstod, at han lige præcist vidste, hvad Edvard fejlede. Det var indeklemmt dovenskab, sagde han, og den eneste medicin, der hjalp på dette, var en god kæp. Den skulle Edvard bare have nogle rap af hver morgen, indtil han lærte at rejse sig fra sengen og gå på arbejde. Sofus påstod, at han, hvis han fik lov til det, ville påtage sig at kurere Edvard på nogle få dage. Men det kunne Sofus naturligvis ikke få lov til, så Edvard kunne i ro og mag nyde tilværelsen. Foruden det med harmonikaen lavede Edvard sig en lille skilling ved at handle med gammelt jern, klude og andre metaller. Især gamle kakkeolvne var han meget interesseret i.

På lossepladsen i Auning gik han meget og rodede, og det var utroligt, hvad han fandt der og slæbte med sig hjem. Her blev det sorteret efter den værdi, det havde, og når han så havde oparbejdet et passende lager, kom en af de store produkthandlere fra Randers og købte det af ham. Det blev til ikke så få penge mellem år og dag, Edvard fik ud af dette.

Alle Edwards børn havde cykler. De var samlede af stel og øvrige brugte dele, som Edvard havde fundet på lossepladsen.

Hans dovenskab havde ligefrem gjort ham til opfinder. Ved vin-

dens hjælp havde han lavet det sådan, at han ikke behøvede at bruge pumpen ude på gårdspladsen. Det var bare at løsne nogle reb, så satte nogle hjul af forskellig størrelse sig i bevægelse, og dette resulterede i, at vandet kom løbende ud i spanden, så Edvard bare kunne stå med hænderne i lommen, medens dette skete. Edvard havde gjort det arbejde, der før skulle gøres med hånden, noget lettere på en eller anden mekanisk måde.

Afgrøderne var kommet godt af jorden dette forår, men Niels havde jo efterhånden også brug for en god avl. I hans stalde stod der nu ni køer, seks kalve og fem og tredive fedesvin. Desuden havde han to heste og fire kælvkvier, men disse var allerede lukket ned i Bolettes eng, hvor der var rigeligt med græs til dem. Det var jo en ret stor besætning, og der skulle meget foder til for at holde liv i dem en vinter igennem. Det så også ud til, at de blev en ret stor familie efterhånden. Anna ventede sig igen. Denne gang var det efter deres eget ønske. Det var pigen, de var ude efter. Da Niels var færdig med at hakke roer, begyndte han at grave tørv til deres eget forbrug, og det foregik nede i Bolettes eng. Han blev dog hurtigt klar over, at disse tørv ikke blev af samme kvalitet som dem, de havde haft det foregående år. Der var en ting, han undrede sig meget over, og det var, når tørvene havde ligget et par dage, skiftede de kulør og blev helt hvide. De, der havde forstand på det, fortalte ham, at det var fordi, tørvene var fulde af svovl, og de advarede ham stærkt mod at bruge dem. De ville ødelægge skorstenen og give løbesod, påstod de, men Niels ville nu prøve dem alligevel, så han blev ved med at grave, til han havde nok til vinterens forbrug.

Var tørvene dårlige, så var græsset så meget bedre i Bolettes eng. Kvierne så gode ud, og de fik rigelig føde der.

Lige efter høst dette år kom det budskab, som alle havde ventet. Der var udbrudt krig. Tyskerne var gået over et andet lands græn-

ser og ville erobre dette, men så havde både England og Frankrig erklæret tyskerne krig, så det så ud til at ville blive noget forfærdeligt noget. Men foreløbig mærkede vi dog ikke noget til det herhjemme - udover at der var visse varer, der var blevet rationeret. Forinden det skete, havde de, der havde penge, nok sikret sig et større lager af disse varer.

Hellig Ajs var en af dem. Han havde været kørende ind til Auning og var kommet hjem med en stor portion af disse varer, som han delte med Anna og Kirsten. Lige efter jul fødte Anna igen en dreng. Der var lidt skuffelse over, at det ikke blev en pige, men drengen var sund og velskabt, og det var det vigtigste.

Da drengen skulle døbes, opstod der lidt uenighed Anna og Niels imellem. Anna ville, han skulle hedde Gunner, men Niels mente, at Svend var et både bedre og pænere navn. Efter nogle dages diskussion blev det dog Anna, der fik sin vilje. Drengen fik navnet Gunner, og nu havde de så tre drenge dernede på Mosebo, og Anna havde nok at se til, men hendes mor var flink til at hjælpe hende, og så kunne det sagtens gå.

Hellig Ajs var også på besøg hver dag. Han lavede vældigt op, når han fik de to største drenge på skødet.

Vinteren gik. Hver dag hørte og læste man om, hvordan krigen rasede ude i verden, og så en tidlig forårmorgen skete det, som frygtedes allermest. Danmark blev også inddraget i krigen. Tidligt om morgenen den niende april vågnede Niels ved, at han mente at have hørt en flyvemaskine passere tæt hen over huset. Han kaldte på Anna, men hun havde intet hørt og mente, at det var noget, han havde drømt. Inden de var færdige med at diskutere dette, hørte de begge motorlarm, og lidt efter passerede hele tre flyvemaskiner tæt forbi huset.

De sprang begge ud af sengen, og gennem vinduet så de tydeligt, at der var hagekors på maskinerne, og da de begge vidste, at det

var Hitlers og tyskernes kendetegn, var de med det samme klar over, hvad det drejede sig om.

I det samme kom Kirsten og Hellig Ajs farende derover. De var blevet forskrækkede, men da man havde diskuteret det skete lidt, enedes man om, at de skulle gå hjem igen for at fodre dyrene. Det ville nok vare lidt, inden der skete noget herude i mosen.

Da Ajs og Kirsten var gået, gik Niels ud til sine dyr. Anna plejede godt nok at hjælpe ham med malkningen, men den morgen mente de begge, at det var bedre, hun blev inde ved drengene. Malkningen varede derfor noget længere den morgen, men det skyldtes ikke alene, at Anna ikke hjalp til, men hele tiden kom der mange flyvemaskiner, og når larmen var størst, måtte Niels jo hen i døren for at se efter, hvad der skete. Det jo ligefrem sværmede med flyvemaskiner den morgen, hele 20 talte Niels på en gang. Inden Niels blev færdig med malkningen, kom Anna ud og fortalte ham, at hun nu over radioen havde hørt, at Danmark var blevet besat af de tyske tropper, og at de danske væbnede styrker havde kapitulert. Befolkningen var samtidig blevet opfordret til at bevare roen og fortsat passe deres arbejde. Hvis de gjorde det, ville der overhovedet intet ske dem. Så vidste man det, men det med at passe sit arbejde den formiddag, var slet ikke let - ustandselig kom der flyvemaskiner, og Niels undrede sig over, hvad de dog blev ved at flyve efter.

Hen på formiddagen mødte han Edvard, og han vidste besked. Tyskerne besatte også Norge, sagde han, de havde besluttet dem til dette for at beskytte disse to landes befolkninger mod et angreb fra englænderne. Det var kun godt, at vi nu kom under Hitlers beskyttelse, sluttede Edvard. Niels gad ikke diskutere dette med Edvard, og han vendte ham omgående ryggen og gik hjem.

Hen på eftermiddagen stilnede flyveriet af, og der kom kun enkelte maskiner, og det blev der ved med de følgende dage, men

ellers mærkede man intet til besættelsen derude i mosen.

Forårsarbejdet fortsatte, og tiden kom, da tørvegravningen begyndte, så nu var der atter liv i mosen. Hver morgen, når arbejderne, der skulle derud, passerede Mosebo, stod Niels ude ved vejen for at spørge nyt, men ingen vidste rigtig noget, de tyske soldater havde ingen endnu set noget til. Det hele gik sin vante gang, og efterhånden var der vist ikke ret mange, der tænkte på krigen og på, at vi var besat land. Bønderne ude omkring fra landsbyerne kom jo som sædvanligt i mosen og så efter deres karle, der lavede tørv. De lod alle til at være godt tilfreds med det, som det var gået, der var blevet bedre priser på det, de skulle sælge, og det lod til at være det eneste, der interesserede dem.

Det så nu ud til, at der ikke mere kunne importeres udenlandsk brændsel, så det ville jo nok blive nødvendigt, at der blev lavet flere tørv.

Det havde den store tørvefabrikant set, og han var nu begyndt at købe de ejendomme, han kunne. Det var kun dem, der havde tørveskifter, der interesserede ham. Han havde blandt andet været på Karlsminde og Møllersminde, og de to gårde havde han givet et bud på. Karlsmindemanden vidste ikke rigtigt, om han ville sælge, det var kommet helt bag på ham, og han havde bedt om en måneds betænkningstid. Sofus på Møllersminde sagde godt nok til Niels, at det var et fristende tilbud, han havde fået, så heller ikke han vidste, hvad han ville. Han fortalte også, at han havde spekuleret på selv at begynde en tørveproduktion, og han tilbød Niels, at han kunne blive leder af det, hvis det blev til noget.

Niels sagde dog nej tak til dette tilbud, han ville ikke have mere med tørv at gøre, nu holdt han sig til landbruget.

Det blev højst dem, de selv skulle bruge, han ville røre ved.

»Den kloge mand« Laust Nielsen havde travlt. - Folk strømmede til fra hele landet for at blive kureret for deres skavanker. Det blev

de som regel også, det var meget sjældent, Laust afviste nogen som uhelbredelige. - Dem, han ikke kunne helbrede, lindrede han som regel smerterne for ved at give dem massage eller gode råd om, hvordan det kunne gøres. Det gav mange penge til Laust, folk var jo ikke bange for at betale, når de blev hjulpet. Laust forlangte aldrig betaling af nogen, men han lod folk selv bestemme, hvad hans arbejde var værd, eller hvor meget de havde råd til at betale. Hvis der var nogen fra egnen, der kom til ham for at blive hjulpet, og Laust vidste, de sad lidt småt i det, fik disse mennesker ikke lov til at lægge penge - for dem var behandlingen gratis. Det var en tjeneste, som Laust gerne gjorde dem. Det var heller ikke sjældent, hvis nogen var i nød på egnen, eller der var sygdom tilstede, som Laust stod magtesløs over for, at han så hjalp dem på anden måde, såsom med lidt penge eller lidt madvarer. Jo, Laust og Kristine var gode og hjælpsomme naboer. Der gik nu et par år, hvor alt gik stille og roligt derude på Mosebo. Drengene voksede, og der var nogenlunde velstand. Niels forstod sig på landbrug og fik slet ikke så lidt ud af det. Man manglede ikke noget derude bortset fra de ting, som krigen nu forhindrede alle i at få. Men efterhånden lærte man sig jo at klare sig med de erstatningsvarer, som kloge hoveder fandt på at fremstille. Mel og gryn fik man lavet på en nærliggende mølle, og på sine ture med grøntsager, som Niels stadigvæk kørte, var det ikke så sjældent, at han handlede sig til noget af det, der var mest efterspurgt. Den vinter fik familien på Mosebo deres første kontakt med tyskerne.

Fra et arbejdsskur, der lå nede i fabrikkens store mose, mente Niels, at han flere gange havde set røg stige op fra det, der tjente som husets skorsten. I begyndelsen han så det, tænkte han ikke videre over det, men regnede med, at det nok var nogle arbejdere, der rensede grøfter op, der brugte skuret til at sidde i, når de spiste deres mad.

Men da der var gået en måneds tid, og der stadigvæk røg engang imellem fra skuret, blev han nysgerrig. Tanken om, at det var arbejdere, der gik i grøfterne og så brugte skuret, kunne ikke rigtig passe, så lang tid kunne grøftearbejdet ikke vare.

Så en formiddag besluttede Niels sig til, at han ville ud for at se efter, hvem det var, der brugte skuret.

Da han nåede ned til skuret, kredsede han uden om det, men alt var stille og roligt, så han gik helt hen til det og ville lukke døren op. Det nåede han dog ikke, for døren blev pludselig åbnet indefra, og en mand trådte frem i den. Manden så ud til at være omkring de 35 og var klædt i nogle elendige pjalter. Niels hilste, og det same gjorde manden, men Niels kunne dog på hans gebroknede hilsen høre, at han da vist stod over for en tysker. Niels spurgte så manden, om han boede der. Det svarede han ja til og bød samtidig Niels indenfor. Da de kom ind, bad han Niels om ikke at omtale for nogen, at han boede der. Fabrikanten vidste god besked med sagen, sagde han, men det var jo ikke nødvendigt, at det blev offentliggjort.

Det lovede Niels ham, og tyskeren havde åbenbart gennem fabrikanten hørt, at Niels ikke var den, der ville gøre ham fortræd, for han begyndte nu at fortælle. Han var rømmet fra krigstjenesten og havde boet der i skuret i halvanden måned. Niels kiggede sig omkring. Seng havde tyskeren ingen af, men han havde af en masse vissent græs lavet sig et leje på gulvet. På dette lå der flere store tæpper, som han sikkert brugte som dyne. I skuret stod der en gammel brændeovn, en såkaldt Bekkasin, og der var god varme derinde. Brændsel havde tyskeren nok af - Niels kunne se, at det altsammen var noget, der var samlet op ude i mosen. Der var tørv, en hel del rødde af eg og fyr, noget som arbejderne havde samlet til side i løbet af sommeren, efterhånden som de kom til det. Et bord og fire stole var skurets møblement, så det

havde han da at sidde på og ved, når han læste og spiste. Niels spurgte ham så om, hvordan han klarede det med maden, og tyskeren fortalte, at det gik ganske udmærket - endnu da. Han foretog de nødvendige indkøb hos købmanden i Ring. Denne var godt nok meget nysgerrig og havde flere gang spurgt ham om, hvordan han boede, men indtil videre var det lykkedes for ham at undgå at svare på det. Men det ville nok snart blive galt, for hans penge var ved at slippe op, så når det skete, vidste han ikke, hvordan det ville gå

Niels lovede ham, at han nok engang imellem skulle komme derned med nogle fødevarer. Tyskeren takkede ham mange gange for det, og de snakkede så lidt igen. Tyskeren fortalte nu, at han havde et lille landbrug på en halv snes tdr. land tredive kilometer syd for grænsen, så derfor kunne han gøre sig forståelig på dansk. Dette lille landbrug passede hans kone og tre drenge nu, og det kunne de sagtens ordne, men det pinte ham, at han ikke på en eller anden måde kunne meddele, at han endnu var i god behold, for han var sikker på, at siden han rømmede, var hans hjem blevet holdt under observation, og hele hans familie var nok blevet afhørt flere gange.

Et var han dog sikker på, tilbage til krigstjenesten ville han ikke, så meget hellere dø; men de får mig ikke godvilligt, sagde han, det skal den her nok sørge for. Han pegede hen på trævæggen over hans leje, hvor der hang en pistol. Tyskeren fortalte så, at han hed Karl, og at han var villig til at påtage sig al slags arbejde, hvis Niels havde noget, han kunne bruge ham til.

Det rådede Niel ham dog fra, i hvert fald foreløbig, og han fortalte så Karl om sine to naboer, der var overbeviste nazister og let kunne blive fristet til at melde ham, hvis de opdagede, at han var rømmet fra tjenesten. Inden de skiltes, rådede Niels ham til at blive nede i mosem nogen tid endnu, og han lovede, at han nok

skulle kigge ned til ham engang imellem.

Da Niels kom hjem fortalte han Anna om den ensomme Karl derude i mosen, og de blev enige om, at de godt kunne tage ham op til dem en gang imellem på Mosebo, når blot de ventede til efter mørkets frembrud.

I den følgende tid var Niels i mosen med mad til Karl flere gange, og to aftener havde de haft ham oppe på Mosebo på besøg.

Han fortalte dem så om sin hjemegn, familie og om tjeneste hos kommandanten i Randers som Tolk, da han jo fuldt ud forstod det danske sprog og også kunne gøre sig forståelig på det. Men krigen var ham imod, og lige fra den første dag, han var blevet indkaldt, havde han spekuleret på, hvordan han skulle kunne komme væk fra det igen; men der skulle gå to år, inden det lykkedes for ham. Han var da blevet tolk i arresten i Randers og var tilstede, når hans landsmænd holdt forhør over de danskere der på en eller anden måde havde sat sig op imod besættelsesmagten. Og da han så, hvilke metoder hans landsmænd anvendte under disse forhør, var det forbi; det ville han ikke være med til.

En aften forlod han lige så stille Randers og gik ud i noget, de kaldt Romalt bakker. Der havde han boet i et sommerhus i nogen tid, men så var hans landsmænd begyndt at holde skydeøvelser derude, og så kunne han naturligvis ikke blive der længere.

Han var så gået fra banen og ud i mosen, hvor han havde lagt sig til at sove under nogle buske. Næste dag havde han hygget sig og og kigget lidt omkring i mosen og havde da fundet skuret, som han nu boede i. Det gik så godt en tid - omkring en måned - men så var det forbi. En dag kom Edvard hen til Niels og fortalte ham, at han ganske bestem troede, at der boede en mand ude i skuret i mosen. Han havde netop været derude, og han havde da set en mand komme gående med favnen fuld af brændsel, og denne mand var gået ind i skuret. Niels slog det hen, det var nok en, den

store tørvefabrikant havde i arbejde, sagde han, men Edvard var ikke sådan at snakke fra det, han var fast besluttet på, at han ville undersøge, hvem det var, måske var det en sabotør eller lignende, sagde han, og hvis det var tilfældet, havde han pligt til at anmelde det til tyskerne, de var jo her for at beskytte os, og efter Edwards mening gjorde de det godt.

Da Edvard var gået listede Niels bagud af gårdspladsen og ned i mosen, hvor han hentede Karl og fik ham med hjem på det værelse, de havde på stuehusets loft. Resten af dagen holdt Niels øje med, om Edvard kørte ud i mosen. Det gjorde han dog ikke før næste dags formiddag. Da Niels så det, gik han ud på vejen, og der blev han stående, til Edvard kom op fra mosen igen. Edvard så helt vild ud, da han kom. Lige ud for Niels sprang han af cyklen og fortalte, at nu var han helt sikker på, at de boede nogen i skuret i mosen, og at han ville ind til Auning for at gøre anmeldelse om dette. Så sprang Edvard på cyklen igen, og Niels skyndte sig ind til Karl.

De blev enige om, at Karl hellere måtte se efter at forsvinde derude fra, for hvis tyskerne kom, ville de jo nok undersøge alle ejendomme derude, og hvis de fandt ham, ville det jo se galt ud for familien på Mosebo.

Det forstod Karl, og de blev enige om, at han skulle liste af lige efter møkets frembrud. Anna smurte nogle solide madpakker til ham, og sidst på eftermiddagen forsvandt Karl så over mod de store Løvenholm skove. Det var også på høje tid, for en time senere kom der en lastbil med tolv menige soldater og en officer. De stillede bilen lige uden for Mosebo, og efter at soldaterne var kravlet ned ned af bilen, blev de kommanderet til at gøre deres skydevåben klar. Så mødte Edvard op. En af soldaterne der kunne tale og forstå dansk, blev nu kaldt hen til Edvard og officeren, og lidt efter fulgtes de tre ad mod mosen. Da de kom så langt ud, at

de kunne se ud over mosen, pegede Edvard i den retning, hvor skuret lå, og de kom tilbage til bilen igen. Soldaterne blev så, efter de var orienteret om, hvad det drejede sig om, sendt ud i mosen to og to i forskellige retninger. Officeren og Edvard blev oppe ved bilen.

En times tid senere kom soldaterne igen op fra mosen, og de havde intet fundet, meddelte de. Officeren skældte volsomt ud på Edvard, men da han jo ikke forstod noget af det, listede han hurtigt hjemad.

Niels, der havde fulgt det hele hjemmefra, var godt gal på Edvard, og fra den dag afbrød han al omgang med ham.

Da det blev forår købte den store tørvefabrikant både Karlsminde, Møllersminde og og flere af de andre ejendomme derude, der havde moseskifter. Alle steder kunne de tidligere ejere bare blive boende og stadigvæk drive landbruget, men de blev samtidig tilbudt arbejde i mosen med at køre tørvesmuld op til den formbrændeslsfabrik, som fabrikanten havde bygget i nærheden.

Dette tilbud havde flere taget imod, kun et par familier var rejst, de havde købt landbrug et andet sted.

De, der havde taget imod tilbuddet, tjente store penge den sommer, men arbejdsdagene var også lange, og tit havde de både kone og børn med ude for at arbejde, de kunne hjælpe til med at læsse vognen. Det gjaldt jo om at få så mange penge ud af det som muligt, nu de havde chancen. Når de ankom til fabrikken med smuldet, blev det vejjet, og betalingen for tørvene var for kørte tons. For at de mest flittige kunne få smuldet vejjet, når de fortsatte kørslen om aftenen, manglede man en på fabrikken til at veje smuldet. Hans arbejdstid skulle være fra kl. 18 til 22. Dett job søgte Niels og fik det, så nu var der ikke andre end Hellig Ajs og den kloge mand, der ikke arbejdede i eller ved mosen.

Alle ville være med i kampen om det sorte guld, som man sagde. Det år, Niels passede vægten, blev tørvesæsonen ret betydelig. Den danske stat havde, for at fremskaffe mere brændsel, vetaget at yde tilskud på to kroner pr. tusinde stykker fremstillede tørv og tilsvarende beløb pr. tons tørvesmuld, der blev omdannet til formbrændsel.

Det blev helt hen i oktober, før vejret satte en stopper for det hele, men da stod der også store flokke af tørv i mosen, og ved formbrændselsfabrikken var der et helt bjerg af tørvesmuld, som jo var en god hjælp til landets vinterbrug af brændsel.

Fra Mosebo kunne man jo se banelinien mellem Auning og Pindstrup, og en dag, Niels gik hjemme, kunne han se, at der gik nogle tyske soldater oppe på denne. Hvad de foretog sig, var han ikke rigtig klar over, men længere op på dagen fik han det at vide, for da kom Rasmus hen til ham og fortalte, at nogen havde lagt noget sprængstof under skinnerne på banen, og det ville være blevet antændt og dermed eksploderet, hvis et tog kørte over det.

Men heldigvis var tyskerne vågne og havde opdaget det, sagde Rasmus, og han mente som Edvard, at det var noget svineri, når nogen foretog sig sådan noget. Tyskerne ville os jo ikke andet end godt, og de, der på denne måde var med til at ødelægge det gode forhold, der jo ellers var danskere og tyskere imellem, ja, de skulle uden videre stilles op ad en mur og skydes, sluttede Rasmus. Niels sagde ingenting, men han rystede lidt på hovedet, da Rasmus gik. Disse to naboer var da helt forblændet af tyskerne, men de kom nok på andre tanker, mente han. Det, sabotørerne havde været ude efter, var nok det tog, der transporterede arbejdere fra Randers og Auning til den flyveplads, som tyskerne var ved at anlægge et sted på Djursland. Edvard var nu begyndt at opholde sig i Auning næsten hele døgnet. Hvad det var, der optog ham så stærkt derinde, vidste Niels ikke rigtig, men nogen havde

fortalt ham, at nu folk var begyndt at tjene flere penge, var de også begyndt at blive lidt mere letsindige med dem, ja, nogle var ligefrem begyndt at spille hasard.

Det var noget, man kaldte at holde på sekseren, og det var vist et meget interessant spil, i hvert fald var der efter sigende mange, der flokkedes om det, ja, selv folk fra fjerntliggende landsbyer kom til Auning for at være deltagere i dette spil. Edvard var noget, der kaldtes bankør, og det var vist som regel ham, der rendte med gevinsten. Jo, der blev fortalt, at han flere gange havde vundet et par tusinde kroner. Niels troede ikke på, at det var rigtigt, for han hentedede stadigvæk alt det, han kunne få af hjælp på kommunkontoret.

Mon tyskerne ville tolerere en sådan livsførelse, når de engang overtog hele magten her i landet, for det troede og håbede Edvard jo på, at det ville ske; men efter hvad Niels havde hørt, ville mennesker af Edwards type, de såkaldte dagdrivere, blive anbragt i en arbejdslejr, og der måtte de blive, til de kom i tanker om, at de ville prøve at bestille noget i stedet for.

De tre drenge, Jens, Anders og Gunner, voksede godt. Jens fulgte Niels overalt, hvor han gik, medens Anders mest opholdt sig hos bedsteforældrene Kirsten og Hellig Ajs, ja det hændte tit, at han hen under aften kom hjem efter sit nattøj, for han havde lovet bedstefar at han ville sove ved ham den nat. Det var rigtig noget, der passede Hellig Ajs.

Den mindste, Gunner, opholdt sig mest inde hos Anna han tålte ikke rigtig at opholde sig udendørs. En ørelidelse var årsagen til dette; men doktoren havde dog lovet dem, at Gunner nok skulle vokse fra denne skavank. Jo, det gik rigtig godt derude på Mosebo. Anna og Niels var sjældent uenige, men der var dog en ting, som de engang imellem diskuterede lidt hårdt, og det var om de religiøse ting. Anna var jo opvokset i et meget troende hjem, me-

dens Niels aldrig havde troet andet om det himmelske, end det skolen havde fortalt ham, og han tilstod lige ud, at der ikke var ret meget af det, han troede på. Han mente, at det var helt og fuldt ens private sag, hvordan man så på de ting. Han havde ikke noget imod, at Anna havde en anden mening, og det havde hun jo.

Det var dette med at gå i kirke om søndagen, der gav de store diskussioner. Engang imellem fandt Anna på, at hun ville til søndagsgudstjeneste i Auning kirke, og hver gang opfordrede hun Niels til at tage med. Det ville han dog aldrig, og det var Anna meget skuffet over, hun mente og forklarede ham, at når man var døbt, havde man pligt til at besøge kirken og høre Vorherres ord; men det mente Niels ikke - dem, der havde lyst til dette, kunne jo bare gå og lade dem, der ikke ville, være i fred, sagde han, så Anna fik ham aldrig med.

Nu var der også kommet noget andet ind i diskussionen. Jens var jo ved at være så gammel nu, at Anna mente, at han godt kunne begynde at gå i søndagsskole. Det protesterede Niels på. Det kunne vente, til Jens var så gammel, at han vidste, om han havde lyst til det eller ej, mente han. Anna fik dog sin vilje i denne sag. Det blev ordnet sådan, at Hellig Ajs skulle tage dem med derind, han havde nemlig påtaget sig hvervet som søndagsskolelærer i Auning sammen med en anden mand, der boede lige op af missionshuset. Niels protesterede ikke mere, han havde bestemt med sig selv, at Anna skulle have lov til at opdrage drengene, som hun syntes, det var bedst.

Krigen ude i verden rasede videre, men ude ved mosen mærkede man ikke meget til det. Siden det mislykkede forsøg med at sprænge banen, var der intet sket, der mindede dem om, at Danmark var besat af fremmede tropper.

Men en morgen kom Rasmus farende ind på Mosebo. Han havde været en tur ude i mosen, og derude på Niels' moseskifte, lige på

kanten af den store sø, lå en bombe eller sådan noget, der åbenbart var kastet ned med faldskærm - for en sådan lå lige ved siden af den, fortalte Rasmus. Niels fulgte så med Rasmus derud, og der lå ganske rigtigt en sådan tingest nede ved søen. Niels var ikke rigtig klar over, hvad det var for en, så han og Rasmus blev enige om, at Rasmus hellere måtte cykle ind til sognefogden i Auning og melde fundet til ham. Niels skulle så imedens blive ude i mosen og holde øje med, at ingen kom i nærheden af tingesten. Rasmus løb så hjem for at få fat på sin cykel og hurtigst muligt komme ind til sognefogden.

Han kunne vel ikke være nået længere end til baneoverskæringen ved Karlsminde, da Niels så en vogn forspændt to heste komme i fuld fart ned mod mosen. I vognen sad Ole, den lidt underlige fra den første af ejendommene derude.

Niels tyggede lidt, dette forstod han ikke rigtigt.

Men Ole hilste og svingede så sit køretøj så nær til tingesten, som han kunne, samtidig med at han råbte til Niels om at komme derhen og give et nap med at få den op på vognen. Niels gik derhen, og ved fælles hjælp fik de den op i vognen. Ole dækkede den til med nogle sække, han havde med, og så kørte han igen med fuld fart over mod vejen, der førte til Ring. Ole havde dog, medens de læssede den, fortalt Niels, at det var en container og hvad, der var i den, og han havde også bedt Niels om endelig ikke at omtale for nogen, hvem der havde hentet den.

Da Ole så var væk, skyndte Niels sig hjem, og da Rasmus kom tilbage, stod han på vejen uden for Mosebo, og de fulgtes så ad ud til mosen. Rasmus gjorde store øjne, da de nåede derud, og han så tingesten var væk. Niels stillede sig helt forundret an, men sporene efter Oles vogn talte jo deres tydelige sprog - nogen havde hentet den. Lidt efter kom sognefogden cyklende derud. Da han havde kigget sig lidt omkring, erklærede han, at de da vist

havde set syner begge to, og det var rent galt, for nu havde han anmeldt fundet til tyskerne, og han mente, at de allerede var på vej derud.

Der gik dog en halv times tid, før der skete noget. Så kom en tysk lastvogn kørende helt ud i mosen, og med denne var der otte menige soldater, en officer og en civilklædt mand, der talte dansk.

Da de alle var kommet ud af bilen, måtte Rasmus fortælle dem om tingesten, og hvor den havde ligget, og om hvordan den var forsvundet, medens han var inde hos sognefogden. - Rasmus var nu synlig nervøs, og han skyndte sig at fortælle, at Niels havde lovet at holde øje med den, medens han var i Auning. Den civilklædte tog nu Niels i forhør, men han kunne ikke fortælle andet, end at han bare lige var gået hjem for at drikke en kop kaffe, og mens dette stod på, havde han hele tiden holdt øje med vejen ned til mosen, og han havde ikke set nogen køre derned. Den civilklædte vendte sig nu mod den tyske officer, og de fik sig en længere snak på tysk. Officeren udslyngede derefter nogle ordrer til de menige soldater. To af dem skulle tilsyneladende passe på Rasmus og Niels, for de tog opstilling umiddelbart op ad dem. To andre skulle følge sporene af vognen, og de andre fire skulle undersøge mosen omkring den store sø. Den civilklædte og officeren satte sig hen i bilen, hvor de tilsyneladende fordrev tiden med at drikke et eller andet.

Da der var gået en times tid, kom de to, der havde fulgt sporet, tilbage, og de meddelte, at de ikke kunne følge sporet længere end til grusvejen; men at det så ud til, at vognen var kørt ind mod Auning. Lidt efter kom de andre soldater op fra mosen, de havde intet mistænkeligt set eller hørt, sagde de. Den civilklædte og officeren snakkede igen, og lidt efter gav officeren ordre til, at alle ejendommene derude skulle undersøges. Da den civilklædte mand meddelte dette, protesterede sognefogden, han kendte alle de

mennesker, der boede derude, sagde han, og dem var der ingen kunster i.

Men sognefogdens protest hjalp intet, man begyndte undersøgelserne på Mosebo. Alt blev gennemrodet både i lade og stald. Officeren og den civilklædte undersøgte selv stuehuset, men alt sammen uden resultat.

Så kom turen til Hellig Ajs, alt blev endevendt, men også her uden spor resultat. Medens undersøgelserne stod på, protesterede Ajs flere gange, indtil den civilklædte bad ham holde kæft, han ville fan'me ikke høre på det vrøvl, som han sagde.

Så faldt der ro over Ajs.

I Rasmus' og Edwards ejendomme fandt man heller ikke noget. Niels og Rasmus blev ført med fra ejendom til ejendom. Da hele optoget kom til Oles ejendom, kom han netop gående ud fra stalden med en spade i hånden. Han lod til at blive meget forskrækket og tabte spaden. Sognefogden hviskede noget til den civilklædte, og denne gik derefter hen til officeren og snakkede med ham. Derefter spurgte han Ole, om det var ham, der havde fjernet containeren fra mosen.

Ole stillede sig helt uforstående an og sagde, at han ikke vidste, hvad det var for noget, og at han ville have lov til at være i fred, for han generede ingen. Mens Ole sagde dette, tog han sig flere gange til hovedet, som om der var noget, der trykkede ham der. Den civilklædte vendte sig grinende mod officeren, begge rystede på hovedet, hvorefter der blev givet ordre til, at alle skulle hen til bilen igen.

Her kom Rasmus og Niels igen i forhør. Tyskerne ville vide, om de sommetider hørte lavtgående flyvemaskiner ude over mosen, og om de havde set nogle mennesker vandre rundt dernede efter mørkets frembrud, og hvem disse mennesker eventuelt var. Men hverken Niels eller Rasmus havde hørt eller set noget, så efter at

Rasmus havde lovet dem, at han herefter nok skulle holde øje med, hvad der skete derude, fik de lov til at gå, og lidt efter forsvandt tyskerne igen.

Niels undrede sig, og resten af dagen spekulerede han over hændelsen. Ole var altså med i noget. Det tydede jo på, at han slet ikke var så folkesky, som han gav udseende af. Samme aften, da drengene var kommet i seng, sad Anna og stoppede strømper, Niels læste i avisen, da der blev banket på døren. Niels bød ind, og det var Ole, der kom. De bød ham velkommen, og efter at han havde sat sig i en stol, bad han dem om, at det han ville snakke med dem om, måtte blive mellem dem. Så fortalte Ole, at han var med i en modstandsgruppe, og at denne havde til opgave at modtage våben fra England, og at de netop forrige nat skulle modtage flere containere. Det var også gået fint med de tre, dem havde de fundet med det samme; men den fjerde var sporløst forsvundet for dem. De havde ledt efter den det meste af natten, men uden resultat, og hen på morgenstunden var de blevet enige om, at den nok var gået til bunds i en af de store mosesøer. De var derefter skiltes for at gå hver til sit, men da Ole var på vej hjem, havde han fået øje på containeren, den lå lige ved Niels' sø. Han var så kørt ind til Auning for at meddele gruppelederen dette, og de var blevet enige om, at Ole skulle gå ned og dække den godt til med tørt græs, og så ville de fjerne den om aftenen.

Da Ole havde malket sine køer, var han så gået ud i mosen, og han var lige begyndt at samle noget tørt græs, da han så Rasmus komme gående ned ad vejen ud mod mosen. Ad en omvej var Ole så gået hjem og havde med det samme gjort sin vogn og sine heste klar, og som han havde forudset, varede det ikke længe, før Rasmus kom løbende op fra mosen og hjem. Idet han havde taget sin cykel, havde Ole hørt ham råbe til sin kone, at der lå en bombe

ude i mosen, og at han nu ville ind til sognefogden i Auning for at anmelde dette. Ole havde så omgående spændt hestene for vognen og var kørt ud i mosen, resten af handlingen kendte Niels jo. Ole fortalte så, at containeren nu lå sikkert gemt sammen med de andre tre i en lille skov ved Lykkegården. Derfra ville de alle fire blive fjernet i den kommende nat. Da han havde fortalt alt dette, opfordrede han Niels til at være aktiv med i dette, men det kunne Anna ikke rigtig lide, så Niels måtte nøjes med at love Ole, at hvis han engang imellem kunne være dem til hjælp, så var han villig til dette.

Ole fortalte også, at al våbenmodtagelse i mosen nu ville blive aflyst, for de var nu klar over, at tyskerne ville holde øje med, hvad der skete derude.

Han bad også Anna og Niels være med til at se efter, om der kom tyskere i mosen og straks meddele ham dette. Det lovede de begge. Anna lavede kaffe, og Ole blev der endnu et par timer. De snakkede om mange ting, og de opdagede derved, at selv om Ole tilsyneladende aldrig blandede sig i andres forhold, vidste han god besked med, hvad naboerne derude foretog sig.

Der gik vel nu en 14-dages tid, uden at der skete noget; men så en aften, da Anna og Niels var ved at gå i seng, hørte de en bildør smække omtrent lige uden for huset. De slukkede lyset og kiggede ud ad vinduet, og de fik nu øje på to tyske lastbiler, der holdt på vejen ned mod mosen. De måtte åbenbart være kommet med slukkede lygter og næsten lydløse, for ingen af dem havde hørt noget, før døren smækkede. Tyskerne var ved at stige ud af bilen, og hurtigt blev de delt op i fire hold, der så forsvandt i forskellige retninger ud i mosen. Uden at tænde lys tog Niels sit tøj på igen og listede ud af bagdøren. Derefter gik han gennem haven og bag om de tre ejendomme og hen til Ole. Der var ingen lys hos ham,

men da Niels forsigtigt bankede på døren, blev den straks lukket op. Niels fortalte ham så om, hvad han havde set, men Ole vidste god besked med, at tyskerne var der. Grinende sagde han, at det fik de intet ud af, der ville ikke foreløbig blive kastet våben ned derude - det skete nu et helt andet sted. Ole takkede for meddelelsen, og Niels gik så hjem igen, hvor han satte sig ved et af vinduerne, hvorfra han kunne holde øje med, hvad der skete ude ved bilen.

Det blev en længere ventetid, klokken blev næsten to, inden tyskerne kom op fra mosen og forsvandt ind mod Auning igen.

Der var kommet en hel del tyske flygtninge til egnen. I Auning var der fuldt belagt af dem både på kroen, i forsamlingshuset og i den ene af de to skoler. Det var mest kvinder og børn. Hver dag kom der mange af dem ud i mosen, og Niels kunne høre, hvordan de sludrede løs med hinanden og morede sig. De lod ikke til at være helt slået ud af situationen, i hvert fald kunne det ikke høres på dem.

Der var flere unge piger imellem disse flygtninge, og en af dem, som vist nok var lærerinde for børnene, kom tit selv gående derud. I en lille plantage nær Mosebo holdt hun stævnemøde med en tysk soldat. De to havde det vist rart med hinanden, og det lagde de heller ikke skjul på. Niels havde flere gange set dem ligge halvnøgne i hinandens arme. Men ellers skete der ikke noget derude, der mindede om besættelsen. Hele mosen var nu snart gravet op og omdannet til store søer.

De eneste, der havde tørv tilbage, var de gårdmænd, der ikke havde ladet sig friste til at sælge deres tørveskifte, men stadig kun havde skåret de tørv op, som de selv skulle bruge.

Den store tørvefabrikant havde ellers snart opkøbt hele mosen og de omkringliggende ejendomme med. De, der havde solgt ejendommene til ham, sad endnu på disse som forpagtere, og de fleste

af dem havde bitterligt fortrudt det. Pengene, de havde fået for deres ejendomme, var gået til alt andet end ejendom igen, og de var nu nødt til at sidde som forpagtere på de vilkår, som den store tørvefabrikant mente var rigtige.

Jorden fra Grevens ejendom skulle stadigvæk ikke sælges, men Niels havde nu forpagtet den for en ny 5-års periode, så Niels havde endnu nok at rive i.

Hellig Ajs var lige begyndt at skranke lidt. Det var noget med vandladningen, der plagede ham. Somme tider lå han i sengen i flere dage, og så måtte Niels også hjælpe Kirsten med at passe deres besætning. De dage, Hellig Ajs havde det værst, troede han helt bestemt, det lakkede mod enden med ham, og han bad så hele tiden Vorherre tage godt imod ham.

Det undrede Niels, at Ajs var så bange for at dø, efter den nære kontakt han hele tiden havde haft med Vorherre, og efter det Ajs selv havde sagt flere gange, var han da normalt ikke i tvivl om, hvor han skulle hen efter dette liv her på jorden. Men så lige til var det måske alligevel ikke.

Jens var nu begyndt at gå i skole, og han havde meget at berette om derfra. De havde netop hørt om skabelsen, og en dag, han gik sammen med Niels ude i marken, spurgte han pludselig om, hvor den have lå, som Adam og Eva havde været i. Niels slog det hen med at sige, at den lå langt herfra, men det var Jens ikke tilfreds med, han ville vide, hvor haven lå. Til sidst så Niels ingen anden udvej end at sende Jens ind til Anna, hun var jo mere velbevandret i bibelhistorien end han, og da Jens kom igen, havde han fået sin nysgerrighed stillet.

Man nærmede sig foråret igen, og det lod til, at krigen snart var ved at være forbi. Tyskerne var efter sigende tilbage på alle fronter, så ret længe regnede ingen med, at det kunne blive ved med at gå for dem; men de ville jo nok stritte imod lige til det sidste.

Hos bageren i Auning blev der arbejdet i døgndrift. Om dagen brugte bageren selv bageriet, for at han kunne forsyne sine kunder med det brød, de kunne få, men om natten lagde værnemagten beslag på ovnene. Der blev så bagt brød til de mange flygtninge. Det var fem italienere under ledelse af en tysker, der forestod dette arbejde. To af disse italienere havde været her så længe, at de næsten havde lært det danske sprog. Hvis folk talte langsomt til dem, kunne de let forstå det, og de kunne også gøre sig forståelige.

En morgen i det tidlige forår, da Niels kom ud i mosen, stod disse to italienere der, og det så ud til, at de havde været der hele natten, for de frøs, så de rystede over hele kroppen. De var ellers godt klædt på, blandt andet havde de hver sin stortrøje på, som en af bagersvendene havde foræret dem; men der skulle mere til for at holde varmen ude i mosen sådan en forårsnat.

De to italienere fortalte nu Niels, at de var stukket af fra bageriet lige efter, at de var mødt på arbejde, de ville ikke være med mere, sagde de.

De havde nemlig hørt, at krigen snart var forbi, og denne stund frygtede de, vel fordi de var bange for at blive anklaget for at være tyskere og derfor skudt på stedet den dag, det hele var forbi. De regnede åbenbart med, at det var det, der ventede alle tyskere, der var her i landet. Niels fortalte dem dog, at så brutale var vi danskere dog ikke, og han inviterede dem derefter med hjem på Mosebo, for at de kunne få noget at spise og noget varmt at drikke. De to takkede ham mange gange, og de var tydeligt overraskede over en sådan gæstfrihed. Anna fik hurtigt mad og kaffe på bordet til dem, og medens de forsynede sig, var Anna gået op på loftet, hvor hun redte to senge op på værelset deroppe. Da hun tog dem med derop og viste dem dette, slog de ligefrem korsets tegn for hende, fordi de nu så, at hun var villig til at hjælpe dem.

De to sov så til lige over middag, og da de igen havde fået noget

at spise, ville de absolut hjælpe Niels med arbejdet. Han havde netop stillet an til at tærske, og de to italienere hjalp ham med dette, og da det nærmede sig aften, hjalp de ham med at fodre og rense under dyrene. Da de havde spist til aften, gik den ene af dem straks i gang med opvasken, medens den anden fejede alle gulvene. De var yderst taknemmelige pensionærer.

Om aftenen kom Kirsten og Hellig Ajs over på Mosebo. De blev helt forskrækkede over at se de fremmed udseende mænd, men da Niels fortalte dem, hvem de var, blev Hellig Ajs helt interesseret og gav sig til at snakke med dem. Inden aftenkaffen blev drukket, var det bestemt, at den ene af italienerne skulle være hos Kirsten og Ajs, medens den anden så skulle blive på Mosebo. Ingen regnede med, at nogen ville søge efter dem, og det var der da heller ikke.

En måneds tid efter var krigen forbi, tyskerne havde endelig kapitulert. Også hos Rasmus' og Edwards, de havde nu begge forladt troen på, at nazisterne var det eneste saliggørende. De to italienere blev ude ved mosen endnu en måneds tid, så ville de forsøge at nå hjem til deres fædreland. Anna og Kirsten pakkede en hel del madvarer til dem, og en morgen startede de på den lange vandring, helt overbeviste om, at de ved den hellige Jomfru Marias hjælp nok skulle blive genforenet med deres familie og venner igen. Da glædesrusen over befrielsen havde lagt sig, var det jo hverdag igen, og alle skulle nu hjælpe til med at rette op på alt, der var blevet forsømt. Der skulle også gøres en ekstra indsats i moserne for at skaffe det for landet så nødvendige brændsel; men det var jo ved at være småt med tørvedynd derude. Den store tørvefabrikant havde igen været på Mosebo og havde tilbudt, at han ville pumpe mosen tør for vand og købe det sidste tørvejord, der var der. Det var Niels gået med til.

Nogle dage senere ankom der en lastvogn med tre store pumper

med tilhørende motorer, og efter at man havde lukket af for vandtilførslerne til moserne, begyndte man at pumpe. Den første dag svandt vandstanden næsten ikke, men da pumperne havde gået i tre dage, var mosen næsten vandfri. Der var dog det tilbage, som fra et væld midt i mosen ustandselig strømmede ud i denne; men uden om det gravede man et hul, hvorfra det tilstrømmende vand så blev pumpet ud. Det var dog ikke mere, end at den ene af pumperne kunne klare dette.

Så fik mosen lov til at stå sådan i otte dage, og da de var gået, begyndte der at ankomme tipvogne med tilhørende spor og nogle store egeplanker til at lægge dem på. Et stykke oppe på marken, hvor der var fast bund, blev der opstillet et ælteværk med tilhørende dyndtrosse. Da det hele var klar, begyndte man tørveproduktionen.

Det viste sig dog hurtigt, at på den måde, den store tørvefabrikant havde tænkt sig, kunne det ikke lade sig gøre. De heste, der skulle trække de af tørvejord fyldte tipvogne op til ælteværket, sank i helt til maven, så snart de begyndte at trække. Men også det vidste tørvefabrikanten råd for.

Næste morgen ankom en stor motor med spil og lange stålwirer, og efter at den var stillet op lige oven for ælteværket, blev der rigtig gang i det - den kunne trække tipvognene op fra mosen. Der var atter gang i tøveproduktionen på Mosebo.

Allerede den første dag, det rigtigt kørte, fik Niels en aftale med fabrikanten om prisen pr. tusinde tørv, han tog derfra. Det var jo med at have det i orden, for det så ud til, at det ville gå stærkt med at tømme mosen for tørvejord. Anna var gravid igen. Hun og Niels var blevet enige om, at de ville prøve, om der var en pige til dem, som de begge ønskede - og det skulle være nu, inden drengene blev for store.

Der var alligevel mere tørvejord i mosen, end Niels havde regnet

med, hele tre måneder tog det, inden den var tom, og fabrikanten fjernede sine redskaber igen. Allerede dagen efter, at fabrikanten havde fjernet sine pumper, var mosen fuld af vand igen.

Det blev heller ikke til nogen pige denne gang. Anna var skuffet, da hun sidst på sommeren fødte dreng nummer fire; men hun var alligevel glad, for han var lige så sund og velskabt, som de andre tre drenge havde været. Han blev døbt i Auning kirke en måned efter fødslen, og han fik navnet Svend.

Niels havde igennem længere tid spekuleret på, om det ikke var klogt at sælge Mosebo og købe en bedre ejendom eller en mindre gård et andet sted, hvor jorden var bedre og kunne smide nogle flere fold af sig, og det ville jo også være skønt at have nogle bedre bygninger både til dem selv og dyrene. De år, regnen udeblev til hen på sensommeren, var avlen jo ikke stor på Mosebo og de omkringliggende ejendomme. Jorden derude skulle jo helst have regn en gang om ugen, for at der virkelig kunne gro noget på den.

En aften, Anna og Niels sad alene i stuen, forelagde Niels sine tanker for hende; men de faldt ikke i god jord. Hun syntes, at de havde det så godt derude, at der ingen grund var til at have sådanne tanker, hun var yderst tilfreds med tilværelsen. Niels prøvede dog på at forklare hende, hvilke goder hun ville kunne få andre steder, og som hun ingen mulighed havde for at opnå på Mosebo. Men intet fristede Anna, hun sluttede diskussionen med at sige, at hun overhovedet ikke ville være med til noget i den retning, hun var godt tilfreds på Mosebo.

Så Niels måtte derefter nøjes med at have drømmen om noget bedre og større i tankerne.

Det så nu ud til, at der ville ske forbedringer derude. Det, beboerne engang havde været samlet om; men son ikke blev til noget,

nemlig elektriciteten, så nu ud til at ville blive ført ud til dem. Den store tørvefabrikant havde sat sig i spidsen for det denne gang, og da han jo ejede de fleste af ejendommene derude og derfor præsenterede et flertal af de stemmeberettigede, ja, så skulle det nok komme. Niels havde omgående tegnet sig og det samme havde Hellig Ajs og Ole. De, der ejede ejendommen, hvor Edvard boede, ville ikke ofre de penge på denne.

Rasmus havde rent ud sagt, at det havde han ikke råd til; men så havde den store fabrikant sagt, at sådan noget var der råd for, og nu ventede Rasmus spændt på hvad fabrikanten havde ment med denne udtalelse. Der kom dog en løsning på dette uden fabrikan- tens hjælp. En aften kom den ældste af Rasmus' sønner hjem og fortalte, at de fire af børnene, der nu selv tjente penge havde be- stemt, at de ville forære dem alle de installationer, der skulle til i hus og stalde, og så var der jo ikke andet tilbage at betale end til- slutningsafgiften, og det mente Rasmus nok, han kunne klare, når bare han fik det over et par år.

Et par måneder senere havde alle derude elektrisk lys og kraft. Fabrikanten arbejdede hurtigt, når han tog sig noget på. Det øko- nomiske var ordnet på den måde, at der var optaget et lån i spa- rekassen, som så alle, der havde fået elektricitet, skulle betale deres andel af. Det kunne gøres kontant eller over en periode på ti år.

Anna og Niels blev enige om at betale deres andel over ti år. Vel havde de pengene, men dem ville de helst beholde, så de den dag, ejerne af Grevens ejendom ville sælge jorden, kunne købe denne kontant.

De spekulerede også på at bygge lidt til kostalden. Niels havde haft mureren fra Auning derude, for at han kunne se på, hvordan det bedst kunne gøres og derefter regne lidt ud på, hvad det ville koste.

Det værelse, de havde på loftet, var nu lavet pænt i stand, og der sov Jens og Anders nu oppe. Ja, det vil sige, Jens var der alene de fleste nætter, for Anders var næsten helt flyttet over til bedsteforældrene Kirsten og Hellig Ajs. Niels var også begyndt at lave et værelse mere deroppe til de to andre sønner, Gunner og Svend, men de var ikke særlig modige med at komme derop; men Niels ville have det færdigt, så de dog kunne lege der, når vejret var sådan, at de måtte blive indendørs.

Der kunne jo også komme flere børn, de ville jo så gerne have en pige, men det så jo ud til, at der ikke var andet end drenge til dem. Ja, det så ud til at holde stik, for et år efter fødte Anna igen en dreng, men så var de også enige om, at nu ville de ikke have flere børn.

Den kloge mand Laust og hans kone Kristine var en dag inde for at gratulere med drengen. Laust trøstede dem ved at sige, at piger skulle de nok få, bare de ville vente, til deres drenge fandt dem en.

Laust var ved at blive gammel, og han kunne ikke mere tage de patienter, der ville besøge ham. Han arbejdede nu kun et par timer hver dag, og kun de, der trængte til øjeblikkelig hjælp, tog han sig af. Det var for det meste dem, der havde fået arme, ben eller ryggen af lave.

Den sidstfødte dreng fik navnet Jørgen.

Dagen efter barnedåben måtte Ajs på sygehuset, det med vandet pinte ham nu så meget, at han tit græd over det. Når det var aller-værst, troede han fuldt og fast, at det var Vorherres straf til ham, fordi han havde været så uretfærdig overfor Anna og Niels.

Da sygebilen kom efter ham, var de derovre, og han bad dem endnu engang om tilgivelse. De sagde begge til ham at det skulle han ikke tænke på, det havde de glemt for længe siden.

Medens Ajs lå på sygehuset, boede både Jens og Gunner hos deres

bedstemor, og de hjalp hende så med at passe dyrene.

Hellig Ajs kom godt over operationen, fjorten dage efter var han hjemme igen, og et par måneder efter var han selv i stand til at pase bedriften igen. Når nogen spurgte Anders om, hvad han havde tanker om at ville være, når han blev voksen, svarede han altid, at han ville være præst.

Niels havde Hellig Ajs mistænkt for, at det var ham, der havde sat det i drengen; men Hellig Ajs påstod, at det havde han intet haft med at gøre. Ville Anders være præst, ja, så ville Ajs hellere end gerne betale for Anders uddannelse til dette.

Og Hellig Ajs var ordholden, allerede året efter begyndte Anders på realskolen i Ryomgård for der at forsøge på at tage en realeksamene. Ajs spenderede også en ny cykel på ham, så han kunne køre på den den ret lange vej frem og tilbage. - Jo, Anders havde åbenbart lyst til bogen. Jens derimod havde ingen lyst til at læse videre, han ville ud af skolen, så snart han kunne komme det, og så ville han i handelslære. Så da han var konfirmeret og færdig med skolen, kom han i lære hos købmanden i Auning. Meningen var, at han så skulle bo og spise hjemme i læretiden, men Jens følte sig vist allerede som en voksen karl, for han lejede sig et værelse i Auning, og maden købte han på et pensionat.

Det varede dog ikke så længe, før han fandt ud af, at det kunne hans beskedne indtægter ikke holde til, så han flyttede hjem igen. Det gav kort efter lidt uro i hjemmet derude på Mosebo. Anna forstod ikke rigtig, at det var nødvendigt, at Jens skulle til Auning hver eneste aften, når han havde spist, hun var bange for, at han skulle komme i dårligt selskab og blive rodet ind i noget ulovligt derinde.

Der var en ting mere, der foruroligede hende. Hun havde et par gange om aftenen været i Auning, og der havde hun hørt de unge, der altid stod ved jernbaneoverskæringen, bande og komme med

noget sjofelt snak til de forbipasserende, og nu var hun bange for, at Jens også skulle lægge sig efter dette sprog.

Hun bad flere gange Niels om at snakke med Jens om det; men han sagde altid, at drengen måtte lære at klare sig selv, og han opfordrede Anna til at lade være med at blande sig så meget i, hvad Jens foretog sig, og stole på, at den opdragelse, han havde fået derhjemme, slog til, nu han var ude blandt andre mennesker. Anders derimod voldte ikke Anna nogen kvaler - endnu da. Han passede sin skolegang og sine lektier og blandede sig aldrig med andre unge.

Der gik nu igen et par år, hvor alt gik sin vante gang derude på Mosebo.

Jens var vokset til at blive en ret pæn ung mand, og samtidig havde han en sjælden evne til at snakke med andre mennesker, alle kunne lide ham. Han boede endnu hjemme på Mosebo, men forholdet til moderen var ikke godt, hun bebrejdede ham hele tiden det liv, han førte. Som regel grinede Jens bare lidt af det, men en aften, medens hele familien sad og spiste, var Anna igen efter ham. Hans overbærenhed med moderen var åbenbart slut nu, og han lod hende vide, at hvis hun ikke snart holdt inde med sine moralprædikener, flyttede han hjemmefra.

Niels bad ham dæmpe sig lidt ned; men så rejste Jens sig og gik. Anna græd. Niels rejste sig og gik bagefter Jens, men da han kom ud på gårdspladsen, var Jens allerede forsvundet. Den nat lå Anna vågen og lyttede efter, om Jens ikke kom hjem igen. Flere gange kaldte hun på Niels og ville have ham til at cykle til Auning for at se efter ham, men det ville Niels dog ikke, han mente, det bare ville gøre ondt værre. Jens kom ikke hjem den nat, men næste aften til spisetid kom han og satte sig til bordet, som om intet var sket.

Niels bad ham om en forklaring på, hvor han havde været om nat-

ten og gjorde ham samtidig opmærksom på, at han endnu ikke var gammel nok til at råde sig selv. Herover blev Jens meget vred og svarede, at han nok selv skulle passe, hvad han foretog sig. Niels rejste sig, tog fat på Jens; men så trådte Anna imellem, endskønt det jo var hendes skyld, det nu var udartet sig sådan. Niels havde nemlig bestemt sig for, at han skulle give Jens en advarsel, som han kunne forstå, det lod åbenbart til, at det var den eneste mulighed, der var tilbage. Han måtte jo dog lære at opføre sig bedre - det havde i hvert fald efter Annas mening ikke været for godt.

Jens, der også var sprunget op, så ud til at ville sætte sig til kraftig modværge; men så galt gik det nu ikke. Niels slap ham og gik ud i stalden.

Da Jens var blevet ene med moderen, der smågræd, gik han hen til hende, lagde en arm om livet på hende og spurgte, og de to nu ikke skulle sætte dem og få snakket ud om tingene. Anna blev overrasket, men fik dog sagt jo, og sammen satte de sig så ved bordet igen.

Det blev en længere samtale. Jens forklarede moderen, at han ville have lov til at leve det liv, han ønskede, det ville han ikke have andre til at afstikke for sig, og i særdeleshed ikke i den tid, han havde fri. For ham var det nok, når han til daglig stod under andres kommando. Men sit arbejde skulle han nok passe, sagde han, det kunne hun være ganske rolig for, aldrig skulle de komme til at høre om ham, at han misligholdt dette, og han lovede hende også, at selv om han ønskede denne frihed, skulle han nok hele tiden holde sig landets love efterrettelig.

Jens, der var meget veltalende, spurgte til sidst moderen, om det da virkelig var hendes mening, at hun ville have ham til at indordne sig under, hvad hun mente, var ret og rigtigt.

Anna græd; men Jens fortsatte med at sige til hende, at hun jo

selv engang havde måttet erkende, at der fandtes andre meninger, der førte til et bedre og lykkeligere liv, end den andre afstak for en. Det måtte Anna jo indrømme, og hun lovede ham, at hun nok herefter skulle prøve på at lade ham i fred; det, hun havde været bange for, var, at han skulle komme ud i noget, han ikke selv kunne redde sig ud af igen. Jens lagde armene om hende og sagde: Vær kun rolig lille mor, jeg skal nok klare mig. Han gik derefter ud i stalden til Niels og fortalte ham, at han nu havde fået snakket med moderen. Niels bad ham passe på sig selv og lade være med at skændes med moderen, selv om hun engang imellem, trods løfterne, skulle forglemme sig og komme med små bebrejdelser mod ham. Det lovede Jens. Niels fortalte så Jens, at det hele tiden havde været hans mening, at hans drenge skulle have lov til at leve livet, som de ønskede, og frit vælge de mennesker, som de helst ville have omgang med, så fra hans side skulle han ikke høre noget.

Jens takkede faderen, hvorefter han igen tog sin cykel og kørte ind til Auning.

Gunner var jo nu også konfirmeret og var kommet ud at tjene. Han ville være landmand og var fæstet væk til en mand, der havde en lille gård oppe ved skoven på noget, man kaldte Lyngroden. Det var nu vist ikke nogen gård, kun tyve tdr. land var dens jordtilliggende på, men manden kaldte sig for gårdejer, og han levede som en sådan. Hans meste arbejde bestod i at fodre grisene og så ellers få tiden til at gå på en let og behagelig måde. For det meste gik han rundt ved naboerne og underholdt de af dem, der gad høre på ham. Det var Gunner og konen, der passede både marken og dyrene. De arbejdede også godt sammen, når bare de kunne få fred og ro for manden. Men det kneb sommetider.

Særlig galt var det, når de var ved at forrette aftenfodringen af dyrene. Så gik manden rundt og ville lave sjov, som han kaldte

det. Flere gange, når konen havde læsset trillebøren med roer til kørerne og ville køre dem op foran disse, væltede manden trillebøren og morede sig højlydt over det. Konen sagde aldrig noget til det, hun læssede bare roerne på igen, som om intet var hændt, hun kendte jo turen. De dage, manden var rigtig i sit »lave sjov« humør, kunne det også hende, at han kom ned til Gunner, hvis arbejde det var at rense under kørerne. Smågrinende stod han så og så på, at dette arbejde blev udført, indtil Gunner havde trillebøren læsset helt til med gødning. Så sprang han til og væltede trillebøren, så al gødningen faldt ned i grebningen igen. Når han havde gjort dette, morede han sig, så han var helt væk i det. Gunner læssede gødningen på trillebøren igen, men selv om han var rasende over dette, turde han ikke sige noget.

Det var en lettelse for både ham og konen, når manden endelig holdt op med at lave sjov og gik ind i stuen, hvor han lagde sig på divanen med dagens avis, indtil konen kaldte på ham og bød på aftensmad. Joh, han var et værre pjattehoved denne gårdmand. Gunner beklagede sig tit over ham derhjemme og ville have lov til at rejse derfra igen, men det ville hverken Anna eller Niels høre tale om, han måtte blive der det år han var fæstet til. Men sådan blev det nu ikke.

En aften gårdmanden rigtig var i legehjørnet, væltede han igen trillebøren med al gødningen på. Gunner blev vred, og han fattede mod til at sige til manden, at han skulle holde op med det pjat; men gårdmanden blev grinende stående, indtil Gunner havde læsset hele gødningen på igen, så væltede han igen børen.

Gunner, der nu var rigtig vred, tog omgående en skovlfuld af det tyndeste i grebningen og smed det lige i hovedet på manden. Men det kom han ret hurtigt over, og da han først kunne se, greb han en kæp, der stod lige ved, og med den ville han give Gunner et rap over ryggen. Men Gunner var ham for hurtig, han sprang op

mellem to køer og derefter over det rækværk, der var foran dem. Manden ville sætte efter ham, men idet Gunner sprang over rækværket, stod de to køer tilbage i deres bindsler - med det resultat, at de skubbede til manden, så han faldt, lige så lang han var, i den nyrensedede grebning. Da Gunner havde set det, løb han hjem og fortalte forældrene, hvad der var hændt. Om aftenen cyklede Niels over til gårdmanden og hentede Gunners tøj og de penge, han havde til gode.

Da han igen skulle derfra, stod konen ude i baggangen. Hun jamrede sig slemt, hun havde været så glad ved Gunner, og nu vidste hun jo, at hun kom til at lave alt arbejdet på gården selv, sagde hun. Gunner blev så hjemme og hjalp Niels resten af den vinter; men da foråret kom, rejste han til landsbyen Vester Alling, hvor han havde fået plads for sommeren.

Det gik godt med Anders på realskolen, hans karakterbøger viste, at han havde store evner.

Når han nu den følgende sommer havde taget sin realeksamen, var det meningen, at han skulle på statsskolen i Randers og der forsøge at tage en studentereksamen. Der var dog en ting, der ikke var så godt, og det var, at Anders i den senere tid var begyndt at snakke om, at han alligevel ikke ville være præst, men ornitolog. Han var ved at gå i mosen kommet til at interessere sig meget for det dyre- og fugleliv, der var derude.

Han havde endnu ikke sagt det til bedstefaderen Hellig Ajs, men kun fortalt sine forældre det. Niels havde intet sagt; men Anna var blevet helt forfærdet, vel nærmest ved tanken om, hvad hendes far ville sige, når han hørte det.

Hellig Ajs havde jo indtil nu betalt for Anders' skolegang, og det var jo ikke sikkert, at han ville blive ved med det, hvis ikke det resulterede i, at der blev en præst i familien.

Anna havde bedt Anders om at vente med at fortælle bedstefade-

ren det; hun mente, han hellere måtte se tiden an, det kunne jo dog være, at han alligevel til sidst bestemte sig for at studere teologien.

De to mindste drenge, Svend og Jørgen, var der jo ikke store problemer med endnu, men det kunne komme, i hvert fald med Jørgen; han var en meget hidsig natur, og Anna måtte tit have fat i Niels, når Jørgen slet ikke ville lystre hende. Svend derimod var en helt anden type; han var stille og rolig og kunne passe sig selv i flere timer ad gangen.

Jens var jo nu snart udlært kommis, og så ville han flytte ind til Auning, havde han sagt. Anna frygtede dette. En enke-kone inde fra Auning, på samme alder som Anna, og som somme tider kom på besøg på Mosebo, havde fortalt Anna, at Jens vist førte et lystigt liv, når han var til fest på kroen. Hun havde i hvert fald en aften set ham - beruset og syngende af fuld hals komme gående gennem byen. Hun var så gået over til ham for at bebrejde ham hans opførsel. Hun havde ikke fået sagt andet end: »Men Jens dog«, før han havde bedt hende om at holde kæft.

En anden aften havde hun også mødt Jens sammen med en pige, de to havde næsten helt været slynget ind i hinanden, og det værste var, at pigen var en af dem, man absolut ikke kunne kalde en engel.

Anna turde ikke sige noget til Jens om det, hun havde hørt om ham. Hun nøjedes med at fortælle Niels om det; men han mente som sædvanligt, at det skulle de ikke blande sig i. Der gik nogle dage, Anna spekulerede meget på, hvad hun havde hørt om Jens, og en aften, medens de spiste, kunne hun ikke holde sig mere. Hun foreholdt Jens sin viden om hans opførsel. Jens lo af hende og sagde, at det var rigtigt nok, for han ville have del i denne verdens glæder, medens han var ung, og han lod moderen vide, at hun godt kunne lade være med at bebrejde ham noget, for han

havde endnu ikke foretaget sig noget, han havde fortrudt, eller der kunne gøre dem til skamme, fordi de jo så nok ville blive beskyldt for ikke at have opdraget ham ordentlig.

Anna græd, men sagde ikke mere.

Da Jens havde spist, gik han hen til moderen, lagde armen om hende og sagde: Lad nu være, lille mor, med at gøre dig så mange bekymringer. Jeg skal nok opføre mig sådan, at jeg ikke gør jer sorg.

Da han havde sagt dette, gik han fløjtende ud af døren. Anna bestemte sig igen for at lade være med at bebrejde Jens noget, uanset hvad hun så hørte om ham. Der gik dog ikke ret lang tid, før det var galt igen. Jens havde ganske rigtigt fundet sig en pige, for han var begyndt at komme sent hjem om aftenen, ja, nogle gange var han ikke kommet før hen på morgenstunden.

Det var mere, end Anna kunne ta'. En morgen, efter at han lige var kommet hjem og stod og vaskede sig, sagde Anna til ham, at det med nylig at komme hjem på den tid, kunne han ikke være bekendt.

Jens lod, som om han ikke hørte det, men da han lidt efter sad og spiste, sagde han til både Anna og Niels, at nu skulle de ikke døje med ham mere. Han ville finde sig et værelse inde i Auning, og på dette regnede han med, at han kunne få lov til at gå og komme, som det passede ham.

Ingen af dem sagde noget, og allerede den følgende søndag havde Jens fundet sig et værelse og flyttede hjemmefra.

Anders gik nu på statsskolen i Randers, og han var nu helt sikker på, at han ville være ornitolog.

Han havde dog ikke fået fortalt bedstefaderen, Hellig Ajs, at han havde droppet det teologiske studium.

Det var nu heller ikke så let at få det sagt, for Ajs var højt oppe, når han fortalte andre om drengen, der ville være præst. Det ville

blive en forfærdelig skuffelse for Hellig Ajs for han glædede sig over dette, at få en præst i familien og han havde allerede gjort sig mange beregninger, blandt andet den, at det lige netop kunne passe sig sådan, at når Anders fik sin teologiske embedseksamen, ja så var sognets præst lige akkurat så gammel, at han kunne blive pensioneret, og Anders kunne så få det ledige embede.

Hellig Ajs sad jo i menighedsrådet, og i dette havde dem, Ajs tilhørte, nemlig Indre Mission, stort flertal, og det regnede Ajs med, at det ville de altid blive ved med at have, så muligheden for, at hans beregninger kunne holde stik, var i hvert fald til stede.

Ajs spekulerede meget på dette, og han gik endog så vidt i sin tankegang, at når Anders blev så gammel, at han begyndte at se sig om efter en livsledsagerinde, ja, så skulle det helst være en god og troende pige. En sådan kendte Ajs.

I søndagsskolen, som han var leder af, var der flere gange kommet en ung pige på sytten år, og hun havde hjulpet ham med at forkynde ordet for børnene.

Pigen var datter af isenkræmmeren i byen, og hun var efter Ajs' mening lige den, der kunne passe til at blive præstekone. Vel var det, efter Ajs' mening, lidt for tidligt, at de to unge skulle have omgang med hinanden, men en søndag formiddag, da pigen igen kom og hjalp ham, inviterede han hende ud til eftermiddagskaffe. Han var efterhånden blevet fast besluttet på, at Anders skulle lære hende at kende. Da han kom hjem, fik han det for en sikkerheds skyld ordnet sådan, at hele familien på Mosebo også skulle komme til eftermiddagskaffen, og da han var ovre for at invitere dem, fik han da også sagt, at han helt bestemt regnede med, at Anders kom med.

Så nu lod det til, at det hele var i orden, så den første kontakt med de to unge kunne blive på denne søndag eftermiddag. Allerede lige over middag kom pigen, der hed Else, derud, og lige før kaf-

fetid mødte nogle af familien på Mosebo op, men Anders var desværre ikke med. Hellig Ajs spurgte straks efter ham; men Anna kunne kun fortælle ham, at hun troede, han var gået en tur ud i mosen.

Det var en stor skuffelse for Hellig Ajs, men han opgav dog ikke. Lige før kaffen skulle på bordet, bad han de to mindste drenge om at gå ud til Anders og sige, at bedstefar syntes, han skulle komme og få sin eftermiddagskaffe. De to gik så ud i mosen, men de vendte snart tilbage, og de skulle hilse fra Anders og sige, at han desværre ikke havde tid, for han havde netop stillet nogle små net i en af grøfterne for i dem at fange nogle af de små vanddyr, der levede der.

Så de måtte til kaffebordet uden Anders; men da de to drenge var færdige med kaffen, foreslog Ajs, at de to fulgte Else ud i mosen, så hun kunne se, hvad det var, Anders foretog sig, og om han havde haft held med fiskeriet. De gik så derud; men en halv time efter vendte drengene hjem igen, og de fortalte, at Else var blevet så interesseret i fiskeriet, at hun var blevet derude. Da de havde sagt dette, røg Hellig Ajs omgående op af stolen, han ville nu også ud for at se på fiskeriet.

Ajs havde åbenbart fået betænkelighed ved, at han sådan havde ført de to unge sammen, helt alene, derude i mosen. Han skyndte sig ud og ned ad mosevejen. Da han kom så langt ned ad denne, at han kunne se det sted, som drengene havde fortalt ham, de to unge opholdt sig på, standsede han op og kiggede derud. De var ikke at se, så han skyndte sig længere ned mod mosen. Ikke fordi han troede, de to unge, som han jo vidste var troende, kunne finde på andet end fiskeriet; men det var jo dog alligevel det bedste, at han vidste, hvad de foretog sig. Da han var kommet helt ned i mosen, fik han øje på dem, de sad sammen på en grøftekant, og det så ud til, at de diskuterede et eller andet, for Else slog flere

gange ud med hånden, som ville hun understrege det, hun sagde. Hellig Ajs listede om bag en busk, hvorfra han så kunne holde øje med, hvad de foretog sig.

Det blev dog ikke så længe, Ajs kom til at stå der, for lidt efter rejste Anders sig og gav sig til at samle sine net sammen, og da han var færdig med dette, rejste Else sig også, og sammen begyndte de at gå op mod vejen. Hellig Ajs skyndte sig hjem, han var overmåde tilfreds nu.

Det så jo også ud til, at de planer, han havde, var lykkedes, eller det var da i hvert fald en spæd begyndelse til det.

Da Else lidt efter kom ind for at sige farvel, var Hellig Ajs ikke sen til at lade en bemærkning falde om, at hun var velkommen hos dem, når hun havde lyst til det. Det lod også til, at Else havde forstået Ajs' bemærkning, for efter den søndag var hun tit gæst hos Kirsten og Hellig Ajs.

Men når Else var der, var Ajs vågen, han passede omhyggeligt på, at hun og Anders ikke blev alene med hinanden. Der var dog en ting, Hellig Ajs ikke kunne holde øje med. Anders var, efter Elses første besøg derude, begyndt at tage små aftenture ind til Auning, og her havde Hellig Ajs jo ikke lejlighed til at overvåge dem, men alt i alt var han tilfreds med det, som det nu havde udviklet sig.

Gunner, der nu på andet år tjente i Vester Alling, var meget glad for at være der. Han var enekarl og skulle jo derfor passe dyrene hveranden søndag, så frihed havde han ikke meget af til at besøge dem derhjemme på Mosebo.

Men der var også andre ting, der interesserede ham; de søndage, han havde fri, var for det meste optaget til at drive sport i.

Det havde hans interesse; om sommeren var det fod- og håndbold, der tog hans frihed, og om vinteren var det gymnastikken, han dyrkede. Manden, han tjente hos, var meget sportsinteresset og

derfor altid en sikker gæst til de kampe og stævner, Gunner deltog i. Jo, Gunner havde det godt i denne plads, han gik der, som hørte han til huset og blev også behandlet derefter.

Foruden sporten havde den mand, han tjente hos, endnu en stor interesse, og det var at spille kort. Det var noget, alle vidste derovre i Øster og Vester Alling, og derfor blev han og konen også tit inviteret i byen, ja, i perioder om vinteren var de afsted næsten hver aften, hvis de ikke selv havde fremmede.

De havde fire børn, tre drenge og en pige. Det første år, Gunner var der, blev det altid overladt til ham at passe børnene, når konen og manden skulle ud; men det andet år havde de fæstet en pige, og det med børnene blev så overladt til hende. Pigen hed Bodil, og hun var sytten år. Hun var fra den nærliggende by Liltved, hvor hendes forældre havde en mindre landejendom.

Bodil, var foruden at være en ganske pæn pige, ualmindelig dygtig. Hænderne vendte rigtigt på hende, men hun var også fra barn blevet vænnet til at bestille noget, idet hun var den ældste af en børneflokk på otte. Selv om det nu var Bodil, der skulle passe børnene om aftenen, blev Gunner alligevel hjemme og hjalp hende med dette, ikke fordi han troede, at Bodil ikke kunne klare det; men mest fordi han var meget glad ved Bodil og helst ville være sammen med hende hele tiden. Når børnene var kommet i seng, sad de to så og spillede ludo og andet med hinanden, men det var åbenbart ikke blevet ved spillet alene, for en aften hen på foråret kom Bodil grædende over til Gunner på hans værelse og fortalte ham, at hun helt bestemt troede, at hun skulle have et barn. Gunner blev selvfølgelig helt chokeret ved at høre dette, men da de havde grædt lidt sammen, satte de sig på Gunners seng og snakkede om, hvad de dog nu skulle gøre.

Bodil turde ikke komme hjem og fortælle sine forældre det, så ville hun hellere drukne sig i åen lige neden for landsbyen, sagde

hun. Det, syntes Gunner, var nogle forfærdelige tanker, så han afkrævede hende et løfte om, at det måtte hun under ingen omstændigheder gøre. I stedet tilbød han hende at køre hjem på Mosebo og snakke med sine forældre om det, for han var helt sikker på, at de ville kunne forstå situationen, og at de nok vidste råd for dette også.

Inden Bodil forlod ham den aften, havde de aftalt, at han allerede den følgende søndag skulle køre hjem og få samtalen med sine forældre overstået.

Dagene inden søndag var ikke gode for Gunner. Han spekulerede meget, men søndag morgen, da han havde spist sin morgenmad, kørte han mod Mosebo uden rigtig at vide, hvordan han skulle få sine forældre forklaret om sagen.

Da han nåede baneoverskæringen ved Karlsminde, holdt han stille, og efter at have smidt cyklen fra sig lagde han sig ned i grøften og spekulerede videre.

Mange tanker for igennem hans hoved, ja, endog tanken om at stikke af fra det hele strejfede ham. Det opgav han nu snart igen, for han var alligevel for glad for Bodil til at kunne gøre dette mod hende. Den tanke, at hun så stod tilbage med resultatet af de mange gode aftener, de havde haft sammen, nej, det kunne han ikke gøre mod hende.

Men hvad så? ja, der var vel ikke andet at gøre end at se efter at komme hjem til Mosebo og få snakket med forældrene om det. Men inden Gunner fik sig rejst op, fik han Øje på bedstefaderen Hellig Ajs, der kom cyklende hjemmefra på vej ind mod Auning for at holde søndagsskole.

Da Ajs så Gunner sidde i grøften, sprang han af cyklen og hilste, hvorefter han spurgte Gunner om, hvorfor han sad der i grøften. Gunner svarede kort, at han bare sad og hvilte sig, men Ajs måtte åbenbart kunne se på Gunner, at han ikke havde det så godt med

sig selv, for han benyttede lejligheden til at minde Gunner om, at hvis der var noget, der trykkede, kunne han jo bare henvende sig til ham, der havde hjulpet hidindtil, og han ville sikkert også hjælpe ham herefter. Da Ajs havde sagt dette, fortsatte han sin afbrudte tur ind mod Auning.

Gunner rejste sig, tog sin cykel og kørte mod hjemmet. Da han nåede dette, sad moderen og faderen netop og drak deres formiddagskaffe. De bød ham velkommen hjem, og Anna fandt straks brød og kaffe frem til ham; men Gunner kunne ikke få noget ned. Anna spurgte ham, om han var syg; men det nægtede han, det var bare fordi, han ikke var sulten, fik han sagt.

Da kaffen var drukket, ville Niels en tur i marken, og Gunner erklærede straks, at han ville med. Her øjnede han en chance for at blive ene med faderen, for han havde besluttet sig til at ville fortælle ham det først. - De vandrede lidt rundt derude, og Gunner fik langt om længe fortalt, hvordan det var gået. Niels erklærede omgående, at de selvfølgelig ville hjælpe dem; men hvordan kunne han ikke sige sådan lige på stående fod, og han foreslog, at de gik hjem og snakkede med moderen om det. Anna blev først helt forfærdet og græd, da hun hørte det; men lidt efter var det, lige som hun havde tænkt sig om, for hun foreslog så, at Gunner allerede samme eftermiddag cyklede over til Vester Alling og hentede Bodil. Så kunne de alle fire sammen snakke om, hvad de skulle gøre.

Over middag hentede Gunner så Bodil. Hun var lidt beklemmt ved situationen og græd, da de kom tilbage til Mosebo; men efter at Anna og Niels havde budt hende velkommen og sagt, at de gerne ville hjælpe dem, lavede hun lidt op og holdt op med at græde.

Medens Gunner var kørt efter Bodil, havde Anna og Niels snakket om sagen, og de var enige om at tilbyde Bodil, at når hun ikke

kunne holde ud at arbejde mere, måtte hun komme ud til dem og være der og føde barnet. Det fremlagde de nu for de to unge, og Bodil faldt Anna om halsen og takkede hende. Nu var det problem løst for dem foreløbig, og Niels sagde også, at så kunne de altid se efter fødslen, hvordan det kunne ordnes. Bodil og Gunner var bedre tilpas, da de om aftenen tog afsked med alle på Mosebo og kørte mod Vester Alling igen.

Søndagen efter blev der rigtig røre derude i mosen, for da fortalte Anders sin bedstefar, Hellig Ajs, om den beslutning han havde taget med hensyn til fremtiden. Kirsten og Hellig Ajs havde været til eftermiddagsgudstjeneste i Auning kirke, og da de var på vej hjem derfra, mødte de Anders, og de inviterede ham med dem hjem til eftermiddagskaffe. Medens de sad og drak kaffe, fortalte Ajs om den gode prædiken, de lige havde hørt, og han sluttede sine beretninger med at sige, at en sådan prædiken kunne kun den mand holde, der var kaldet af Vorherre selv til det. Så var lejligheden der for Anders. Han sagde stille og roligt til bedsteforældrene, at netop fordi han følte, at han ikke var kaldet til det, ville han opgive at studere teologi. Hellig Ajs røg omgående op af stolen, gik et par gange frem og tilbage på gulvet. Så råbte han op om, at nu havde han aldrig hørt mage, selvfølgelig var Anders kaldet til at blive præst, det var han da helt overbevist om, og han fortsatte med at sige, at det også var Vorherre selv, der havde givet ham besked om at hjælpe til med det økonomiske. Anders fastholdt, at han ikke ville være præst.

Så blev Hellig Ajs helt vild, han råbte op om, at så var alle de penge, han havde givet ud for skoleophold og andet, totalt spildt, og han kunne lige så godt have smidt dem ud af vinduet.

Anders tog det hele roligt og forklarede bedstefaderen, at så slemt var det nu ikke, den viden, han havde erhvervet sig indtil nu, kunne da bruges til noget andet, og han sagde til dem, at han ville

være ornitolog.

Hellig Ajs vidste ikke rigtig, hvad det var for noget, og han bad om en forklaring på dette. Men da Anders havde fortalt ham dette, gik han helt amok og råbte op om, at det ikke var noget for voksne mennesker at beskæftige sig med, og han forlangte nu, at han og Anders fulgtes ad over på Mosebo og snakkede med Anna og Niels om dette. Da de kom derover, begyndte Ajs straks at råbe op om, at de måtte hjælpe ham med at få Anders ind på rette vej igen. Anna listede ind i soveværelset, og Niels bad Ajs komme ind i stuen, så de dog kunne høre, hvad det var, der var galt. Ajs satte sig og kom nu med en længere forklaring om, hvordan Anders pludselig var kommet i tanker om, at han ikke ville være præst og om alle de penge, han havde betalt, og som nu nærmest var smidt væk.

Niels rømmede sig et par gange, så sagde han til Ajs, at hvis Anders mente, at han ikke duede til at være præst, skulle han ikke tvinges til det, og med hensyn til de penge, Ajs havde betalt, bad han ham sende en regning på beløbet, og han ville så se at skaffe penge til at betale den med. Hellig Ajs blev helt målløs og forlangte at komme til at snakke med Anna. Niels kaldte på hende, og da hun kom ind i stuen sagde hun bare, at hun havde hørt det hele og kunne ikke, selv om det gjorde hende ondt, tage anden stilling til den sag, end Niels allerede havde gjort. Ajs sprang op, og højt jamrende sig gik han ud af døren.

Om aftenen kom Kirsten over på Mosebo og fortalte, at de nu havde besluttet sig til at sælge ejendommen og så købe et hus i Auning. Nogle dage efter så Anna og Niels, at den blev averteret til salg i avisen.

De følgende dage kom der mange købere, alle ville de gerne købe den veldrevne ejendom; men der skulle jo penge til, og dem var der næsten ingen af dem, der havde meldt sig som købere de før-

ste fjorten dage, der havde nogle af. Pantebreve, biler, byggegrunde og meget andet ville de bytte med, men Hellig Ajs ville kun have rede penge, og hvis de ikke havde nogle af dem, kunne de ikke købe hans ejendom.

Der gik vel en måneds tid, så dukkede der en op, der havde de ønskede kontanter. Han hed Laurits, var ungkarl og vel omkring en fyrre år. Han og en broder havde i fællesskab drevet deres fødehjem, en gård på en tres tønder land. Broderen, der var noget ældre end Laurits havde pludselig fundet sig et kvindfolk, som Laurits 'sagde, og hun ville kun have en mand på gården, så Laurits måtte ud. Broderen havde skaffet de penge, Laurits skulle have for sin andel i gården, og for dem købte Laurits nu Hellig Ajs' ejendom. Kirsten og Ajs købte så et hus i landsbyen Tårup, og fjorten dage efter flyttede de derop.

Dagen efter flyttede Laurits ud på ejendommen.

Anna var såmænd helt glad ved at få forældrene lidt på afstand. Der kunne jo let, nu drengene var blevet så store, blive så meget Kirsten og Ajs ikke brød sig om. Som for eksempel det med Bodil og Gunner, det var i hvert fald godt, de var væk, når nu Bodil kom og skulle være der. Kirsten ville jo nok komme på besøg; men det gjorde nu ikke så meget, for når bare Ajs ikke var i nærheden, stillede hun sig altid forstående.

Laurits var sådan, hvad man kalder en sjov fyr. Han gik nu og rodede helt alene på ejendommen; men det var han vist også allerede godt ked af, for alle de mennesker, han kom i snak med, spurgte ham, om de ikke skulle skaffe ham et kvindfolk. Selv fortalte han, at han averterede i næsten alle landets aviser efter et sådant; men det havde desværre ikke givet resultat endnu. Edvard havde nu givet det råd, at han skulle prøve at skrive til alle de damer, der averterede efter en ven og altid sluttede deres indlæg med, at de også var interesseret i ægteskab.

Da det blev søndag, kørte Laurits ind til Auning og købte tre forskellige aviser. Da han kom hjem med dem, mødte Edvard op, og sammen gik de i gang med at skrive breve til de kærligheds-søgende i samme alder som Laurits. Edvard forstod dette, han smurte godt på med, hvad der var af faciliteter derude, og han satte altid brevene sammen, så de gav udseende af, at Laurits var en meget formuende mand, der nærmest havde denne lille lyst-ejendom for at få tiden til at gå.

Efter de to første ugers tilbud, hvor de havde skrevet til femten damer, meldte der sig kun en. Det var en enke på knapt et halvt hundrede år, der svarede. Hun var fra Kolding; men havde familie i Randers, som hun netop skulle besøge i den kommende uge, og hun tilbød nu, at hende og Laurits den følgende onsdag aften kunne mødes på banegårdsrestauranten i Randers. Laurits skulle bære et hvidt lommetørklæde i den ene hånd, når han gik gennem restauranten, og hun ville så straks komme hen til ham. Det var Laurits nu ikke helt begejstret for; men Edvard opildnede ham til at tage derud, det gælder om at tage alle chancer op, sagde han til Laurits, og så besluttede han sig da også til at tage derud.

Onsdag lige før aften mødte Laurits så op henne hos Edvard i sit allerbedste tøj, det var en aftale at Edvard skulle sige god for, at han var i orden til dette stævnemøde. Da Edvard havde kigget lidt på ham, erklærede han ham værende i orden, dog syntes han ikke, Laurits kunne tage derud med kasket på. Laurits havde ingen hat; men han lånte så Edwards. Den var godt nok lidt for stor; men efter at de havde stoppet lidt avispapir ind bag svederemmen kunne det godt gå. Medens Laurits prøvede hatten, havde han flere gange lommetørklædet i hånden for lige som at indøve sin entre i restaurationen. Så erklærede Edvard ham for værende i orden, og Laurits cyklede så ind til Auning og tog med rutebilen til Randers.

Alle derude ved mosen var jo informeret om Laurits' frierfærd, og man ventede spændt på at se, hvad der kom ud af det. Næste dag havde Laurits meget at berette om denne tur. Han var jo, som enken havde skrevet, gået igennem restaurationen med sit lommetørklæde i hånden; men ingen af de tilstedeværende damer havde reageret. Han havde så ventet udenfor en halv snes minutter, så prøvede han igen, og denne gang gav det resultat. En dame, der efter Laurits' skøn, vel vejede omkring en tre hundrede pund, rejste sig og var kommet hen til ham og havde præsenteret sig som enken fra Kolding. Efter at de havde snakket lidt, bestilte Laurits kaffe; men damen havde så foreslået, at de i stedet fik et par bajere, og Laurits var gået med til dette. Medens de drak dem, havde de så snakket om et eventuelt fæstemål som husbestyrerinde. Da enken havde drukket øllen, bestilte hun uden videre mere på Laurits' regning. Jo, hun ville gerne ud til ham; men det var på betingelse af, at hendes tre voksne sønner, som hun havde boende hjemme hos sig, måtte komme med. Da Laurits havde spurgt hende, om disse sønner ikke havde arbejde, svarede hun, at det havde de ikke; men de klarede sig fint uden. Hun bestilte flere øl, og da hun havde drukket en fem seks stykker af disse, var hun blevet helt kærlig og ville tage Laurits i hånden. Det ville han dog ikke have, og han havde så rejst sig og havde sagt til hende, at han ville tænke over det og så svare hende pr. brev på, om han kunne acceptere hendes forlangende. Hun havde så foreslået, at de sammen gik hen på en restaurant, hvor der var musik og der få dem et andet par bajere, men det ville Laurits ikke være med til. Han betalte de mange, de allerde havde fået, bød hende så farvel og gik derefter op mod rutebilstationen.

Da han var på vej derop og sådan gik i sine egne tanker, kom der pludselig en ung dame, og hun havde uden videre stukket sin arm ind under hans og havde spurgt ham, om han ikke ville med hende

hjem et lille smut. Herover var han blevet så forskrækket, at han omgående havde revet sin arm til sig og havde sagt nej tak. Så kan du fanerne lade være bessefar, vi to kunne ellers nok have fået en sjov stund sammen, havde hun sagt, hvorefter hun var forsvundet igen.

Laurits havde betroet Edvard, at da han var kommet ned i rutebilen havde han fortrudt, at han ikke var fulgt med den unge dame, for hun så skiseme' godt ud, erklærede Laurits. Edvard hjalp ham med at sætte et brev sammen til den svære og kærligt anlagte dame. Heri beklagede han, at han ikke kunne gå ind på hendes forlangende og derfor regnede med, at alt, hvad de ellers var blevet enige om, var glemt samtidig.

Laurits var helt sikker på, at hende ville han ikke have ind i huset. Næste søndag var han igen inde efter aviser. Efter at han og Edvard havde læst alt det, der stod under rubrikken »Personlige«, var de enige om, at der kun i denne uge kunne blive tale om at skrive til to.

Den ene var en formuende enke på samme alder som Laurits. Hun søgte godt nok efter en kultiveret herre i samme alder, og han skulle helst have gode indtægter og formue, men Edvard mente, at hvis hun var trængende nok efter at blive gift, svarede hun nok på Laurits' henvendelse.

Den anden derimod var en pige på femogtredivå år. Hun skrev i annoncen, at hun trængte til en ven for livet. Hun var landmanskatter og ønskede helst, at den, der reflekterede på hendes annonce, var landmand.

Edvard var helt sikker på, at hos hende havde Laurits en chance. De fik brevene sat sammen, og Laurits kørte straks ind på stationen i Auning og fik dem lagt i postkassen. Han syntes ikke, at det kunne gå at vente med at få dem afsted til dagen efter. Landposten kom jo ikke derud før sidst på eftermiddagen. Fire dage efter var

der brev igen, endda fra dem begge to. Den fine enke skrev kort og godt, at det ingen interesse havde, hvorimod hende på de femogtredivé skrev, at hun gerne ville komme ud til Laurits som husbestyrerinde. Hun skrev også, at hun var fra en landsby nede ved Esbjerg, og at ham hun havde tjent hos indtil nu, netop havde solgt sin ejendom, og derfor stod hun uden arbejde.

Laurits skyndte sig over til Edvard, og da han havde læst det fra pigen, erklærede han, at nu gjaldt det om at smede, medens jernet var varmt. De fik et brev sat sammen til hende, hvori de meddelte, at hun bare kunne skrive, hvornår hun kunne være der. Så ville hun blive afhentet på stationen i Auning. De nærmere betingelser ved fæstemålet kunne de så aftale, når hun var kommet og havde set på forholdene og Laurits. Da Edvard var færdig med at skrive brevet, kørte Laurits omgående ind på stationen i Auning for at sende det.

Alle var meget hjælpsomme, idet de alle syntes, at Laurits trængte til at få en kvinde i huset. Anna og Niels lovede at gøre hovedrengøring og forberede aftenmaden, så Kathrine og han bare lige kunne sætte sig til bordet, når de nåede derud. Edvard og Rasmus havde lovet Laurits; at de nok skulle fodre og malke for ham den aften, så han kunne blive inde hos Kathrine.

Jo, det var sandelig en begivenhed, som alle derude på ejendommene blev involveret i.

Da søndagen kom, var Laurits rastløs, han travede hele formiddagen frem og tilbage ude på vejen foran huset, han spekulerede på, mon nu Kathrine kom, eller det hele bare var komediespil fra hendes side. Edvard var henne for at berolige ham, han var stensikker på, at hun kom, ja så sikker, at han tilbød at æde Laurits' gamle kasket, hvis Kathrine svigtede. Han forklarede også Laurits, at det stod at læse mellem linierne i hendes brev, at hun helt igennem var en stabil pige, der ikke var svig i på nogen måde.

Niels og Rasmus var også henne hos Laurits en lille tur. De opfordrede ham til nu endelig at behandle Kathrine godt og rigtigt, når hun nu kom, sagde de til ham. Laurits forsikrede dem for, at han nok skulle gøre, hvad han kunne, for at hun skulle blive; men han indrømmede, at han ikke havde meget forstand på kvindfolk. Klokken halvfire søndag eftermiddag var Laurits i stiveste puds og klar til at køre ind på stationen efter Kathrine. Edvard var henne hos ham for at spænde hestene for charabancen, og da han havde gjort det, satte Laurits sig op på sædet og kørte så ud fra gårdspladsen og ind mod Auning. Lidt efter kørte Edvard samme vej på sin cykel. Han, Rasmus og Niels havde aftalt, at det nok var det bedste, at Edvard overvågede, at der ikke gik kludder i det ved modtagelsen. Da Edvard nåede stationen, så han, at Laurits havde fået en dreng til at holde ved hestene. Selv stod han omme på perronen og ventede spændt på togets ankomst. Der gik vel en halv snes minutter, så rullede toget ind. Da konduktøren havde lukket vogndørene op, steg der først et par unge mennesker af, efter dem fulgte en stor, kraftig kvinde. Hun havde et par store kufferter og en pakke med sig. Edvard, der havde stillet sig skjult i et hjørne af stationspladsen, så nu Laurits gå hen til denne kvinde, og efter at han havde spurgt hende om et eller andet, overtog han hendes to kufferter og bar dem ud til charabancen. Lidt efter var både kufferter og pakke anbragt i bagsædet af charabancen.

Derefter satte Kathrine og Laurits sig op i kuskesædet ved siden af hinanden, og turen ud til Mosebo begyndte. Laurits lod til at være godt tilfreds, han nikkede og smilte til alle dem, der passede forbi.

Alle naboerne derude var på tæerne, de stod lige som tilfældigt og snakkede på vejen uden for Rasmus' ejendom, da Laurits passede forbi med Kathrine. Edvard, der var kørt ud over mosen,

da han kørte hjem, stod parat ude på Laurits' gårdsplads til at tage sig af hestene, da de ankom dertil. De fik Kathrines oppakning båret ind, Edvard kunne høre, at hun lod til at være vældig tilfreds med det hele derinde i stuehuset. Laurits havde vist også kun grund til at være tilfreds. Kathrine så ud til at være et sundt og stærkt kvindfolk, og så var hun jo næsten et hoved højere end Laurits. Allerede dagen efter hendes ankomst kunne naboerne se, at hun var i gang med hovedrengøring. Alle vinduerne var lukket op, og møblerne var stillet ud på gårdspladsen. Laurits var ved at stille an, så sengetøjet også kunne komme ud, og da det var i orden, så naboerne, at Kathrine gav ham undervisning i, hvordan han skulle bruge en tæppebanker. Lidt efter havde han tilsyneladende lært det, for da hamrede han løs med denne på både møbler og sengetøj. Det så ud til at gå godt med de to, allerede den første aften, Kathrine var der, gik hende og Laurits arm i arm en tur ud i mosen.

Den kloge mand, Laust Nielsen, var død om foråret. Allerede om efteråret måtte Kristine også afsted. Disse to havde hjulpet mange mennesker, og det var et stort tab for egnen, da de to gik væk.

Anna havde lagt mærke til, at der gennem nogen tid var kommet en del mennesker, som hun ikke kendte, derud, og ville snakke med Anders; men hvad det var om, vidste hun ikke, for enten tog han dem med op på sit værelse, eller gik de sammen en tur ned i mosen. En morgen, medens de sad og spiste, kunne hun ikke styre sin nysgerrighed mere. Hun spurgte ham rent ud, hvad det var for mennesker, han var begyndt at komme sammen med. Han fortalte hende så, at det var folk, der tilhørte sekten Jehovas Vidner, og at han nu selv var overbevist om, at deres fortolkning af bibelen måtte være den rigtige, og at han spekulerede på at tilslutte sig dem og melde sig ud af folkekirken. Anna blev helt forfærdet ved at høre dette og bad ham om endelig at lade være med det; men

det ville han ikke love hende. Hun spurgte ham så om, hvad Else sagde til dette; men så svarede han bare, at Else ikke havde noget at sige over ham, de var venner og intet andet. Så rejste han sig og gik ud. Da Niels lidt efter kom ind, fortalte Anna ham om sin samtale med Anders; men han sagde bare, at det jo ikke vedkom dem, det måtte han jo selv om.

Men Anna syntes, at det var helt forfærdeligt, og hun opfordrede Niels til at prøve at snakke med Anders og få ham fra det igen; men det ville Niels ikke have noget med at gøre. Anders var jo gammel nok til at vide, hvad han foretog sig, sagde Niels. Så blev der ikke snakket mere om det.

Jens så de ikke meget til på Mosebo, kun en enkelt aften kom han hjem; men han skulle så som regel af sted igen med det samme. Han var nu førstemand hos købmanden, og han havde vist hænderne fulde der; men der gik vilde rygter om det liv, han førte i sin fritid. Enken fra Auning havde været ude hos Anna for at berette for hende om, hvordan Jens opførte sig. Da hun jo var genbo til det hus, hvori han havde værelse, kunne hun jo ikke undgå at se, hvad der foregik, sagde hun. Hun fortalte, at Jens vist havde et helt harem af kvinder, for det var forskellige, der var der for at besøge ham om aftenen. Hver lørdag holdt han store fester, så kom der mange gæster, både unge piger og mænd. Der blev så drukket og hujet hele natten, så de omkringboende, hende selv iberegnet, ikke kunne sove. Ja, hun beskyldte ligefrem Jens for at være en stor tyveknægt, for hun havde hørt, at det, der blev drukket disse aftener, var noget, som Jens bare tog hos købmanden. Det ville Anna dog ikke tro, og enken trak så lidt i land på det og mente, at det måske alligevel ikke passede, folk sagde jo så meget. Men et vidste hun for helt bestemt, og det var, at der gik noget usædvanligt til ved disse fester. Selv havde hun, en aften Jens havde en sådan fest, hørt nogen pruste ude i sin have, hun lå

jo vågen og kunne ikke sove for spektaklet. Hun havde så rejst sig og var gået til vinduet for at se, hvad grunden til prusteriet var, og der midt på hendes græsplæne havde hun set en ung mand og en ganske ung pige have et samleje med hinanden. Hun havde så banket på vinduet, og de to unge var så sprunget op og var forsvundet, efterladende pigens bukser midt på græsplænen.

Hun fortalte også, at både genboer og naboer havde bedt manden, som Jens boede hos, nu at sige Jens op; men det ville han ikke, de unge skulle have lov til at more sig, havde han svaret dem.

Hun havde dog også godt at sige om Jens. Hun havde nemlig hørt købmanden rose ham i høje toner og sige, at han aldrig havde haft så dygtig en kommis som Jens. Anna blev glad ved at høre det sidste, så syntes hun ikke, at det var gået så galt, om så Jens så også havde muntret sig lidt i sin fritid.

Tiden nærmede sig, da Bodil skulle føde. Hendes forældre var en aften kommet cyklende ud på Mosebo, og de havde tilbudt, at Bodil gerne måtte komme hjem; men det ville Anna og Niels ikke høre tale om. De var begge meget glade ved Bodil og ville helst, hun blev hos dem. Anna øjnede nemlig her en chance for at få den pige, hun selv engang havde ønsket sig. Hun havde snakket med Niels om, at de jo godt kunne beholde det ventede barn, indtil Bodil og Gunner fik den alder, at de kunne gifte sig, og det syntes Niels også var en god ide.

De to mindste drenge, Svend og Jørgen, skulle nu snart konfirmeres. Det var blevet ordnet sådan, at da der kun var et år mellem dem, kunne de blive konfirmeret samme år og dag. De ville begge være tømrere, og Niels var allerede begyndt at se sig om efter en læreplads til dem.

Det blev en pige, Bodil fødte. Anna var glad, og lige fra fødselen tog hun sig af pasningen af den lille. Det var hende og Bodil blevet enige om var det bedste for barnet, når hun nu alligevel skulle

blive hos dem. Pigen fik navnet Lajla og Gunners efternavn, for han og Bodil var helt bestemt på, at de ville giftes engang. To måneder efter fødselen tog Bodil plads igen. Det var på Nabogården til den, hun havde tjent på før, og hvor Gunner endnu tjente. Inden hun rejste, bad Anna hende om, at når de nu begyndte at komme sammen igen, så at være lidt mere påpasselig. Det lovede Bodil hende.

Enken, der var genbo til Jens, havde nu ro for ham, i hvert fald de seks nætter om ugen. Han var nu inde som soldat og lå på en kaserne i Århus; men det ærgrede hende, at han ville beholde værelset; men hun vidste godt, at det var fordi, købmanden ville have ham hjem igen, når han havde aftjent sin værnepligt. Hun fortalte også Anna, at hun en søndag middag havde mødt Jens, og hun havde så bebrejdet ham det vilde liv, han førte sammen med andre, og hun var blevet helt målløs over det svar, han havde givet hende. Han havde kigget lidt op og ned af hende og havde så bedt hende få det misundelsens brød sunket, som hun gik og tyggede på; men hvis hun ikke kunne det, var hun skam altid velkommen til at deltage i festlighederne. Han kunne sagtens finde en mand i passende alder, der ville muntre hende lidt. Da han havde sagt dette, var han gået, og enken ærgrede sig over, at hun ikke fik lejlighed til at skælde ham ud. Enken kunne også fortælle Anna, at Jens nu vist nok kom sammen med en proprietærdatter ude fra Nimtofteegnen. Pigen havde selv bil, og det var hændt flere gange, at når hun var der på besøg, og Jens var hjemme på orlov, kørte hun nylig derfra langt ud på morgenstunden. Jo, enken fulgte godt med i, hvad Jens foretog sig. Da Anna fortalte Niels om, hvordan Jens havde svaret enken, sagde han klart, at så kunne hun jo holde næsen for sig selv.

Det gik godt med Kathrine og Laurits. En dag lige før jul blev de

gift, og et par måneder efter kom Laurits glædestrålende over til Anna og Niels og fortalte dem, at nu skulle Kathrine have små. Efter at han gik fra Mosebo, så de, at han gik hen til Edvard, alle derude skulle nok have underretning om den glædelige begivenhed, der ville komme. Kathrine havde ellers fået godt skik på det hele derovre hos dem. I den tid, Laurits havde gået alene, var der blevet noget rodet både ude og inde; men nu var der ikke et strå, der vendte forkert nogen steder, og hun forstod også at holde Laurits til arbejdet, selv om hun ikke selv var bange for at tage fat på noget som helst.

Jo, Laurits havde i sandhed været heldig.

Anders havde nu gjort alvor af det, han længe havde spekuleret på, nemlig at melde sig ud af folkekirken. Han kom nu meget til møder hos Jehovas Vidner i noget, de kaldte Rigssalen, denne lå i en nærliggende landsby. Hver søndag drog han afsted ud for at kapre tilhængere til den tro, han nu helt havde hengivet sig til.

Det var endnu ikke lykkedes for Niels at skaffe en læreplads til Svend og Jørgen; men nu var det også lige meget med en til Svend, for han var kommet efter, at han ville ud at sejle. Anna havde prøvet at snakke ham fra det, men det ville ikke lykkes. Den lille Lajla voksede godt og var selvfølgelig hele familiens kæledægge. Svend og Jørgen ligefrem sloges om at få lov til at passe hende, når Anna havde andet for. Niels var såmænd lige ved at ville være med i slagsmålet, han kunne også godt lide at sidde med hende.

Jens var stadig soldat; men han havde kun få dage tilbage derinde, så kom han til Auning igen. Det regnede Anna og Niels da med; men søndagen før, han skulle hjemsendes, var han kommet hjem på Mosebo og havde fortalt, at han troede nok, at han ville prøve at drive forretning, det med at arbejde for andre førte intet til, havde han sagt. Niels foreslog ham dog at tage ind til købmanden

igen et par måneder og prøve på at spare nogle penge op og hente lidt mere viden om handel, inden han tog så stort et spring. Det ville Jens dog ikke, han ville selv have en købmandshandel, og han spurgte rent ud Niels, om han ikke ville låne ham nogle penge. Niels havde så sagt, at de jo ikke havde ret meget mere end til dem selv, ja de manglede ikke noget; men der kunne jo komme dårlige tider, og så var det jo rart at have lidt i baghånden. Han forklarede også Jens, at de jo var fem brødre, og hjalp han den ene, havde de andre jo også krav på at blive hjulpet, når de engang ville etablere sig. Jens blev sur og sagde, at så ville han køre op til bedstefaderen i Tårup og høre, om han ville hjælpe ham. Det mente Niels nu godt, han kunne spare sig, for Ajs var vist for glad ved sine penge til, at han ville hjælpe ham.

Fjorten dage efter at Jens var kommet hjem fra militærtjenesten, kom han igen en tur ud på Mosebo. Han fortalte dem nu, at han havde købt en lille købmandsforretning i landsbyen Fjellerup. Bedstefaderen, Hellig Ajs, havde efter store overvejelser besluttet sig til at ville hjælpe ham, fortalte han, og efter at Ajs havde været med ude at se på forretningen og havde erklæret, at det vist ikke så helt galt ud, havde han derefter lånt Jens et større kontant beløb og kautioneret for endnu flere. Anna blev helt forfærdet, da hun hørte dette og bad Jens om nu endelig at passe på, at det ikke gik galt derovre, for det ville hendes far aldrig komme over. Jens fortalte nu selv, at han var gode venner med en pige fra Nimtofte.

Hun hed Ketty, og hendes forældre havde en stor gård der. Når han nu fik forretningen i drift, var det meningen, at de ville giftes. Kettys far havde lovet dem, at han ville hjælpe dem med møbler og lignende. Han lovede Anna og Niels, at han den næste søndag ville komme hjem igen og tage Ketty med, så de kunne hilse på hende. Anna sagde så, at det skulle de være velkomne til, og så kørte Jens igen.

Anna tænkte i sit stille sind på, hvordan det ville gå for Jens, det var jo ikke sikkert, at han ville lægge sjne flotte vaner på hylden, og dem kunne en sådan forretning jo nok ikke give til, i hvert fald ikke i starten. Hun håbede nu, at Ketty var en fornuftig pige, der kunne holde Jens lidt nede; men hvis hun var en af dem, der var vant til at få, hvad hun pegede på og stadig nok ønskede det sådant, ja så gik det galt, det var Anna helt overbevist om.

Da det igen blev søndag, var Anna tidligt oppe. Efter at hun havde vasket Lajla og klædt hende på, fik hele huset en ekstra omgang med kost og støveklud, der skulle jo se ordentligt ud, når den nye svigerdatter kom på besøg. Da klokken var halv elleve, rullede bilen ind på gårdspladsen, det var Ketty, der kørte den. Anna og Niels gik derud for at tage imod dem.

Jens præsenterede Ketty for dem, hvorefter Anna bød ind på kaffe. De syntes begge, at Ketty var en meget pæn og ligetil pige, hun snakkede med dem, som om hun havde kendt dem i flere år. Hun fortalte dem, at hun havde fire søstre og en broder, og at hun var den yngste af flokken. Broderen, der var ugift, gik derhjemme som forvalter. Det var meningen, at han engang skulle overtage gården efter forældrene. Hendes søstre var alle fire gift, de to med gårdmænd på hjemegnen, en med en lærer og den fjerde med uddeleren i Nimtofte brugsforening, og idet hun lagde sin arm om Jens, tilføjede hun, at det jo nu så ud til, at hun skulle have en købmand, hvis ellers ikke han fortrød det, inden de nåede så langt. Det lovede Jens hende, at han ikke gjorde. Ketty var sygeplejerske, og de fortalte nu, at det var meningen, at hun ville blive ved med at arbejde, indtil de havde fået rigtig gang i forretningen, hvis der da ikke kom børn forinden.

Da de havde drukket kaffen, kørte de to unge igen, de ville hjem til forretningen, der var jo mange ting at ordne der. Da de var kørt, satte Anna og Niels sig igen. De var enige om, at Ketty lod til at

være en fornuftig pige, og hvis det slog til, skulle det nu nok gå for hende og Jens. Der gik omtrent en måned, før Jens igen dukkede op på Mosebo. Han havde haft så travlt i forretningen, og han havde ikke haft tid til at komme før, sagde han. Han var kørende i en omtrent helt ny varebil, som han lige havde anskaffet sig. Han fortalte, at forretningen gik fint, og at de nu snart kunne regne med at få invitation til Kettys og hans bryllup. Han lod dem også vide, at de sikkert måtte regne med, at de skulle have nyt tøj, for de blev sikkert inviteret til at skulle møde festklædt. Anna blev helt forfærdet, da hun hørte dette; men Niels tog det mere roligt og erklærede, at hvis de ikke kunne komme i det tøj, de havde, kunne de godt spare invitationskortet til ham. Jens mente, at det var noget pjat, de kunne nok få råd til at købe nyt tøj; men Niels fastholdt det, han havde sagt. Så kørte Jens igen.

Fjorten dage efter kom invitationen til hele familien, og der skulle afgives svar på, hvor mange de kom, inden otte dage. Det med festdragt måtte de åbenbart været gået fra igen, for der stod overhovedet intet om påklædning i invitationen. Anna blev helt nervøs bare ved at stå med brevet i hånden; men det mente Niels var noget pjat. De kunne jo bare sætte deres hat lige så højt som dem, de skulle være sammen med. Anders meldte fra med det samme, han ville ikke med, og da Svend havde været cyklende til Vester Alling for at invitere Bodil og Gunner, kom han med den besked, at de heller ikke ville med, men at de den dag ville komme hjem og passe Lajla, medens den øvrige familie tog derud. Anna skrev så til Kettys forældre, takkede for invitationen og meddelte, at de kun kom fire derude fra. Hellig Ajs og Kirsten var også inviteret, og de havde sagt ja tak. Det blev så en aftale med dem, at Niels skulle leje lille bil vognmanden fra Auning til at køre dem alle derud. Da dagen kom, og det var ved den tid, hvor de skulle afsted, klædte de sig i deres bedste tøj. Bodil kom for at passe Lajla,

og da lillebilmanden, der først havde hentet Kirsten og Hellig Ajs, kom, og de alle var kommet ind i bilen, kørte man mod Nimtofte. - Da de kom til kirken og kom ind i våbenhuset, stod Jens der, som det var aftalt. Han havde nemlig lige været en tur hjemme aftenen før. Han og Niels gik så op til alteret og satte sig. Anna, Kirsten, Ajs og drengene gik også ind i kirken, hvor de satte sig på en af de nederste bænke, men så rejste Niels sig og kom ned til dem og bad dem sætte sig noget længere oppe i kirken. Det var de ikke meget for; men de efterkom dog hans ønske. Så begyndte Kettys familie og gæster at ankomme. Fine damer i lange kjoler, mænd i smoking og nogle i den såkaldte knibtang. Alle nikkede de til Anna og de andre fire, og nogle vinkede op til Niels og Jens. Da der var kommet et halvt hundrede mennesker, blev der pause i tilstrømningen. Det lod ikke til, at der skulle flere med. Kettys mor var lige henne og hilse på de seks fra Mosebo, og da hun havde sat sig, begyndte orgelet at spille.

Ketty og hendes far kom nu ind. Ketty nikkede diskret til Anna, da de passerede forbi; men hendes far så hverken til højre eller venstre.

- Præsten foretog så vielsen, og da det var forbi, gik alle efter brudeparret ud i våbenhuset, og der blev en værre snakken og gratuleren. Niels havde placeret sig lige midt i våbenhuset, medens Ajs, Kirsten, Anna og drengene stod og trykkede sig ind i et hjørne. Kettys far sprang nu vældigt rundt og bad alle køre hjem til gården. De, der ikke selv var kørende, blev inviteret til at køre med dem, der havde god plads i bilerne. Kirsten og Hellig Ajs kom med en af Kettys søstre, og Anna, Niels og drengene kom med en gårdmand der fra byen. Han var vist enkemand, i hvert fald havde han ingen dame med sig. Han var vist ikke vant til at gå med kravetøj, Niels lagde mærke til, at han hele tiden rykkede dette løs fra halsen, samtidig med at han mumlede noget om det

satans skidt. Han snakkede meget, medens de kørte og fortalte bl. a., at nu skulle de nok rigtig til gilde, for der var faneme noget på bordet, når Kettys forældre holdt fest. Da de kom ind på gårdspladsen, kiggede dem fra Mosebo sig lidt omkring.

Det var en ret stor gård, Kettys forældre havde; men noget ordensmenneske syntes hendes far ikke at være, det flød med ragelse overalt på gårdspladsen, hvorimod stuehuset var i orden. Det var et meget stort hus, velholdt over det hele, og det så ud til at være udnyttet til sidste tomme, både i nederste og øverste etage, idet der nemlig var store kviste med svalegang imellem. Til ære for brudeparret var der rejst en stor flot æresport fra hoveddøren og flere meter ud i gården.

Da alle gæsterne var ankommet og havde beundret den fine æresport, kom Kettys forældre frem i hoveddøren og bød alle indenfor. Der blev så serveret en velkomstdrink. Hellig Ajs ville ingenting have; men Kettys far var straks henne ved ham og forlangte, at alle skulle have den drink, og Ajs måtte så holde skik. Det var han ikke glad for, og det gik også helt galt. Da der blev sagt skål, satte Ajs glasset for munden og drak, men fik så vinen i den gale hals. Han hostede og jamrede sig, så det var rent grueligt, alle gæsterne kiggede efter ham. Kirsten fik ham ud, og man kunne høre helt ind i stuen, hvordan han jamrede sig. Så gik Anna også derud. Det varede vel en halv snes minutter, så kom de to kvinder ind med Ajs. Han var kommet over det; men så var det også forbi med hans drikken, ja, han nægtede endog pure at drikke det, der var tilbage i hans glas. Så blev der budt røgelse rundt. Passiaren gik livligt, medens man ventede på brudeparret. De var kørt til Grenå for at blive fotograferet. Det trak ud. Kettys mor vimsede fortvivlet rundt, maden var færdig. Faderen beroligede hende, han hentede nogle flasker vin, og alle undtagen Ajs fik et andet glas. Niels sad og snakkede med den gårdmand, de havde

været kørende med, drengene var gået ud på gårdspladsen. Anna, Kirsten og Ajs sad for sig selv, ingen sagde noget til dem. Endelig kom brudeparret, og efter at de var blevet gratuleret, blev der budt til bords. Der skulle spises i to store stuer, der var forbundet med hinanden ved en stor portal. Anna, Kirsten og Ajs fik sig igen anbragt lidt i baggrunden; men så kom Kettys far og fik dem hen til bordet. Da alle havde sat sig, rejste proprietæren sig, bød velkommen og sagde skål. Alle måtte drikke det glas vin, som stod skænket foran hver kuvert. Ajs nøjedes med at løfte glasset. Så gik det slag i slag med de forskellige retter, og der blev ustandselig serveret vin af den slags, der hørte til. Anna og Kirsten mente, det var frådseri, Ajs var helt lamslået; men Niels mente, at når de nu var vant til at feste på den måde, måtte man følge med eller gå. Da festmiddagen var forbi, blev der budt på kaffe. Der var til dette dækket op i to andre stuer. Der blev serveret ved små borde, hvor der var plads til seks personer ved hver. Familien fra Mosebo samledes ved et af disse. Der var høj stemning, ja, nogle af gæsterne havde allerede fået for meget af de stærke sager; men til kaffen blev der nu serveret cognac og likør, og dem, der ikke havde fået nok, havde nu rigelig lejlighed til at indhente dette, hvilket de vist også benyttede sig af.

Larmen steg, **ALLE SNAKKEDE I MUNDEN PÅ HINANDEN**. Til sidst blev det Ajs for meget, han rejste sig og erklærede overfor Anna og Niels, at nu ville han ikke være med mere, og så gik han ud. Niels gik bagefter og forsøgte at få ham med ind igen; men der var intet at gøre, han ville ikke mere være i denne syndens hule, sagde han. Stuerne, de havde spist i, var nu blevet ryddet, og der var kommet et par mænd, der skulle spille til dans. Kaffekopperne blev også ryddet af bordet, og der blev i stedet for serveret øl og flere slags vin. Nu syntes Niels også, at det var ved at være for meget, og han sagde nej tak, når nogen bød ham noget

at drikke. Den gårdmand, de havde kørt med fra kirken, var blevet rigtig fuld. Han tumlede rundt mellem bordene, indtil Niels fik fat på ham og fik ham anbragt på en stol ved deres bord. Manden var vældig tilfreds med festens forløb; men fortalte så i sin brandert, at det jo nok var den stedlige købmand, der i den sidste ende kom til at betale gildet, for proprietæren, den skidrov, havde intet at betale med; men stort skulle det jo faneme være. Niels lurede lidt og spurgte ham, om det da virkelig så sådan ud. Gårdmanden pladrede videre og fortalte, at svigersønnerne havde hjulpet ham en gang med at blive på gården, og han mente ikke, den tid var fjern, da de måtte træde til igen, hvis de da ellers havde mere at hjælpe med, for de var også nogle storskrydere, der levede over evne. Da gårdmanden havde sagt dette, rejste han sig og vaklede ind på dansegulvet. Her kom de dansende til at skubbe til ham, så han trimlede om på gulvet. Lidt efter bar de ham ud i en bil, og en af dem, der var mest ædru, kørte ham hjem.

Ajs var der ingen, der så noget til, endskønt både Anna, Kirsten og Niels flere gange havde været ude for at se efter ham. Ketty og Jens var et par gange henne ved bordet for at snakke med dem; men de havde vist også fået rigeligt med spiritus. Jens var efter Annas mening noget sludrevorn, og hun bad ham om nu endelig at passe på, når han nu skulle køre dem hjem til Fjellerup. Det grinede han bare af og sagde, at han kørte meget bedre, når han havde fået lidt sprit på lampen. Da det blev midnat, blev familien fra Mosebo enige om, at de nu ville hjem. Niels gik hen og meddelte proprietæren dette. Han forsøgte at overtale dem til at blive, der ville snart blive serveret natmad, sagde han; men Niels holdt fast ved beslutningen. Proprietæren bad en af de unge piger, der serverede, om at ringe efter en bil. Da denne kom, tog hele familien afsked med det lystige selskab, og da bilen skulle til at køre, dukkede Hellig Ajs op og kom med. Han havde vandret rundt

nede i den store have hele aftenen, fortalte han.

Da bilen var begyndt at køre, jamrede Ajs sig. Det var helt forfærdeligt, at et af hans børnebørn skulle komme ind i en så syndig familie, sagde han, og han fortsatte med at sige, at hvis han havde vidst det, var han aldrig gået med til at hjælpe Jens til forretningen. Niels forsøgte at forklare ham, at folk jo ikke levede lige tungt alle sammen. Men det hørte Ajs slet ikke efter, han var langt væk og sad og fablede om, at hvis nu Jens og Ketty også holdt sådanne fester, kunne han vist godt afskrive de penge, han havde lånt dem.

Niels forsøgte at trøste ham ved at sige, at så galt gik det nok ikke. Man kørte over Tårup og fik Kirsten og Ajs læsset af. Ajs nærmest græd, da han gik ud af bilen.

Da Anna og Niels var kommet hjem, snakkede de om festen. De var begge klar over, at de ikke skulle regne med at se meget til Ketty og Jens. De ville jo nok søge deres selskab mellem dem, der havde været til stede denne aften.

Anders, der nu havde taget studentereksamen, fortalte en dag sine forældre, at han ikke ville læse videre; men helt og holdent give sig hen til Jehovas Vidner og ofre al sin tid på at rejse rundt og vinde tilhængere til denne tro. Han havde netop besluttet sig til at ville tage på et kursus i København, som sekten netop lod afholde der. Det ville vare et halvt års tid. Både Anna og Niels forsøgte at snakke ham fra det; men der var intet at gøre. Han havde taget sin beslutning, og den stod ikke til at ændre.

Hos Kathrine og Laurits gik det stadigvæk godt. Kathrine var ualmindelig dygtig og forstod sig ikke alene på husførelse, men også på landbrug.

De havde fået større besætning, og den blev passet mønsterværdigt. Når de havde dyr, der skulle sælges, var det Kathrine, der forestod dette. Omegnens handelsfolk var efterhånden blevet klar

over, at de kom til at betale, hvad dyrene var værd. Hvis de ikke ville det, fik de omgående bud på at forsvinde igen.

En enkelt af dem havde endog fået at vide, at han ikke skulle vise sig der på ejendommen mere. Han havde engang misbudt Kathrine i en handel om en stor tyrekalv. Joh, alle havde fået stor respekt for Kathrine. Nu havde hun lige været inde ved jordemoderen i Auning for at blive undersøgt. Alt var i orden med hende til fødslen, men jordemoderen havde sagt til hende, at hun da vist godt kunne regne med at føde tvillinger.

Da hun var kommet hjem og havde fortalt Laurits det, var han straks rundt ved alle naboerne for at fortælle dem denne nyhed.

Der gik nu nogen tid. Ketty og Jens viste sig ikke på Mosebo. Anna længtes efter Jens, og en dag tog hun og Niels cyklerne og kørte en tur til Fjellerup for at besøge dem. De kom dog ikke helt belejligt, for Ketty havde netop den dag en stor damefrokost, men hun bød dem da indenfor. Anna ville ikke ind i stuen til de fine damer, der jo også - efter hvad hun kunne høre - var ved at være godt oppe i løjerne, så hun satte sig i køkkenet hos pigen og fik sig en kop kaffe der. Niels var inde i forretningen og på lageret, hvor Jens viste ham rundt og fortalte lidt om, hvordan det gik. Niels kunne deraf høre, at det vist ikke var så godt, som han havde regnet med, og da de kom ned i kælderen, hvor Jens straks trak et par øl op til dem, spugte han faderen, om han dog ikke kunne hjælpe dem med at få deres kassekredit hævet med en halv snes tusind kroner. Niels lovede, at han ville snakke med moderen om det og så sende dem besked. - Jens, der rastløst vandrede frem og tilbage, fortalte nu, at det helst skulle være ret hurtigt, for han havde store udbetalinger, der allerede var forfalden til betaling. Så Niels måtte love ham, at han skulle få besked allerede dagen efter. De gik derefter ind i køkkenet, hvor Jens drak kaffe sammen med faderen og moderen.

Fra stuen hørtes høje hvin og latter; stemningen var vist høj derinde. Anna kiggede på Niels, og da de havde drukket kaffen, rejste de sig, tog afsked med Jens og cyklede hjemad igen.

På turen hjemad snakkede de om den kaution, Jens ville have, men de blev enige om, at det ville de ikke give ham. De var også enige om, at deres drenge måtte lære at klare sig selv og ikke slå større brød op, end de selv kunne bage.

Anna mente også, at det jo dog ikke var nødvendigt at holde sådanne frokoster, når de vidste, at pengene, der blev brugt til det, allerede var brugt en gang til noget andet, og det gav Niels hende ret i.

Da de kom hjem, satte Niels sig til at skrive afslaget til Jens.

Nogle dage efter kom der et uforskammet brev fra Jens, hvori han bebrejdede dem deres standpunkt. Anna græd, men Niels trøstede hende og sagde, at Jens jo så kunne forsøge sig hos Kettys rige familie; de var vel lige så nær til at hjælpe dem, som Anna og Niels var, mente han.

Svend og Jørgen var nu blevet konfirmerede. De havde begge fået plads som arbejdsdrenge på savværket i Auning, og der skulle de blive et års tid, indtil de fandt noget andet.

Det var ikke lykkedes at finde en læreplads til Jørgen og Svend var gået ind på at vente med at søge hyre år endnu.

Laurits kom en dag farende hen på Mosebo. Da han jede ind ad indkørslen, begyndte han at råbe på Anna og da han trådte ind ad døren, råbte han: »Det er dagen og timen, Anna«. Hermed mente han, at fødslen var nær og Anna, der havde lovet at hjælpe til ved denne, gjorde sig straks klar til at gå med derover. Laurits var løbet hjem igen, og da Anna kom derover, stod han klar med sin cykel; han skulle hen på Karlsminde for at ringe efter jordemoderen. Kathrine havde svære veer, da Anna kom ind til hende og lidt efter begyndte hun at føde, så da Laurits kom bage, var det

lige før, det skete.

Han for forstyrret rundt og sprang så på cyklen igen kørte på Karlsminde for at ringe igen og spørge jordmoderen, om hun ikke ville komme omgående. Hun var imidlertid kørt hjemmefra, og da Laurits kom ud fra Karlsminde, kørte bilen med madammen netop forbi på vej ud mod ejendommene.

Da Laurits nåede hjem, var det overstået, og Anna kunne meddele ham, at Kathrine havde født en dreng over otte pund. Laurits blev helt ellevild og sprang omgående ud ad døren igen; han skulle lige rundt og fortælle naboerne den glædelige begivenhed.

En dag lige før jul, da Niels var i Auning for at gøre jule indkøb, bad købmanden ham følge med ind på kontoret. Her fortalte han Niels, at der gik rygter om, at Jens sikkert blev nødt til at lukke forretningen. Det var repræsentant, der havde fortalt købmanden dette, men hvordan det ellers så ud, vidste han ikke noget om. Da Niels kom hjem, fortalte han Anna om, hvad han havde hørt, og de blev enige om, at han næste dag skulle cykle over og undersøge, om det havde noget på sig. Næste dag kørte han så.

Da han nåede derover, så han at forretningen allerede var lukket og vinduerne oversmurt med noget hvidt kalk. Han gik lidt rundt om huset, men det var tilsyneladende forladt. En mand, der tilfældigt kom forbi, fortalte Niels, at der var blevet lukket for et par dage siden, og at ingen vidste, hvad der var blevet af købmanden og hans kone.

Da Niels var på vej hjem, cyklede han omkring Tårup for at høre, om Kirsten og Ajs havde hørt noget om Jens.

Da han kom ind i deres baggang, blev han klar over, at det havde de, for han kunne høre, at Ajs jamrede sig højlydt.

Kirsten kom ud og tog imod ham, og hun fortalte ham straks om, hvordan det så ud. Banken, hvori Ajs havde kautioneret, havde

allerede sendt bud, at de ville have deres penge, og Ajs var gået helt ud af sit gode skind. Da de kom ind i stuen, lå han på divanen og klagede sig. Alt det, Kirsten og han ved slid og slæb havde samlet sig, var omtrent sat over styr, sagde han, og det værste var, at pengene var gået til at føre et så syndigt liv for, som han selv havde været vidne til den dag, da Ketty og Jens blev gift, og det vidste han passede, for han havde hele tiden haft en af sine trosfæller, der boede i nærheden af forretningen, til at holde øje med, hvad de foretog sig og fortælle ham det, og det var mange penge, der var brugt til unødigt tant og fjas.

Niels forsøgte at trøste Ajs, men det lod sig ikke gøre; han var utrøstelig. Kirsten tog det mere roligt. Hun lavede kaffe, og det drak Niels og hun sammen ude i køkkenet, medens de snakkede om sagen. Hun syntes ikke, det var så galt; lidt blev der nok tilbage. Huset havde de jo kvit og frit, og nu de var begyndt at få aldersrente, kunne de jo hente dem hver den første i måneden, så føden fik de såmænd nok, mente hun.

Inden Niels gik, var han igen inde hos Ajs. Hans klagerier var taget til; han lå nu og fablede om, at livet ikke var værd at leve, nu alle de penge var væk. Kirsten tog mod til sig og sagde til ham, at han ikke kunne være bekendt at sige sådan, men Ajs overhørte hende fuldstændig og jamrede videre.

Niels kørte så hjem og fortalte Anna, hvad han havde set og hørt. Hun tog det meget roligt; det var ikke mere end hun havde ventet, og de blev enige om, at de i ville træde hjælpende til. Den følgende nat vågnede de ved, at der blev banket på deres vindue. Niels sprang op og gik ud. - Det var en mand fra Tårup, der kom for at bede dem komme hjem til Kirsten, det var vist noget med Ajs, sagde han.

Niels takkede ham, fordi han var kørt derud og skyndte sig derefter ind for at fortælle Anna om mandens ærinde. Hun sprang

omgående op, klædte sig på, fik Jørgen ned i soveværelset til Lajla, hvorefter hun og Niels cyklede til Tårup.

Da de kom derop og ind i stuen, sad Kirsten der sammen med et par nabokoner. Hun græd lidt, men kunne dog fortælle dem om, hvad der var sket.

Hun var vågnet hen på natten og havde opdaget, at Ajs ikke lå i sin seng. Hun havde så ligget lidt, men da han stadigvæk ikke kom ind, havde hun rejst sig. Hun havde først undersøgt hele huset, men da han ikke var der, var hun gået ud, og i tørvehuset havde hun fundet ham. Han havde hængt sig.

Hun var så gået over til naboen, og han var fulgt med hende hjem og havde skåret Ajs ned.

De havde så sendt bud efter lægen, og denne havde rekvireret ambulance der ret hurtigt kom og kørte Ajs på sygehuset. Men han var jo forlængst død.

Politiet havde også været der, men var ret hurtigt kørt, igen efter at de havde hørt, hvordan det var gået til.

Niels undrede sig. At Hellig Ajs var glad for sine penge vidste han, men at han var mere glad for dem end for sit eget liv, havde Niels ikke regnet med.

Anna ville have moderen med hjem, og en af naboerne der havde bil, tilbød at køre hende derud. Så cyklede Anna og Niels hjem igen, og lidt efter at havde nået Mosebo, kom naboen med Kirsten. Næste dag var Niels i Auning for at ringe til sygehuset og for at bestille bedemanden til at ordne alt vedrørende Ajs' begravelse. Kirsten ønskede, at det skulle foregå i dybeste stilhed og kun overværes af den allernærmeste familie.

Anna skrev til Anders og Gunner, Jens vidste jo ingen hvor var. Dagen før begravelsen kom der brev fra Anders, hvori han fortalte, at han ikke kom, men Bodil og Gunner skrev, at de ville være med.

De blev jo så kun fire til at bære kisten, så Niels var henne ved Laurits og Rasmus for at få dem til at hjælpe, og samtidig fik han det ordnet sådan, at Lajla kunne være hos Kathrine, medens begravelsen fandt sted.

Niels havde lejet lillebilvognmanden i Auning til at køre for familien på Mosebo.

Da man på sygehuset havde hentet kisten med Hellig Ajs og kom til kirken i Auning, var det alligevel sivet ud om begravelsen; der var nemlig mødt flere medlemmer af det trossamfund, som Ajs havde følt sig så stærkt knyttet til.

Nogle af dem trådte straks til og ville hjælpe med at bære kisten ind i kirken, men Niels fortalte dem, at det var der nok til, og de trak sig så tilbage igen.

Præsten holdt en pæn tale over Hellig Ajs; han var overbevist om, at Vorherre havde taget Ajs' sjæl op til sig, selv om det var sket på denne måde, at Ajs ville herfra. Han sagde mange pæne ord om Ajs og fik også lige indflettet i sin tale, at han da håbede, at nogle af de andre familiemedlemmer ville dreje ind på den vej, som Ajs i hele sit liv havde fulgt.

Efter at man havde sunget en salme, bar man kisten ud på kirkegården og sænkede den i jorden. Efter at præsten havde forrettet jordpåkastelsen, og man havde sunget salmen: »Klokken slår - tiden går«, skiltes følget. Familien og de to bærere tog ud på Mosebo, hvor Anna lidt efter serverede kaffe for dem.

Næste dag var Anna og Kirsten hjemme i huset i Tårup for at undersøge de papirer, Ajs altid havde liggende i sin meget omhyggeligt aflåsede skrivebordsskuffe.

Han havde altid været meget lidt meddelsom overfor Kirsten med, hvad de ejede. Så hun vidste såmænd ikke engang rigtig, hvordan det egentlig så ud med deres økonomiske forhold.

De fik skuffen åbnet, og i den fandt de to ret store bankbøger og

en hel del andre værdipapirer, og da de igen kom hjem til Mosebo, regnede Niels ud, at selv om Kirsten betalte de beløb, som Hellig Ajs havde kautioneret for ved Jens' køb af forretningen, kunne hun se resten af sin alderdom i møde uden at tænke på, at der skulle komme økonomiske sorger.

Næste dag bad hun Niels tage bankbøgerne og cykle ind til den bank, hvor Jens havde fået pengene og betale det, som hun var blevet dem skyldig ved Ajs' kaution.

Niels kørte, og da han kom ind i banken og havde fremført sit ærinde, blev han bedt med ind på direktørens kontor.

Direktøren spurgte Niels, hvor han troede, de kunne finde Jens, men det havde Niels jo ingen anelse om, ingen vidste det. Niels spurgte bankdirektøren, hvordan det så ud, og han fik oplyst, at det var en ret stor sum penge, det drejede sig om. De to andre kautionister havde indtil nu vægret sig ved at betale, det var en svoger og svigerfaderen, men nu ville banken tage alvorlig fat på at ind-drive pengene.

Niels beklagede, at det var gået sådan, og efter at han havde forrettet sit ærinde, kørte han så hjem igen. Her fortalte han Anna, hvad bankdirektøren havde sagt, og de blev enige om, at Niels allerede næste dag skulle prøve at rejse ud til Jens' svigerforældre for om muligt at finde ud af, hvor de to unge opholdt sig.

Næste formiddag tog Niels sin cykel og kørte ind til Auning, og derfra tog han med en rutebil til Nimtofte. Da han nåede ud til gården, var det proprietæren selv, der tog imod ham. Han bød ham med indenfor, og der sad Ketty. Da Niels spurgte hende om, hvor Jens var, svarede hun kort, at det kendte hun ikke noget til, men hun mente, at han var taget til København for at søge sig noget arbejde derovre, og hun meddelte derefter Niels, at hun og Jens var gået fra hinanden.

Niels forlod lidt efter gården med den besked. Der var jo endnu

næsten to timer, til rutebilen gik tilbage til Auning, så han gik en tur ind mod Nimtofte.

Efter at have gået lidt rundt i byen, gik han ind på kroen og bestilte en kop kaffe. Medens han sad og drak den, kom den gårdmand ind, som han havde kørt med ved brylluppet. Han genkendte straks Niels, og efter at han havde købt sig en øl, kom han hen til Niels og satte sig ved bordet.

Han havde åbenbart ikke hørt noget om konkursen, for han begyndte med at spørge om, hvordan det gik med de to unge.

Niels fortalte ham om det, og han fortalte også, at hans ærinde her i dag var at prøve, om han kunne finde Jens.

Gårdmanden mente, at Niels skulle være glad for, at Jens var kommet ud af den familie igen, og han havde ikke noget godt at sige om dem. Det var en værre samling fattigfin skidt, sagde han. De spekulerede ikke på andet end stads og glimmer og så på at more sig, og det endskønt de ikke vel havde skjorten til røven, og han sluttede med at sige, at skønt de vel godt selv kunne se, hvor det bar hen med deres storhed, blev de ved med at overse almindelige mennesker og deres værd.

Efter hvad gårdmanden kunne skønne, og efter det han kendte til Jens, mente han, at han, Jens, nok skulle rejse sig igen, når bare han kunne få fred og ro til det.

Så blev der ikke snakket mere om den ting. Manden drak den bajer, han havde købt, færdig og gik så igen. Lidt efter rejste Niels sig også, betalte for kaffen og gik derefter ud på gaden. Der var jo endnu en time, til rutebilen gik, så han slentrede op gennem Nimtofte og kiggede på forretningernes vinduer.

Han stod netop og kiggede på manufakturhandlerens vindue og havde egentlig besluttet sig for at gå ind og købe en ny, kasket, da en bil pludselig bremsede op bag ved ham.

Det var Jens, og han sprang ud af bilen og hen til sin far.

Han fortalte, at han havde været en tur hjemme på Mosebo og havde der fået at vide, at faderen var rejst ud for at finde ham. Han var så omgående kørt igen for om muligt at nå ham, inden han nåede ud til proprietæren.

Han havde imidlertid haft kludder med bilen og var derfor først nået frem nu.

Han bad Niels om at sætte sig ind i bilen, så ville han køre ham hjem, og på denne tur fik far og søn rigtigt snakket ud med hinanden.

Jens indrømmede, at han ikke havde været dygtig nok til endnu selv at drive forretning, og at de også havde tilladt dem alt for mange flotheder sammen med nogle venner og Kettys familie; men at han herefter nok skulle passe bedre på sine penge. Han fortalte også, at han allerede samme dag ville kontakte banken og se at få en afdragsordning med denne, som han kunne klare, for ikke at få sit navn ødelagt, hvis han engang skulle få chancen igen. Niels mente også, at, det var det eneste rigtige, og han tilbød Jens, at hvis han fik en ordning, som han måske engang imellem ville få vanskeligheder ved at klare, kunne han komme hjem, og de ville så hjælpe ham med at finde en udvej for det.

Jens takkede for tilbuddet; men mente, at han nok selv skulle klare det. Han sagde også, at det med Ketty måtte han se at komme over, hun havde fået tilbuddet om at vælge mellem ham og de flotheder, hun var vant til, og hun havde valgt det sidste og var rejst hjem til forældrene.

Han fortalte også, at han nu søgte plads som repræsentant for et stort vinfirma og regnede med at få denne.

Da Jens havde været hjemme første gang, havde han lovet vetmoderen, at han ville komme igen, så da han og Niels nåede hjem, stod der mad på bordet til dem.

Kirsten, der nu næsten havde fast ophold på Mosebo, eftergav

rundhåndet Jens alle de penge, han var kommet til at skyldte hende; men det ville han ikke høre tale om. Han sagde til hende; at hun nok skulle få dem igen, bare hun ville have lidt tålmodighed.

Der var kommet brev fra Anders. Han skrev, at han opholdt sig i en militærnægterlejr på Sjælland, og at han skulle blive der i et par år. Han trøstede familien med, at det var han slet ikke ked af, for det med at være soldat stred mod hans overbevisning og den tro, han nu levede for.

Niels havde nu endelig fået besked om, at han kunne købe jorden, der havde hørt ind under Grevens ejendom. Han havde ikke selv alle pengene til det, men så trådte Kirsten hjælpende til.

Han havde også fået tilbud om at kunne købe huset, men det var han ikke interesseret i. Han ville helst være fri for det, og det blev han. Edvard havde nemlig på en eller anden måde rejst så mange penge, at han kunne overtage det.

Det gik stadigvæk godt hos Laurits og Kathrine. Drengen trivedes godt, og Laurits var lykkelig. Så snart han havde en ledig stund, kørte han rundt med drengen i barnevognen og viste ham frem for naboerne.

Edvard og Rasmus drillede ham med, at det jo nok havde været et vådeskud, som ikke gentog sig, men så blev Laurits ivrig og forsikrede, at han og Kathrine nok skulle få flere børn sammen.

Det fik de nu ikke, for en dag, da Laurits kørte frem og tilbage ude på vejen med drengen i barnevognen, sank han pludselig sammen. Edvard stod hjemme ved sit hus og så det, og han sprang straks derhen. Samtidig kom Kathrine ud, og ved fælles hjælp fik de Laurits båret ind, hvorefter Edvard cyklede hen på Karlsminde for at ringe efter lægen.

Da lægen kom derud, kunne han kun konstatere, at Laurits var død som følge af et hjerteslag.

Der blev stor sorg derude i ejendommene; alle var kommet til at holde meget af den lidt naive, men livsglade Laurits.

Niels tilbød Kathrine at hjælpe hende med at ordne alt vedrørende begravelsen, men hun var som altid herre over sig selv, og lidt efter cyklede hun ind mod Auning.

Hun kunne selv ordne det.

Fire dage efter var det hele i orden, og Laurits blev stedt til hvile på kirkegården i Auning. - Kathrine havde ønsket, at der intet skulle være efter begravelsen, så da præsten havde forrettet jordpåkastelsen, gik hver til sit.

Selv tog Kathrine omgående hjem, og en time efter kunne naboerne se, at hun var ude for at fodre dyrene.

Svend var nu rejst. Han havde fået hyre på et mindre skib, som sejlede i fast rutefart mellem København og de østjyske havne. Han havde skrevet hjem et par gange og lod til at være godt tilfreds med sit nye arbejde. Skipperen var en vældig flink mand, og hans kone, som også sejlede med, var ikke mindre flink. Selv havde de ingen børn, og Svend havde skrevet, at de behandlede ham, som var, han deres egen.

Jørgen havde helt opgivet at komme i lære. Han var blevet så glad for at være på savværket, at han ville blive der. Det gav jo penge, og dem samlede han på. Det eneste, han brugte penge til, udover til det nødvendigeste tøj, var fugle af mange forskellige slags. Han havde helt overtaget den gamle vognport derhjemme, og i den havde han lavet en masse små bure til at have dem i. Nede i mosen havde han tamme vildænder, og i nogle bure bag laden gik der fasaner, som han ved hjælp af en dværghøne selv havde udruget. Det vrimlede jo med fasaner ude i mosen, og en dag, Niels havde været derude efter noget grønt til kørerne, var han med leen kommet til at hugge hovedet af en fasanhøne, der lå og rugede på atten æg. Han havde så taget æggene med hjem til Jørgen, og han havde

lagt dem under dværghønen, der netop var skruk, og allerede fire dage efter var fasankyllingerne ruget ud.

Lajla var nu en stor pige, og Anna var allerede begyndt at grue for den dag, da Bodil og Gunner kom efter hende. Det ville blive en sorgens pag. De ville komme til at savne hende derude på Mosebo.

Gunner skulle ikke ind som soldat. Da han havde været på session, var han blevet kasseret. Lægen havde sagt, at han havde en bygningsfejl i ryggen. Selv havde han aldrig mærket noget til den, men han var glad for, at blive fri for militærtjenesten.

Bodil og han havde begge to sparet en hel del penge op, og de spekulerede nu på at købe en lille ejendom. De havde allerede set på flere, men endnu havde de ikke fundet en, der passede dem. Men en dag, da Niels havde været ovre hos Kathrine for at hjælpe hende med at skære nogle grise, havde hun fortalt ham, at hun spekulerede på at sælge ejendommen. Hun var blevet ked af at gå alene derude og ville nu prøve, om hun ikke kunne få en plads som husbestyrerinde et sted, hvor hun kunne have drengen med sig. Niels spurgte Kathrine, om ikke Bodil og Gunner kunne få forkøbsret til ejendommen til den efterfølgende søndag. Det havde Kathrine ikke noget iniod, og om søndagen kom Bodil og Gunner hjem og fik handelen ordnet med Kathrine.

Der blev dog handlet på de betingelser, at Kathrine skulle have lov at blive boende der, til hun fandt sig en plads som husbestyrerinde, men Gunner skulle overtage driften af ejendommen med det samme. Han havde af manden, han tjente hos, fået lovning på at måtte rejse, lige så snart han havde fået købt en ejendom, så allerede den næste dag kom han kørende hjem med sit skab og andre ejendele. Han skulle så, indtil Kathrine rejste, bo på et af værelserne derhjemme på Mosebo.

Anna var glad. Nu var hun sikker på, at hun kunne beholde Lajla

i nærheden, ja, hun regnede endda med, at det blev sådan, at hun blev på Mosebo.

Det var efterhånden meget sjældent, at Kirsten var oppe i huset i Tårup, og nu da Gunner havde købt hendes gamle hjem, var hun blevet interesseret i, om hun ikke kunne leje en stue hos Bodil og Gunner. Der var jo masser af plads i stuehuset.

Da hun forelagde sin ide for Bodil og Gunner, fandt de, at det sagtens kunne gå. De fik alligevel ikke råd til at købe møbler til alle stuerne, så det blev en aftale, at Kirsten skulle sælge huset i Tårup og så flytte ind hos dem.

Niels var en dag gået en tur i mosen, og der kom han til at snakke med en gårdmand fra Allestrup. Manden, der var ungkarl og vel omkring et halvt hundrede år, kom i samtalens løb til at nævne for Niels, hvor vanskeligt det var for ham at få en husbestyrerinde. Han fortalte om hende, han havde nu, at hun var ualmindelig grådig efter mandfolk. Hun havde næsten liggende gæster hver nat. Det resulterede i, at hun næsten ikke var til at få liv i om morgenen, så det med at give karlene morgenmad måtte han for det meste selv klare. Så fik Niels en tanke. Han fortalte manden om Kathrine; der nu sad som enke oppe på ejendommen, og om Gunner, der nu havde købt denne, og da han også havde fortalt, at Kathrine ville have en plads som husbestyrerinde, hvor hun kunne have sin dreng med, blev manden straks fyr og flamme, og han ville omgående op for at snakke med hende. Niels fulgte ham op til Kathrines ejendom, hvorefter han gik hjem; men da gårdmanden en times tid efter kom og skulle ud i mosen igen; stod Niels ude på vejen og spurgte ham, hvordan det var gået.

Han var glad. Kathrine var villig til at komme over til ham som husbestyrerinde med det samme, så nu ville han hjem og jage det mandfolkeglade pigebarn på porten.

Et par dage efter rejste Kathrine. Manden, hun skulle være hos,

og en af hans karle kom selv kørende derud i en lastbil og hentede alle hendes ejendele. Medens de læssede dem på bilen, var Kathrine med drengen på armen rundt ved naboerne for at tage afsked med dem.

Alle steder fik hun invitation til at komme og besøge dem, når hun havde lyst, og det lovede hun, at hun nok skulle gøre flittig brug af, for det var jo dog hernede ved mosen, hendes liv ligesom havde fået lidt mening, sagde hun. Først det gode samliv med Laurits og nu med hendes dreng, som hun så inderlig håbede, at hun fik lov til at beholde.

Anna græd lidt, da Kathrine gik, de to var blevet virkelig gode veninder, den eneste Anna nogensinde havde haft, og hun håbede nu for Kathrine, at det var en god mand, hun skulle være hos, det fortjente hun.

Der var rent og pænt alle vegne i huset efter Kathrine, så allerede et par dage efter, at hun var rejst, flyttede Kirsten ind i sin stue. Gunner bar også sine ejendele derover, og de to ville så føre hus sammen, indtil Bodil kom.

Hun havde sagt sin plads op. Hun og Gunner ville giftes inden længe.

Den følgende søndag var Jens hjemme, han var kørende i en stor, flot bil, som firmaet, han arbejdede for, havde stillet til hans rådighed. Han fortalte, at det gik ham godt nu, og at han tjente mange penge. Niels vidste det godt, for bankdirektøren havde fortalt ham, at Jens passede sine forpligtelser til punkt og prikke, og det var ikke så lidt, han skulle have fra til det. Om Ketty fortalte Jens, at hun sommetider skrev til ham. Hun ville gerne flytte sammen med ham igen. Hun arbejdede nu på sygehuset i Grenå og havde selv en lille lejlighed derude.

Hendes forældre var ikke mere på gården, den var solgt på forlangende af et stort kornfirma, og de havde nu en lejlighed i Ran-

ders. Proprietæren havde måttet tage arbejdstøjet på og abrejdede nu på et værksted, hvor man lakerede biler.

Det var også gået galt for en af svogrene, hans gård var blevet solgt ved tvangsauktion, og han arbejdede nu som arbejdsmand på havnen i Grenå, og familien måtte nøjes med at bo i en lille to en halv værelses lejlighed derude.

Jo, de store tider var forbi for denne familie; men de var jo selv skyld deri. De havde jo levet langt over evne.

Jens havde aftalt med Anna, at de skulle drikke eftermiddagskaffe kl. to, for når de havde drukket denne, ville han give hele familien en køretur i sin nye bil.

Efter at kaffen var drukket, og alle var bragt til sæde i bilen, kørte så Jens med dem. - Man kørte først til havnen i Grenå og så denne, hvorefter turen gik til Ebeltoft og hele Mols rundt.

Det blev en vældig oplevelse for Kirsten, Anna og Niels, det de før havde set af landet, var jo ikke ret meget andet, end det de havde kunnet se med det blotte øje derhjemme fra mosen.

Niels havde flere gange spekuleret på, at han engang ville prøve at rejse op på den egn, hvor han og faderen engang var kommet fra. Han vidste, at hans far havde en søster deroppe; men ellers vidste han intet om familien på faderens side, og han vidste heller ikke af hvilken grund, denne helt havde afbrudt forbindelsen med dem.

Men endnu var det kun blevet ved tanken.

Han havde dog i den seneste tid spekuleret på at tage kørekort og købe sig en brugt bil. - Det ville jo være skønt, om de kunne komme lidt mere ud, mente han, og så kunne turen til hans føde-egn vente til den tid.

Bodils forældre havde nu inviteret til bryllup. Hele familien på Mosebo, med undtagelse af Svend, havde sagt ja tak.

Vielsen skulle finde sted i Fausing kirke, og der skulle derefter være spisning i landsbyens forsamlingshus.

Det blev en pæn fest, hvor det ikke flød med stærke drikke som sidst, de havde været til bryllup. Alle dem, der var med til festen, var jævne og almindelige mennesker, som Anna og Niels følte sig godt tilpas imellem.

Det var mest landbrugere, så Niels fik sig en ordentlig snak med flere af dem om priser på landbrugsvarer og de mange forskellige nye landbrugsmaskiner, der var kommet frem. Det var nu mest traktorer, han var interesseret i. Den ene af hans to heste var ved at være gammel og opslidt, så han havde faktisk allerede besluttet sig til at sælge dem begge to og så købe en traktor. Gunner, der jo var vant til at køre en sådan, havde allerede bestilt sig en, og han og Niels havde snakket om, at når nu Niels også fik sig en sådan, kunne de jo godt købe redskaber sammen.

Jens var også med til brylluppet. Han fortalte sin mor, - at han og Ketty nu flyttede sammen igen. De havde fået en lejlighed i Ålborg, og Ketty havde fået arbejde på sygehuset der.

Anders var også hjemme. Han var færdig på militærnægterlejren og ville nu forsøge at komme ind på et seminarium. Han havde opgivet sit arbejde for Jehovas Vidner og ville nu være lærer. Han fortalte også, at han havde fundet sig en pige, medens han var i hovedstaden.

Hun hed Ellen og var indfødt københavner. Anna opfordrede ham til til at tage hende med hjem med det første, og det lovede han hende.

Grunden til, at Svend ikke var med til brylluppet, var den, at han var ked af at bede om frihed til dette. Skipperen var ikke rigtig rask for tiden, han havde brok og skulle opereres for dette, så snart der blev en plads til ham på sygehuset, og så skulle skibet til eftersyn på værft. Svend skulle så have al den frihed, han havde til-

gode, og så ville han komme hjem.

Det næste års tid gik stille og roligt derude ved mosen.

Bodil og Gunner fik dem en datter mere, og Ketty og Jens en søn. Kirsten boede stadigvæk hos Bodil og Gunner, og hun lod til at befinde sig godt derved.

Huset i Tårup havde hun solgt, og for de penge, hun havde fået for det, gav hun Anna og Niels en næsten helt ny traktor og Gunner en brugt bil. Gunner havde jo en traktor, så nu var de jo helt motoriseret derude ved mosen.

Mange søndage kørte Gunner dem på ture ind i landet, og de nød dette.

Tiden nærmede sig, da Anna og Niels skulle have sølvbryllup.

De havde allerede aftalt, hvordan denne dag skulle forme sig, og hvem de skulle have med til festen.

De havde jo aldrig haft nogen omgang med andre end naboerne derude; men Niels ville, at alle dem derudover, der på en eller anden måde havde gjort dem en tjeneste, skulle med.

Festen skulle holdes i Auning forsamlingshus, og værten der skulle sørge for mad og den nødvendige hjælp.

En måned før dagen blev invitationerne sendt ud og de havde den glæde, at alle de inviterede sagde Ja tak. Det blev til tooghalvtreds personer ialt.

Om morgenen på sølvbryllupsdagen mødte alle naboerne op og sang for dem. Alle blev de så inviteret indenfor til kaffe, og snakken gik livligt i et par timer.

Niels havde god tid. En mand fra Lyngroden havde den dag lovet at overtage pasningen af besætningen.

Hen under aften kørte hele familien så ind til forsamlingshuset og modtog gæsterne.

Da man var ved at være færdig med spisningen, rejste Niels sig, takkede alle, fordi de havde efterkommet hans og Annas indbydelse til at være med til festen. Derefter vendte han sig mod Anna og takkede hende mange gange for de gode år, de havde haft sammen. Drengene fik også en tak for den glæde, de havde været for dem.

Da de kom hjem den aften, var Anna og Niels enige om, at de havde haft en god dag, og de var også begge enige om og tilfredse med, som livet havde formet sig for dem indtil nu.

» De, der tilfældigvis stod på gaden eller kiggede ud ad vinduerne i landsbyen Auning på Djursland en dag i marts i året 1924, så et lidt sjovt syn«

Således indleder forfatteren sin bog om »Tårre-Niels«, og han fører læseren på en fornøjelig og humoristisk rejse gennem tiderne op til omkring 1960.

Bogen er en blanding af opdigtet fortælling og forfatterens egne iagttagelser af såvel personer som hele egnen omkring Auning, og de, der kendte forfatterens store iagttagelsesevne og fortællelyst, vil vide, at de nu sidder med en bog i hånden, som de år svært ved at lægge fra sig, før sidste side er nået.

Samtidig med en velfortalt fortælling med en personschildring, man sjældent oplever, får man indblik i Djurslands historie, bl. a. med den store tørveproduktion i de store mose- og engdrag omkring Auning under 2. verdenskrig.

»Tårre-Niels« er en bog, der vil blive læst flere gange - og hver gang med stor begejstring